

নগাঁও ছোৱালী কলেজ আলোচনী

১৯৯৯-২০০০

নগাঁও ছোৱালী কলেজ আলোচনী
NOWGONG GIRLS' COLLEGE MAGAZINE

১৯৯৯-২০০০ চন

সম্পাদিকা
পল্লবী শইকীয়া

NOWGONG GIRLS' COLLEGE MAGAZINE : Annual publication, 1999-2000.
 Edited by Pallabi Saikia & Published by the Principal, Nowgong Girls' College,
 Nagaon (Assam).

নগাঁও ছোৱালী কলেজ আলোচনী : বাৰ্ষিক প্ৰকাশ, ১৯৯৯-২০০০ চন
 সম্পাদিকা : পল্লবী শইকীয়া
 প্ৰকাশক : অধ্যক্ষ, নগাঁও ছোৱালী কলেজ
 প্ৰচ্ছদপট : Sunflower (Artes, 1888)
 আলোকচিত্ৰ : জ্যোৎস্না স্টুডিঅ'৷
 মুদ্ৰণ : গিগাবাইট্‌চ প্ৰেছ এণ্ড পাব্লিকেশ্বন, মিলনপুৰ, নগাঁও (অসম)

সাহিত্য উপসমিতি

অপূৰ্ব শৰ্মা, অধ্যক্ষ
 কৃষ্ণবাম বৰা, উপাধ্যক্ষ
 অধ্যাপক তিস্তক চন্দ্ৰ মহম্মদাব
 অধ্যাপক ড° ৰাজেন শইকীয়া
 অধ্যাপিকা স্বপ্না নেওগ
 অধ্যাপিকা মূনি কাকতি
 অধ্যাপক জয়ন্ত কুমাৰ শৰ্মা
 অধ্যাপিকা ড° গায়ত্ৰী দেৱী
 অধ্যাপক বিশ্বজিৎ দাস } অধ্যক্ষ
 আৰু
 পল্লবী শইকীয়া
 প্ৰভা বৰুৱা

মূৰ্ত্তি পত্ৰ

অসমীয়া বিভাগ

প্ৰবন্ধ

- অসমৰ জাতীয় জীৱনত কীৰ্ত্তন-যোদ্ধা আৰু নামঘোষাৰ প্ৰভাৱ □ অধ্যাপক শ্ৰীতিলক চন্দ্ৰ মহম্মদাব ◆ ০৯-১৪
 বাৰ্ট'ন্ট ৱে'ব্‌ট্‌ আৰু তেওঁৰ নাট্যৰীতি □ জয়শ্ৰী শইকীয়া ◆ ১৫-১৯
 অসমত পৰিবেশ সজাগতা আৰু বেচৰকাৰী সংগঠনৰ ভূমিকা □ লীলা কলিতা ◆ ২০-২৩
 ভাৰতীয় নাৰী : অতীত, বৰ্তমান আৰু ভবিষ্যত □ বৰ্ণালী শৰ্মা ◆ ২৪-২৬
 তোমালৈ পৰিছে মনত □ পিংকী শৰ্মা ◆ ২৭-২৯
 নিপীড়িত জনতাৰ কণ্ঠস্বৰ : ছফ্‌দৰ হাছমী □ পপী শইকীয়া ◆ ৩০-৩২
 উচ্ছ্বেল যুৱ-মানসিকতাৰ উৎস সন্ধান আৰু ইয়াৰ প্ৰতিকাৰ □ মীনাকী শইকীয়া ◆ ৩৩-৩৫
 ৰেইকি : স্পৰ্শচিকিৎসা □ মানসী ভাগৱতী ◆ ৩৬-৩৮
 ভাৰতবৰ্ষৰ আদিমতম কলা-সম্পদ : গুহাচিত্ৰ □ নমিতা বৰা ◆ ৩৯-৪০
 কবিতাৰ ছন্দে ছন্দে □ ববিতা শৰ্মা ◆ ৪১-৪২
 অ'ব ছিগা চুলি' ত'ব ছিগা চুলি বান্ধি যাওঁ নেঘেৰী খোপা □ শ্ৰীদিবাজ্যোতি মহন্ত ◆ ৪৩-৪৪

কবিতা

- বৰবুধৰ গান □ অপবাজিতা পূজাৰী ◆ ৪৭
 বগীতৰালৈ বুলি □ জয়শ্ৰী শইকীয়া ◆ ৪৭
 আকাশ □ মৌচুমী বৰা ◆ ৪৮
 আশা □ চন্দনা বেজবৰুৱা ◆ ৪৮
 আগমন □ পল্লবী শইকীয়া ◆ ৪৮
 কবিতা □ পূববী বড়ো ◆ ৪৯
 নিৰ্জনতা □ শৰ্মিলা হাজৰিকা ◆ ৪৯
 সুৰ □ অনামিকা শইকীয়া ◆ ৫০
 মোৰ দৃষ্টিত তুমি □ বিম্বিন্‌ম দত্ত ◆ ৫০
 একবিংশ শতিকাৰ প্ৰতি □ গাৰ্গী গীতম বৰা ◆ ৫১
 অনুবনন □ ববিতা শৰ্মা ◆ ৫২
 সখি □ কুমাৰী পূৰ্ণিমা দাস ◆ ৫৩
 স্বাধীনতাৰ স্বাদ □ সোমা আচাৰ্য্য ◆ ৫৪

গল্প

- এদিনত দিনবোৰ □ জয়শ্ৰী শইকীয়া ◆ ৫৭-৬০
 মাৰ মৃত্যুত □ পূববী বড়ো ◆ ৬১-৬২

সাক্ষাৎকাৰ

শ্ৰীযুতা নিকপমা হাগ্জেব ♦ ৬৩-৬৪

মন-দৰ্পন

এটি প্ৰশ্নোত্তৰ শিতান ♦ ৬৫-৬৮

ক্ষেত্ৰ অধ্যয়ন

চাপানাল অঞ্চলৰ এটি ভৌগলিক অধ্যয়ন ♦ ৬৯-৭৪

প্ৰতিবেদন

সাধাৰণ সম্পাদিকাৰ প্ৰতিবেদন ♦ ৭৫-৭৬

ফটো

সাধাৰণ সম্পাদিকাৰ প্ৰতিবেদন ♦ ৭৭-৮৪

English Section

ARTICLES

THE CONCEPT OF MAN IN THE PHILOSOPHY OF DR. SARVAPALLI RADHAKRISHNAN

□ Sanchita Bora ♦ 87-89

BIODIVERSITY AND ITS CONSERVATION

□ Jayanta Kr. Sarma ♦ 90-93

CHILD LABOUR- THE HARSH REALITIES

□ Rukmini Barua ♦ 94-95

WOMAN'S DIALECT: A BRIEF STUDY

□ Mithu Chakraborty, Dinee Samad ♦ 96-101

SOME DIFFICULTIES FACED BY THE ASSAMESE AND BENGALI SPEAKERS IN THE

PRODUCTION OF ENGLISH SOUNDS

□ Mitali Das ♦ Collaborators : Martin Ahmed, Trishna Baruah ♦ 102-109

POEMS

TEARS THAT TELL

□ Syeda Tastiya Huda ♦ 110

LIFE

□ Dollymoni Dutta ♦ 110

REMINISCENCE

□ Minakshi Goswami ♦ 110

STORY

SELF - JUDGEMENT

□ Dinee Samad ♦ 111

সম্পাদকীয়

নিজৰ স্বাৰ্থ অনুসৰিয়েই আলোচনী সম্পাদিকা পদৰ বাবে নিৰ্বাচনত অৱতীৰ্ণ হ'লো। কৃতজ্ঞচিত্তে বিজয়ীও হ'লো। অতি উৎসাহেৰে আলোচনীখন সৰ্বাংগসুন্দৰ কৰি প্ৰকাশ কৰাৰ দায়িত্ব ল'লো। কিন্তু দায়িত্ব পালনৰ সময়চোৱাত উপলভি হ'ল, কল্পনা বা ইচ্ছাক বাস্তৱত ৰূপায়িত কৰা কিমান কঠিন! সাধনা এয়ে যে অভিজ্ঞতা একত্ৰাপূৰ্ণকৰীয়া সম্পদ।

আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ অভিজ্ঞতাটি হ'ল এই সম্পাদকীয় লিখিবলৈ বহি। সাধাৰণ পৰম্পৰা অনুযায়ী কাকত-আলোচনীৰ সম্পাদকে কোনো চিৰন্তন বা সাম্প্ৰতিক, আৰ্থ-সামাজিক, ৰাজনৈতিক কিম্বা শৈক্ষিক সমস্যা একেটা সম্পাদকীয় টোকাৰ মাজেৰে দাঙি ধৰে আৰু কোনো-কোনোৰে তাৰ সমাধান সূত্ৰ পৰ্য্যন্ত নিৰ্দেশ কৰে। মই নিজে এই পৰম্পৰাত বিশ্বাসী। কিন্তু মই কি সমস্যাৰ বিষয়ে লিখিম? আজি অসমক বানপানীৰ সমস্যা, মূল্যবৃদ্ধিৰ সমস্যা, অঙ্কবিধ্বাস আৰু কু-সংস্কাৰৰ সমস্যা, নিৰক্ষৰতাৰ সমস্যা, নাৰীৰ অনাৰ্যসৰভাৰ সমস্যা, নিৰনুৱা সমস্যা, বিদেশী সমস্যা, উদ্ভপতীৰ সমস্যা..... আদি এশ এবুৰি সমস্যাই আৰম্ভি ধৰি জুৰুলা কৰি পেলাইছে। কোনটো সমস্যাক মুখ্যস্থান দিম, কোনটোক গৌণ? সমস্যাটোৰ প্ৰকৃত স্বৰূপ আৰু স্থায়ী সমাধানৰ বাস্তৱ-সম্ভৱ পথ কি হ'ব? উপলভি হৈছে, সমস্যাৰ এই দুই-চাৰিটাৰ মাজত এটা সমস্যাক আটাইতকৈ জৰুৰী হিচাপে চিনাক্ত কৰা, ইয়াৰ প্ৰকৃত স্বৰূপ উদ্ঘাটন কৰা আৰু সমাধানৰ প্ৰকৃত পথ বিচাৰি উলিওৱাটোৱেই মোৰ বাবে এতিয়া আটাইতকৈ ডাঙৰ সমস্যা। নিজৰ এই বৌদ্ধিক দৈন্যৰ বাবে নিজলৈ পূৰ্তী জন্মিছে।

কিন্তু এয়া জানো কেৱল মোৰ ব্যক্তিগত সমস্যা? দুই-চাৰিজন মেধাৱী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে হয়তো নিজ-উদ্যোগত নিজৰ বৌদ্ধিক উত্ৰৰ্থ সাধন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। কিন্তু বাকী বেছিভাগৰে ক্ষেত্ৰত? মহাবিদ্যালয়ৰ এই আলোচনীখন সম্পাদনা কৰিবলৈ লৈ মই পূৰ্বেই আচৰিত হৈছিলো। শেফত উপায়হীন হৈ লেখনীৰ মানদণ্ড বিচাৰৰ কথাটো প্ৰায় এবাই চলিছে। পৰিতাপৰ কথা যে বিশেষভাবে দুই-এখন কলেজ বাদ দিলে অসমৰ প্ৰায়বোৰ কুল-কলেজৰ আলোচনীত একেই অৱস্থা পৰিলক্ষিত হয়। সাধাৰণ ভাবে অসমৰ ছাত্ৰ-সমাজ মানসিক - বৌদ্ধিক দিশত পূৰ্তী লগাকৈ পিছপৰা। বৌদ্ধিক ভাবে পৰিপক্ক কোনো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে অসমৰ বহু ছাত্ৰ-সমাজক নেতৃত্ব দিছে বুলিছো ক'ব নোৱাৰি। স্বৰাজ্যতৰ কালৰ অসমৰ ছাত্ৰ সমাজে অসমৰ সামাজিক তথা ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰি আহিছে। ছাত্ৰ-সমাজৰ নেতৃত্বত হোৱা বিগত সমস্ত আলোচনৰ ফলাফল বিচাৰ কৰি বহু গণ্য-মান্য বুদ্ধিজীৱিয়ে দেখুৱাইছে যে ইবোৰৰ সদৰ্থক ফলৰ লগতে বহু অনুপেক্ষনীয় কু-ফলো আমি লাভ কৰিছো। ইয়াৰ অনাৰ্যম কাৰণ হ'ল এয়ে যে ছাত্ৰ-সমাজৰ বৌদ্ধিক অনাৰ্যসৰভাৰ সুযোগ লৈ বহুতে ছাত্ৰ-সমাজক শিথলী ৰূপে ব্যৱহাৰ কৰি নিজৰ নান্দন্যৰ্থ পূৰণ কৰে।

সৌ সিদ্ধিবলৈকে কোৱা হৈছিল - "আজিৰ ছাত্ৰ কইলৈৰ নাগৰিক।" কিন্তু আজিৰ ছাত্ৰ আজিৰেই 'নাগৰিক', কিয়নো আজিৰ কলেজীয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ভোটাধিকাৰ লাভ কৰি দেশৰ ৰাজনীতিত প্ৰত্যক্ষ ভূমিকা পালন কৰিব লাগে। কিন্তু এই গধুৰ দায়িত্ব পালন কৰিব পৰাকৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বৌদ্ধিক উন্নতি আৰু ৰাজনৈতিক চেতনা বৃদ্ধিৰ হকে কিবা ব্যৱস্থা লোৱা হ'লনে?

আৰু এটা পৰিতাপৰ বিষয় যে অসমৰ তথা ভাৰতবৰ্ষৰ ছাত্ৰ-সমাজ ক্ৰমশ: জাতি, ধৰ্ম, ভাষা, উপজাতি, সম্প্ৰদায় আদিৰ ভিত্তিত বিভক্ত হ'বই লাগিছে। ফলত ছাত্ৰ-ছাত্ৰী হিচাপে ছাত্ৰ-সমাজৰ নিজা সমস্যাবোৰ ভল পৰি যোৱাৰ লগতে ই ছাত্ৰ-সমাজৰ বৌদ্ধিক বিকাশতো বাধা জন্মাব পাৰে, কিয়নো উগ্ৰ জাতি বা সম্প্ৰদায়-চেতনা প্ৰায়েই যুক্তিবাদী চিন্তাৰ পৰিপন্থী হোৱা দেখা যায়।

সেয়ে অসমৰ ছাত্ৰ-সমাজৰ বৌদ্ধিক জাগৰণ বৰ্তমান সময়ৰ অতি জৰুৰী আহবান। এই আহবান দৃঢ়তা আৰু আন্তৰিকতাৰে গ্ৰহণ কৰাটোৱেই আমাৰ পৰম কৰ্তব্য।

— পদ্মবী শইকীয়া

কৃতজ্ঞতাৰ অৰ্ঘ্য

শ্ৰদ্ধেয় অধ্যক্ষ অপূৰ্ব শৰ্মা, অধ্যাপিকা গয়ত্ৰী দেৱী,
অধ্যাপক বিশ্বজিৎ দাস, অধ্যাপিকা মুনি কাকতি,
অধ্যাপক জ্যোতিৰ্ময় জানা আৰু অধ্যাপক জয়ন্ত শৰ্মা;

ছাত্ৰী-বাহুবী
জোনালী, বৰিতা, মীনাক্ষী, ৰূপালী, জাহ্নবী, ভাগৱতী;

এই সংখ্যাৰ প্ৰতিগৰাকী সহায় লেখক-লেখিকা
আৰু
দিগবাহিনীচ প্ৰেছ এণ্ড পাব্লিকেশ্যনৰ
স্বত্বাধিকাৰী আৰু কৰ্মচাৰীবৃন্দৰ প্ৰতি।

প্ৰকাশ

অসমৰ জাতীয় জীৱনত কীৰ্ত্তন-ঘোষা আৰু নামঘোষাৰ প্ৰভাৱ

অধ্যাপক শ্ৰীতিলক চন্দ্ৰ মজুমদাৰ

ভাৰতৰ আন আন অঞ্চল বা ৰাজ্যত ভক্তি আন্দোলনে আলোড়ন কৰা সময়তে পূৰ্বাঞ্চলত আৰ্বিভাৱ হয় শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ। পূৰ্বাঞ্চলৰ 'কামৰূপ বেহাৰ-অহম' ৰাজ্যত মহাপুৰুষজনাৰ প্ৰৱৰ্তিত আৰু প্ৰচাৰিত ভক্তি-আন্দোলনে গণ-আন্দোলনৰ ৰূপ ধাৰণ কৰে। মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱৰ জনগণৰ অকল আধ্যাত্মিক গুৰুৱেই নহয়; সমাজৰ উচ্চ-নীচ, ৰজা-প্ৰজা, পণ্ডিত-অপণ্ডিত, ধনী-নিধনী, আখৰী-অনাখৰী আদিৰ মাজত থকা ভেদাভেদ বা অসমতাৰ প্ৰাচীৰ নিঃচিহ্ন কৰি মানৱ সমাজক এক পতাকাৰ তলত সমবেত কৰাই কেবাখনো ৰাজ্যৰ শাসক-শোষক আৰু দুষ্ট চক্ৰক মৰ্দন কৰি 'বিজয়ী' হোৱা এগৰাকী সমাজ সংস্কাৰক, গণতন্ত্ৰৰ ভেটি প্ৰতিষ্ঠা কৰা অসমৰ জাতীয় গুৰুও। জাত্যাভিমান বা পাণ্ডিত্যৰ গৰ্বই দূষিত কৰা সমাজ ব্যৱস্থাক নিকা কৰি নুতুলিলে শোষিত-নিষ্পেষিত জনতা যে প্ৰাপ্য অধিকাৰৰপৰা সদায় বঞ্চিত হৈ থাকিব সেইকথা মহাপুৰুষজনাই হৃদয়ঙ্গম কৰি সত্ৰ-নামঘৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰি তাত ধৰ্ম-বানী আৰু তত্ত্বসমূহ জনসাধাৰণৰ হৃদয়স্পৰ্শকৈ সুৰ লগাই গোৱাই, বুজাই, নচাই, ভাওনা কৰি জনগণৰ মানসিক আৰু আধ্যাত্মিক বিকাশ সাধন কৰি মানৱক সমসত্ত্ব দান কৰি এখন সৰ্বাঙ্গ সুন্দৰ সমাজ আৰু এটা সুস্থ সৰল জাতি গঢ়ি তোলাৰ সকলো সমল বা উপাদান দি থৈ গৈছে।

মহাপুৰুষ শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰদেৱ আৰু শ্ৰীশ্ৰীমাধৱদেৱ দুজনা গুৰুৱে আগবঢ়োৱা সকলো অৱদানেই অসমৰ ধৰ্ম-

সাহিত্য-সংস্কৃতি জগতৰ অমূল্য সম্পদ, অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ স্পষ্ট প্ৰতিফলন। কোৱাটো নিঃস্ৰয়োজন যে অসমৰ ধৰ্ম-সাহিত্য-সংস্কৃতিক সাত খলপীয়া সিংহাসনত অধিষ্ঠিত কৰি থৈ যোৱা শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰদেৱ-মাধৱদেৱৰ অনবদ্য উপহাৰসমূহৰ ভিতৰত 'কীৰ্ত্তন-ঘোষা' আৰু 'নাম-ঘোষা' সবাতোকৈ শীৰ্ষস্থানত সুশোভিত। অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ ইতিহাসত উক্ত গ্ৰন্থ দুখনিৰ স্থান অদ্বিতীয়, অতুলনীয়। আজি পৰ্যন্ত অসমৰ ভক্ত-সমাজত মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱৰ 'কীৰ্ত্তন' আৰু 'দশম', মহাপুৰুষ মাধৱদেৱৰ 'নাম-ঘোষা' আৰু 'ভক্তি-বত্ৰাৱলী' অকল সত্ৰ নাম-ঘৰেই থাপনা নহয়, ভক্ত হৃদয়ৰো থাপনা স্বৰূপ। মহাপুৰুষ মাধৱদেৱক ধৰ্ম বস্ত্ৰ দান কৰি মালা পিন্ধাই আচাৰ্য্য পদ অৰ্পণ কৰি মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱে কৈছিল :

"কীৰ্ত্তন দশম পুথি থাকয় যথাত।
জানিবা নিশ্চয় মই থাকোঁহো তথাত।"

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ জীৱনৰ কীৰ্ত্তিস্তম্ভ 'কীৰ্ত্তন-ঘোষা'ৰ দৰে অনুপম গ্ৰন্থ সাহিত্য জগতত বিৰল, প্ৰকৃততে ই এখনি মহাকাব্য। উল্লেখযোগ্য যে অসমৰ ভক্ত-সমাজত মহাপুৰুষ মাধৱদেৱৰ 'নাম-ঘোষা'য়ো শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ গুৰুজনাৰ 'কীৰ্ত্তন ঘোষা'ৰ সমান মৰ্যাদা-শ্ৰদ্ধা-ভক্তিৰ আসন লাভ কৰিব পাৰিছে। সূৰ্য্যক দিনৰ পোহৰৰপৰা বাদ দিব নোৱাৰাৰ দৰে অসমৰ ধৰ্ম, দৰ্শন,

ভাষা-সাহিত্য জগতৰ পৰা 'কীৰ্ত্তন-ঘোষা'ক নাম-
ঘোষা'ৰপৰা বেলেগাই ৰাখিব নোৱাৰি। ভক্তৰ মানত
'শঙ্কৰ-মাধৱ' দুজনা গুৰু যেন 'কৃষ্ণ-উদ্ধৱ'হে। শ্ৰীকৃষ্ণৰ
'উদ্ধৱ-বান্ধৱ' — শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ গুৰুৰ 'মাধৱ-বান্ধৱ' মন
কৰিবলগীয়া। 'কীৰ্ত্তন-ঘোষা' আৰু 'নাম-ঘোষা' একে
থুপতে সংগ্ৰহ কৰি ৰখা কথা লক্ষ কৰিবলগীয়া।

'নাম-ঘোষা' ৰচনাৰ গুৰিতে মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱ।
'ৰামানন্দৰ চৰিত'ত উল্লেখ আছে :

“তোমাত কহিলো ইটো বহস্য ভকতি।
ঘোষা-বান্ধৱলী পুথি লিখিবা সম্প্ৰতি।।
পদ-দুলড়ি জানা ছবিৰ অৰ্পক।
ঝুমুৰি লেছবি ছন্দ তাহাৰ বসক।।
নমস্কাৰ স্মৰণ ভজন আত্মনিন্দা।
তাৎপৰ্য্য উপদেশ প্ৰশংসা প্ৰাৰ্থনা।।
নামৰ মহিমা যত কৰুণা আছয়।
ঘোষাৰ মাজত তাক দিবাৰা নিশ্চয়।।”

অমূল্য ঘোষা শাস্ত্ৰখনি ৰচনা কৰা সম্পৰ্কত সত্ৰ-
সমাজত প্ৰচলিত কিংবদন্তি উল্লেখযোগ্য। “পকা বগৰিৰ
দৰে বাহিৰে কোমল, ভিতৰি কঠিন” হোৱাকৈ মহাপুৰুষ
শঙ্কৰদেৱে ঘোষা শাস্ত্ৰখন ৰচনা কৰিবলৈ আত্ম বিহাত
মাধৱদেৱ পুৰুষে আৰম্ভিলে দশাৱতাৰ শ্লোকৰে।
মহাপুৰুষ গুৰুজনাই 'ভগৱন্তকৈ ভকত সে যে আগ'
এইকথাত গুৰুৱে দি 'মুক্তিত নিস্পৃহ যিটো সেই ভকতক
নমো....." চৰণটি লিখি দেখুওৱাত তাৰপিছৰ চৰণ
সংযোগ কৰাৰ পৰা হেজাবলৈ (সমগ্ৰ ঘোষা শাস্ত্ৰখনিৰ
স্তৱকসমূহ) ঘোষা মহাপুৰুষ গুৰুজনাৰ একান্ত-স্বৰূপ,
পৰম বান্ধৱ মাধৱপুৰুষে কেইবছৰমানৰ ভিতৰত ৰচনা
কৰি অন্ত কৰে। 'নাম-ঘোষা'ত মাধৱদেৱৰ সমগ্ৰ জীৱনৰ
সমস্ত শক্তি-বুদ্ধিৰ প্ৰকাশ ঘটিছে। মহাপুৰুষ গুৰুজনাৰ
উপযুক্ত উত্তৰাধিকাৰী মাধৱদেৱ পুৰুষ। কিন্তু মহাপুৰুষ
মাধৱদেৱৰ পাছত উত্তৰাধিকাৰী কোন হ'ব এই বিষয়ে
জানিবলৈ ইচ্ছা কৰাত মাধৱদেৱ পুৰুষে শিষ্যসকলক
সমিধান দিছে :

“দেখা ঘোষা শাস্ত্ৰখন আমাৰ আছয়।
সৰে কহি আছে যিবা কহিতে লাগয়।।

তাহাৰ অৰ্থক যিৰাজনে বুজিলেক।
সেহিজনো জানা লাগ আমাক পাইলেক।।
ঘোষাতে সমস্ত মোৰ বল-বুদ্ধি যত।
যাৰ ভাগ্যে আছে তাত পাইবে সমস্ত।।”

মাধৱদেৱ পুৰুষক প্ৰিয় শিষ্য কঠভূষণে
কোচবিহাৰত দৰ্শন কৰাত থাপনাত প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ 'নাম-
মালিকা' পুথিখনি দি মাধৱদেৱ গুৰুজনাই জনাইছে :
'মহাপুৰুষ গুৰু শঙ্কৰদেৱক 'দশম' আৰু 'কীৰ্ত্তন'ত; আমাক
'বান্ধৱলী' আৰু 'নামঘোষা'ত পাবা।

ভক্ত আৰু ভগৱন্ত সম্পৰ্ক অবিচ্ছেদ্য। ভগৱন্তক
ভক্তই আৰু ভক্তক ভগৱন্তই বুজে। অকপট গুৰুৱে শিষ্যক
আৰু শিষ্যই গুৰুক আন্তৰিকতাৰে বুজি পায়। মহাপুৰুষীয়া
বা বৈষ্ণৱ ভক্তই শঙ্কৰদেৱ-মাধৱদেৱ দুজনা গুৰুক
বুজিবলৈ আন একোৰে প্ৰয়োজন নাই, 'কীৰ্ত্তন' আৰু
'নামঘোষা' ধৰ্মগ্ৰন্থ হৃদয়ঙ্গম কৰিলেই দুয়োজনাক বুজিব
পাবে। এই দুয়োখন পৱিত্ৰ গ্ৰন্থ এফালে পৰমব্ৰহ্মৰ স্বৰূপ
নিৰ্ণায়ক অতুলনীয় ভক্তি কাব্য, আনফালে সকলো শ্ৰেণীৰ
লোকৰ মানসিক আৰু আধ্যাত্মিক উৎকৰ্ষ সাধনৰ দ্বাৰা
উচ্চ-নীচৰ ব্যৱধানত কুঠাৰাঘাত কৰি দুৰ্লভ মনুষ্য জীৱনৰ
সাৰ্থকতা উপলব্ধি কৰোৱা প্ৰচাৰ-ধৰ্মী ভক্তি বসাস্বাদিত
ধৰ্মশাস্ত্ৰ। দুয়োখন গ্ৰন্থ ছন্দোময়ী কাব্য, সুৰগন্ধী ঘোষা-পদ
যুক্ত অনুপম ভক্তিমূলক গীতি সাহিত্য।

'কীৰ্ত্তন' আৰু 'নাম-ঘোষা'ত জাত্যাভিমানে, গৰ্বী
ফোপোলা জ্ঞানৰ পণ্ডিতক তাম্বিল্য কৰি সেই
প্ৰতিক্ৰিয়াশীল চক্ৰটোৰ গ্ৰাসৰপৰা সহজ-সৰল নিৰীহ
জনতাক পৰিত্ৰাণ কৰিবলৈ মহাপুৰুষ দুজনাই সঁকীয়নি
দিছিল। এখন সুন্দৰ সমাজ গঢ়িবলৈ বন্ধপৰিকৰ হোৱাত
সকলো ভেদাভেদৰ প্ৰাচীৰ নিৰ্মূল কৰিবলৈ চোকা
বাক্যবান মৰাটো অত্যন্ত প্ৰয়োজন হৈ পৰিছিল।
মহাপুৰুষৰ 'কীৰ্ত্তন-ঘোষা'ত আছে :

‘মুৰ্খ হয় বোলে মঞি পণ্ডিত।
নষ্ট কবি ফুৰে আনৰ চিত।।’
‘হবিৰ নামত যিটো ৰসিক।
ব্ৰাহ্মণ জন্ম তাক লাগে কিক।।’

প্ৰতিক্ৰিয়াশীল স্বাৰ্থান্ধসকললৈ উদ্দেশ্য কৰি

মহাপুৰুষ মাধৱদেৱে 'নামঘোষাত' বাক্যবাণ হানিছে :
“নজানে শাস্ত্ৰৰ নয় যেন আসে তাকে কয়
ছেদিবাক নপাবে সংশয়।
গুৰু বোলাই তথাপিতো ফুৰয় লোকৰ মাজে
মান্য সৎকাৰ খুজি লয়।।”

সমাজত বিভেদৰ সৃষ্টি কৰা গুণ-জ্ঞান নথকা
গুৰুৰ ভাও দিয়া মুৰ্খ ধৰ্মাচাৰ্যসকলক প্ৰত্যাহ্নন জনাই
শোষিত, বঞ্চিত জনসাধাৰণৰ অন্তৰ ভক্তি-ধৰ্মৰ বাণীৰে
আলোকিত কৰিবলৈ গুৰু দুজনাৰ সৰ্বোৎকৃষ্ট গ্ৰন্থ দুখনত
ঘোষণা কৰা হৈছে।

'কীৰ্ত্তন-ঘোষা' আৰু 'নাম-ঘোষা'ৰ ভাষাৰ
লালিতা, ভাবৰ গভীৰতা, শব্দৰ কোমলতা আৰু সুৰৰ
ৰস্কাৰে শ্ৰোতাক আৰু পাঠকক পৰমানন্দত নিমগ্ন কৰি
ভগৱান প্ৰাপ্তিৰ পথত ধাবিত কৰায়। ঈশ্বৰ প্ৰাপ্তিৰ
তিনিটা পথ কৰ্মমার্গ, জ্ঞানমার্গ আৰু ভক্তিমার্গ।
তিনিওটাৰ ভিতৰত ভক্তি মার্গ সহজ, শুদ্ধ, প্ৰশস্ত পথ।
ভগৱানৰ প্ৰতি ভক্তিমান নহ'লে জ্ঞান, কৰ্ম একোৰে
সুফল পোৱা নাযায়। ভক্তি ধৰ্মত সকলোৰে সম-
অধিকাৰ আৰু ভক্তিৰ বলত ভক্তই ভগৱানৰ কৃপা লাভ
কৰি পৰমফল প্ৰাপ্ত হয়। এই ক্ষেত্ৰত জাত-পাত, বিস্তৰ
শাস্ত্ৰ জ্ঞান, তপ- জপ-যজ্ঞ সকলো বিড়ম্বন। মহাপুৰুষে
'কীৰ্ত্তন'ত গাইছে :

“নালাগে ভক্তিত দেৱ-দ্বিজ-ঋষি হইবে।
নলাগে সন্তত শাস্ত্ৰ বিস্তৰ জানিবে।।
তপ-জপ-যজ্ঞ দান সবে বিড়ম্বন।
কেৱল ভক্তিত তুষ্ট হোন্ত নাৰায়ণ।।”
মাধৱদেৱৰ 'নামঘোষা'তো ব্যক্ত হৈছে :
“গাবো ভোষ যবনে হবিৰ নাম লয়।
হেনয় নামক কোন সজ্জনে নিন্দয়।।”

কাব্য আলঙ্কাৰিকসকলে ভক্তিক বসৰ অন্তৰ্গত
কবিৰ বিচৰা নাই যদিও বৈষ্ণৱ সাহিত্যত ভক্তি বসৰ
উদ্ৰেক ঘটোৱা মনকৰিবলগীয়া। ভগৱান শ্ৰীকৃষ্ণৰ প্ৰতি
ভক্তৰ ৰতি প্ৰকাশৰ পৰিণতিত শাস্ত্ৰ, বাৎসল্য, দাস্য, সখ্য
বা শৃঙ্গাৰাত্মক ভক্তিবস 'কীৰ্ত্তন' আৰু 'নামঘোষা'ত
পৰিলক্ষিত হৈছে। ভক্তি হৈছে হৃদয়ৰ অতি

আকাঙ্ক্ষিতজনক পাবলৈ হোৱা অন্তৰৰ অনুৰাগ বা ধাউতি।
মায়া-মমতা, বিষয়- বাসনা, অহঙ্কাৰ আদিৰপৰা দূৰত
থকাৰ একমাত্ৰ উপায় শ্ৰীকৃষ্ণ প্ৰেম। মহাপুৰুষৰ ভাষাত :

“তোমাক নপাই অনুৰাগ বাঢ়ি যাৰ।
সেহিসে ভকতি যোগে চিন্তে অহঙ্কাৰ।
তাহাৰেহে গুচে বিষয়ত অনুৰাগ।
হৃদয়ত বিচাৰি তোমাক পাবয় লাগ।।”

ভক্তি ধৰ্মৰ মূল গ্ৰন্থ “শ্ৰীমত্তাগৱত”ত উল্লেখ থকা
নৱবিধ ভক্তি শ্ৰৱণ, কীৰ্ত্তন, স্মৰণ, অৰ্চন, পাদসেৱন, দাস্য,
সখিত্ব, বন্দন আৰু দেহ অৰ্পণ — এই কেইবিধৰ উল্লেখ
মহাপুৰুষৰ “কীৰ্ত্তন-ঘোষা”তো কৰা হৈছে। নৱবিধ ভক্তিৰ
শ্ৰৱণ-কীৰ্ত্তন সবাতোকৈ শ্ৰেষ্ঠ।

“যদ্যপি ভকতি নৱবিধ মাধৱৰ।
শ্ৰৱণ-কীৰ্ত্তন তাতো মহা শ্ৰেষ্ঠতৰ।।”

ভগৱানৰ নাম-গুণ উচ্চাৰণ বা পাঠ কৰাটোৱেই
কীৰ্ত্তন। কীৰ্ত্তন কৰিলে শ্ৰোতাই তাক শ্ৰৱণ কৰিবই। 'কীৰ্ত্তন-
ঘোষা' ৰচনাৰ ইয়েই মুখ্য উদ্দেশ্য। এই প্ৰসঙ্গত মহাপুৰুষ
শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ হৰি নাম-গুণ গাবলৈ প্ৰতিষ্ঠা কৰা জাতীয়
সম্পদ ধৰ্মানুষ্ঠান 'কীৰ্ত্তন-ঘৰ' পঠন, শ্ৰৱণ বা প্ৰসঙ্গৰ বাবে
ৰচনা কৰা 'ধৰ্ম-শাস্ত্ৰ' 'কীৰ্ত্তন-ঘোষা' আৰু ভক্তি ধৰ্ম সাধনাৰ
'কীৰ্ত্তন' এই তিনিওটা মন কৰিবলগীয়া। 'কীৰ্ত্তন'ত ভগৱান
শ্ৰীকৃষ্ণৰ লীলা- মাহাত্ম্যক কেন্দ্ৰ কৰি বিভিন্ন আখ্যান ঘোষা
আৰু পদৰ দ্বাৰা চিত্ৰিত কৰা হৈছে। 'নামঘোষা'ত কাহিনীৰ
চিত্ৰণ নাই। এই গ্ৰন্থত সুৰ লয়ত গাব পৰাকৈ পয়াৰ ত্ৰিপাদী,
দুলৰী, ছবি, লেছবি ছন্দৰ দ্বাৰা বিভিন্ন ঘোষা বা স্তৱকত
পৰমতত্ত্ব, পৰমসত্যৰ সন্ধান দি কৃষ্ণ ভক্তিৰ তাৎপৰ্য বা
তত্ত্ব দাঙি ধৰা হৈছে। প্ৰাচীন ভাৰতৰ সৰ্বশাস্ত্ৰৰ সাৰতত্ত্ব বা
পৰমতত্ত্ব জনসাধাৰণে উপলব্ধি কৰিব পৰাকৈ আৰু ভক্ত
মাত্ৰেই নিজ মুখেৰে কীৰ্ত্তন কৰি পৰমানন্দত নিমগ্ন হ'ব
পৰাকৈ 'শঙ্কৰ-মাধৱ' দুজনা গুৰুৱে দুয়োখন ধৰ্মপুথিত চিত্ৰিত
কৰিছে। পাঠক বা কীৰ্ত্তন কৰোঁতাই সুৰ-তাল লয়ত গোৱাৰ
সুবিধা থকা বাবে শ্ৰোতা সমাজেও সুমধুৰ সুৰ শুনি পৰমানন্দত
মগ্ন হৈ পৰমফল লাভ কৰিবলৈ সমৰ্থ হৈছে।

ভক্ত সমাজক মানৱ জীৱনৰ মুখ্য কৰ্তব্যৰ কথা

সঁকীয়াই দি আত্ম-সংযমেৰে মনুষ্য মাত্ৰেই ভগৱানৰ গুণানুকীৰ্ত্তনেৰে কেনেকৈ অমূল্য মানৱ জনম সফল কৰিব পাৰি তাৰ পথ প্ৰদৰ্শিত হৈছে মহাপুৰুষ মাধৱদেৱৰ 'নামঘোষা'ৰ উপদেশ, আত্ম উপদেশ, ভজন, প্ৰাৰ্থনা, মহিমা, প্ৰশংসা, নিন্দা, বস্তু প্ৰকাশ, নাম-মহিমা আদিৰ অন্তৰ্গত ঘোষাসমূহতো।

মানৱী জনম আৰু সামাজিক জীৱনত নৈতিকতা আৰু আধ্যাত্মিকতাৰ গুৰুত্ব প্ৰত্যেকে উপলব্ধি কৰিব পৰাটোতেই যে জীৱনৰ সাৰ্থকতা, সফলতা তাক প্ৰতিপন্ন কৰা হৈছে 'কীৰ্ত্তন' নাম-ঘোষা'ত। জীৱন-যুদ্ধত লাটঘাটতহে জীৱন বিষয় কৰি তোলা অস্থিৰ মনৰ লোকক শান্তি সুখা পান কৰাব পাৰিছে গুৰুদুজনাৰ এই গ্ৰন্থ দুখনে। ভক্ত সমাজে এই অমৃতৰ ভাণ্ড পান কৰি আজিও উদং কৰিব পৰা নাই আৰু নোৱাৰেও। এই ভাণ্ডৰ অক্ষয়-অব্যয়।

"যি মুখে বুলিব বাম যি মুখে ভণ্ডাব।
সদায়ে ভাবিয়ো বাম ক্ষয় নাই আৰ।।
অনন্ত বসেৰ নিধি বাম কৃষ্ণ বাম।
মুখ ভৰি ভৰিয়া সদায়ে বোলা বাম।।" (নাম-ঘোষা)

অসমৰ জন সমাজত মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱৰ প্ৰৱেশ ঘটে এজনা সত্যাবেশী জনমঙ্গলকামী সাধক আৰু সমাজ সংস্কাৰক ৰূপে। বৰ লুইতৰ দুয়োপাৰে বসবাস কৰা বিভিন্ন জনগোষ্ঠী, সম্প্ৰদায়ৰ মাজত ভক্তি-ধৰ্মৰ মূল তত্ত্বসমূহ নাম-প্ৰসঙ্গ, গীত-পদ, নৃত্য-ভাওনাৰ মাধ্যমেৰে প্ৰচাৰ কৰি ভক্তৰ দল সমষ্টিতে নতুন নতুন ঠাইত ধৰ্ম-সত্ৰ, নামঘৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰি দুয়োজনা গুৰুৱে অগণন লোকক ভক্ত দলভুক্ত কৰি লৈছিল। যি সম্প্ৰীতি, সন্ত্ৰাৰ বা সময় কুৰি শতিকাৰ 'স্পুটনিক' যুগতো নামৰ পিছত বা আগত পাশ্চাত্য দীঘলীয়া ডিগ্ৰীৰে বিভূষিত বুদ্ধিজীৱী মহাপণ্ডিত বুলি বঢ়াই কৰি ফুৰা সকলৰ সমাজখনে আজিও গঢ়ি তুলিব পৰা নাই, তেনে কাৰ্য্য পাঁচশ বছৰ পূৰ্বৰ অশিক্ষিত অজ্ঞ সমাজখনত মহাপুৰুষে সমাধা কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। আচৰিত কথা, মানৱৰ কল্যাণ আৰু সকলো সম্প্ৰদায়ৰ মাজত ঐক্য প্ৰতিষ্ঠা কৰি যোগ্যতা অনুসৰি ধৰ্ম-সমাজ-সংস্কৃতিৰ আসনত বহুৱাব পৰা সত্ৰ-নামঘৰৰ দৰে গণতান্ত্ৰিক অনুষ্ঠান

প্ৰকৃত্যৰ্থত আজি পৰ্য্যন্ত গঢ়ি তুলিব পৰা নাই।

বৈষ্ণৱ ভকতৰ সত্ৰ-নামঘৰৰ নাম-প্ৰসঙ্গ আৰু আধ্যাত্মিক অনুষ্ঠান পাঠ-প্ৰসঙ্গৰ ধৰ্মগ্ৰন্থ 'কীৰ্ত্তন-ঘোষা' আৰু 'নামঘোষা'। মহাপুৰুষ মাধৱদেৱৰ ভাগিনীয়েক বামচৰণ ঠাকুৰে অসমৰ বিভিন্ন সত্ৰৰপৰা সংগ্ৰহ কৰি দুয়োখন মহান গ্ৰন্থ একত্ৰ কৰি এটা মহান কাম কৰি থৈ গৈছে। পীড়িত, তাপিত, শোকাভিত্তজনৰ সাক্ষ্যৰ সাৰথি 'কীৰ্ত্তন' আৰু 'নামঘোষা'। দাস্য ভক্তি মাধৱদেৱ পুৰুষৰ জীৱনৰ সৰ্বস্ব। 'নামঘোষা'ত অভিব্যক্ত দাস্য ভক্তিয়ে অসমৰ জনসাধাৰণক উদাৰ, সহিষ্ণু, সমভাবাপন্ন, পৰোপকাৰী, নিৰহঙ্কাৰী, মৃদুভাষী কৰাৰ উপৰিও জ্ঞানী, গুণী, সজাগ সচেতন কৰিছে। যিকোনো দুষ্কৃতি, অন্যায়, অনীতিৰ বিৰুদ্ধে মাত মতি শান্তি শৃঙ্খলা বজাই ৰাখি সমাজক সুন্দৰ কৰি তুলিবলৈ পোৱা শিকনিও লাভ কৰা হৈছে 'কীৰ্ত্তন-ঘোষা'ৰ পৰা। সত্ৰ নামঘৰ, বিভিন্ন সামাজিক উৎসৱ-পাৰ্বন, কাজ-সকাম, ঘৰে ঘৰে কৰা সন্ধিয়াৰ প্ৰাৰ্থনা, ঘৰলৈ অহা অতিথিক মান-সৎকাৰ আদি উপলক্ষে 'নামঘোষা'ত থকা বিভিন্ন বিষয়ৰ ঘোষা মধুৰ সুৰেৰে গাই সুন্দৰ পৰিবেশ গঢ়ি তুলি অন্তৰ পৰিত্ৰ কৰি তোলা হয়। 'কীৰ্ত্তন' আৰু 'নামঘোষা'ৰ দৰে ভগৱন্তৰ উদ্ৰেক কৰি যুগ যুগ ধৰি মানুহৰ মনত পৰমানন্দ দান কৰি জীৱন সফল কৰি তুলিব পৰা গ্ৰন্থ বিশ্ব ইতিহাসত বিৰল।

"তুমি চিত্ত বৃত্তি মোৰ প্ৰবৰ্ত্তক নাৰায়ণ
তুমি নাথ মঞি নাথৱন্ত।
চৰণ-ছত্ৰৰ ছায়ী দিয়া দূৰ কৰা মায়া
কৰা দয়া মোক ভগৱন্ত।।...ইত্যাদি।

'নামঘোষা'ত থকা এনে প্ৰাৰ্থনাৰ তুলনা পাবলৈ নাই। পৰমভক্ত মাধৱদেৱে 'কাকৃতি' ঘোষাত ভক্তি বিগলিত হৃদয়েৰে ভগৱন্তৰ চৰণত আত্মসমৰ্পণ কৰি গোৱা প্ৰাৰ্থনাৰ কাৰুণ্যই আজিও প্ৰতিজন ভক্তৰ হৃদয় একেদৰে স্পৰ্শ কৰিব পাৰিছে। ই চিৰনতুন, ভক্ত হৃদয়ৰ ঘৰে ঘৰে আজিও প্ৰকাশ পাই আছে।

"কিমতে ভকতি কৰিবো তোমাত হৰি এ
মঞি মৃঢ়মতি নজনো ভাব উপায় বাম বাম।

ভকতি মিনতি প্ৰণতি নজনো হৰি এ
মোত পৰে জ্ঞানশূন্য হীনমতি নাই বাম বাম।।
তুমি প্ৰভু কৃপা বসেৰ সাগৰ হৰি এ
দিয়ো মোক তুৰা পদ ছায়া তলে ঠাই বাম বাম।।"

মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱৰ 'কীৰ্ত্তন'ৰ 'প্ৰহ্লাদ চৰিত'ত ভক্ত হৃদয়ৰ কাকৃতি অতি হৃদয়স্পৰ্শী :

তোমাৰ চৰণ ছত্ৰৰ ছায়াক
কৈসানিনো দিবা মোক।
কহিয়ো উপায় কিমতে এড়াএণ
নিদাৰুণ দুঃখ শোক।
ভৱ বৈতৰণী মাঝে মজিলোঁহো
নেড়ে মোক শোক ভয়।
তোমাৰ চৰণে শৰণ পশিলোঁ
কৃপা কৰা কৃপাময়।।"

এনে অনেক কাতৰ কাকৃতি বাণী 'নামঘোষা' আৰু 'কীৰ্ত্তন-ঘোষা'ত চিত্ৰিত হৈছে, যিবোৰ অমৰ ধৰ্ম বাণী হৈও ভাষা সাহিত্য-সঙ্গীতৰো অমূল্য সম্পদ হৈ পৰিছে।

কুৰি শতিকাৰ আধুনিকতাৰ ওৰণি পিন্ধা সমাজখনত অস্পৃশ্যতা বৰ্জন আৰু সময় বা ঐক্য-সংহতি স্থাপনৰ বাবে ৰাজহুৱা আৰু চৰকাৰীভাৱে নানা সভা-সমিতি, পৰিষদ পাতি অশেষ শ্ৰম-কষ্ট কৰি অলেখ ধনো খৰচ কৰা হৈছে। সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক সুবিধাবাদীৰ লগতে বিভেদকামীৰ চক্ৰান্তত সেয়া ফলৱতী হোৱা বুলি বাস্তৱতে ক'ব পৰা নাযায়। মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱে কিন্তু তাহানিৰ সমাজখনত পোন প্ৰথম তেনে প্ৰচেষ্টা হাতত লৈ আন্তৰিকতাৰে জনতাৰ সেৱা আগবঢ়াই কৃতকাৰ্য্যতা লাভ কৰিবলৈ সমৰ্থ হৈছিল। লুইতৰ দুয়োপাৰ আৰু পৰ্বত-ভৈয়ামত বসবাস কৰা কিৰাত, কছাৰী, ভোট, নগা, গাৰো, খাছী, আহোম, ম্লেছ, চণ্ডাল আদি, আনকি যবন পৰ্য্যন্ত সকলোকে সমদৃষ্টিৰে চাই একেলগে কীৰ্ত্তন পদ গাই ভক্ত পাতি এক সমাজভুক্ত কৰি লৈছিল। সেইকালৰ 'কিৰাট খাচী গাৰো, মিৰি, যবন, গোৱাল। অসম মলুক ৰজক তৰুক কুৰাচ ম্লেছ চণ্ডাল।।' সকলোকে ভক্তি ধৰ্মত সমসত্ত্ব দান

কৰিছিল। গাৰোৰ গোবিন্দ, নগাৰ নৰোত্তম, মিৰিৰ বলাই, ভোটৰ দামোদৰ আনকি মুছলমানৰ চান্দসাকো ভক্তি-ধৰ্মত শৰণ দি আজিৰ প্ৰগতিৰ যুগতো আন্তৰিকতা আৰু দৃঢ়তাৰে কৰিব নোৱাৰা কাম মহাপুৰুষ দুজনাই সমাধা কৰি থৈ গৈছে।

শিল্প-বিজ্ঞান-কলা সকলো দিশতে উন্নত বুলি বিশ্বৰ কথা ভাটোৰ দৰে আওৰাই সন্তুষ্টি লাভ কৰা আজিৰ নতুন পুৰুষ বা বুদ্ধিজীৱীসকলে ঐক্য, সময়, সংস্কৃতি, সভ্যতা, অস্পৃশ্যতা বৰ্জন আদি দিশৰ আলোচনাত মহাপুৰুষৰ অৱদানৰ ঋণ স্বীকাৰ কৰাৰ বাহিৰে আন্তৰিকতাৰে কোনো বাস্তৱ ব্যৱস্থা হাতত লোৱা চকুত নপৰে। ধৰ্ম আৰু সাহিত্য প্ৰসঙ্গতে গুৰু দুজনাৰ 'কীৰ্ত্তন' আৰু 'নামঘোষা'ৰ কথা গোঁৰেৰে সোঁৱৰণ কৰাৰ বাহিৰে আন গতি কি আছে ? আধুনিক অসমীয়া ভাষাত মহাপুৰুষদ্বয়ৰ বিখ্যাত কাব্যৰ প্ৰভাৱত নানা গ্ৰন্থ ৰচনা কৰা হৈছে।

উল্লেখযোগ্য যে মহাপুৰুষ শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰদেৱ-মাধৱদেৱে সেই কালৰ আঞ্চলিক কামৰূপী তথা অসমীয়া ভাষাত ৰচনা কৰা সাহিত্যত 'ভাৰতবৰ্ষ' (ভাৰতবৰ্ষ)ৰ উল্লেখ কৰি মনুষ্য জনমৰ সাৰ্থকতা দাঙি ধৰিছে :

'কোটি কোটি জন্ম অন্তৰে যাহাৰ
আছে মহাপুণ্যৰাশি।
সি সি কদাচিত মনুষ্য হোৱয়
ভাৰতবৰ্ষে আসি ।।' (কীৰ্ত্তন)

"ভাৰতে মনুষ্য জন্ম নুহিকে সেহুৰে
তোমাক নভজি আত্মঘাত কৰি মৰে।" (কীৰ্ত্তন)

"ভাৰত বহুৰ-দ্বীপ মনুষ্য শৰীৰ নোকা
বাম-নাম মহাৰত্ন সাৰ।
হেনয় বাণিজ্য পাই যিটো জীৱে নকৰিলে
তাত পৰে সুখী নাই আৰ।।" (নামঘোষা)

ভাৰতবৰ্ষৰ লগত কামৰূপ-অসমৰ প্ৰাচীন তত্ত্বৰ সম্পৰ্কৰ লগতে বহু পৃথক ফলত ভাৰতত জন্ম লাভ কৰা সকলোকে ভক্তি ধৰ্মত মন নিয়োজিত কৰি জীৱন সফল

কবি তুলিবলৈ 'কীৰ্তন' আৰু 'নামঘোষা'ত গুৰু দুজনাই আহুন জনাইছে। অকল ভাৰতৰেই নহয়, সমগ্ৰ বিশ্ব মানৱ জাতিলৈ এই আধ্যাত্মিকতাৰ আহুন নিশ্চয়কৈ প্ৰযোজ্য।

"জগততে বিষ্ণু আছন্ত বাপি।
শুনিয়া তাক নুবুজয় পাৰী।।
স্ত্ৰী-মদ্য-মাসে সেৱাৰ কথা।
কৈ মৰে কৈ মৰে জন্ম-বৃথা।।
শুনা সৰ্বজন ঐত কেদিন জীৱন।
বোলা হবি হবি আছে যাৱত চেতন।। (কীৰ্তন)

বিশ্ব ব্ৰহ্মাণ্ডৰ সকলো জীৱৰ পালক
সৰ্বশক্তিমানক 'নাম-ঘোষা'ত তুতি কৰা হৈছে :

আমি যত জীৱ তোমাৰ পালন
হবি হবি হবি হবি
তুমিসে পালিয়া যুৰা হয় অন্তৰ্হামী।।"
সমগ্ৰ মানৱ এক ভগৱানৰ সন্তান।

'যত জীৱ জন্ম, কীৰ্ত-পতঙ্গ, অগ নগ জগ
তেবি কায়া।' জ্ঞান বিবেকৰ অধিকাৰী মানৱে এখন
সমাজ, এটা জাতিভূত হৈ বসবাস কৰাটো নিতান্ত
প্ৰয়োজন। "ভাই-ভাই" ভাবেৰে চলাটো প্ৰতিজন লোকৰ
কৰ্তব্য। মানৱ সমাজত ভাতৃত্ব-বোধ জগাই তোলাৰ
আহুন 'কীৰ্তন-ঘোষা'ত গুৰু দুজনাই জনাইছিল :

"ৰাম পাবে কৰা ৰতি।
ভাই ৰামৰ নামেগে গতি।।" (কীৰ্তন)

"ভাল উপায় পাইলৌ ভাই ভাই এ
ৰাম নাম নিগম ৰহস্য।।" (নামঘোষা)

নিজক মুৰুখমতি বুলি কৈ সকলো লোকক
'ভাই' বুলি সন্মান কৰি মাধৱদেৱ পুৰুষে "নামঘোষা"ৰ

সামৰণি পেলাইছে

"জানিয়া ভজিয়া ভাই ভগৱন্ত পাৰে।
এছ ৰস মাধৱ মুৰুখমতি গাবে।।"

অসমৰ মাটি-পানী-বায়ু সেৱনৰ দ্বাৰা জাতীয়
ভাৱত উদ্ভূত হোৱা লোক মাৰেই জাতি-বৰ্ণ-সম্প্ৰদায়
নিৰ্বিশেষে আজিও ভাতৃত্ব ভাৱত, সম্প্ৰীতি সন্তাৰত
শান্তিৰে বসবাস কৰাটো বিবেশ উল্লেখযোগ্য। মহাপুৰুষৰ
এই প্ৰভাৱে অসমীয়া জাতীয় জীৱন মইয়ান কৰি
তুলিছে।

আধ্যাত্মিক জগতৰ অমূল্য সম্পদ, অসমীয়া ধৰ্ম-
ভাষা-সাহিত্যৰ কীৰ্তিস্তম্ভ, সাঙ্গীতিক সকলো গুণেৰে
বিভূষিত ভকতি ৰস বঞ্জিত 'কীৰ্তন-ঘোষা' আৰু 'নাম-
ঘোষা'ৰ অসমৰ জাতীয় জীৱনত পৰা প্ৰভাৱ অসীম,
অতুলনীয়। যশোদাই শিশুপুত্ৰ শ্ৰীকৃষ্ণৰ গৰ্ভত সমস্ত
জগতৰ নগতে নিজকো দেখাৰ দৰে অসমৰ বায়ু-পানী -
অগ্নেৰে পৰিপুষ্ট জাতীয় ভাৱাপন্ন লোকে নিজক, সমূহ
লোক তথা জাতিক মহাপুৰুষ হৰ্যৰ মহান গ্ৰন্থ দুখনত
সুন্দৰভাৱে দেখিবলৈ পাইছে। অসমৰ আধ্যাত্মিক,
সাংস্কৃতিক, সামাজিক তথা জাতীয় গুৰু অপৰিসীম
প্ৰতিভাশালী আৰু ব্যক্তিত্বসম্পন্ন মহাপুৰুষ শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰদেৱ,
শ্ৰীশ্ৰীমাধৱদেৱে আন কোনো গ্ৰন্থ নিলিখাইহেঁতেনো অকল
'কীৰ্তন-ঘোষা' আৰু 'নামঘোষা'ৰ বাবে দুয়োজনা
'মহাপুৰুষ' হৈ ধৰ্ম-ভাষা-সংস্কৃতি জগতত অমৰ হৈ
ৰ'লহেঁতেন।

মহাপুৰুষৰ অমৰ আদৰ্শ যুগে যুগে অসমীয়া
জনগণ তথা জাতীয় জীৱনৰ সাৰথি হৈ আছে আৰু
চিৰকাল থাকিব। অৱক্ষয়প্ৰাপ্ত নৈতিক, আধ্যাত্মিক,
সাংস্কৃতিক তথা সাম্প্ৰতিক জাতীয় জীৱনক সুন্দৰ আৰু
সুস্থ কৰি তুলিবলৈ, মহাপুৰুষ হৰ্যৰ আধ্যাত্মিক আৰু
সাংস্কৃতিক আদৰ্শক নতুন দৃষ্টিভঙ্গীৰে জীৱন্ত কৰি তুলিবলৈ
প্ৰতিজন অসমীয়া তথা নতুন পুৰুষ আগবাঢ়ি আহিলে
অসমীয়া সমাজ আৰু জাতি নিঃসন্দেহে চিৰসুন্দৰ আৰু
সুস্থ-সকল হৈ বিশ্বত জিলিকি থাকিব পাৰিব।

বাৰ্ট'ল্ট ব্ৰে'খ্ট আৰু তেওঁৰ নাট্যৰীতি

জয়ন্তী শইকীয়া, প্ৰথম দ্বিতীয় বৰ্ষ

বিশ্বৰ নাট্য-সাহিত্যক আলোড়িত আৰু প্ৰভাৱিত
কৰা নাট্যকৰসকলৰ ভিতৰত জাৰ্মানীৰ বাৰ্ট'ল্ট ব্ৰে'খ্ট
নিঃসন্দেহে এজন। অকল নাট্যকাৰেই নে? নাট-পৰিচালক,
সাহিত্যিক, কবি, চিত্ৰবিদ, যুদ্ধ-বিদ্বেষী, সাম্ৰাজ্যবাদ-
বিদ্বেষী, ফেচিছীম-বিদ্বেষী — এই সকলোৰে মনত
প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিব পৰা নামটোৱেই হৈছে বাৰ্ট'ল্ট
ব্ৰে'খ্ট। ১৮৯৮ চনত জাৰ্মানীৰ মিউনিক্ চহৰৰপৰা ৪০
মহিল আঁতৰত অৱস্থিত আউচবুৰ্গ চহৰত জন্ম গ্ৰহণ কৰা
এই প্ৰখ্যাত লোকজনৰ নামৰ লগত জড়িত হৈ আছে —
- মানুহ নামৰ প্ৰাণীটোক লৈ ৰচনা কৰা সুদীৰ্ঘ কাহিনী।
ওঠৰ শতিকাৰ কাব্য-জগতৰ 'অদম্য সত্ৰাট'
আলেক্সেণ্ডাৰ্ পোপে কৈছিল — 'The proper
study of mankind is man'. বাস্তৱিকতে ব্ৰে'খ্টে
দেখুৱাব খুজিছিল যে মানুহৰ অধ্যয়নৰ উপযোগী
বিষয়সমূহৰ ভিতৰত অন্যতম হৈছে মানুহ নিজেই। হয়তো
সেয়ে, বিংশ শতিকাৰ সমাজজীৱনৰ বিভিন্ন সৰু-বৰ
সমস্যাবোৰে ঠাই পাইছিল তেওঁৰ মূল্যবান কৰ্মৰাজিত।

দুখন উপন্যাস, পঞ্চাশৰো অধিক নাটক, অসংখ্য
চুটিগল্প আৰু দশৰো অধিক কবিতাৰ স্ৰষ্টা ব্ৰে'খ্ট
প্ৰকৃততেই আছিল এক মহৎ শিল্পী। সমাজ-জীৱনত আৰু
সমগ্ৰ বিশ্বত মানুহৰ স্থান সম্পৰ্কে নতুন মূল্যায়ন দাঙি
ধৰোঁতে, কুসংস্কাৰ আৰু অন্যায়ৰ বিৰুদ্ধে থিয় দিওঁতে
তেওঁৰ তত্ত্ব আছিল বাস্তৱধৰ্মী। নীতি, ন্যায় আত্মতৃপ্তিৰ
মুখা পিন্ধি যিসকলে দুখী-দৰিদ্ৰক উৎপীড়ন কৰে, শোষণ
কৰে, তেওঁলোকক কঠোৰভাৱে আক্ৰমণ কৰি ভঙামি,
অসৎ বৃত্তি, গোপন পাপাচাৰ আদি আঁতৰ কৰিবলৈ

সকিওৱা তেওঁৰ সাহসী পদক্ষেপ প্ৰকট হৈ উঠিছে তেওঁৰ
বিখ্যাত নাটক — 'দ্য থ্ৰী পেনি অপেৰা' (The three
penny opera), 'মেহগনি' (Mahagoany) 'দ্য
মাদাৰ কাৰেজ্ এণ্ড হাৰ্ ছিল্ড্ৰেন্' (The mother
courage and her children) আদি নাটকত।
তেওঁৰ মহত্তম আৱিষ্কাৰ 'এপিক্ থিয়েটাৰে' তেওঁৰ এই
কাৰ্যত প্ৰভূত অৰিহণা যোগাইছে যি বিশ্ব

নাট্যপ্ৰেমীসকলক তেওঁৰ বিষয়ে জানিবলৈ স্বাভাৱিকতে উৎসুক কৰি তুলিছে।

দুখন বিশ্বযুদ্ধ, ফেচিবাদৰ উত্থান-পতন, প্ৰথম সমাজবাদী দেশ ছোভিয়েট-ৰুছিয়াৰ জন্ম আৰু বিকাশ, নাৎসী জাৰ্মানীৰ অধঃপতন আৰু জাৰ্মান জনবাদী প্ৰজাতন্ত্ৰৰ অভ্যুত্থান— তেওঁৰ জীৱিত কালত ঘটা এই ঐতিহাসিক ঘটনাসমূহে তেওঁৰ লগতে তেওঁৰ বচনাৱলীকো গুৰুতৰ ভাবে প্ৰভাৱিত কৰিছে। ১৯১৮ চনৰ পৰা দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ সময়লৈকে জাৰ্মান জাতিৰ ওপৰত প্ৰবল ধুমুহা বৈছিল। কাইজাৰ, শিল্পপতি আৰু নাৎসীবাদৰ সমাজব্যৱস্থাই শোষণ, উৎপীড়ণ আৰু বিপৰ্যয়ৰ মাজেদি জাৰ্মানীৰ ঘৰুৱা পৰিবেশৰ লগতে আতঙ্কিত কৰি তুলিছিল সেইসময়ৰ চফল ডেকা ব্ৰে'খ্টকো। ব্ৰে'খ্টৰ নাট্যজীৱন আৰম্ভ হৈছিল ১৯১৮ চনত তেওঁৰ কুৰি বছৰ বয়সত 'Ballad of the Dead Soldier' নামৰ নাটকখনৰ জৰিয়তে। এইখন প্ৰথম মঞ্চস্থ হয় ১৯২৩ চনত, তেওঁ 'মিউনিক থিয়েটাৰ হা'ল'ৰ লগত জড়িত থকাৰ সময়তে। অৱশ্যে সেইসময়ৰ জাৰ্মানীৰ প্ৰচলিত নাটকবোৰৰ দৰেই এই অভিব্যক্তিমূলক নাটকখনত নাছিল কোনো ৰাজনৈতিক বা আৰ্থ-সামাজিক চিন্তাৰ আভাস। ১৯২১ চনৰ পৰা '২২ লৈকে 'মিউনিক বিশ্ববিদ্যালয়'ত ঔষধি-বিজ্ঞান আৰু প্ৰকৃতি-বিজ্ঞানৰ শিক্ষা লোৱাৰ পিছত ১৯২৮ চনত জন্ম প্ৰে ৰচিত 'দ্য বে'গাৰ্ছ অ'পেৰা' (১৯২৮) খনৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি তেওঁ লিখি উলিয়ালে তেওঁলৈ প্ৰথম আন্তৰ্জাতিক খ্যাতি কঢ়িয়াই অনা নাটক 'দ্য থ্ৰী পেনী অপেৰা' (The three penny opera)। প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধৰ তিক্ত অভিজ্ঞতাই সমাজতন্ত্ৰৰ প্ৰতি তেওঁক আগ্ৰহশীল কৰাৰ ফলস্বৰূপে এই নাটকতে পোন প্ৰথমবাৰৰ বাবে ব্ৰে'খ্টৰ বৈপ্লৱিক চিন্তাধাৰা আৰু তেওঁৰ ওপৰত মাৰ্ক্সবাদৰ প্ৰভাৱ স্পষ্টকৈ দেখা যায়। ইতিমধ্যে ১৯৩৩ চনত নাৎসীবাদৰ প্ৰধান কৰ্তা হিটলাৰৰ উৎপীড়ণত অতীত হৈ ব্ৰে'খ্টে স্বদেশ ত্যাগ কৰে। ১৯৩৩ চনৰপৰা ১৯৪৭ চনলৈ ব্ৰে'খ্টে নাৎসীবাদ আৰু ইয়াৰ মিত্ৰপক্ষৰ বিৰুদ্ধে অবিৰত সংগ্ৰাম চলাইছিল। 'The fear and the misery of the third Reich' নামৰ নাটকখনৰ জৰিয়তে ব্ৰে'খ্টে হিটলাৰৰ শাসনৰপৰা উদ্ভৱ হোৱা ভয়াবহ জীৱন-ধাৰণ আৰু ফেচিবাদৰ বিৰুদ্ধে গঢ়ি উঠা গণবিদ্বেষ বঢ়িয়াকৈ

বৰ্ণাইছিল। ১৯৩৫ আৰু ১৯৩৭ চনত পেৰিচ আৰু মাদ্ৰিদত অনুষ্ঠিত বিশ্ব লেখক সন্মিলনত তেওঁ যুক্তি আৰু উদাহৰণসহ দাঙি ধৰিলে যে সাম্ৰাজ্যবাদ আৰু পুঁজিবাদৰ সংকটৰ মাজেদি ফেচিবাদে মূৰ তুলি উঠিছিল। ফেচিবাদ আৰু যুদ্ধৰ সম্পৰ্ক অত্যন্ত স্বাভাৱিক আৰু বিৰামহীন। নিঃসন্দেহে তেওঁৰ ৰাজনৈতিক চিন্তাধাৰা এই মতবাদৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত হৈছিল। এই সময়ছোৱাতে ব্ৰে'খ্টে তেওঁৰ 'Man equals Man,' 'Mahagony,' 'The life of Galileo,' 'The caucasian chalk circle' আদি অনেক নাটকৰ জৰিয়তে মানুহে নিজৰ ভাগ্যৰ অনিশ্চয়তা, ভয়, ভীতি, মৃত্যুৰ হাতত বিপন্ন নকৰিব বৰং সংকটপৰা কেনেকৈ নিজকে ৰক্ষা কৰিব পাৰে তাৰ বাখ্যা, বিশ্লেষণ আৰু বৰ্ণনা কৰিছিল। ৰাজনীতি, অৰ্থনীতি আৰু সমাজনীতিৰ দৈনন্দিন পথ ব্যাখ্যা কৰি দৰ্শক-শ্ৰোতাক নিজস্ব অভিমত গঢ়ি তুলিবলৈ আহ্বান জনাইছিল। সেই একে উদ্দেশ্যেৰে পূৰ্বৰ নাট্য-পৰম্পৰাক ভাঙি নতুন নাটক, নতুন অভিনয়-শৈলী আৰু নতুন মঞ্চপৰিকল্পনাৰে তেওঁ বিশ্বত আলোড়ন সৃষ্টি কৰিলে — যিদৰে ১৯১৪ চনৰ প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ৰ জাৰ্মানীৰ সম্ৰাট কাইজাৰ উইলহেল্মৰ অত্যাচাৰৰ পৰা সেই দেশৰ জনসাধাৰণক মুক্তিৰ পথ দেখুৱাইছিল, জাৰ্মান মনীষী ফ্ৰান্‌ৎস্ কাফ্‌কাই তেওঁৰ বিখ্যাত গ্ৰন্থ 'লেটাৰ্ছ টু হিছ ফাদাৰ'ৰ জৰিয়তে। হিটলাৰৰ পতনৰ লগে লগে ১৯৪৮ চনত ব্ৰে'খ্ট বাৰ্লিনলৈ আহে। জাৰ্মানী বিভক্ত হৈ পূব আৰু পশ্চিমখণ্ডৰ নামকৰণ হোৱাত তেওঁ পূব বাৰ্লিনত থাকিবলৈ লয়। ইয়াতেই 'বাৰ্লিনাৰ এন্সেম্বল' (Berliner Ensemble) নামৰ ৰংগমঞ্চ প্ৰতিষ্ঠা কৰি তেওঁৰ নাটকসমূহৰ নিয়মিত অভিনয় কৰে। ১৯৫৫ চনত তেওঁক 'আন্তৰ্ৰাষ্ট্ৰীয় লেনিন শান্তি বঁটা'ৰে সন্মানিত কৰাৰ একছৰ পিছতে ১৯৫৬ চনত তেওঁ ইহলীলা সম্বৰণ কৰিলে। তেওঁৰ মৃত্যুত হোৱা জাৰ্মান থিয়েটাৰৰ অপূৰণীয় ক্ষতিয়ে সমগ্ৰ বিশ্ব নাট্যসাহিত্যকেই প্ৰভাৱান্বিত কৰিলে।

দৃশ্যকব্য আৰু শ্ৰবণকব্য একত্ৰিত কৰি ব্ৰে'খ্টে যি নতুন নাট্য-পদ্ধতি উদ্ভাৱন কৰিছে তাক বিখ্যাত নাট্য-পৰিকালক আৰ্ভুইন পিচ্কাটোৰে (Erwin Piscator) নামকৰণ কৰিছে 'এপিক্ থিয়েটাৰ' বুলি। নাট্য-জীৱনৰ আৰম্ভণিতে ব্ৰে'খ্টে ঘোষণা কৰিছিল যে আধুনিক জগতক প্ৰতিফলিত কৰাৰ একমাত্ৰ উপায় হৈছে 'এপিক্

থিয়েটাৰ'। ব্ৰে'খ্টৰ পূৰ্বে জাৰ্মানীৰ নাটক আৰু ইয়াৰ মঞ্চনীতিৰ ক্ষেত্ৰত গা-কৰি উঠা জাকজমকতাত নাটক হৈ পৰিছিল গৌণ; য'ত বিষয়বস্তুৰ বেলিকা এক আধ্যাত্মিক দৰ্শনৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি নাট্য-ভংগীৰ গঢ় দিয়া হয় আৰু সমাজৰ চিত্ৰ মানোই আছিল অভিজাত শ্ৰেণীৰ প্ৰেম-প্ৰীতি, লাহ-বিলাহ আদিৰ নাটকীয় ৰূপ। এনে নাটক দেখিলে ভাৱ হয় সেইখন সমাজত যেন দুঃখ-দৈন্যৰ কোনো চিনোই নাই। ব্ৰে'খ্টে অনুভৱ কৰিছিল যে পুঁজিবাদী সমাজত বুজুৱা নাট্যকাৰ, অভিনেতা, পৰিকালক আদি আটায়ে লগ হৈ সৰ্বহাৰা আৰু শ্ৰমিক শ্ৰেণীৰ বিৰুদ্ধে এক বিৰাট যত্ন কৰি আহিছে যাতে চিৰঞ্চল আবেগ-অনুভূতিৰ বশৱৰ্তী হৈ থাকি তেওঁলোক কোনো বৈপ্লৱিক চিন্তাৰ দ্বাৰা উদ্ভুদ্ধ হ'ব নোৱাৰে। এইবোৰ কাৰণতে তেওঁ বিদ্ৰোহ ঘোষণা কৰিলে প্ৰচলিত নাট্যনীতিৰ বিৰুদ্ধে। আচলতে ব্ৰে'খ্ট স্বভাৱতেই আছিল এজন বিদ্ৰোহী আৰু তেওঁৰ সমগ্ৰ সৃষ্টি এই বিদ্ৰোহী মনৰেই ফল। মঞ্চত বাস্তৱক চৰম ৰূপায়িত কৰাৰ উদ্দেশ্যেৰে নাট্যনীতিৰ লগতে মঞ্চনীতিবো সংস্কাৰ সাধন কৰি নাট্যজগতলৈ নতুনত্ব আনিলে। ইয়াত অকল চৰিত্ৰ সৃষ্টি, সংলাপ আৰু অংগাভিনয়ৰ মাজতে নাটক আৱদ্ধ হৈ থকা নাই। গীত গোৱা, সংলাপ প্ৰক্ষেপণ কৰা, বক্তৃতা দিয়া, কবিতা আবৃত্তিৰ মাজেৰে এটি কাহিনী ৰূপ দিয়া হয়। তাতেই 'এপিক্ থিয়েটাৰ'ৰ জন্ম।

আমোদজনক কথা এই যে, ইয়াত 'এপিক্' শব্দটো এৰিষ্ট'টলীয় অৰ্থতেই ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে যদিও ব্ৰে'খ্টে এৰিষ্ট'টল আৰু তেওঁৰ অনুগামীসকলে অনুমোদন কৰা পৰম্পৰাগত বোমাষ্টিক আৰু ভেজাল বাস্তৱবাদী নাটকৰ ঘোৰ বিৰোধিতা কৰিছিল। এৰিষ্ট'টলীয় সংগ্ৰামতে, নাটকৰ কাহিনীৰ অন্তৰ্গত ঘটনাসমূহৰ মাজত অবিচ্ছেদ্য সম্পৰ্ক বিৰাজ কৰাৰ বিপৰীতে, ব্ৰে'খ্টৰ নাটকসমূহত নাট্যকাহিনীৰ অন্তৰ্গত পৰিস্থিতিসমূহৰ মাজত তেনে সম্পৰ্ক স্থাপন নহয়। উদাহৰণস্বৰূপে, ব্ৰে'খ্টৰ বিখ্যাত নাটক 'ককেচিয়ান চক্ ছাৰ্কল' (Caucasian chalk circle) ৰ তিনিটা অংশৰ প্ৰতিটোকেই স্বতন্ত্ৰভাৱে উপভোগ কৰিব পাৰি য'ত অংক তিনিটাৰ মাজত এক স্কীণ সম্পৰ্কহে ৰক্ষিত হয়। আগৰ নাটকসমূহত লক্ষ্যত উপনীত হওঁতে বাস্তৱমুখী আবেগক মূলধন স্বৰূপে ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। কিন্তু এপিক্

থিয়েটাৰত বিবেচনা সাপেক্ষ বুদ্ধি আৰু জ্ঞানক মূলধন কৰা হৈছে। নাটকীয় যি মানসিক উল্লেখ তাক অগ্ৰাহ্য কৰি ব্ৰে'খ্টে প্ৰাধান্য দিলে যুক্তি, বাখ্যা আৰু বিশ্লেষণ। কাৰণ, তেওঁৰ লক্ষ্য আছিল দৰ্শক-শ্ৰোতাক চিন্তাৰ খোৰাক যোগোৱা, আবেগ সঞ্চাৰ কৰা নহয়। তেওঁ আশা কৰিছিল সমাজৰ সৰ্বহাৰা আৰু শ্ৰমিক শ্ৰেণীয়ে এসময়ত পৰিকল্পিতভাৱে চিন্তা কৰিবলৈ শিকিব আৰু নিজৰ বিভিন্ন সমস্যাবোৰ নিজেই সমাধা কৰাত যত্নপৰ হ'ব, যি তেওঁলোকক 'মানুহ' হিচাপে সমাজত জীয়াই থকাৰ বাবে প্ৰকৃত অৰ্থত উপযুক্ত কৰিব পাৰিব। 'এপিক্ থিয়েটাৰ'ক ব্ৰে'খ্টে মাৰ্ক্সীয় থিয়েটাৰ হিচাপে উল্লেখ কৰিছিল যদিও মাৰ্ক্সীয় থিয়েটাৰ হিচাপে গঢ়ি তুলিবলৈ কোনো স্পষ্ট নিৰ্দেশনা দিয়া নাই। ব্ৰে'খ্টৰ চৰম লক্ষ্য আছিল দৰ্শকৰ সামাজিক সচেতনতা জাগ্ৰত কৰাৰ লগতে মাৰ্ক্সীয় পথ অৱলম্বন কৰোৱা। ব্ৰে'খ্টে দৰ্শকক আহ্বান জনাইছিল আবেগ অনুভূতিৰ দাস নহৈ নাটকৰ ঘটনাৰ কেবোণ ক'ত তাক বিচাৰ কৰি চাবলৈ। পৃথিবীখন পৰিৱৰ্তনশীল। মানৱজীৱনো তন্ত্ৰপ। সেয়েহে পুৰণি সমাজৰ এলাচ্ গুচাই পৰিৱৰ্তনৰ জৰিয়তে এখন সুস্থ-সবল, শোষণহীন, শ্ৰেণী-বিভাজিত সমাজ সৃষ্টি কৰাৰ মুখ্য উদ্দেশ্য আগত ৰাখি ব্ৰে'খ্টে অতীতৰ কাহিনী বুলি লৈছিল। ইতিহাসক নাটকৰ আধাৰ কৰি লোৱাটো নিঃসন্দেহে ব্ৰে'খ্টৰ বুদ্ধিমত্তাৰ পৰিচায়ক। কাৰণ, ব্ৰে'খ্টৰ নাটকৰ মূলমন্ত্ৰ-পৰদলিত, শোণিত জনগণক শ্ৰেণী-সংগ্ৰামলৈ আহ্বান। ব্ৰে'খ্টৰ মতে ধনতান্ত্ৰিক সমাজত শোণিত শ্ৰেণীয়ে নিজৰ অস্তিত্ব ৰক্ষাৰ খতিবত সদায় শ্ৰেণী-সংগ্ৰামত লিপ্ত থাকিবলৈ বাধ্য। অতীতৰ ঘটনাৱলীয়ে শোণিত কৃষক-কনুৱাক শ্ৰেণী-সংগ্ৰাম শক্তিশালী কৰাত যথেষ্ট অবিহণা যোগাৰ। এই আদৰ্শ আগত ৰাখি তেওঁ 'এপিক্ থিয়েটাৰ'ৰ ভিত্তি কৰি লৈছে একো একোটা ঐতিহাসিক ঘটনা। ব্ৰে'খ্টৰ অধিতীয় কীৰ্তি 'মাদাৰ্ কাৰেজ' (Mother Courage) খনৰ পটভূমি হৈছে ফিউদেল যুগীয় সপ্তদশ শতিকাৰ ক্ৰিশ্চ বৰ্ছীয়া ধৰ্মযুদ্ধ। ব্ৰে'খ্ট এই ধৰ্মযুদ্ধৰ ঘোৰ বিৰোধী আছিল। নাট্যকাৰে এই নাটকত সামৰিক জীৱনৰ ব্যংগকপ অংকন কৰি, যুদ্ধৰ ধ্বংসলীলাৰ দৃশ্য দাঙি ধৰাৰ চলতে, মানুহৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ ব্যংগকপ অংকন কৰি তাক উদগ্ৰাই দেখুৱাইছে। ইয়াত ব্ৰে'খ্টে দেখুৱাইছে যুদ্ধৰ পৃষ্ঠপোষক, পৰিচালকসকলৰ যুদ্ধৰ নামত অন্যায়ভাৱে

অর্থ সংগ্ৰহ কৰা কাৰ্য। কূটনীতিয় সম্প্ৰসাৰণবাদিতাই যুদ্ধৰ ধ্বংসনীলা আমগ্ৰণ কৰি অনাৰ লগতে দুৰ্নীতিবদ্বাৰা অর্থসংগ্ৰহৰ পথো মুকলি কৰে। সেয়েহে তেওঁ দলিত-পীড়িতক বিপ্লবৰ পথলৈ আহিবলৈ বিভ্ৰিয়। ই যেন মহাকাব্য বামাগ্ৰণ, মহাভাৰতৰ বাম-বাফা আৰু কৌৰব-পাণ্ডৱৰ যুদ্ধ নাইবা ইলিয়াদ্-ওদিছীৰ গ্ৰীক বীৰসকলৰ যুদ্ধলৈ আহিব। সাম্যবাদৰ ওপৰত ব্ৰে'খ্টৰ দৃঢ় বিশ্বাস 'Mother' নামৰ নাটকখনত সুন্দৰ ভাবে প্ৰতিফলিত হৈছে। গৰ্কিৰ বিখ্যাত উপন্যাস 'মা'ৰ অৱলম্বনত ব্ৰে'খ্টে এইখন বচনা কৰিছিল। মূল উপন্যাসখন যদিও ১৯০৭ চনতে লিখা, তেওঁ ১৯১৭ চনৰ অক্টোবৰ বিপ্লবৰ বিজয় গৌৰৱৰ ঘটনাৰে ইয়াক নাটকীয় ৰূপত সজাই মেলি লৈছিল — যুগৰ মৌলিক পৰিবেশৰ লগত খাপ খুৱাই। নাটকৰ মূল চৰিত্ৰ পেলাগিয়া (মা)ৰ সৈতে সামাজিক বিবৰ্তনৰ সাৰ্থক বাট দেখুওৱা মাৰ্ক্সবাদক একেদৰেতে নাট্যকাৰে সংযোগ কৰিছে।

ব্ৰে'খ্টে দৰ্শক-শ্ৰোতাৰ সচেতনতা জাগ্ৰত কৰাৰ উদ্দেশ্যেৰে কাঢ়া নীতি পোষণ কৰিছিল যে অভিনেতা এজনে অভিনয় কৰোঁতে চৰিত্ৰটোৰ মাজত বিলীন হৈ যাব নালাগে। অভিনেতাজনে সদায় মনত ৰখা উচিত যে তেওঁ চৰিত্ৰটোৰ অভিনয়হে কৰিছে তেওঁ নিজে সেই চৰিত্ৰটো নহয়। ব্ৰে'খ্টৰ ইচ্ছা-দৰ্শক-শ্ৰোতাই যেন পৰ্যবেক্ষক হিচাপে নাটকৰ ঘটনালৈ নিৰীক্ষণ কৰে, অনুসন্ধিৎসু দৃষ্টিৰে আৰু তাৰ প্ৰতিকৰণৰ বাবে চিন্তাশক্তিৰ আশ্ৰয় লয়। নাটকীয় পৰিস্থিতিৰ লগত যাতে দৰ্শক একাধীভূত হৈ নপৰে তাৰ বাবে মাজে সময়ে গীত পৰিবেশন কৰা হয়। নাট্য-চৰিত্ৰৰ মুখত অনাবশ্যকীয়ভাৱে দীঘলীয়া বচন দিয়া হয়; যাতে দৰ্শকৰ মনোযোগ বিচ্ছিন্ন হয়। ১৮শ শতিকাৰ নাটকত ইব্চেনে ত্যাগ কৰা 'স্বপ্নতোক্তি' ব্ৰে'খ্টে বিংশ শতিকাত আকৌ ব্যৱহাৰ কৰিলে alienation effect-ৰ সুবিধাৰ বাবে। আনকি ব্ৰে'খ্টীয় নাটকত নাট্য-চৰিত্ৰই পোনে পোনে দৰ্শকলৈ সংলাপ প্ৰক্ষেপণো কৰে। এই সকলোবোৰ কৰাৰ মূলতে আছিল জনগণৰ চিন্তাশক্তি জাগ্ৰত কৰাৰ উদ্দেশ্যেৰে তেওঁলোকক নাটকৰ প্ৰদৰ্শনীৰ সময়ত নাট্য-চৰিত্ৰৰ আবেগ-অনুভূতিৰ পৰা বিচ্ছিন্ন কৰি ৰখাটো। ব্ৰে'খ্টৰ এই ৰীতিক কোৱা হয় "বিচ্ছেদীকৰণ ৰীতি" (alienation effect)। সাধাৰণতে প্ৰচলিত নাটকত বাস্তৱ পৰিস্থিতি সৃষ্টি কৰিবৰ কাৰণে মঞ্চত

পোহৰ নিয়ন্ত্ৰণ কৰা হয় আৰু তাৰ ফলপ্ৰসূ অংশ হিচাপে প্ৰেক্ষাগৃহক, নাটক চলি থকা সময়ত আন্ধাৰ কৰি ৰখা হয়। কিন্তু ব্ৰে'খ্টৰ নাটকত বিচ্ছিন্নকৰণৰ 'টেকনিক' সাফল্যমণ্ডিত কৰিবলৈ মঞ্চত উজ্জ্বল পোহৰৰ ব্যৱহাৰ উপবিও প্ৰেক্ষাগৃহকো পোহৰ কৰি ৰখা হয়। ব্ৰে'খ্টে alienation effect সৃষ্টিৰ বাবে মঞ্চত খণ্ড খণ্ড দৃশ্যপটৰ পৰিকল্পনাৰে দৰ্শকৰ সমুখতে মঞ্চসজ্জা কৰে। বিচ্ছেদীকৰণৰ বাবেই ব্ৰে'খ্টে মঞ্চত বোৰ্ডৰ ব্যৱহাৰ কৰি প্ৰতিটো ঘটনাৰে স্থান আৰু কালৰ নিৰ্দেশ দিছিল। এটা ঘটনা শেষ হোৱাৰ লগে লগে আন এটা ঘটনাৰ সাৰাংশ দাঙি ধৰিছিল। এই প্ৰসংগত আমাৰ দেশৰ লোকনাট্যৰ যি পৰম্পৰা তাৰ লগত ব্ৰে'খ্টৰ 'এপিক্ থিয়েটাৰ'ক বিজাৰ পাৰি। ওজাপালি, ঢুলীয়া-ভাববীয়া আদিত ঘটনা আৰু চৰিত্ৰ বৰ্ণনাৰ যি পদ্ধতি, ব্ৰে'খ্টৰ নাটকতো ঠিক তেনে পদ্ধতিকেই কম-বেছি পৰিমাণে লক্ষ্য কৰা হয়। মুঠতে, ব্ৰে'খ্টৰ মূল কথা আছিল — নাটক এখনৰ অভিনয় চলি থকা অৱস্থাত দৰ্শকৰ মনত এই ভাবে ক্ৰিয়া কৰি থাকিব লাগিব যে, তেওঁলোকে বাস্তৱ জীৱনত চলি থকা ঘটনাৰ সম্মুখীন হোৱা নাই, বৰঞ্চ শুনিছে বহুদিন পূৰ্বে কোনো ঠাইত সংঘটিত হোৱা এটা ঘটনাৰ বিৱৰণ। ব্ৰে'খ্টৰ বিচ্ছেদীকৰণ নীতিৰ সফল প্ৰয়োগ দেখা যায় তেওঁৰ "ককেচিয়ান্ চক্ হাৰ্জল্" নাটকখনত। ৰাজ প্ৰসাদত বিদ্ৰোহ হওঁতে গৰ্গৰৰ স্ত্ৰীয়ে মূল্যবান বয়স্ক, অলংকাৰ আদি লগত নিয়াৰ বিপৰীতে নৱজাত সন্তানটোক নিবলৈ পাহৰাটোৱেই দেখুৱাইছে যে সন্তানৰ প্ৰতি মাকৰ যি মৰমৰ বান্ধোন, নাটকখনে তাক বিচ্ছিন্ন কৰিছে। নাটকখনত সন্তানটোক কেনেকৈ এখন উৰলি যোৱা সামন্তবাদী সমাজৰপৰা উদ্ধাৰ কৰি নতুন এখন সমাজৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হ'ল তাৰ ইংগিত বোধগম্য হয় সন্তানটো গ্ৰশাই লগত নিয়াৰ জৰিয়তে। সমাজৰ মংগলৰ বাবে দায়িত্ব সদায় যোগ্যজনৰ হাতত থাকিব লাগে — ব্ৰে'খ্টৰ এই চিন্তাধাৰা নতুন পুৰুষৰ বাবে এক বলিষ্ঠ পদক্ষেপ। বিচ্ছেদীকৰণৰ যোগেদি তেওঁ মানুহৰ অন্তৰত প্ৰবেশ কৰিছিল আৰু মূল সমস্যাৰ বিচাৰ-বিশ্লেষণ কৰিছিল। এই বিচাৰ — বিশ্লেষণ আছিল নাটকীয় ঘটনাৰপৰা স্বতন্ত্ৰ আৰু নিৰ্লিপ্ত, মুকলি আৰু আপোচহীন। অকল সেইবাবেই ব্ৰে'খ্টে উলাই কৰিছিল এৰিষ্ট'টলৰ Catharsis প্ৰক্ৰিয়া।

যদিও ইব্চেন, ষ্ট্ৰীণ্ডবাৰ্গ আদিৰ নাট্য-জগতৰ বিভিন্ন অভিজ্ঞতাবোৰ তেওঁৰ চকুৰ আগত আছিল, যদিও মানৱীয় প্ৰমূল্যবোধৰ হকে তেওঁ পিৰাভেলোৰ যুক্তিযুক্ততা, এণ্চাৰ্ভুধৰ্মী নাট্যকাৰসকলৰ চিন্তা-ভাৱনাৰ বিচাৰ-বিশ্লেষণ কৰিছিল, তথাপি তেওঁৰ নাট্যনীতি আছিল ভিন্ন। কিয়নো, তেওঁ আছিল ৰক্তবাদী প্ৰমূল্যৰ প্ৰবক্তা। ব্ৰে'খ্টৰ নাটকত আমি এনে কিছুমান চৰিত্ৰ আৰু দৃশ্য দেখিবলৈ পাওঁ, যিবোৰ আন নাট্যকাৰে নাটকৰ বিষয়বস্তু বুলি কল্পনাই কৰিব নোৱাৰিছিল। উদাহৰণস্বৰূপে, মল্লযুজ, খেল-ধেমালি, আলিবাটৰ ঘটনা, বেষ্যালয় আদি ব্ৰে'খ্টীয় নাটকৰ পৰিচিত বিষয়বস্তু। ৰুছদেশীয় লেখক ওছিপ্ প্ৰিকে কৈছিল যে ব্ৰে'খ্টৰ নাটকত বিচাৰৰ দৃশ্য (Court Cases) দেখা যায়। প্ৰকৃততে প্ৰচলিত সমাজব্যৱস্থাৰ বিচাৰৰ ঠাইত আছিল ন্যায়, সত্যতা আদি কিছুমান কোমল শব্দ মাথোন, যিবোৰ শোষিত জনসাধাৰণৰ কোনো কামত নাহে। সেয়ে এই বুৰ্জোৱা আইনৰ বিৰুদ্ধে যুজিবলৈ ব্ৰে'খ্টে নাটকত বিচাৰৰ দৃশ্যৰ অৱতাৰণা কৰি ৰাংগ আৰু নিৰ্দয়তাৰে এইবোৰৰ বিৰুদ্ধে যুক্তি প্ৰদৰ্শন কৰিছিল। এইক্ষেত্ৰত ব্ৰে'খ্টৰ কলম আছিল বুলেটৰ দৰে শক্তিমান, অৱাৰ্থ।

ব্ৰে'খ্টে নাটকত মনোৰঞ্জনৰ অংশটোক গৌণ স্থান দি উপলব্ধিক মূল লক্ষ্য কৰি যি নতুন নাট্য-ৰীতিৰ প্ৰবৰ্তন কৰিলে, সেই উপলব্ধিৰ সুদূৰ প্ৰসাৰী প্ৰভাৱ প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষভাৱে হ'লেও আজিও পূৰ্ব জামনীত উজ্জ্বল প্ৰদীপৰ দৰে জিলিকি আছে।

অৱশ্যে নতুন মঞ্চৰীতি তথা ইয়াৰ প্ৰয়োগ-পদ্ধতিৰ ক্ষেত্ৰত যদিও নিজকে 'আইনষ্টাইন' বুলি দাবী

কৰিছিল, তেওঁক কিন্তু এই কলা-কৌশল সমূহৰ জনক বুলি ক'ব নোৱাৰি। ব্ৰে'খ্টৰ পূৰ্বেও ষ্ট্ৰীণ্ডবাৰ্গৰ নাটকসমূহত 'এপিক্ থিয়েটাৰ'ৰ কিছু উপাদান লক্ষ্য কৰা যায়। চীনা, জাপানী আৰু ভাৰতীয় থিয়েটাৰ আদি আৰু ঠাই বিশেষৰ লোক-নৃত্যৰ কথা ব্ৰে'খ্টে নিজেই কৈ গৈছে। তথাপিও তেওঁ সকলোবোৰ উপাদানৰ সংমিশ্ৰণ ইমান সুন্দৰকৈ ঘটাইছিল যে 'এপিক্ থিয়েটাৰ'ৰ জনক বুলি তেওঁকেই ধৰা হয়। প্ৰকৃততে 'এপিক্ থিয়েটাৰ'ৰ ধাৰণা অংকুবিত হৈছিল পিছকাটোৰ হাতত আৰু ইয়াৰ কাৰ্য্যকৰী ৰূপ দিলে বাৰ্ট'ল্ট ব্ৰে'খ্টে। ব্ৰে'খ্টে তেওঁৰ প্ৰতিখন নাটকৰ জৰিয়তে তেওঁৰ ৰাজনৈতিক ভাৱাদৰ্শ প্ৰচাৰ কৰাৰ প্ৰয়াস কৰিছে। 'The Good woman of setzuan' অৰু ছেণ্টে নামৰ সেই ভাল মানুহজনী বিচাৰাধৰণে জীয়াই থাকিবলৈ হ'লে নিঃসন্দেহে মাৰ্ক্সীয় সমাজবাদ প্ৰতিষ্ঠা হ'ব লাগিব। ব্ৰে'খ্টে যি উদ্দেশ্যেৰে নাটক ৰচনা আৰু পৰিবেশন কৰিছিল সি সকলো সময়তে সফল নহ'লেও মানৱ সমাজৰ কল্যাণৰ কথা ভাবি মানুহৰ সামাজিক চেতনা জাগ্ৰত কৰাৰ বাবে তেওঁ যি সাধনা কৰিছিল, তাৰ বাবে ব্ৰে'খ্টৰ নাম চিৰস্মৰণীয় হৈ ৰ'ব। বৰ্তমানে বিভিন্ন ভাষাৰ সাহিত্যত ব্ৰে'খ্টৰ নাট্যৰীতিক লৈ পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা আৰম্ভ হৈছে। যি কি নহওক, ব্ৰে'খ্টৰ থিয়েটাৰ সম্পৰ্কে আজিকালি দৰ্শকৰ আগ্ৰহ বেছি হোৱাৰ মূলতে — ইয়াৰ ভিতৰত প্ৰকাশ পোৱা গতিশীল সমাজ বিবৰ্তনৰ মৌলিক চিন্তাৰ অৱকাশ; সমাজ, মানুহ আৰু নিৰ্মিয়মান ইতিহাস ৰচনাৰ নতুন আৱেগ।

(ক্ৰিষ্ণ — প্ৰবন্ধটো যুগ্মভাৱে পূৰ্বে প্ৰকাশিত বিভিন্ন প্ৰবন্ধৰ সহায় লোৱা হৈছে)

অসমত পৰিবেশ সজাগতা আৰু বেচৰকাৰী সংগঠনৰ ভূমিকা

লীজা কলিতা, স্নাতক তৃতীয় বৰ্ষ

ভাৰতৰ পূব প্ৰান্তত অৱস্থিত অসমখনি প্ৰকৃততে কবিৰ ভাষাত - "সুজলা-সুফলা শস্য-শ্যামলা"। প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য্যৰে ভৰপূৰ এই অসমখনৰ ভূ-ভাগক চৌপাশে আৱৰি আছে পৰ্বত পাহাৰে। এই প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য্যই সেয়ে দেশী-বিদেশী পৰ্য্যটকক বহুবি আকৰ্ষণ কৰি আহিছে। অসম তথা উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলে বিশ্ব ভৌগলিক মানচিত্ৰত এক সুকীয়া আসন দখল কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। পৃথিৱীৰ বুকুৰপৰা হেৰাই যাব ধৰা বিৰল প্ৰজাতিৰ প্ৰাণী তথা জীৱ-জন্তু-উদ্ভিদ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত পোৱা যায়। প্ৰাকৃতিক ভাৰসাম্য ৰক্ষা কৰাত এই অঞ্চলৰ বিভিন্ন উদ্ভিদ আৰু প্ৰাণীয়ে এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰি আহিছে।

পৰিবেশ সজাগতা : 'পৰিবেশ' শব্দটোৰ অৰ্থ আমি কি বুজিব পাৰোঁ বুলি প্ৰশ্ন কৰিলে খোবতে এটা গ্ৰহণযোগ্য সংজ্ঞা দিয়া জটিল যদিও 'পৰিবেশ' বুলিলে এটা সাধাৰণ ধাৰণা আমাৰ সকলোৰে আছে। বহুক্ষেত্ৰত পৰিবেশ শব্দটো বেলেগ ভাৱাৰ্থত ব্যৱহাৰ কৰা হয়। মূলতঃ আমি পৰিবেশ বুলিলে প্ৰকৃতিৰ চাৰিওফালৰ পৰিস্থিতিৰ অৱস্থানকে বুজোঁ। তেনে অৰ্থত পৰিবেশ সজাগতাক চৌপাশৰ প্ৰাকৃতিক অৱস্থান সম্পৰ্কীয় সচেতনতা বুলি ধৰি লৈ ইয়াত আলোচনা কৰা হৈছে।

অসমৰ পৰিবেশৰ সামগ্ৰিক স্থিতি কেনে পৰ্য্যায়ত আছে, প্ৰথমে সেই বিষয়ে উল্লেখ কৰা প্ৰয়োজন। প্ৰাকৃতিক জৈৱ-বিচিত্ৰতাৰ বাবে অসম তথা উত্তৰ-

পূৰ্বাঞ্চল গুৰুত্বপূৰ্ণ বুলি বিবেচিত হৈ আহিছে। জৈৱ-বিৱৰ্তন বা ক্ৰমবিৱৰ্তনৰ বিভিন্ন পৰ্য্যায়ৰ মাজেদি অসমৰ ভৌগলিক বা প্ৰাকৃতিক অৱস্থান আজিৰ এই পৰ্য্যায় পাইছেহি। এসময়ত নাতিশীতোষ্ণ অঞ্চল বুলি প্ৰখ্যাত অসমৰ বহুকেইটা দিশত পৰিবেশৰ ভাৰতম্য দেখা পোৱা গৈছে। কাকতত প্ৰকাশ পোৱা খবৰ অনুসৰি নগাঁও জিলাত ১৯৮৮ চনৰ তুলনাত ১৯৯৮ চনত বাৰ্ষিক বৃষ্টিপাতৰ হাৰ আধালৈ হ্রাস পাইছে। সমান্তৰালভাৱে ১৯৪৭ চনৰ অসমৰ বনাঞ্চলৰ তুলনাত ১৯৯৮ চনৰ বনাঞ্চলৰ পৰিমাণ তিনি পঞ্চমাংশ হ্রাস পাইছে। অসমত বছৰি জমা হোৱা পানীৰ পৰিমাণ হ্রাস পাইছে যদিও জলপৃষ্ঠৰ ব্যাপক বিস্তৃতি ঘটিছে বাবে বহু হেজাৰ হেক্টৰ মাটি পানীত নকৈ বৃষ্টি গৈছে। বায়ুমণ্ডলত ধূলিকণা বৃদ্ধি হৈ থকা বাবে জনসাধাৰণৰ লগতে অন্য প্ৰাণীৰো শ্বাস-প্ৰশ্বাসজনিত ৰোগ বৃদ্ধি পাইছে। বনাঞ্চল ধ্বংসৰ লগে লগে সেই বনাঞ্চলক কেন্দ্ৰ কৰি থকা কীট-পতংগৰ এখন সাম্ৰাজ্যও ধ্বংস হৈ গৈছে। সংৰক্ষিত বনাঞ্চল সমূহো ক্ৰমাৎ ধ্বংস বা শেষ হোৱাৰ উপক্ৰম ঘটিছে। অনহাতে, অসমৰ প্ৰাকৃতিক পৰিবেশ বিনষ্ট হৈ পৰাৰ বিপৰীতে সামাজিক, অৰ্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক পৰিৱেশো সমান্তৰালভাৱে বিনষ্ট হৈছে। প্ৰকৃতি স্বতন্ত্ৰ যদিও মানৱকৃত ঘটনা বা পৰিস্থিতিয়ে প্ৰাকৃতিক পৰিবেশৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলাইছে। আজি অসমত ব্যাপক হাৰত পথাৰসমূহৰ খেতিয়ক বা সংৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ চোৰাংকৈ

গছ-কটা সাধাৰণ লোকসকলৰ আৰ্থ-সামাজিক অৱস্থা পুতৌলগা। ইয়াৰ মাজতো ৰক্ষকেই ভক্ষকৰ ভূমিকা পালন কৰি থকা বনবিভাগ, চৰকাৰী সংশ্লিষ্ট বিভাগ আদিৰ অৰ্কমপ্যতাও এই অৱাধ বনধ্বংসৰ বাবে দায়ী। প্ৰশ্ন হয় যে অসমৰ পৰিবেশ সম্পৰ্কত সৰ্বসাধাৰণ বাইজ সচেতন হয় নে নহয় ? অতি সম্প্ৰতি অসমৰ ইমূৰৰপৰা নিমূৰলৈকে পৰিবেশ সজাগতাৰ আন্তঃগাঁঠনি গঠন হৈছে। বুদ্ধিজীৱী, সাহিত্যিক, সাংবাদিক, সচেতন লোকসকলে পৰিবেশ আন্দোলনৰ এক বাতাবৰণ সৃষ্টি কৰিবলৈ সমৰ্থ হৈছে। এই পৰিবেশ আন্দোলনৰ ব্যাপক প্ৰসাৰ আৰু উত্তৰণত অসমত গঢ় লৈ উঠা বেচৰকাৰী সংস্থাসমূহো সমানে কৃতিত্বৰ দাবীদাৰ।

বিপ্লিত পৰিবেশ : কুৰি শতিকাৰ শেষ দশকত আজি বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ অভাৱনীয় উৎকৰ্ষৰ ফলত মানৱ জীৱনৰ প্ৰভূত উন্নতি সাধিত হৈছে। মানৱ-সভ্যতা আজি বিজ্ঞানৰ অৱদানৰ ওপৰত সম্পূৰ্ণৰূপে নিৰ্ভৰশীল হৈ পৰিছে। পৃথিৱীৰ প্ৰতিটো কোণতে আজি নানা উদ্যোগ আদি গঢ়ি উঠিছে, যান-বাহনৰ প্ৰচলন হৈছে, ৰাসায়নিক সাৰ, কীটনাশক দ্ৰব্য আৱিষ্কৃত হৈছে। জনসংখ্যা বৃদ্ধি পাইছে। ফলত খাদ্য-সংকটে দেখা দিছে। অত্যধিক খাদ্য-শস্য বৃদ্ধি কৰিবৰ বাবে কীটনাশক দ্ৰব্য, ৰাসায়নিক সাৰ শস্যপথাৰত প্ৰয়োগ কৰা হৈছে। মানৱ জীৱনৰ খাদ্য-বস্ত্ৰ-সংস্থাপনৰ বাবে, মানৱ জীৱনক অধিক সুখ কৰিবৰ বাবে কল-কাৰখানা উদ্যোগ গঢ়ি উঠিছে। বিজ্ঞান-প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ উৎকৰ্ষৰ সহায়ত মানৱ সমাজে গ্ৰহান্তৰত উপনিবেশ স্থাপন কৰাৰ সপোন দেখিছে। পৰিতাপৰ বিষয় এয়ে যে মানৱ জীৱনৰ এই উন্নতিয়ে আজি আমাৰ বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডক ক্ৰমে বাসৰ অনুপযোগী কৰি তুলিছে। মানুহৰ অদূৰদৰ্শিতাৰ বাবে পৃথিৱীৰ সেউজ ভৱিষ্যত অনিশ্চিত হৈ পৰিছে। প্ৰাকৃতিক ভাৰসাম্য নষ্ট কৰি বাতাবৰণ বিঘাত কৰি মানুহে আজি নিজকে ধ্বংসৰ মুখলৈ লৈ গৈছে। শিল্প-বাণিজ্যৰ উন্নতিৰ হকে তথাৰূপিত উন্নতিৰ নামত মানুহে মাটি, পানী আৰু বায়ু বিঘাত কৰি সমগ্ৰ পৃথিৱীৰ বাতাবৰণ কলুষিত কৰি তুলিছে। অতিমাত্ৰা লোভৰ বশৱৰ্তী হৈ মানুহে উদ্ভিদ, জীৱ-জন্তু আদি ধ্বংস কৰি প্ৰাকৃতিক ভাৰসাম্য নষ্ট কৰিছে।

প্ৰাকৃতিক ভাৰসাম্য ৰক্ষা কৰাত গছ-গছনিয়ে

বিশেষ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে। খেতি কৰিবৰ বাবে মাটি উলিয়াবলৈ মানুহে গছ-গছনি কাটি তহিলং কৰিছে। ঠিক তেনেদৰে অন্যান্য দেশৰ কাগজ উদ্যোগবোৰৰ বাবে বহুতো গছ-গছনি ধ্বংস কৰিছে। উদ্যোগীকৰণ আৰু নগৰ-চহৰ সম্প্ৰসাৰণ কৰিবৰ বাবেও বনাঞ্চলসমূহ ধ্বংস কৰা দেখিবলৈ পোৱা যায়। এই সকলোবোৰে পৰিবেশৰ ওপৰত এক অশুভ প্ৰভাৱ পেলাইছে।

পৰিবেশ বিনষ্টকাৰী কাৰক সমূহ : অজ্ঞতা, স্বাৰ্থপৰতা অদূৰদৰ্শিতাৰ দ্বাৰা অন্ধ হৈ মানুহে পৃথিৱীত বাস কৰিবলৈ সম-অধিকাৰ থকা নানান জীৱ-জন্তু হত্যা কৰিছে, বনাঞ্চল ধ্বংস কৰিছে। প্ৰাকৃতিক ভাৰসাম্য ৰক্ষাৰ বাবে জ্ঞাতে-অজ্ঞাতে এটা জীৱ আন এটা জীৱৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। মুঠতে জীৱ-জগতত এনে কোনো জীৱ জীয়াই থকা নাই যাৰ এই বিশাল পৃথিৱীত আন জীৱৰ প্ৰতি কোনো অৱদান নাই। যি শৃঙ্খলৰ জৰিয়তে আমি এটা জীৱ আন জীৱ বিলাকৰ লগত প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষ ভাবে জড়িত হৈ আছে। সেই শৃঙ্খলৰ কোনোবা এঠাইত বিসংগতিয়ে দেখা দিলে সকলো জীৱৰ ওপৰতে ইয়াৰ প্ৰভাৱ পৰে। এই সত্যটোকে আজিও আমি উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰা বাবেই পৰিবেশৰ প্ৰতি আমাৰ ধাৰণা সঠিক নহয়। জীৱ-জগতৰ শৃঙ্খলৰ বিষয়ে জানিলেহে আমি আমাৰ অস্তিত্বৰ বিষয়ে সচেতন হ'ব পাৰিম। জীৱ সম্বন্ধে জ্ঞান বৃদ্ধি পাবৰ বাবে শিক্ষা অত্যন্ত জৰুৰী। দেখা যায় যে পৰিবেশ সম্পৰ্কে সজাগতা অনাৰ ক্ষেত্ৰত পুথিগত আৰু ব্যবহাৰিক — দুয়োধৰণৰ শিক্ষাৰ আশ্ৰয় ল'ব লগা হয়। অসমত পৰিবেশ সজাগতাৰ এক বিৱৰ্তন আৰম্ভ হৈছে বুলি পূৰ্বে উল্লেখ কৰা হৈছে। কাজিবজাৰ ৰাষ্ট্ৰীয় উদ্যানত থকা বন-বিষয়া ধৰণীধৰ বড়োৱে গ্ৰহণ কৰা পৰিবেশ সজাগতা বৃদ্ধি আৰু সংৰক্ষণ কৰাত সফলতা লাভ কৰাৰ পছাদোৰেই সজাগতা বৃদ্ধিৰ এটি আদৰ্শ পদ্ধতি হ'ব পাৰে। কাজিবজাৰ কুখ্যাত চোৰাং গড় চিকাৰী বিলাকক স্থানীয় এখন গাঁৱৰ (মিচিং গাঁও) লোকসকলে বহু বছৰ ধৰি প্ৰশ্ৰয় দি আছিল। ফলস্বৰূপে গাঁওবাসীৰ সহযোগত বছৰি ৫০টালৈকে গড় নিধন হৈছিল। বড়োৱে উক্ত গাঁওখনৰ লোকসকলক লগ ধৰি তেওঁলোকৰ সামাজিক, অৰ্থনৈতিক দিশ আৰু জীৱন-ধাৰণৰ সাধাৰণ মানদণ্ডৰ ওপৰত অধ্যয়ন কৰি তেওঁলোকৰ অভাৱ-অভিযোগবোৰ

মনোযোগে শুনিলে। গাঁওখনত বিদ্যালয় নথকাৰ বাবে শ্ৰীৰঙোৱে নিজা উদ্যোগত এখন বিদ্যালয় খুলি চৰকাৰীকৰণৰ ব্যৱস্থা কৰে। গাঁৱৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়ে শিক্ষা লাভ কৰিলে। ল'ৰা-ছোৱালীক শিক্ষা দিয়াৰ লগে লগে অভিভাৱকসকলো সচেতন হৈ পৰিল। কৰ্মবিমুখ লোকসকলৰ জীৱিকাৰ বাবে তেওঁ অন্য উপায় দেখুৱাই দিলে। চোৰাং কাৰাবাৰী গাঁওখনলৈ আহিলে গাঁৱৰ বাসিন্দায়ে প্ৰথমে বনবক্ষীক খবৰ দিয়ে আৰু ক্ৰমাৎ গাঁওখনৰ লোকসকলে চোৰাং-চিকাৰীক কৰায়ত্ত কৰি বনবক্ষীক চমজাই দিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। গাঁওখনৰ যিকেইজন লোক চোৰাং-চিকাৰীৰ লগত জড়িত আছিল তেওঁলোকেও শ্ৰীৰঙোৰ ওচৰত আত্ম-সমৰ্পণ কৰিলে। শ্ৰীৰঙোৱে যথাযোগ্যভাৱে তথা সাধাৰ্ম্যসাবে কাৰোবাক চাইকেল, কাৰোবাক ঠেলা আদি কিমি দি কৰ্মমুখী কৰিছে।

পৰিবেশ ৰক্ষণাবেক্ষণৰ গুৰুত্ব : বিশ্ব-দৰবাৰত অসমৰ প্ৰাকৃতিক বৈচিত্ৰতাৰ বিষয়ে অৱগত কৰি বিদেশী সংগঠন আৰু ৰাষ্ট্ৰক অসমৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত কৰাৰ উপৰিও পৰিবেশ আন্দোলনত সক্ৰিয়ভাবে কাম কৰি ব্যাপক সফলতা লাভ কৰিছে। 'বৰ্ষাৰণ্য', 'চান্দৰ ডিঙা' আদি শব্দবোৰ আজি অসমত জনপ্ৰিয় হৈ পৰিছে। যান-বাহনৰ পৰা ওলোৱা ক্ষতিকাক গছ, প্লাষ্টিকৰ ব্যৱহাৰৰ ব্যাপকতা, শব্দ-প্ৰদূষণ আদিবোৰ পৰিবেশ ক্ষতিকাৰী কাকৰ। অসমত গছ-গছনি ধ্বংসৰ বিৰুদ্ধে যেনেদৰে প্ৰবল প্ৰতিবাদৰ ঢৌ উঠিছে, তেনেদৰে চোৰাং-চিকাৰীৰ হাতত বন্যপ্ৰাণী নিধনৰ বিৰুদ্ধেও অসমত সচেতনতা বৃদ্ধি পাইছে। কিন্তু আন কিছুমান পৰিবেশ কষ্টকাৰী দিশত এতিয়াও সচেতনতা অসমত বৃদ্ধি পোৱা নাই। সচেতনতা বৃদ্ধিৰ ক্ষেত্ৰত সুসংহত বৈজ্ঞানিক চিন্তাধাৰাৰ প্ৰসাৰ যথোপযুক্ত ভাবে নেহোৱাৰ লগতে অন্য বাধাৰ বাবেও আমি সম্পূৰ্ণ সচেতন হ'ব পৰা নাই। যেনে —

- (ক) শিক্ষাৰ অভাৱ।
- (খ) অৰ্থনৈতিক অনগ্রসৰতা।
- (গ) পৰিবেশ সম্পৰ্কীয় গবেষণাৰ প্ৰতি অনীহা।
- (ঘ) চৰকাৰৰ অমনোযোগিতা।
- (ঙ) অসমৰ অশান্ত ৰাজনৈতিক বাতাবহণ।

এই কাৰণ সমূহৰ ভিতৰত শিক্ষাৰ অভাৱৰ বাবে

অসমৰ গৰিষ্ঠ সংখ্যক লোকক সচেতন কৰি তোলাতো সম্ভৱ হোৱাৰ নাই। সৰ্বোপৰি আজিৰ অসমত শিক্ষা ব্যৱস্থাত পৰিবেশ সম্পৰ্কে গুৰুত্ব দিয়াৰ বিপৰীতে নিৰক্ষৰক সাক্ষৰ কৰি তোলাতেহে প্ৰাধান্য দিয়া হৈছে। সকলো স্তৰৰ লোকক পৰিবেশ সম্পৰ্কে সচেতন কৰি তুলিবলৈ পৰিবেশৰ গুৰুত্ব সম্পৰ্কে শিক্ষা দিয়াটো (প্ৰাথমিক পৰ্যায়ৰ পৰাই) প্ৰয়োজনীয় বুলি ধৰা হোৱা নাই। দৰিদ্ৰতাৰ গ্ৰাসত পৰি বহুসময়ত আমাৰ মাজৰে একাংশই পৰিবেশ বিনষ্ট কৰি থকাতে ভয়াবহ হৈ পৰিছে। পাহাৰত বসবাস কৰা বহুকেইটা জনগোষ্ঠীলোকে গছ-গছনি কাটি বা গছৰ ডাল বিক্ৰী কৰি পোৱা ধনেৰে ক্ষুধা নিবাৰণ কৰিবলগা হৈছে। অসমৰ পৰিবেশ বিনষ্ট হোৱাৰ কাৰণসমূহৰ ওপৰত সূচিত্তিত গৱেষণা নোহোৱাৰ বাবেও পৰিবেশ সচেতনতা বাধাগ্ৰস্ত হৈছে। সৰ্বতোপৰি অসমৰ আজিৰ অশান্ত ৰাজনৈতিক বাতাবহণত পৰিবেশ সম্পৰ্কীয় চিন্তা-চৰ্চাতকৈ অন্য ঘটনাই অধিক গুৰুত্ব লাভ কৰাৰ বাবে পৰিবেশ সচেতনতা বৃদ্ধি নোপোৱাৰ উপৰিও অশান্ত পৰিস্থিতিয়ে স্বাভাৱিক জীৱনৰ ওপৰত ব্যাপক প্ৰভাৱ পেলোৱাত সামাজিক পৰিবেশ দ্ৰুত গতিত বিনষ্ট হৈ যাব ধৰিছে। ইয়াৰ মাজতো অসমত পৰিবেশ সম্পৰ্কীয় যথেষ্ট চিন্তা-চৰ্চাৰ জৰিয়তে সচেতনতা বৃদ্ধি পোৱাতো লক্ষ কৰা হৈছে। পৰিবেশৰ ৰক্ষণাবেক্ষণৰ বাবেই অসমত সচেতন ব্যক্তি বা সংগঠনে ন্যায়লয়ৰ দাবী হৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে পলিথিনৰ বেগ সম্পৰ্কত গ্ৰাহক সুৰক্ষা পৰিষদে ন্যায়লয়ত গোচৰ তৰিছিল। পৰিবেশ সম্পৰ্কীয় সজাগতাৰ বাবেই গুৱাহাটীৰ খানাপাৰাত মন্ত্ৰী-বিধায়কৰ আবাসগৃহ নিৰ্মাণৰ অজুহাতত ৩১০০ জোপা গছ কাটিবলৈ লোৱা সিদ্ধান্তৰ তীব্ৰ প্ৰতিবাদ হৈছে আৰু এনে প্ৰতিবাদত চৰকাৰী সিদ্ধান্ত বদ কৰাই পৰিবেশ ৰক্ষা কৰাত সফল হৈছে। চৰকাৰৰ নিবুদ্ধিতাৰ বাবেই ৩১০০ জোপা সোৱালী আৰু চোম গছ কাটিবৰ যো-জা চলিছিল, কিন্তু বিভিন্ন প্ৰকৃতি-প্ৰেমী সংগঠনৰ দাবীত এই গছসমূহ ৰক্ষা পৰে। গুৱাহাটী চিৰিয়াখনাত অসমৰ বিভিন্ন অঞ্চলৰপৰা বিভিন্ন কনৰীয়া জীৱ-জন্তুৰ পোৱালী দিবলৈ যোৱা ঘটনাৰ সংখ্যা বৃদ্ধিয়ে অসমত পৰিবেশ সচেতনতা বৃদ্ধি হোৱাকে প্ৰমাণ কৰে।

পৰিবেশ সম্পৰ্কত সজাগতা সৃষ্টিৰ ক্ষেত্ৰত

অসমৰ পূৰ্বৰে পৰা গৌৰৱ কবিৰ পৰা ইতিহাস আছে। আহোমৰ দিনত হাতী বৰুৱা, ঘোঁৰা বৰুৱা, কাঠভৰালী, কাঠহাজৰিকা, হাতীকাবতী আদি আছিল পৰিবেশৰ সতে জড়িত বিষয়া। ইয়াৰ পৰৱৰ্তী পৰ্যায়ত বৃটিছৰ আমোলতো অসমত পৰিবেশ সম্পৰ্কীয় সজাগতা সৃষ্টি হৈছিল।

অসমত পৰিবেশ সজাগতাৰ ক্ষেত্ৰত বেচৰকাৰী সংগঠনৰ ভূমিকা : পৰিবেশ বিষয়ক কেন্দ্ৰ কৰি ইতিমধ্যে অসমত অনেক সংগঠনৰ জন্ম হৈছে। এই বেচৰকাৰী সংগঠনসমূহে কবিৰ পৰা বহু কাম আছে আৰু কম বেছি পৰিমাণে ইতিমধ্যে বহু ধৰণৰ কাৰ্যসূচী কাৰ্যপাণ কৰা হৈছে। পৰিবেশ সজাগতাৰ বাবে বেচৰকাৰী সংগঠনে প্ৰত্যক্ষভাবে বাইজৰ লগত যোগাযোগ ৰাখিব পৰা সুবিধা লাভ কৰে। বেচৰকাৰী সংগঠনসমূহ মূলতে বেচৰকাৰী লোকৰ তত্বাৱধানত থাকে। তেনেকৈয়ে সমাজৰ বহু কাম-কাজ সম্পাদনা কৰিবলৈ আৰ্থিক সংকটৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হোৱাৰ ফলস্বৰূপে তেনে সংগঠনৰ কাম-কাজ স্থবিৰ হৈ পৰে। অৱশ্যে পৰিবেশ সজাগতা সৃষ্টিৰ বাবে তেনে সংগঠনে বহু কাম খৰচী আৰু আকৰ্ষণীয় কাৰ্যসূচী হাতত ল'ব পাৰে। ইয়াৰ ভিতৰত 'বাটৰ নাট' প্ৰচাৰ, পত্ৰিকা বিতৰণ, পৰিবেশ সম্পৰ্কীয় জনসভা আৰু পৰিবেশ সম্পৰ্কীয় প্ৰতিযোগিতা আয়োজন কৰিব পাৰে। তাতেকে গুৰুত্বপূৰ্ণভাবে পৰিবেশ বিনষ্টকাৰী শক্তি বা বিভিন্ন কাৰকক চৰকাৰৰ হত্বৱাই বন্ধ কৰাৰ অধিকাৰ বেচৰকাৰী সংগঠনৰ আছে। বেচিভাগ ক্ষেত্ৰতে পৰিবেশ সম্পৰ্কীয় বেমেজালিত অনাকৰীলোক, জনগোষ্ঠীৰ লোক আৰু চৰকাৰী সিদ্ধান্তই ক্ৰিয়া কৰে যদিও এই সকলো বিলাকৰ বিৰুদ্ধে সংঘবদ্ধভাবে প্ৰতিবাদী কাৰ্যসূচী গ্ৰহণেৰে এফালে পৰিবেশ সুৰক্ষা দিয়াৰ লগতে মানুহৰ মাজত সচেতনতা বৃদ্ধি কৰিব পাৰে। সৰ্বাতোকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা হ'ল যে বেচৰকাৰী সংগঠনে জনসাধাৰণৰ মাজত পৰিবেশ সজাগতা বৃদ্ধিৰ জৰিয়তে আমাৰ অজানিতে আমি নিজে কৰি থকা পৰিবেশ বিনষ্টকাৰী কাম-কাজ বন্ধ কৰাত অগ্ৰণী ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে। চৰকাৰী সংস্থাই জনসাধাৰণৰ ওচৰলৈ যোৱাৰ প্ৰয়াস নকৰে বা তেনে সুবিধাও নাই। সাধাৰণতে সচেতন আৰু জনাবুজা

মানুহেহে চৰকাৰী সা-সুবিধাৰ কথা জানে বা চৰকাৰী লোকক সঘনাই লগ কৰে। বিপৰীতে বেচৰকাৰী সংস্থা সমূহ সমাজৰ বেচৰকাৰী লোকসকলৰ লগত ওতঃপ্ৰোতভাবে জড়িত থকা বা সুশিক্ষিত হ'লে বাইজৰ মাজত সহজে সোমাই পৰিব পাৰে।

অসমৰ বেচৰকাৰী সংস্থাসমূহৰ বহুকেইটা সংগঠনে সক্ৰিয়ভাবে কাম-কাজ কৰি আছে যদিও গুৰুত্বপূৰ্ণভাবে অসমৰ এই সমূহ সংগঠনৰ মাজত যোগাযোগ নাই। পাৰস্পৰিক যোগাযোগ আৰু বুজাপৰাৰে একেলগে কাম কৰিলে শক্তি বৃদ্ধি হোৱাৰ লগতে ব্যাপক প্ৰচাৰ লাভ কৰিব পৰা যায়। বিভিন্ন দিশৰ পৰা বেচৰকাৰী সংগঠনে মনপুতি কামত লগা উচিত। কেইটামান উল্লেখযোগ্য বেচৰকাৰী সংগঠন হ'ল — নেচাৰ্ছ বেকন, নেচাৰ্ছ ফ'ষ্টাৰ, আৰণ্যক, নেচাৰ্ছ ক্লাব, অৰণ্য সুৰক্ষা সমিতি, পিপ'লছ্ ফ'ৰ এনিমেলেছ্ অসম শাখা, নেচাৰ্ছ বন্যপ্ৰাণ, কাজিৰঙা ৱাইল্ড - লাইফ ছ'চাইটি আদি।

সামৰণিত মাথো ইয়াকে কব পাৰো যে বৰ্তমান যুগত যি ব্যাপক হাবত কল-কাৰখানা, যন্ত্ৰ-পাতি, মটৰ-গাড়ী আদিয়ে বৃহৎ পৰিমাণৰ ছালফাৰ-ডাই-অক্সাইড, কাৰ্বন-ডাই-অক্সাইড আদি বিষাক্ত গেছ বায়ুমণ্ডলত এৰি দিছে। ফলত, মানৱ জীৱন ধ্বংসৰ মুখলৈ আঙুৰাই গৈছে। এই বিষাক্ত গেছ বোধ কৰিবলৈ গছ-গছনিৰ পৰিমাণ বাঢ়ক চাৰি কমিছেহে। গছ-গছনি অধিক পৰিমাণৰ হ'লে কাৰ্বন-ডাই-অক্সাইড গেছ গছে গ্ৰহণ কৰি বিশুদ্ধ অক্সিজেন বায়ুমণ্ডলত এৰি দি আমাৰ উপকাৰ সাধিলেহেঁতেন। কিন্তু গছ-গছনি কাটি ধ্বংস কৰা বাবে সেই সম্ভাৱনা কমি গৈছে। বিষাক্ত গেছসমূহ বাঢ়ি অহাৰ বাবে সূৰ্য্যৰ তাপমানবো বৃদ্ধি হৈছে। ফলত জলবায়ুৰ পৰিবৰ্তন হৈছে আৰু এনে হোৱাৰ ফলত মানৱ সমাজৰ তথা মানুহৰ জীৱন-প্ৰণালীৰ বিপৰ্যায় আৰম্ভ হৈছে। এই বিপৰ্যায়ৰ কথা চিন্তা কৰি যদি মানৱ জাতিটো সাবধান নহয় তেন্তে অতি কম দিনৰ ভিতৰতে এই চিৰসেউজীয়া পৃথিৱীখন ধ্বংসস্তপত পৰিণত হ'বলৈ বা পৃথিৱীখন বিশাল বিস্তীৰ্ণ এক মৰুভূমিত পৰিণত হ'বলৈ অধিক সময় নালাগিব।

ভাৰতীয় নাৰী : অতীত, বৰ্তমান আৰু ভবিষ্যত

বৰ্ণালী শৰ্মা, স্নাতক তৃতীয় বৰ্ষ

মানব সভ্যতাই একেই শতিকাৰ দুবাৰদলিত ভবিষ্যতৰ সময়তো সামাজিক, ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক, শৈক্ষিক আদি সকলো ক্ষেত্ৰতেই ভাৰতীয় নাৰীৰ পশ্চাদপদতা অকল দৃষ্টিকটুৰেই নহয়, অতি উদ্বেগজনকো। ভাৰতীয় নাৰীৰ এই পশ্চাদপদতাৰ স্বৰূপ আৰু ইয়াৰ কাৰণসমূহ নিৰ্ণয় কৰি তেওঁলোকৰ প্ৰগতিৰ বাবে সময়োচিত বৈজ্ঞানিক কাৰ্যসূচী গ্ৰহণ কৰাটো ভাৰতীয় সমাজৰ সামগ্ৰিক প্ৰগতিৰ বাবেই অতি জৰুৰী। ইয়াৰ বাবে আমি নাৰী সমস্যাটো ঐতিহাসিক পটভূমিত চালি-জাবি চাব লাগিব।

প্ৰাক্‌বৈদিক যুগৰ আদিম সমাজখনত নাৰীৰ প্ৰাধান্য থকাৰ কথা পোৱা যায়। কিন্তু ভাৰতীয় সমাজৰ ইতিহাসলৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে বৈদিক যুগত কৃষি, পশুপালন আদি অৰ্থনৈতিক কাৰ্যকলাপৰ প্ৰসাৰৰ লগে লগে সম্পত্তি বৃদ্ধি হবলৈ ধৰে আৰু বৰ্দ্ধিত সম্পত্তিৰ ওপৰত পুৰুষৰ অধিকাৰ ক্ৰমাৎ নিশ্চিত হোৱাত সমাজখন পুৰুষতান্ত্ৰিক হৈ পৰে। বৈদিক (১৭০০-৫০০ খৃঃ পূঃ) যুগত নাৰীৰ স্থান পৰবৰ্তী যুগতকৈ অলপ উচ্চ আছিল বুলি আমি ধাৰণা কৰিব পাৰোঁ। ঋক্ বেদত (১৭০০-১০০০ খৃঃ পূঃ) নাৰীয়ে ৰাজকাৰ্য্যত অংশ গ্ৰহণ কৰাৰ কথা পোৱা যায়। বিশ্‌পালা, মুদ্‌গলিনী আদি নাৰীয়ে যুদ্ধত অংশ গ্ৰহণ কৰাৰ কথা পোৱা যায়। ঋক্ বেদত শিক্ষাৰ অধিকাৰ কেৱল গণিকাসকলৰহে আছিল। গণিকা-বৃত্তি বৈধভাৱে প্ৰচলন আছিল। আনহাতে ঋক্ বেদত নাৰীক পাশা আদি খেলত পণ বখাৰ কথাও পোৱা যায়। মহাভাৰতত দ্ৰৌপদীৰ ঘটনাই ইয়াৰেই পুনৰাবৃত্তি

কৰে। মহাভাৰতত (কচনা কাল সম্পৰ্কে সন্দেহৰ অৱকাশ আছে) নাৰীৰ প্ৰতি চৰম মৰ্যাদাহানিকৰ আচৰণ প্ৰদৰ্শন কৰা হৈছিল। উদাহৰণস্বৰূপে, ৰাজবংশৰ উত্তৰাধিকাৰী সৃষ্টি কৰিবলৈ অম্বিকা, অম্বালিকাক পৰপুৰুষৰ ওচৰত দেহদান কৰিবলৈ বাধ্য কৰোৱা হৈছিল। দ্ৰৌপদীক পাণ্ডৱসকলৰ স্বাৰ্থৰক্ষাৰ্থে পাঁচোজনকৈ পতিবৰণ কৰিবলৈ বাধ্য কৰোৱা হৈছিল। মহাভাৰতত নাৰী সকলো অনৰ্থৰ মূল বুলি কোৱা হৈছে। নাৰীৰ আগত মিছা কথা ক'লেও পাপ নোহোৱাৰ কথা কৈছে। সৰ্বগুণসম্পন্ন নাৰীকো অধমতম পুৰুষতকৈয়ো নীচ বুলি কোৱা হৈছে আৰু ৰাজকাৰ্য্যত স্ত্ৰীৰ উপস্থিতি বৰ্জনীয়া বুলি উল্লেখ কৰা হৈছে।

বৈদিক যুগৰ অন্তত ব্ৰাহ্মণ্যযুগৰ (৫০০-২০০ খৃঃ পূঃ) সূচনা হয় প্ৰাক্-মৌৰ্য আৰু মৌৰ্য যুগত। এই যুগতে ভাৰতীয় ব্ৰাহ্মণসকলে পৃথিৱীৰ আন অঞ্চলৰ তুলনাত ভাৰতীয় সমাজখনক জাতিভেদ প্ৰথাৰে কটু কঢ়িয়াই বান্ধি পেলায়। আৰু ব্ৰাহ্মণ আৰু ক্ষত্ৰিয়সকলে শোষক আৰু শাসকৰ ভূমিকা লয়। এই যুগতে নাৰীক পুৰুষৰ এবিধ সম্পত্তিৰ তুল্য কৰি পেলোৱা হয়। ব্ৰাহ্মণসকলৰদ্বাৰা ৰচিত অগণন শাস্ত্ৰ, সংহিতা, পুৰাণ আদিৰ যোগেদি নাৰীক সামাজিক কামত অংশগ্ৰহণ কৰা, ধৰ্ম, সংস্কৃতি, তৰ্ক আদিত অংশগ্ৰহণ কৰা আদিৰ পৰা বিবত কৰি নাৰীৰ বাবে 'সতীত্বইহে নাৰীৰ মাহাত্ম্য', 'পতিক সন্তুষ্ট কৰাই পত্নীৰ একমাত্ৰ ধৰ্ম আৰু কৰ্তব্য' আদি ধাৰণাবোৰ পৰিকল্পিতভাৱে সৃষ্টি কৰি নাৰীৰ বাবে বন্ধনকে মোহনীয় কৰি তোলা হ'ল। তৈত্তিৰীয়া আৰু

মৈত্ৰায়ণী সংহিতাত কোনো সম্পত্তিৰ ওপৰত নাৰীৰ বা পত্নীৰ অধিকাৰ নথকাৰ কথা কোৱা হৈছে। তৈত্তিৰীয়া সংহিতাত নাৰীক দুৰ্ভাগ্যৰ কাৰণ, মিথ্যাচাৰিণী, মদ বা জুৱা খেলৰ দৰে এটা বিপত্তি বুলি কোৱা হৈছে। মনুৱে মনু সংহিতাত নাৰীৰ প্ৰতি চৰম অৱমাননাসূচক মন্তব্য কৰিছে। পুৰুষক দূষিত কৰাই নাৰীৰ স্বভাৱ, নাৰীৰ প্ৰধান কাম পুত্ৰ জন্ম দিয়া আদি বুলি কোৱা হৈছে। আকৌ মনুৱে নাৰী আৰু শূদ্ৰৰ বেদ পাঠ আৰু শ্ৰবণ নিষিদ্ধ বুলি কৈয়ে ক্ষান্ত নাথাকি সেই কথা অমান্য কৰা সকলৰ কাণত সীহ ঢালি দিব লাগে বুলি উল্লেখ কৰিছে। শিৱ-পুৰাণত কোৱা হৈছে পুৰুষৰ উপভোগৰ বাবেই স্ত্ৰীৰ সৃষ্টি; তদুপৰি স্বামীৰ অনুমতি অবিহনে ধৰ্মাচৰণ কৰিলে ফলপ্ৰাপ্তি নহয়, বৰং পাপহে হয়। আকৌ নাৰী সহবাসৰ কাৰণে ইচ্ছুক নহ'লে প্ৰথমতে প্ৰলোভন দি পিছত লাঠিৰে কোবাই দুৰ্বল কৰি উপগত হোৱাৰ কথা কোৱা হৈছে। মনুৰ মতে নাৰীৰ কাৰণে বিয়াই শেষ কথা বুলি কোৱা হৈছে। এই ধৰ্মগ্ৰন্থসমূহে নাৰীক এক অতি নিম্নশ্ৰেণীৰ জীৱ হিচাপে চিহ্নিত কৰি গৈছে। গুপ্ত যুগত ভাৰতীয় সমাজৰ অভূতপূৰ্ব উত্তৰণ ঘটিছিল। এই যুগক ভাৰতীয় ইতিহাসৰ সোণালী যুগ বুলি কোৱা হয় যদিও এই যুগতো নাৰীৰ সামাজিক অৱস্থানৰ বিশেষ পৰিবৰ্তন হোৱা নাছিল। নাৰীৰ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত বাধা আছিল, ছোৱালীৰ বিয়াৰ বয়স কমাই দিয়া হৈছিল। পুৰুষসকলে একে সময়তে বিবাহিতা, অবিবাহিতা বহুতো নাৰীকে স্ত্ৰী হিচাপে ৰাখিব পাৰিছিল। তদুপৰি মন্দিৰসমূহত অবিবাহিতা দৰিদ্ৰ পৰিয়ালৰ ছোৱালীসকলক দেৱদাসী হিচাপে ৰাখি বেষ্টা হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল।

নাৰীৰ এই বন্ধন আৰু অৱদমনৰ ঘটনাসমূহ পৰম্পৰাগতভাৱে চলি আহিছে। ভাৰতৰ প্ৰাক্-স্বাধীনতা কালতো নাৰী-নিৰ্যাণতৰ কিছুমান নুশংস প্ৰথাৰ প্ৰচলন আছিল। সতীদাহ প্ৰথা, বাল্যবিবাহ, পৰ্দা-প্ৰথা, যৌতুক-প্ৰথা আদিয়ে ইয়াৰ চূড়ান্ত নিদৰ্শন। অতি বিস্ময়কৰ কথা এয়ে যে এতিয়াও ধৰ্মগ্ৰন্থৰ সঁকীয়নি দি নাৰীক শৃংখলিত কৰি ৰখা হয়। কিন্তু কথা হ'ল, আজিৰ পৰা হাজাৰ বছৰ আগৰ সমাজব্যৱস্থা অনুসৰি ৰচনা কৰা গ্ৰন্থসমূহৰ বাণী যে এতিয়াও আখৰে আখৰে মানিব লাগিব তাৰ যুক্তিযুক্ততা ক'ত? অতি পৰিকল্পিত ভাবে আৰু সাৱধানভাৱে বিভেদৰ বীজ সিঁচি দিয়া এই গ্ৰন্থসমূহক

আদৰ্শ হিচাপে নলৈ ইতিহাস বা পুৰণী সাহিত্য হিচাপেও বিবেচনা কৰিব পৰা যায়। সৌ সিদিনা, সভ্যতাই এনে এটা পৰ্যায় পোৱাৰ পিছতো ৰূপ কানোৱাৰক সতী যোৱাৰ নামত পতিৰ চিতাৰ জুইত জাপি দি হত্যা কৰা হ'ল। প্ৰতিদিনে কত বোৱাৰী যৌতুকৰ বলি হ'ব লাগিছে, কত জীয়াৰী-বোৱাৰী পুৰুষৰ হাতত বাটে-ঘাটে লাঞ্ছিত হ'ব লাগিছে, কিন্তু নিজক এটা সুসভ্য, সংস্কৃত জাতি বুলি পৰিচয় দিয়াৰ পিছতো সমাজখনত এনেকুৱা বৰ্ববোচিত কাৰ্য্য সংঘটিত হ'ব পৰা পৰিবেশ আছে কিয়? কাৰণ, নাৰীয়ে এতিয়াও দাসত্বৰ শৃংখল চিঙিব পৰা নাই। পুঁজিবাদে বৰ্তমানৰ সমাজব্যৱস্থাক এনেভাবে গ্ৰাস কৰিছে যে নাৰীয়ে পুঁজিবাদে দিয়া প্ৰলোভনবোৰকে মুক্তি বুলি ভুল কৰি আছে।

নাৰীক গৃহকৰ্মৰ মাজত আবদ্ধ ৰাখি ৰাজহুৱা উৎপাদনমূলক কামৰপৰা আঁতৰাই ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰা হয়। অৰ্থচ নাৰীয়ে যিখিনি গৃহকৰ্মৰ দায়িত্ব লৈ পুৰুষক সামাজিক উৎপাদনী অনুষ্ঠানলৈ উলিয়াই পঠিয়ায় সেই গৃহকৰ্মবোৰৰো অৰ্থনৈতিক মূল্যায়ন কৰা নহয়। ফলত বিপুল পৰিমাণৰ নাৰী-শ্ৰমৰ আৰ্থসামাজিক গুৰুত্ব উপেক্ষিত তথা অস্বীকৃত হৈ থাকে।

এংগেলছে তেখেতৰ "The origine of the family, private property and the state" নামৰ বিখ্যাত গ্ৰন্থত নিজা গৱেষণালব্ধ তথ্য সমূহৰ উপৰিও বিশ্ববিশ্ৰুত সমাজবিজ্ঞানী মৰ্গানৰ আৱিষ্কাৰ সমূহৰ সূক্ষ্ম বিশ্লেষণেৰে অতি সুন্দৰভাৱে দেখুৱাইছে যে কেনেকৈ আদিম মাতৃতান্ত্ৰিক সমাজব্যৱস্থাত থকা নাৰীৰ সম্পত্তিৰ অধিকাৰ ক্ৰমাগতভাৱে পুৰুষৰ হাতলৈ হস্তান্তৰ হোৱাৰ জৰিয়তে পিতৃতান্ত্ৰিক সমাজ ব্যৱস্থাৰ উদ্ভৱ হয়। আৰু ইয়াৰ পৰিণতি স্বৰূপে নাৰী দাসত্বৰ শৃংখলাৰে শৃংখলিত হৈ পৰিল। এইদৰে ক্ষমতা নাৰীৰ হাতৰপৰা পুৰুষৰ হাতলৈ হস্তান্তৰ হোৱা কথাটোকোই এংগেলছে নাৰী জাতিৰ এক আন্তঃজাতিক ঐতিহাসিক পৰাজয় বুলি কৈছে। ওপৰত বৰ্ণনা কৰি অহা ভাৰতীয় ইতিহাসলৈ মন কৰিলেও এই কথাৰ সত্যতা উপলব্ধি কৰিব পাৰি। প্ৰাক্‌বৈদিক আৰু বৈদিক যুগতো আদিম মাতৃতান্ত্ৰিক সমাজ-ব্যৱস্থাৰ কিছু অৱশেষ দেখা পোৱা যায়। কাম্বীৰব বুৰঞ্জী 'ৰাজতৰংগিনী'ত কলহনে মহিলাসকলে গৃহস্থালিৰপৰা ওলাই আহি ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰত পদাৰ্পণ

কৰিছিল বুলি কৈছে। তেওঁলোকে যুদ্ধ পৰিচালনা কৰিছিল। তেওঁলোক মাটিৰ আৰু স্থাৱৰ-অস্থাৱৰ সম্পত্তিৰ গৰাকী হ'ব পাৰিছিল আৰু তেওঁলোক মুক্ত আছিল। ব্ৰাহ্মণ্য যুগৰ সংহিতা, পুৰাণ আদি শাস্ত্ৰবোৰত নাৰীৰ মাটি-সম্পত্তিৰ ওপৰত অধিকাৰ নথকাৰ কথাটো উল্লেখ কৰাৰে চাই অনুমান কৰিব পাৰি যে সেই যুগৰপৰাই ভাৰতীয় নাৰীৰ সামাজিক দাসত্ব তথা বঞ্চনাৰ ইতিহাস ৰচিত হৈছিল। মাত্ৰ কিছুমান স্বাৰ্থকেন্দ্ৰিক ব্যক্তিক্ৰমৰ বাহিৰে নাৰী সম্পূৰ্ণৰূপে পুৰুষৰ অধীন হৈ পৰিছিল।

আজিৰ ভাৰতবৰ্ষৰ শিক্ষিত ও সচেতন নাৰী-সমাজ নিজৰ অধিকাৰ সম্পৰ্কে সচেতন হোৱাটো পৰিলক্ষিত হৈছে। বিভিন্ন বৃত্তিত অংশগ্ৰহণ কৰিবলৈকো নাৰীসমাজ ওলাই আহিছে। আজি ভাৰতীয় সংসদতো নাৰীৰ কাৰণে ৩৩ শতাংশ আসন সংৰক্ষণৰ দাবী উত্থাপিত হৈছে। কিন্তু ওপৰৰ আলোচনাই এই কথা স্পষ্ট কৰি দিছে যে মাটিবাৰীকে আদি কৰি স্থাৱৰ-অস্থাৱৰ সকলো সম্পত্তিৰ ওপৰত পুৰুষৰ লগতে নাৰীৰ সম - অধিকাৰ সামাজিকভাৱে স্বীকৃত হ'লেহে নাৰী-স্বাধীনতাৰ তথা নাৰী-পুৰুষৰ সম-সামাজিক মৰ্যাদা স্থাপন কৰাৰ বাবে বুনিয়াপী সামাজিক ভিত্তি প্ৰতিষ্ঠা হ'ব। এই লক্ষ্য সন্মুখত ৰাখিহে নাৰী-আন্দোলনৰ কাৰ্যসূচী ৰচিত হোৱা উচিত।

কিন্তু তাৎপৰ্যপূৰ্ণ কথা হ'ল যে ভাৰতত মহিলাসকলৰ শিক্ষিতৰ হাৰ পুৰাতনকৈ ভাবে কম। বৃহৎসংখ্যক নিৰক্ষৰ গ্ৰামীণ মহিলা অত্যধিক ঘৰুৱা কামৰ বোজা আৰু পুষ্টিহীনজাত পেপুৰা লাগি আছে। এনেকৈয়ে চহৰীয়া নিম্ন মধ্যবিত্ত পৰিয়ালৰ মহিলাসকলৰ অৱস্থাও ইয়াতকৈ খুব বেছি উন্নত নহয়। এই বৃহৎ নাৰী সমাজক সাক্ষৰ কৰি তেওঁলোকৰ নিজৰ অধিকাৰ সম্পৰ্কে সচেতন কৰাৰ জৰিয়তেহে নাৰী-সমাজক জাগৃত কৰিব পৰা যাব। আৰু এই প্ৰাথমিক চৰ্তটো পূৰণ কৰিব পাৰিলেহে নাৰী আন্দোলন অৰ্থপূৰ্ণ হ'ব। নাৰী-পুৰুষ নিৰ্বিশেষে সকলো সচেতন নাগৰিকে এইটো উপলব্ধি কৰিব পাৰিব লাগিব যে সমাজৰ অৰ্ধশক্তি যথোপযুক্তভাৱে ব্যৱহৃত

নোহোৱালৈকে ভাৰতীয় সমাজ প্ৰগতিৰ পথত আশানুৰূপ ভাবে আগবাঢ়ি যোৱাতো সম্ভৱ নহয়। এই কথাটোই আন্তৰ্জাতিক নাৰীবৰ্ষৰ প্ৰ'গ্ৰামটোতে পোৱা যায়। আন্তৰ্জাতিক নাৰীবৰ্ষৰ প্ৰ'গ্ৰামটো হ'ল : "Human development if not engendered is endangered" (মানৱ বিকাশৰ ধাৰাটো নাৰীমুখী ন'হলে বিপদ অনিবাৰ্য্য)

স্পষ্টতঃ সৰ্বাধীন মানৱ-কল্যাণৰ স্বাৰ্থতেই বৰ্তমান দ্বি-স্তৰীয় নাৰী আন্দোলন অতীব প্ৰয়োজন -

(১) গণতান্ত্ৰিক দেশসমূহৰ সংবিধানে নাৰীৰ যি আৰ্থসামাজিক, ৰাজনৈতিক অধিকাৰৰ স্বীকৃতি দিছে সেইবোৰৰ সামাজিক বাস্তৱায়নৰ বাবে নাৰীবাদী আন্দোলন (Feminists' movement) নহয়, এক সাৰ্বজনীন আন্দোলনৰ সংগঠন আৰু

(২) পাৰিবাৰিক স্তৰত পুৰুষৰ লগতে নাৰীৰো সম্পত্তিৰ ওপৰত সমঅধিকাৰ স্বীকৃতিৰ বাবে সাৰ্বজনীন আন্দোলন, যি আন্দোলনৰ আশুদাবী হ'ব লাগে -

(ক) সকলো স্থাৱৰ আৰু অস্থাৱৰ সম্পত্তিৰ ওপৰত পুৰুষৰ লগতে নাৰীকো আইনগত সমানাধিকাৰ।

(খ) নাৰীৰ ঘৰুৱা কাম কাজৰ অৰ্থনৈতিক মূল্যায়ন।

নাৰীৰ অৰ্থনৈতিক অধিকাৰ অবিহনে নাৰী-পুৰুষৰ সমানাধিকাৰৰ আকাঙ্ক্ষাটো আকাশ-কুসুম হৈয়ে ৰ'ব।

সহায়ক গ্ৰন্থ : -

(ক) সমাজ, সভ্যতা আৰু নাৰী - উমা শৰ্মা

(খ) ব্যক্তি, পৰিয়াল আৰু ৰাষ্ট্ৰৰ উৎপত্তি - ফেড্ৰিক্ এংগেল্

তোমালৈ পৰিছে মনত...

পিংকী শৰ্মা, স্নাতক প্ৰথম বৰ্ষ

আন্তৰ্জাতিক কোবাল সোঁতৰ বিপৰীতে সমাজৰ উচ্চ শ্ৰেণীৰ দ্বাৰা অৱহেলিত উপেক্ষিত সৰ্বসাধাৰণ মানুহৰ দুকোঠনীয়া পঁজাঘৰটিতে শান্তিৰ সৰল ৰচি মহিমামণ্ডিত স্বদেশৰ জয়গান গাই জননীৰ শেঁতা পৰা ওঁঠত হাঁহি বিবিজ্ঞাৰ খোজা মহিলা কবি নলিনীবালা দেৱীৰ জন্ম হয় ১৮৯৮ খ্ৰীষ্টাব্দত বৰপেটাত। তেখেতৰ বিদ্যালয়ৰ শিক্ষাগত অৰ্হতা একেৰাৰে নাছিল; ঘৰতেই কিছু শিক্ষা লাভ কৰিছিল। তেখেতৰ বিয়া হয় ১৯০৯ চনত জীৱেশ্বৰ চাংকাকতিৰ লগত। দাম্পত্য জীৱনৰ পাতনিৰে এখন সুখৰ সংসাৰ পতাৰ যো-জা কৰোঁতেই স্বামীৰ পৰলোকপ্ৰাপ্তি হয়। স্বামী বিয়োগৰ শোকাগ্নি নৌ-নুমাওঁতেই দুটি পুত্ৰকো তেওঁ হেৰুৱাব লগা হয়। অকালতে কবিগৰাকীৰ জীৱনলৈ নামি আহিল কাকশ্য। স্বামীহাৰা হোৱাৰ পিছত দিশহাৰা হৈ আশ্ৰয়স্থলী হিচাপে কণকণ ল'ৰা-ছেৱালী কেইটা লৈ পিতৃ-গৃহলৈ তেখেত ওচি আহে। তেতিয়াই দেউতাক কৰ্মবীৰ নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈদেৱে সাংসাৰিক দুখ-শোক পাহৰি থাকিবলৈ শান্তিৰ প্ৰতীক ৰূপে জীয়েকৰ হাতত তুলি দিলে গীতা আৰু ভাগৱত। লাহে লাহে নলিনীবালা দেৱীৰ সংসাৰ-প্ৰয়াসী মনটো ঈশ্বৰ-প্ৰয়াসী হৈ পৰে আৰু পাৰ্থিৱ মায়া-মোহ অপাৰ্থিৱ প্ৰেমলৈ পৰিবৰ্তিত হয়।

কবিগৰাকীৰ ব্যক্তিগত জীৱনৰ শোকাকুল অৱস্থাই তেওঁৰ কবিতাৰ ঘাই উপজীৱ্য। জাগতিক বৰ্ণবেচিত্ৰ্যৰ অন্তৰালত আত্মগোপন কৰি থকা সত্য-শিব-সুন্দৰৰ লগত মিলনেই হ'ল কবিৰ চৰম আকাঙ্ক্ষা। সেয়ে কবিৰ কবিতাত প্ৰকট হৈ উঠিছে ৰহস্যবাদ, জন্মান্তৰবাদ, কাকশ্য-

বিগলিত ভক্তি, প্ৰবল প্ৰাৰ্থনাৰ কোমলতা আৰু ৰোমান্টিক বিবাদ। এই ধাৰাই নলিনীবালা দেৱীৰ অতীন্দ্ৰিয়বাদী কবিতাৰ মাধ্যম। আৰু শেৰলৈকে তেওঁৰ লিখনিমালাই (সন্ধিয়াৰ সুৰ, সপোনৰ সুৰ, পৰশমনি, যুগদেৱতা, অলকানন্দা) তেওঁক অতীন্দ্ৰিয়বাদী কবি বুলিয়েই প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে।

"যথাকালস্থিতো নিত্যং বায়ুঃ সৰ্বব্ৰগো মহান্ তথা সৰ্বানি ভূতানি মৎস্থানীত্বাপধায়।"

(যিদৰে সদায় সৰ্বব্ৰগামী হৈও মহান বায়ুয়ে আকাশত অৱস্থান কৰে সেইদৰে সৰ্বভূত আমাৰ মাজত অৱস্থিত।) গীতাৰ এই মহান বাণী আছিল কবিগৰাকীৰ কবিতাৰ মূলভেটি। সেয়ে কবিয়ে প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য্য, চৰাইৰ সুললিত কণ্ঠ, নৈ-জান-জুৰিৰ কুলু কুলু ধ্বনি, শ্যামল শৰতৰ শোভা, ধান-গছীৰ পৰ্বতৰ ৰূপৰ মাজত উপলব্ধি কৰিছে সৰ্বশক্তিমান ভগৱানৰ অকিন্ধৰ ৰূপ। এই সৰ্বশক্তিমানক পাবলৈ নানা প্ৰকাৰৰ পূজা কৰিও কবি ব্যৰ্থ হ'ল। তেওঁৰ পূজাৰ সকলো সজ্জাৰ প্ৰায় শেষহৈ গ'ল-

"চন্দন শুকাই গ'ল
শুকাল মালতী কৰণিতে
ধূপগাছি পুৰি গ'ল
শলাডালি পুৰিলে বন্তিতে।"

শেষত ভগৱানক দিবলৈ তেওঁৰ আত্মাটোহে

থাকিল। ইফালে সৈহিক শক্তিও হ্রাস পাই আহিছে। কিন্তু তেওঁৰ চৰম আকাঙ্ক্ষা এতিয়াও অপূৰণ হৈয়ে আছে। তেওঁৰ পৰমপুৰুষ আৰাধ্যদেবতাজনাক পাবলৈ হ'লে এই পাৰ্থিৱ দেহাটোৰ অবসান ঘটিব লাগিব বুলি কবিয়ে উপলব্ধি কৰিছে। সেয়ে তেওঁ আকুল কণ্ঠেৰে মৃত্যুক আহ্বান কৰিছে —

“চিতাগ্নি হোমাগ্নি হ'ব
সমীপণ মলয় চন্দন
সিদিনা সাৰ্থক হ'ব
পূৰ্ণ অৰ্ঘ্য পূৰ্ণ ই জীৱন।”

অসময়তে জীৱনলৈ নামি অহা কৰুণাই নলিনীবালা দেৱীক সংসাৰৰ প্ৰতি বীতশ্ৰদ্ধ কৰিলেও তেওঁ কৰ্মৰ প্ৰতি উদাসীন নহয়। বৰঞ্চ কৰ্মপ্ৰেৰণাৰ অমৰ বাণীৰে নিজকে অনুপ্ৰাণিত কৰি লগতে আনকো কৰ্মৰ প্ৰতি আগ্ৰহী, আনৰ প্ৰতি সহানুভূতিশীল, অৰূপ ৰূপৰ সাধনাত আৰু কৰ্মত ব্ৰতী হ'বলৈ আহ্বান কৰিছে —

“কৰ্তব্যৰ আঁবে আঁবে জীৱনৰ প্ৰতি পদে পদে
সত্যৰূপ পাবা তুমি দেখা,
জীৱনৰ পাৰে পাৰে চঞ্চল নৃপুৰ ধ্বনি
আঁকি দিবা চৰণত বেথা।”

সাধনাত সিদ্ধি লাভ কৰিবলৈ সংসাৰৰ যাত্ৰীয়ে কৰ্তব্যৰ লগতে নিজক পবিত্ৰ কৰি লব লাগিব। অপবিত্ৰ মনত ভগৱান প্ৰতিষ্ঠা হ'ব নোৱাৰে। গীতাত শ্ৰীকৃষ্ণই কৈছে —

“সৰ্বভূতস্থিতং যো মাং ভজত্যেকতমশ্ৰিতঃ।
সৰ্বথা বৰ্তমানোহপি স যোগী ময়ি বৰ্ততে।”

(যি একত্বক আশ্ৰয় কৰি সৰ্বভূততে থকা মোক ভজনা কৰে সেই যোগী য'ত যেনেকৈ থাকুক মোতে থাকে।) একে সুৰতে নলিনীবালা দেৱীয়েও কৈছে —

“সুন্দৰ অন্তৰ কত ধ্যানৰ স্নিগ্ধতা পথত
সুন্দৰ বিকশি উঠে মানুহৰ কমল বনত।”

দেহকপী সঁজাত পিঞ্জৰাবন্ধ আত্মাই দেহবন্ধনৰ মাজেৰেও অনুভৱ কৰে অসীমৰ উদগ্ৰ আহ্বান—

“কোনেনো সদায় মাতে আকুল উতলা মাতে
কোন দুব সুদূৰৰ পৰা।”

সেয়ে পিঞ্জৰাবন্ধ হৈয়ো আত্মাই বিচাৰে অনাবিল মুক্তিৰ আহ্বান। সবগীয় জ্যোতি-প্ৰয়াসী মানৱাত্মাই ছেগ পালেই বিচাৰে সবগীয় স্বপ্নবাজ্যৰ সুধা পান কৰিবলৈ। ই মানৱৰ চিৰন্তন ধৰ্ম —

“দুৰণিৰ পথীজাক
মিলি যায় দিগন্তত
মাতি যায় আকুল সুৰত
প্ৰতিক্ৰমি বাজে সুদূৰত
জীৱনৰ লগৰী মোৰ
পিঞ্জৰাব পথীটি দেখোঁ
মিলি যাব খোজে অনন্তত
অসীমৰ অচিন বাটত।”

জাগতিক সৌন্দৰ্য্য কবি নলিনীবালা দেৱীৰ পৰম সৌন্দৰ্য্যৰ প্ৰতীকস্বৰূপ। বাহ্যিক সৌন্দৰ্য্যৰ বৰ্ণনায় কবিৰ মন সাগৰত জোৱাৰ তুলিলেও তাৰ মাজেৰেই তেওঁ পৰম সৌন্দৰ্য্যৰ সন্ধান কৰিছে —

“মানুহৰ দুচকুৰ অসীম সৌন্দৰ্য্য তৃষ্ণা
সুখ আশা হেঁপাহ বুকুৰ
নহয় ই মৰতৰ খন্তেকীয়া জীৱনৰ
সুখ আশা পৰম পদৰ
ৰূপতৃষ্ণা চিৰসুন্দৰ।”

নলিনীবালা দেৱীয়ে শোক-তাপ জৰ্জৰিত সাংসাৰিক জীৱনৰপৰা উদ্ধাৰ পাবলৈ পৰমজ্ঞানৰ চৰণত এজোখনি ঠাই পাৰ্বলৈ আকুল সুৰেৰে ভিক্ষাৰ পাত্ৰ লৈ ভগৱানৰ দুৱাৰডলিত থিয় হৈছেগৈ। জীৱনৰ বিয়লি বেলাত তেওঁ সকলো হেৰুৱাই একেবাৰে নিঃশ্ব হৈ পৰিছে —

“ভিক্ষাৰ পাত্ৰখনি মোৰ নিদিবানে অমৃততৰে পুৰি

ধূলিময় পৃথিৱীৰ পৰা নল'বানে তুলি?”
নিদিবানে শেষবাৰ শোক দুখ সন্তাপ পাহৰা
শান্তিময় চৰণত স্থান?”

জীৱনৰ পাৰ্থিৱ ভোগ-কিলাসিতাই কবিক তৃপ্তি দিব পৰা নাই —

“ভোগতেই মানুহৰ তৃপ্তি পলোৱা হ'লে
বাসনাও নোৱাৰে থাকিব।”

কবিয়ে সেয়ে বুদ্ধি পাইছে —

এবিলে পাৰ্থিৱ আশা অশান্ত পৰাণ
চিৰ শান্তিৰে জুৰায়।”

ভাৰতীয় দৰ্শনৰ মূলভেটি জন্মান্তৰবাদত গভীৰ বিশ্বাস থকা কবিৰ মতে আত্মাৰ চৰম সমাধি নাথাকে। থকা হ'লে জীৱন মৰণৰো পাৰ্থক্য নাথাকিলহেঁতেন। জন্মান্তৰবাদ, আত্মাৰ অবিদ্বন্দ্বতা, আত্মা পৰমাত্মাৰ মিলন-প্ৰয়াস এয়াই নলিনীবালা দেৱীৰ কবিতাৰ প্ৰাণস্বৰূপ। সেয়ে তেওঁ কৈছে —

“কতবাৰ জনমিলো তোমাৰ কোলাত
গ'হছিলোঁ আকউ উভতি
অপূৰণ কৰমৰ ভাৱ বাকি ল'ই
ঘূৰি ঘূৰি আহিছে উভতি।”

মৃত্যুৰ মাজেৰে ভগৱানক দেখাৰ হেঁপাহ থকাৰ বাবেই জীৱনৰ আবেলি বেলিকা সংসাৰ-যাত্ৰা শেষ হোৱাৰ আগতে কবিৰ মনত পৰিছে তেওঁৰ প্ৰিয়তমলৈ। সেই প্ৰিয়তমৰ মূৰ্তিয়েই যেন পৰমাত্মা। সেয়ে অসীমৰ যাত্ৰীয়ে মনে মনে মৃত্যুৰ সীমা অতিক্ৰম কৰি ভগৱানৰ অন্বেষণ কৰে —

“আজি এই আবেলিৰ বিদায় পৰত
গহীন আত্মাবে চৰণ
সীমাহীন সাগৰ পাবত
তোমালৈ পৰিছে মনত

অ'মোৰ পৰম প্ৰিয়
তুমি ক'ত? তুমি ক'ত?

এই মহান কবি গৰাকী ১৯৫৪ চনৰ অসম সাহিত্য সভাৰ যোৰহাট অধিবেশনৰ সভানেত্ৰী আছিল। তেঁৱেই সভাৰ প্ৰথম মহিলা সভানেত্ৰী।

কবি গৰাকীক দেউতাকৰ সান্নিধ্যই স্বদেশ প্ৰেমৰ মন্ত্ৰৰেও দীক্ষিত কৰিছিল। সেয়ে তেওঁৰ কবিতাসমূহৰ আন এটা দিশ হ'ল স্বদেশপ্ৰেম। সুখে-দুখে জনমভূমিক সেৱা কৰি থাকিবলৈ, মৃত্যুৰ পিছতো এই দেশতে জনম লাভিবলৈ কবিগৰাকীয়ে আশা প্ৰকাশ কৰিছে —

“দুখীয়াৰ ভঙা পঁজা
একোখনি তীৰ্থ তাত
একোখনি পূণ্যৰ আশ্ৰম
মৰিলে পুনৰ আহি
দুখীয়া দেশতে মোৰ
লওঁ যেন পুনৰ জনম।”

নলিনীবালা দেৱীৰ কবিতাত কবিৰ সৌন্দৰ্য্যবোধ, অসীমৰ প্ৰতি উগ্ৰনাভাৱ, ধুনীয়া ধৰণীৰ বৰ্ণ-বৈভৱত উল্লাস, শব্দমাধুৰ্য্য, ভাৱৰ মৃদুব্যঞ্জনা, ছন্দৰ সুখম লয়, আধ্যাত্মিক বিচ্ছেদৰ বেদনা, চিৰ সুন্দৰৰ মৃদু পৰমানুভৱ লীলায়িত গতিত প্ৰকাশ পাইছে। প্ৰাচীন ভাৰতীয় আদৰ্শ আৰু সংস্কৃতিৰ প্ৰতি গভীৰ শ্ৰদ্ধা তেওঁৰ কবিতাৰ আন এটা লক্ষণ। নলিনীবালা দেৱীৰ কাব্য-ভংগীত বৰীন্দ্রনাথৰ প্ৰভাৱে অৱজ্ঞা কৰিব নোৱাৰি —

“শুনি বিহগীৰ গীত সুখলা মাতৰ
ভাঁহি উঠে স্মৃতি যেন কোন অতীতৰ;
গাই যোৱা অতীজতে কুলি-কেতেকীৰ স'তে
পাহৰা সুন্দৰ কত গীত প্ৰভাতৰ।”

আধ্যাত্মিক বেদনাৰ কাৰুণ্যই নলিনীবালাদেৱীৰ কবিতাক নিয়ন্ত্ৰিত সিন্ধু ফুলৰ দৰে স্নিগ্ধ আৰু বৰ্মণীয় কৰি তুলিছে। বহস্যবাদৰ সুৰে তেওঁৰ কবিতাক ভাৱব্যঞ্জক, বহস্যঘন আৰু মধুৰ কোমল কৰাত সহায় কৰিছে।

নিপীড়িত জনতাৰ কণ্ঠস্বৰ : ছফ্দৰ হাছমী

পত্নী শইকীয়া, স্নাতক প্ৰথম বৰ্ষ

বাছিয়াত ১৯১৭ চনৰ অক্টোবৰ বিপ্লবৰ পিছতেই চি.ভি. ময়ানুছ আৰু কবি ড়লাডিমিৰ মায়াক ভূমিকা হাতত বাটৰ নাটৰ জন্ম। বাটৰ নাট এক প্ৰকাৰৰ বাজনেতিক নাটক। এইবিধ নাটকৰ মূল উদ্দেশ্য হৈছে জনসাধাৰণৰ সপক্ষে প্ৰতিবাদী বাজনীতি প্ৰচাৰ কৰা। বাছিয়াত বিপ্লবৰ সময়ত এই নাটে এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰিছিল। একেদৰেই স্পেইনৰ গৃহযুদ্ধত, ভিয়েতনামৰ বিপ্লবৰ সময়ত, বিপ্লবোত্তৰ কিউবাতে, চীনত বাটৰ নাটে এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে। ভাৰতবৰ্ষত ভাৰতীয় গণনাট্য সংঘৰ (IPTA) নেতৃত্বত বৃটিছ সাম্ৰাজ্যবাদৰ বিৰুদ্ধে জনগণক সজাগ কৰাৰ মাধ্যম হিচাপে বাটৰ নাটৰ জন্ম। বৰ্তমান স্বাধীনতাৰ পাছতো যি সকলে, শোষণ, বঞ্চনা, দুৰ্নীতিৰ বিৰুদ্ধে সংগ্ৰাম চলাই আহিছে তেওঁলোকৰ বাবে বাটৰ নাট এক প্ৰধান অস্ত্ৰ।

স্বাধীনতাৰ পাছত ভাৰতত বাটৰ নাটক যি সকল ব্যক্তিৰ অৱদানে এক শক্তিশালী ৰূপ প্ৰদান কৰিছে, তেওঁলোকৰ ভিতৰত অন্যতম ব্যক্তিজন হৈছে “ছফ্দৰ হাছমী”। ভাৰতীয় বাটৰ নাটৰ সৈতে ছফ্দৰ হাছমী এনেভাৱে জড়িত যে তেওঁক বাদ দি ইয়াৰ চিত্ৰই কবিব নোৱাৰি। হাছমীৰ হাতত ভাৰতত বাটৰ নাটে বিকাশ লাভ কৰে। কিন্তু অতি কম বয়সতেই মানুহৰ হিংসা আৰু বৰ্বৰতাৰ বলি হয় এই বিবল প্ৰতিভা।

ছফ্দৰ হাছমীৰ জন্ম হয় ১৯৫৪ চনৰ ১২ এপ্ৰিলত, দিল্লীত। তেওঁৰ পিতৃ হানিফ হাছমী সেই সময়ৰ অবিভক্ত কমিউনিষ্ট পাৰ্টিৰ এজন নেতা আৰু মাতৃ কমৰ হাছমী এগৰাকী অধ্যাপিকা আছিল। পিতৃ-মাতৃৰ উপৰিও পৰিয়ালৰ আনজন সদস্য আছিল ছফ্দৰৰ ভাতৃ ছেহেল হাছমী, এওঁ কমিউনিষ্ট পাৰ্টিৰ কৰ্মী আৰু সংগঠক আছিল।

ছফ্দৰ হাছমীৰ শিক্ষা-জীৱনৰ আৰম্ভণি আলিগড়ত যদিও তেওঁৰ প্ৰকৃত শিক্ষা-জীৱনৰ আৰম্ভ হয় দিল্লীত। ১৯৬৪ চনত দিল্লীৰ সৰ্বোজিনী নগৰৰ এন্ এন্ টি স্কুলৰপৰা আৰম্ভ কৰি শেষত ১৯৭৫ চনত দিল্লী বিশ্ববিদ্যালয়ৰপৰা ইংৰাজী বিষয়ত স্নাতকোত্তৰ ডিগ্ৰী লাভ কৰে। শিক্ষা-জীৱনৰ সমাপ্তি ঘটাই তেওঁ প্ৰথমে জাকিৰ ছেইন কলেজত অধ্যাপক হিচাপে যোগ দিয়ে। তাৰ পিছত গাবোৱাল বিশ্ববিদ্যালয়, কাশ্মীৰৰ শ্ৰীনগৰ বিশ্ববিদ্যালয়তো অধ্যাপনা কৰে। ১৯৭৯ চনত পশ্চিমবঙ্গৰ বামফ্ৰন্ট চৰকাৰৰ দিল্লীস্থ তথ্য দপ্তৰৰ

কাৰ্যালয়ত প্ৰেছ অফিচাৰ হিচাপে যোগদান কৰে। এই চাকৰিও বাদ দি ১৯৮৩ চনত তেওঁ চি.পি.এম দলৰ দিল্লীৰ ৰাজ্যিক কমিটিৰ আহ্বানক্ৰমে দলৰ সাংস্কৃতিক ফ্ৰন্ট আৰু নাট্য আন্দোলনৰ বৰমত সৰ্বফল-কৰ্মী হিচাপে যোগ দিয়ে।

সৰুৰেপৰা অতি বুদ্ধিমান, প্ৰতিভাৱান আৰু এক সাংস্কৃতিক মনৰ অধিকাৰী আছিল হাছমী। পৰিয়ালৰ আনকেইজন সদস্যৰ দৰেই হাছমীও মাগ্ৰীয়া আদৰ্শত বিশ্বাসী আছিল আৰু ছাত্ৰ অৱস্থাতে পৰাই এই আদৰ্শ আগত ৰাখি কাম কৰিছিল। তেওঁ ছাত্ৰ অৱস্থাত ‘ভাৰতীয় ছাত্ৰ ফেডাৰেচন’ৰ সদস্য আছিল। সেই সময়ত সংগঠনৰ যিকোনো আন্দোলনত হাছমীয়ে সদায়েই আগভাগ লৈছিল। ১৯৭১ চনত ছাত্ৰ অৱস্থাতে ভাৰতীয় গণনাট্য সংঘৰ সৈতে ছফ্দৰ হাছমী জড়িত হৈ পৰে। ১৯৭৩ চনত দিল্লীত যিসকল অগ্ৰণী ব্যক্তিৰ উদ্যোগত “জননাট্য মঞ্চ” প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয়, তেওঁলোকৰ ভিতৰত হাছমী আছিল অন্যতম। হাছমীৰ নেতৃত্বত জননাট্য মঞ্চ দিল্লীৰ গণতান্ত্ৰিক আন্দোলনৰ সৈতে জড়িত হৈ পৰে। হাছমীৰ উদ্যোগত জননাট্য মঞ্চই দিল্লীৰ বাহিৰেও ভাৰতৰ আন আন ঠাইলৈ গৈ বাটৰ নাট প্ৰদৰ্শন কৰে। ১৯৮১ চনত তেওঁ অসমলৈ আহি গুৱাহাটীতো নাট প্ৰদৰ্শন কৰি গৈছিল।

অন্যায়, অনাচাৰৰ বিৰুদ্ধে হাছমীয়ে সদায়েই নিষ্ঠীকভাৱে প্ৰতিবাদ কৰিছিল। সাম্প্ৰদায়িকতাক তেওঁ ঘৃণা কৰিছিল আৰু ইয়াৰ বিৰুদ্ধে তীব্ৰ প্ৰতিবাদ কৰিছিল। সাম্প্ৰদায়িক সম্প্ৰীতিৰ বাবে পঠিত বিভিন্ন সংগঠন আৰু সমিতিত তেওঁ মুখ্য ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছিল। ১৯৮৪ চনত সমগ্ৰ দেশজুৰি আৰম্ভ হোৱা শিখ-নিধন যজ্ঞ বোধ কৰাত তেওঁ গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰিছিল। আনকি তেওঁ সাম্প্ৰদায়িকতাৰ প্ৰকৃত স্বৰূপ উদঙাই ইয়াৰ মূল কাঠামোত আঘাত কৰি নাটক ৰচনা কৰে। এই নাটক সমূহ জননাট্য মঞ্চৰ জৰিয়তে প্ৰদৰ্শন কৰে। “অপহৰণ ভাইচাবে কা” সাম্প্ৰদায়িকতাৰ বিৰুদ্ধে তেওঁৰ দ্বাৰা ৰচিত উল্লেখযোগ্য নাটক। ১৯৮৮ চনত ‘অৰ্গেনাইজেশ্ব অ’ব্ ট্ৰেটাব্‌নিটি, আণ্ডাৰষ্টেণ্ডিং এণ্ড কমিউনেল হাব্‌ম’নি’ৰ তৰফৰপৰা “সাম্প্ৰদায়িক সম্প্ৰীতি পুৰস্কাৰ”ৰ বাবে হাছমীক নিৰ্বাচন কৰা হয়। কিন্তু এই পুৰস্কাৰ গ্ৰহণ কৰিবলৈ হাছমীয়ে অস্বীকাৰ কৰে। কিয়নো পুৰস্কাৰ প্ৰদান

অনুষ্ঠানত কেন্দ্ৰীয় তথ্য আৰু প্ৰচাৰ মন্ত্ৰী এইচ. কে. এল্ ভগত মুখ্য অতিথি হিচাপে উপস্থিত আছিল। এই সন্দৰ্ভত হাছমীয়ে কৈছিল “আপোনালোকে প্ৰদান কৰা সন্মান মই গ্ৰহণ কৰিছো, কিন্তু সেই জন্মদৰ হাতৰপৰা মই পুৰস্কাৰ গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰো।” এই ঘটনাৰ তিনিদিন পিছতেই হাছমীক হত্যা কৰা হৈছিল।

১৯৭৩ চনতে জননাট্য মঞ্চৰ সৈতে জড়িত হাছমীয়ে ১৯৭৬ চনত তেওঁৰ প্ৰথম নাটক ‘মেচিন’ ৰচনা কৰে। মেচিনকে আৰম্ভকৰি ‘গাঁওছে চহৰ তক’, ‘আউৰত’, ‘মিল কৰ চলো’, ‘পুলিছ চৰিত্ৰম’, ‘জংকা খত্বা’, ‘অপহৰণ ভাইচাবে কা’, ‘হুলা বোল’কে আদি কৰি তেওঁ মুঠ ২১ খন নাটক ৰচনা কৰে। ১৯৮৮ চনত ৰচিত “হুলা বোল” নাটকেই তেওঁৰ শেষ নাটক আছিল। হাছমীৰ নাটকসমূহৰ বিষয়বস্তু হৈছে কৃষক-শ্ৰমিক, সাধাৰণ মানুহৰ দুখ-যাতনা, জীৱন-সংগ্ৰামৰ বিভিন্ন দিশসমূহ আৰু মুক্তি-পথৰ সন্ধান।

ছফ্দৰ হাছমী ৰচিত প্ৰথম নাটক ‘মেচিন’ত শ্ৰমিক আৰু মালিকৰ সম্পৰ্ক দেখুওৱা হৈছে। পুঁজিবাদী ব্যৱস্থাত শ্ৰমিকসকল পুঁজিপতিৰ দ্বাৰা কি দৰে শোষিত, তেওঁলোকৰ মাজৰ সংঘৰ্ষ আৰু শ্ৰমিকৰ একতাক নাটকখনিত সুন্দৰভাৱে দেখুওৱা হৈছে।

তেওঁৰ দ্বিতীয় নাটক ‘গাঁওছে চহৰ তক’ত গাঁৱৰ সহজ-সবল কৃষক সকলৰ ওপৰত চলা জমিদাৰী শোষণৰ ঘৃণনীয় কাহিনীৰ বৰ্ণনা কৰা হৈছে। গাঁও আৰু চহৰ জীৱনৰ সংঘাত, লগতে কৰ্মসংস্থাপন বিচাৰি হাবাথুনি খোৱা যুৱকৰ দুৰ্গতিক এক সুন্দৰ ৰূপত তুলি ধৰিছে এই নাটকখনিত।

হাছমীৰ আন এখন উল্লেখযোগ্য নাটক ‘আউৰত’। পুৰুষ-প্ৰধান সমাজখনত নাৰীসকল কিদৰে শোষিত হৈছে, সমাজৰ কুসংস্কাৰৰ বলি হৈছে ইয়াক স্পষ্ট ভাবে দেখুওৱা হৈছে। এই নাটকত নাৰীৰ অধিকাৰ যি সংগ্ৰাম চলিছে তাক শক্তিশালী ৰূপত গঢ়ি তুলিবলৈ আহ্বান জনোৱা হৈছে। নাৰী-মুক্তিৰ সংগ্ৰামক সৰ্বহাৰাৰ মুক্তি সংগ্ৰাম হিচাপে গঢ়ি তুলিবলৈ আহ্বান জনাইছে।

হাছমীৰ শেষ নাটক ‘হুলা বোল’ও শ্ৰমিকৰ জীৱনৰ ওপৰত ৰচিত। গাজিয়াবাদৰ শিল্প-উদ্যোগসমূহৰ শ্ৰমিকৰ জীৱনযাত্ৰা আৰু আন্দোলনৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি উৰ্দু ভাষাত ৰচিত এই নাটকখনে জনসাধাৰণৰপৰা বিপুল

সমাদৰ লাভ কৰে। নাৰী-পুৰুষ নিৰ্বিশেষে শ্ৰমিকৰ ওপৰত মালিকৰ অভ্যুত্থান, শোষণ, পুলিছৰ নিপীড়নৰ সুন্দৰ বৰ্ণনা ইয়াত দিয়া হৈছে।

ছফ্দৰ হাছমীৰ শেষ নাটক 'হুমা বোল'ৰ এটি দৃশ্য

১৯৮৯ চনৰ ১ জানুৱাৰীৰ দুপৰীয়া ১২-৩০

বজাত জননাট্য মঞ্চৰ শিল্পী সকলে হাছমীৰ নেতৃত্বত ছাহিবাদৰ ঝাণ্ডাপুৰৰ আশ্বেদকাৰ পাৰ্কত 'হুমা বোল' নাটক পৰিবেশন কৰিছিল। তেতিয়া আছিল পৌৰসভাৰ নিৰ্বাচনৰ সময়। নাটক আৰম্ভ হোৱাৰ কিছু সময়ৰ পাছতেই কংগ্ৰেছ (ই) দল সমৰ্থিত এজাক লোক আহি নাটক বন্ধ কৰিবলৈ হুমকি দিয়ে। সকলোৰে দলটোক বুজাবলৈ চেষ্টা কৰে, কিন্তু সিহঁতে তেওঁলোকৰ কথা নুশুনি ঝাণ্ডাপুৰৰ ৪০ নং ৱাৰ্ডৰ পৌৰসভাৰ নিৰ্বাচনী প্ৰাৰ্থী মুকেশ শৰ্মাৰ নিৰ্বাচনী সমদল পাৰ কৰি নিবলৈ চেষ্টা কৰে। ছফ্দৰ হাছমীয়ে নাটক শেষ হোৱাৰ পাছতেই তেওঁলোকক সেই পথেৰে সমদল পাৰ কৰি নিব পাৰিব বুলি বহুবাৰ বুজোৱাৰ পিছতো মুকেশ শৰ্মাৰ নেতৃত্বত প্ৰায় ১০০/১৫০ জনীয়া এটি সশস্ত্ৰ গুণ্ডাৰ দলে নাট্য-কৰ্মীসকলৰ ওপৰত আক্ৰমণ চলায়। এই আক্ৰমণত প্ৰথমে বাম বাহাদুৰ নামৰ এজন শ্ৰমিকৰ মৃত্যু হয়। হাছমীয়ে ঘটনাৰ গুৰুত্ব বুজিব পাৰি পত্নী মলয়ত্ৰী সহ আন অভিনেতা আৰু নাট্যকৰ্মীসকলক নিৰাপদে পলোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰে। কিন্তু শেষত তেওঁ নিজেই এই গুণ্ডাদলৰ আক্ৰমণৰ বলি হয়। নবপিশাচহঁতে তেওঁক অতি নৃশংস ভাবে প্ৰহাৰ কৰি মৃতপ্ৰায় অৱস্থাত বাজপথত পেলাই থৈ যায়। আৰক্ষী বিভাগে সময়মতে খবৰ পোৱাৰ পিছতো তেওঁলোকৰ দায়িত্ব পালন কৰাৰ পৰিবৰ্তে খবৰ দিওঁতা জনৰ ওপৰতহে নিৰ্যাতন চলায়। স্থানীয় লোকে হাছমীক

প্ৰথমে মোহন নগৰ হস্পিতাললৈ নিয়ে, তাৰপৰা দিল্লীৰ কেইবাখনো হস্পিতাল বাগৰি শেষত আবেলি ৫ বজাত বাম মনোহৰ লোহিয়া হস্পিতালত ভৰ্তি কৰে। কিন্তু চিকিৎসকৰ আশ্ৰয় চেষ্টাক হাব মনাই আৰু হাজাৰ হাজাৰ শুভাকাংক্ষীক কন্দুৱাই ২ জানুৱাৰীৰ বাতি ১০-৩০ বজাত তেওঁ শেষ নিশ্বাস ত্যাগ কৰে। এইদৰেই হেৰাই গ'ল ভাৰতীয় সাংস্কৃতিক জগতৰ এটি উজ্জ্বল নক্ষত্ৰ, এটি মহান জীৱনৰ হ'ল অকাল সমাপ্তি। যেতিয়া কোনো সংস্কৃতিয়ে জনগণৰ বৈপ্লৱিক চেতনা জগাই তোলাৰ চেষ্টা কৰে তেতিয়াই ই শাসক শ্ৰেণীৰ দমন, পীড়নৰ বলি হ'ব লগা হৈছে। শাসক শ্ৰেণীয়ে কাহানিও নিবিচাবে যেশোষিত সকল নিজৰ অধিকাৰ সম্পৰ্কে সচেতন হওক, নিজৰ অধিকাৰৰ বাবে যুজিবলৈ শিকক। ছফ্দৰ হাছমীয়ে বাটৰ নাটৰ জৰিয়তে শোষিতসকলক সজাগ কৰাৰ যি চেষ্টা কৰিছিল তাক শাসক শ্ৰেণীয়ে সহ্য কৰিব নোৱাৰিলে। তেওঁলোকে হাছমীৰ বাবে যি টোপ পেলাইছিল সেয়াও হাছমীয়ে গ্ৰহণ নকৰাত পৰিকল্পিত ভাবে এক নাৰকীয় পদ্ধতিৰে তেওঁক হত্যা কৰিলে। হাছমীৰ হত্যাত দেশৰ ভিতৰে-বাহিৰে এক তীব্ৰ প্ৰতিবাদৰ টো উঠিছিল। হাছমীৰ হত্যাই তেওঁৰ সংগ্ৰাম স্তিমিত কৰিব নোৱাৰিলে, বৰঞ্চ আৰু অধিক শক্তিশালীহে কৰি তুলিলে। মৰণোত্তৰ ভাবে কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ে ছফ্দৰ হাছমীক সন্মানীয় "ডি, লিট" উপাধি প্ৰদান কৰে। ১৯৮৯ চনৰ ১০ জানুৱাৰীত হাছমীৰ পৰিকল্পনাসমূহ কাৰ্য্যকৰণৰ লগতে দিল্লীকে ধৰি সমগ্ৰ দেশতে বাণিজ্যিক সংস্কৃতিৰ বিকল্পৰূপে গণমুখী সাংস্কৃতিক আন্দোলন গঢ়ি তুলিবলৈ "ছফ্দৰ হাছমী স্মৃতি বন্ধা কমিটি" (সহমত) গঠন কৰা হয়। হত্যা কৰিব পৰা যায় এজন ব্যক্তিক, তেওঁৰ আদৰ্শক নহয়। আমাৰ মাজৰপৰা হেৰাই গ'ল— হাছমী মানুহজনহে, তেওঁৰ আদৰ্শ আজিও জীয়াই আছে আৰু যেতিয়ালৈকে জীয়াই থাকিব সচেতন শিল্পীসকল, শ্ৰমজীৱী জনগণ, তেতিয়ালৈকে মৃত্যু নহয় হাছমীৰ।

সহায়ক গ্ৰন্থ :

ছফ্দৰ হাছমী আৰু বাটৰ নাট
ইছমাইল হুচৈন

উচ্ছৃংখল যুৱ-মানসিকতাৰ উৎস সন্ধান আৰু ইয়াৰ প্ৰতিকাৰ

মীনাক্ষী শইকীয়া, দ্বিতীয় বৰ্ষ

উচ্ছৃংখল যুৱ-মানসিকতা বৰ্তমান সমাজৰ বহুচৰ্চিত বিষয়। এই উচ্ছৃংখলতাৰ বাবে কেবল ছাত্ৰ-সমাজকেই জগৰীয়া বুলি ভাবি আমাৰ সমাজৰ বহু সংখ্যক লোকেই আত্মসম্বন্ধ লাভ কৰে। কিন্তু কি কাৰণেৰে এচাম ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে পঢ়া-শুনা এৰি বিপথগামী হ'বলৈ আৰম্ভ কৰিছে তাৰ বিচাৰ কৰিবলৈ কোনো আগ্ৰহী নহয়। এই উচ্ছৃংখল যুৱ-মানসিকতাৰ কাৰণ আমাৰ শিক্ষা-ব্যৱস্থা নে ল'ৰা-ছোৱালীৰ প্ৰতি অভিভাৱকৰ অমনোযোগিতা নে অন্য কিবা ইয়াৰ বিষয়ে মোৰ সীমিত জ্ঞানেৰে আলোচনা কৰিব বিচাৰিছোঁ।

সমাজ আৰু শিক্ষাৰ সম্পৰ্ক অতি নিবিড়। শিক্ষাৰ অবিহনে সমাজৰ প্ৰগতি অকল্পনীয়। যুগে যুগে সমাজৰ সলনি হৈ আহিছে আৰু হৈও থাকিব। এই পৰিবৰ্তনৰ লগে লগে মানুহৰ চিন্তাধাৰাইও নতুন নতুন ৰূপ লয়। এই পৰিবৰ্তিত চিন্তাধাৰাৰ লগত শিক্ষাৰ সংস্কাৰ প্ৰয়োজনীয় হৈ পৰে। বৰ্তমান যুগত সমাজৰ দ্ৰুত পৰিবৰ্তন ঘটিছে। কিন্তু ইয়াৰ লগত ফেৰ মাৰিব পৰাকৈ আমাৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ পৰিবৰ্তন হোৱা নাই। বৃষ্টিৰ দিনতে পাশ্চাত্য অৰ্থিত গঢ়ি উঠা আমাৰ শিক্ষাব্যৱস্থাৰ বৰ্তমানেও বিশেষ একো সাল-সলনি হোৱা নাই। বলপূৰ্বকভাৱে আমাক এনে এটা শিক্ষা-ব্যৱস্থা জাপি দিয়া হৈছে য'ত বাস্তৱ জীৱনৰ লগত শিক্ষাৰ যোগসূত্ৰ ক্ষীণ। স্কুল-কলেজত যি বিলাক কথা পঢ়া যায় বা পঢ়োৱা যায় সেইবোৰ সবহ ভাগেই পৰবৰ্তী জীৱনত কোনো কামত নালাগে। স্কুল-কলেজত আয়ত্ত কৰা শিক্ষাৰ সহায়েৰে স্ব-নিৰ্ভৰ জীৱন যাপন কৰিবলৈ সক্ষম নহয়ত ফলত সকলোৰেই বিচাৰে চাকৰি।

বৰ্তমান চাকৰিৰ পৰিস্থিতিৰ বিষয়ে সকলোৰেই জানে। তদুপৰি শিক্ষাগত অৰ্হতা জোখা হয় টকাৰ হিচাপেৰে। ইয়াৰ ফলত কঠোৰ পৰিশ্ৰমেৰে অধ্যয়ন কৰি শিক্ষা লাভ কৰা প্ৰকৃত উচ্চ অৰ্হতা সম্পন্নজন বঞ্চিত হৈছে। এই পৰিস্থিতিয়ে স্বাভাৱিকতেই যুৱক-যুৱতীসকলৰ মনলৈ হতাশা আনে। এই হতাশাগ্ৰস্ততাই তেওঁলোকক উচ্ছৃংখল হ'বলৈ অবিহণা যোগায়।

অনেক পিতৃ-মাতৃয়ে নিজে দেখা সপোনবোৰ যিবোৰ সপোন তেওঁলোকে বাস্তৱত ৰূপ দিব নোৱাৰিলে, তেনেবোৰ সপোন ল'ৰা-ছোৱালীৰদ্বাৰা পূৰণ কৰিব বিচাৰে। কিন্তু এই সপোনবোৰ বাস্তৱত ৰূপায়িত কৰাৰ শক্তি আৰু সামৰ্থ্য তেওঁলোকৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ আছেনে নাই সেইটো পৰীক্ষা কৰাৰ অৱকাশো আমাৰ অভিভাৱকসকলৰ নাই। পিতৃ-মাতৃৰ আকাংক্ষিত লক্ষ্যত উপনীত হ'বলৈ যাওঁতে ল'ৰা-ছোৱালীবোৰৰ অনেকেই হৈ পৰে যাত্ৰিক, আত্মকেন্দ্ৰিক। লক্ষ্যপ্ৰাপ্তিৰ আকাংক্ষা ইমানেই তীব্ৰ হৈ পৰে যে অনেকৰ মনৰ -পৰা সাধাৰণ মানৱীয় প্ৰকৃতিখিনিও নোহোৱা হৈ পৰে। তেওঁলোকৰ মনবোৰ ইমানেই প্ৰতিযোগিতাময় হৈ পৰে যে ফলস্বৰূপে ল'ৰা-ছোৱালীবোৰ মানসিকভাবে অসুস্থ হৈ পৰে। ল'ৰা-ছোৱালীৰ মনত উদয় হোৱা হতাশা আৰু অৱসাদে বহুতকৈ হীনমন্যতাত ভোগায়। মাদকদ্ৰব্য সেৱন, উচ্ছৃংখল আচৰণ আৰু বিকৃত মানসিকতাৰ চিকাৰ হয়। পিতৃ-মাতৃসকলৰ অধিক ব্যস্ততা বা তেওঁলোকৰ মাজত থকা বিবেচিতাৰ ফলত অনাদৃত, অৰক্ষিত, অৱহেলিত হৈ পৰে সন্তানসকল। সুস্থজীৱন নোপোৱাৰ বাবে

তেওঁলোকৰ অনেকেবোৰ হৈ উঠে ভয়ানক নিষ্ঠুৰ, হৃদয়হীন আৰু অমানৱিকতাসম্পন্ন। কিন্তু সংখ্যক অভিভাৱকৰ ক'লা টকাৰ প্ৰাচুৰ্য্যও সন্তানসকলৰ বিলাসী জীৱন, উচ্ছৃংখল যুৱ-মানসিকতাৰ আন এটা কাৰণ। বিচৰা বস্তুটো মুহূৰ্ত্ততে পোৱাৰ ফলত অধ্যয়নৰত অৱস্থাতে কৰ্মবিমুখ মানসিকতা গঢ় লৈ উঠে। ফলত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ডিগ্ৰী আহৰণ কৰাৰ পিছতো পৰিশ্ৰম বিমুখতাৰ কাৰণে বিলাসী জীৱন-যাপনত অভ্যস্ত যুৱকসকলে সহজ উপায়েৰে উপাৰ্জনৰ পথ বিচাৰে। ফলস্বৰূপে যিকোনো অসৎ কৰ্মত প্ৰবৃত্ত হৈয়ো তেওঁলোকে সমাজৰ পৰিবেশ দূষিত কৰে। আমাৰ মাজৰে কিছুমান অভিভাৱকে সন্তানক পঢ়া-শুনাত অধিক গুৰুত্ব দি আচাৰ-ব্যৱহাৰৰ দিশত কোনো ধৰণৰ গুৰুত্ব নিদিয়, যাৰ ফলত আজিৰ শিশুৱে পঢ়া-শুনা কৰে সচা, কিন্তু বিভিন্ন অসামাজিক কাম কৰিবলৈ তেওঁলোকে কুষ্ঠাবোধ নকৰে। ইয়াৰ প্ৰমাণ বহন কৰিছে তলৰ সংলাপটিয়ে।

“মই স্কুল চুটি হোৱাৰ পিছত মদ খাওঁ, ধূমপান কৰোঁ আৰু মাৰপিটো কৰোঁ। কিন্তু মোক কোনোও ইয়াৰ বাবে শাস্তি নিদিয়, কাৰণ মই এজন ভাল ছাত্ৰ। তদুপৰি মা-দেউতাৰ একমাত্ৰ সন্তান হোৱাৰ বাবে মা-দেউতাই মোক একো নকয়।” এয়া কোনো চিনেমাৰ ‘হিৰো’ৰ সংলাপ নহয়, কোনো উপন্যাসৰ পংক্তিও নহয়। বৰ্ছদিন আগতে গুৱাহাটীৰপৰা প্ৰকাশিত দৈনিক বাতৰি-বাক্যত এখনত প্ৰকাশ হোৱা অপৰাধ প্ৰৱণ শিশুৰ বক্তব্যহে মাথোন (সংগৃহীত)। এই কথাখিনি মোৰ আলোচনাত সুমুওৱাৰ কাৰণ হ'ল মই ইয়াৰদ্বাৰা দেখুৱাব বিচাৰিছো যে কেনেদৰে অভিভাৱকৰ অনন্যোযোগিতা বা অনীহাৰ বাবে বা বয়সৰ দোৰ হিচাপে ক্ষমা কৰাৰ বাবে এজন যুৱকেই হওক বা যুৱতীয়েই হওক বিপথে পৰিচালিত হ'ব পাৰে। অভিভাৱকসকলে এইটো বুজা উচিত যে কেৱল পঢ়া-শুনাই এজন যুৱকক মানুহ হিচাপে প্ৰতিষ্ঠিত কৰিব নোৱাৰে। তাৰ লগতে তেওঁৰ নৈতিকতাৰ জ্ঞান থকাও নিতান্তই প্ৰয়োজন।

বৰ্তমান দেশৰ ৰাজনৈতিক পৰিস্থিতি অস্থিৰ, অশান্ত আৰু হত্যা-হিংসা-সম্ভ্ৰাসেৰে জৰ্জৰিত। বিংশ শতিকাৰ দৰেই একবিংশ শতিকাৰো বাতিবোৰ পুৱায় বন্দুকৰ শব্দতেই। প্ৰতিটো পুৱাত এতিয়াও আমাৰ বাবে বৈ

থাকে কিছুমান বিশেষ খবৰ : হত্যা, লুণ্ঠন, অপহৰণ অথবা ধৰ্ষণৰ। আজি আমাৰ দেশৰ শাসন-ব্যৱস্থা, ন্যায়-ব্যৱস্থাই জনগণক ন্যায়ৰ সন্ধান দিব পাৰিছে জানো ? যিখন সংবিধানৰ সাংবিধানিক ব্যৱস্থাবে দেশৰ প্ৰধানমন্ত্ৰী, মুখ্যমন্ত্ৰীক বা আন আন মন্ত্ৰীসকলক জনগণে নিৰ্বাচন কৰি দিয়ে তেওঁলোকেই কোটি কোটি টকাৰ কেলেংকাৰীত লিপ্ত হয়। এনেবোৰ পৰিস্থিতিত নতুন প্ৰজন্মৰপৰা জানো সুস্থ মানসিকতা আশা কৰিব পাৰি ? ৰাজনৈতিক নেতাসকলে নিজৰ শূদ্ৰ স্বার্থ পূৰণৰ বাবে ছাত্ৰসকলক সুবিধাবাদী ৰাজনীতিৰ পথৰালৈ নমাই দি এক উচ্ছৃংখল অৱস্থাৰ মাজলৈ ঠেলি দিছে। ইয়াৰ উপৰিও বিভিন্ন সংগঠনে নিজৰ ফ্লেণ্ড প্ৰকাশৰ বাবে ছাত্ৰসকলক ব্যৱহাৰ কৰে। গাইওটীয়া চিন্তা আৰু দৃষ্টিভঙ্গীয়ে সমাজক ছিন্ন-ভিন্ন কৰিছে। স্বত্বপ্ৰতি লাভ, উন্নতি আৰু স্বার্থ ৰক্ষাৰ বাবে তীব্ৰ আকাংক্ষা আৰু উত্তেজনাৰেই সমাজক অস্থিৰ কৰি তুলিছে। সামাজিক ন্যায়-নিষ্ঠা আৰু মানৱীয় মূল্যবোধহীন অপসংস্কৃতিয়ে সমাজক গ্ৰাস কৰিছে। এনেবোৰ কাৰণতেই আজিৰ আৰ্থ-সামাজিক পৰিস্থিতিত যুৱক-যুৱতীসকল দিগ্ভ্ৰান্ত হৈ পৰিছে।

সংস্কৃতিৰ নামত আজি দুষ্কৃতিয়ে আমাৰ সমাজৰ প্ৰতিটো অংশ ঘূৰে খোলাব দৰে খুলি পেলাইছে। পশ্চিমীয়া সভ্যতাক অনুকৰণ কৰি ব্যয়বহুল জীৱন যাপন কৰিবলৈ গৈ যিকোনো উপায়ে ধন ঘটিবলৈ কুষ্ঠাবোধ নকৰা, হিন্দী চিনেমা, চিৰিয়েল আদিত দেখুওৱা কেতবোৰ দৃশ্য, যিবোৰে যুৱক-যুৱতীক শাৰীৰিক বা মানসিকভাৱে সহজেই উত্তেজিত কৰি তোলে আৰু ইয়াৰপৰাই তেওঁলোকে উচ্ছৃংখল আচৰণ কৰিবলৈ সংকোচ নকৰা হয়। গ্ৰাম্যজলতেই হওক বা চহৰ অঞ্চলতে, প্ৰত্যেক গলিয়ে গলিয়ে হোৱা মদ আৰু জুৱাৰ মুকলি ব্যৱসায়, বিকৃত বৰ্চিবোধ আৰু সন্তীৰ্ণা কিলাসিতাই আমাৰ গোটেই সমাজখনকে পংসু কৰি তুলিছে। এই ক্ষেত্ৰত ‘মুৰ্খৰ বাকচ’ হিচাপে গণ্য কৰা দূৰদৰ্শনৰ অৱদানো কম নহয়। টেলিভিছ্যনৰ প্ৰতি অত্যধিক আসক্ত হোৱাৰ বাবে সুস্থ চিন্তা-ভাবনাত ব্যাঘাত জন্মিছে।

এই উচ্ছৃংখল যুৱ-মানসিকতা নিৰ্মূলৰ উপায় কি সেই বিষয়ে চিন্তা কৰা, সমাজৰ উন্নতিৰ বাবে আৱশ্যকীয় হৈ পৰিছে। কাৰণ যুৱক-যুৱতীসকলেই হ'ল ভৱিষ্যতৰ প্ৰজন্ম। আধুনিক মনোবিজ্ঞানীসকলৰ মতে শিশুৰ প্ৰথম

চাৰি পাঁচ বছৰৰ অভিজ্ঞতাই তাৰ ভৱিষ্যত ব্যক্তিত্ব গঠনৰ মূল ভেটি। পিতৃ-মাতৃৰ আদৰ-সামিধ্য আৰু ঘৰখনৰ সুস্থ প্ৰীতিপূৰ্ণ পৰিবেশে শিশুৰ মনত উচ্চ-মানসিকতাৰ ভেটি তৈয়াৰ কৰে। গতিকে এক বিশ্ৰান্তিমুক্ত, সুস্থ মানসিকতা আৰু সুস্থ ব্যক্তিত্বৰ সন্তান গঢ় দিয়াত পিতৃ-মাতৃ, বিশেষকৈ মাকৰ ভূমিকা অন্যতম। ল'ৰা-ছোৱালীয়ে প্ৰথম শিক্ষা পায় মাকৰপৰাই। মাকৰ চাল-চলন, আচাৰ-ব্যৱহাৰে সন্তানক প্ৰভাৱিত কৰে, গতিকে এগৰাকী মাতৃ সদায় নিজৰ চাল-চলন আচাৰ-ব্যৱহাৰত সংযত হোৱা উচিত আৰু সন্তানৰ লগত তেওঁৰ ব্যৱহাৰ বন্ধুত্বপূৰ্ণ হোৱা উচিত। ঘৰখনত এনেকুৱা এটা পৰিবেশ বজাই ৰাখিব লাগে যাতে ল'ৰা-ছোৱালী বিদ্ৰোহী হ'বলৈ সুবিধা নাপায়। সিহঁত সময়ত স্কুললৈ গৈছেনে নাই, সময়মতে ঘূৰি আহি ঘৰ পাইছেহিনে নাই, পঢ়াৰ সময়ত বেলেগ কামত নিয়োজিত আছেনেকি, অথবা কেনেধৰণৰ লগ-সঙ্গৰ লগত ঘূৰা-ফুৰা কৰে, নিচা-জাতীয় দ্ৰব্যৰ প্ৰতি আসক্ত হৈছে নেকি তাৰ প্ৰতিও আলোচ্য-আলোচ্য নজৰ ৰখাতো মাক অথবা অভিভাৱকৰ কাম। ল'ৰা-ছোৱালীক প্ৰয়োজনতকৈ অধিক টকা-পইচা দিয়াও ক্ষতিকৰক। মাক-দেউতাকে সিহঁতক সৰুৰেপৰাই এটা শৃংখলাবদ্ধ জীৱনৰ অভ্যাস কৰালে শাসনৰ লগতে সমানে মৰমৰ আবেষ্টনীৰে সিহঁতক আৱৰি ৰাখিলে আৰু দুৰ্নীতিৰ প্ৰতি ঘৃণা আৰু অসতৰ প্ৰতি অৱজ্ঞা দেখুৱালে তেওঁলোকে নিশ্চয় বেয়া কাম কৰিবলৈ সংকোচ কৰিব।

শিশুৰ মানসিকতা গঢ়াৰ দ্বিতীয় উপাদান হ'ল বিদ্যালয়ৰ পৰিবেশ আৰু শিক্ষা-ব্যৱস্থা। বিদ্যালয়ত শিক্ষকসকলে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ যাতে সু-অভ্যাস গঠন হয় তাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখিব লাগে। ঘৰৰা পৰিবেশ সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰে একে নহয়। গতিকে বিভিন্ন ঘৰৰা পৰিবেশত গঠন হোৱা কিছুমান বদ-অভ্যাস ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ক্ষেত্ৰত পৰিলক্ষিত হয়। সেইবোৰ সৰুতে গুচাব নোৱাৰিলে পঢ়া-শুনাত ল'ৰা-ছোৱালীৰ উন্নতি আশা কৰিব নোৱাৰাৰ দৰে সু-চৰিত্ৰ গঠনৰ ক্ষেত্ৰতো এই কু-অভ্যাসবোৰ হেঙাৰ ৰূপে থিয় দিব। গতিকে এনে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বদ-অভ্যাসবোৰ দূৰ কৰি সজ-অভ্যাস গঠন কৰোৱাৰ বাবে উপযুক্ত ব্যৱস্থা ল'ব লাগে। শিষ্টাচাৰ, সংযম, আত্মনিৰ্ভৰশীলতা, সত্যতা, সত্যবাদিতা, কৰ্তব্যপৰায়ণতা, নিয়মানুবৰ্তিতা, ধীৰ-স্থিৰভাবে নিজৰ কৰ্তব্য সম্পাদন কৰা, পৰব দোষ-চৰ্চা

কৰি সময় নকটোৱা আদি সজ-গুণবোৰ বহু পৰিমাণে অভ্যাসৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। এইবোৰ বিষত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে যাতে প্ৰয়োজনীয় অভ্যাস গঠন কৰে তাৰ বাবে যত্ন কৰাটো শিক্ষক আৰু অভিভাৱক উভয়েৰে মৌলিক কৰ্তব্য। পাঠ্যপুথি আৰু পাঠ্যক্ৰমসমূহ বৰ্তমান সমাজ ব্যৱস্থাৰ লগত খাপখোৱা হ'ব লাগে যি এজন যুৱক-যুৱতীক ব্যস্তৰ পৰিস্থিতিৰ লগত যুঁজ দিবলৈ শিকায়। গতিকে শিশুৰ সুস্থ মানসিকতা গঢ় দিয়াত বিদ্যালয়ৰ সুনিয়ন্ত্ৰিত আৰু সুস্থ পৰিবেশ একান্ত প্ৰয়োজন।

সং আৰু আদৰ্শময় জীৱনৰ উজ্জ্বল দৃষ্টান্তই শিশু আৰু কিশোৰৰ মন সহজেই প্ৰভাৱিত কৰে। গতিকে সমাজৰ নেতৃস্থানীয় লোকসকল, যিসকল লোকক শিশুৰে আদৰ্শীয় বুলি গ্ৰহণ কৰে, তেওঁলোক আদৰ্শবান হোৱা নিতান্তই প্ৰয়োজন যি সুস্থ মানসিকতা গঢ়াত বিশেষভাৱে সহায় কৰে।

অৱশ্যে আমি এইটো কথাও স্বীকাৰ কৰিব লাগিব যে উচ্ছৃংখল যুৱ-মানসিকতাত একাংশ যুৱক-যুৱতীয়ে জড়িত হোৱা দেখা যায়। চিনেমা, চিৰিয়েল আদিত যিমানেই শাৰীৰিক বা মানসিকভাৱে উত্তেজিত হোৱা দৃশ্য নেদেখুওৱাক কিয় আমি নিজৰ মনক সংযম আৰু নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ শিকিব লাগিব। ৰাজহাঁহে যিদৰে গাৰীৰপৰা প্ৰয়োজনীয় অংশহে সেৱন কৰে, ঠিক তেনেদৰে বেয়াৰ মাজৰপৰা ভালটো আহৰণ কৰিব পাৰিলেহে আমি নিজকে শিক্ষিত হিচাপে চিনাকী দিব পাৰিম। সমাজৰ প্ৰত্যেক ব্যক্তিয়েই ব্যস্তৰ জীৱন আৰু কালনিক বিলাস-বহুল জীৱনৰ মাজত পাৰ্থক্য নিকপণ কৰিব পাৰিব লাগিব।

ওপৰৰ আলোচনাৰপৰা দেখা গ'ল যে অভিভাৱকসকলৰ দায়িত্ববোধ আৰু কৰ্তব্য, প্ৰেম-প্ৰীতিৰে ভৰা ঘৰৰা পৰিবেশ, সুনিয়ন্ত্ৰিত আৰু সুশৃংখলিত বিদ্যালয়ৰ পৰিবেশ আৰু শিক্ষা-ব্যৱস্থা আদিয়েহে আমাৰ শিশুসকলক সুস্থ আৰু উচ্চ মানসিকতাসম্পন্ন ব্যক্তি হিচাপে গঢ়ি তুলিব যি তেওঁলোকক শৃংখলাবদ্ধ হ'বলৈ শিকাব। এই বিষয়টো কেৱল আলোচনী আৰু বাতৰি কাকতৰ চৰ্চিত বিষয় নহৈ সকলোৱে ইয়াক সমাধানৰ বাবে আগবাঢ়ি অহা উচিত— যাতে একবিংশ শতিকাত সকলোৱে সুশৃংখল জীৱন-যাপন কৰি সমগ্ৰ দেশতে শান্তিৰ বা বলাব পাৰে। ●●●

ৰেইকি : স্পৰ্শচিকিৎসা

মানসী ভাগৱতী, মাতক তৃতীয় বৰ্ষ

সাম্প্ৰতিক সময়ত 'টেন্‌ছন' শব্দটো মানৱ জীৱনৰ লগত ওতঃপ্ৰোতভাৱে জড়িত হৈ পৰিছে। আজিৰ যুগত প্ৰায় সকলো ব্যক্তিয়েই টেন্‌ছনৰ ভুক্তভোগী। ইয়াৰ কাৰণ হৈছে সাফল্যৰ প্ৰতিযোগিতা। যি প্ৰতিযোগিতাই আধ্যাত্মিক জীৱনৰ প্ৰতি মানুহৰ হাবিয়াস নোহোৱা কৰিছে, মানসিকভাৱে মানুহক পঙ্গু কৰি পেলাইছে। ইয়াৰ ফলত ধন-সম্পদ, সামাজিক মৰ্যাদাৰে পৰিপূৰ্ণ হৈও একো একোজন ব্যক্তি টেন্‌ছনমুক্ত নহয়। প্ৰত্যেকেই একো একোটা যাত্ৰিক জীৱন অতিবাহিত কৰিব ধৰিছে। টেন্‌ছন-আক্ৰান্ত যাত্ৰিক জীৱনে ক্ৰমশঃ মানুহৰ জীৱন অসুস্থ কৰি পেলাইছে। এই সময়তে ৰেইকি চিকিৎসাই (স্পৰ্শচিকিৎসা) মানুহক শান্তিৰ কোলাত আশ্ৰয় দিবলৈ সক্ষম হৈছে। ৰেইকিৰ সহায়ত মানুহৰ ক্ষয়িষ্ণু আধ্যাত্মিক জীৱনৰ প্ৰাণশক্তি ঘূৰি আহিছে।

ইংৰাজী Rei আৰু ki ৰে গঠিত হৈছে Reiki (ৰেইকি) নামৰ জাপানী শব্দটো। ইয়াৰ অৰ্থ হ'ল Rei (ৰেই) অৰ্থাৎ Universal অথবা মহাজাগতিক আৰু ki (কি) অৰ্থাৎ Life force অথবা সঞ্জীৱনী প্ৰাণশক্তি। গতিকে ৰেইকি হৈছে মহাজাগতিক সঞ্জীৱনী প্ৰাণশক্তি। বহু হাজাৰ বছৰ আগতে আমাৰ বেদত যাক "প্ৰাণশক্তি" বোলা হৈছিল, সেই প্ৰাণশক্তিয়েই আজিৰ জাপানৰ ৰেইকি।

ৰেইকিৰ জন্মদাতা হ'ল জাপানৰ ডাঃ মিকাও উসুই। ৰেইকিৰ আৱিষ্কাৰ কৰিবলৈ মিকাও উসুই কঠোৰ পৰিশ্ৰম কৰিবলগীয়া হৈছিল। ১৮৫০ চনৰ কথা। সেই সময়ত ডাঃ মিকাও উসুই জাপানৰ এখন শ্ৰীষ্টিয়ান

বিশ্ববিদ্যালয়ৰ উপাচার্য আছিল। এদিন ৰবিবাৰে প্ৰাৰ্থনাৰ সময়ত এজন ছাত্ৰই তেওঁক প্ৰশ্ন কৰিলে, 'বাইবেলত যি লিখা আছে তাক আপুনি কিয় বিশ্বাস কৰেনে?' উসুই উত্তৰ দিলে 'নিশ্চয়'। এইবাৰ ছাত্ৰজনে সুধিলে, - 'বাইবেলত কৈছে, প্ৰভু যীশুৰ হাতৰ স্পৰ্শই বোগীক নিৰোগী কৰি তোলে। আপুনি নিজ চকুৰে ক'ৰবাত এনে কাৰ্য্য দেখিছেনে?' তাৰ পিছত ছাত্ৰজনে পুনৰ ক'লে - 'আপোনাৰ যথেষ্ট বয়স হৈছে, গতিকে আপুনি অন্ধবিশ্বাসী হোৱাটো অসম্ভৱ নহয়। কিন্তু মোৰ বয়স এতিয়াও কম। গতিকে এই কথাবোৰ বিশ্বাস কৰাৰ সলনি মনত প্ৰশ্ন হৈ জাগে। মই নিজ চকুৰে দেখিলেহে বিশ্বাস কৰিম।' উসুই ছাত্ৰজনৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিব নোৱাৰিলে; কাৰণ তেওঁৰ ওচৰত সেইবোৰৰ প্ৰত্যক্ষ প্ৰমাণ নাই। গতিকে সেই মুহূৰ্ততে উসুই উপাচার্য পদৰ পৰা ইন্তফা দি আমেৰিকা পালেগৈ। আমেৰিকাৰ চিকাগো বিশ্ববিদ্যালয়ত তেওঁ যীশুৱে কিদৰে হাতৰ স্পৰ্শৰে বোগ নিৰাময় কৰিছিল সেই বিষয়ে গৱেষণা আৰম্ভ কৰিলে। গৱেষণাৰ বাবে তেওঁ উক্তৰেট ডিগ্ৰী লাভ কৰিলে, কিন্তু তেওঁ বিচৰা বস্তুটো নাপালে। তেওঁ পুনৰ জাপানলৈ উভতিল। তেওঁ ভাবিলে যে বৌদ্ধধৰ্মই হয়তো তেওঁৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিব পাৰিব। কাৰণ, বুদ্ধদেৱেও স্পৰ্শচিকিৎসা কৰিছিল। বহু কষ্টৰে তেওঁ চীনা ভাষা আয়ত্ত কৰি প্ৰচুৰ বৌদ্ধশাস্ত্ৰ অধ্যয়ন কৰি স্পৰ্শচিকিৎসাৰ সূত্ৰ আৱিষ্কাৰ কৰিলে।

সূত্ৰসমূহ পালেও তেওঁ তেতিয়াও কিদৰে স্পৰ্শচিকিৎসা কৰি বোগ নিৰাময় কৰিব পাৰি সেই বিষয়ে জানিব পৰা নাছিল। তেওঁ ডাৰতলৈ আহি সংস্কৃত ভাষা

শিকি নামা ধৰণৰ সংস্কৃত শাস্ত্ৰ অধ্যয়ন কৰিলে। তেওঁৰ এই অধ্যয়নবোৰে তেওঁক ক্ৰমে মনোস্থানৰ গিনে আগবঢ়াই লৈ গ'ল।

যেতিয়া উসুই অনুভৱ কৰিলে যে তেওঁ লক্ষ্যস্থানৰ সন্ধান পাইছে তেওঁ তেতিয়া বন্ধু এৰ্টল ওচৰলৈ ঘূৰি আহিল আৰু তেওঁৰ পৰামৰ্শক্ৰমে ইণ্ডোনেচিয়াৰ মাউন্ট কুবিয়াশ্বা নামৰ পৰ্বতলৈ গৈ কঠোৰ সাধনা আৰম্ভ কৰিলে। একৈশ দিন তেওঁ অনাহাৰে কটালে। এই একৈশ দিন গণনা কৰিবৰ বাবে তেওঁ ২১টা শিলগুটি লগত নিছিল। প্ৰত্যেক দিনে একোটাকৈ শিলগুটি তেওঁ তললৈ দলিয়াইছিল। একৈশ দিনৰ দিনা শিলগুটিতো দলিয়াই চকু মেলি তেওঁ এটা পোহৰ দেখা পালে। উজ্জ্বল পোহৰটো ক্ৰমে প্ৰসাৰিত হৈ তেওঁক আৱৰি ধৰিলে। তেওঁৰ ভালুৰ সোঁমাজেদি পোহৰ এটা সোমাই যোৱা তেওঁ অনুভৱ কৰিলে। চকুৰ আগত তেওঁ সপ্তৰঙী বামধেনু দেখা পালে। ভয় আৰু আশ্চৰ্য্যই তেওঁক আচ্ছন্ন কৰি পেলালে। এই বোমাধকৰ অভিজ্ঞতাৰ কথা তেওঁ বন্ধু এৰ্টলক ক'বলৈ উত্তেজিত হৈ পৰ্বতৰপৰা তললৈ দৌৰিব ধৰিলে। জোৰেৰে দৌৰি আহোতে উজ্জ্বলি খাই তেওঁ ভৰিত খুব বেছিকৈ মুখ পালে। যন্ত্ৰণাত কাঁতৰ হৈ ভৰিখন তেওঁ হাতেৰে হেঁচি ধৰিলে, লগে লগে তেওঁ অনুভৱ কৰিলে যে তেওঁৰ ভৰিৰ যন্ত্ৰণাৰ উপশম ঘটিছে। তেতিয়াই উসুই জানিব পাৰিলে যে তেওঁ নিজৰ লক্ষ্যস্থানত উপনীত হ'ল। যীশুৱে কিদৰে হাতৰ স্পৰ্শৰে বোগ নিৰাময় কৰিছিল এই কথা তেওঁ জানিব পাৰিলে। এইদৰেই অলৌকিক ঘটনাটো ঘটিগ। সেইদিনাৰপৰা উসুই স্পৰ্শৰ দ্বাৰা বহুতো লোকৰ বোগ নিৰাময় কৰিবলৈ সক্ষম হ'ল। এইদৰে ডাঃ মিকাও উসুই Reiki (ৰেইকি) বা স্পৰ্শচিকিৎসাৰ প্ৰচলন কৰে। ৰেইকি বা স্পৰ্শচিকিৎসাৰ প্ৰধান সূত্ৰ হৈছে কুচিন্তা অৰ্থাৎ ঋণাত্মক চিন্তা (Negative) পৰিত্যাগ কৰা আৰু সুচিন্তা অৰ্থাৎ ধনাত্মক (Positive) চিন্তাৰে জীৱন-যাপন কৰা। ৰেইকি চিকিৎসাৰ বাবে কোনো ধৰণৰ ঔষধ, যন্ত্ৰপাতি আৰু অস্ত্ৰোপচাৰৰ প্ৰয়োজন নহয়। মানৱ দেহত সাতোটা চক্ৰ (Chakra) থাকে। মস্তিষ্কৰ ওপৰ ভাগত সহস্ৰাৰ (Crown Chakra), কপালৰ মধ্যভাগত আজ্ঞা (Third eye chakra), ডিঙিত বিসুধা (Throat Chakra) বুকুৰ সোঁমাজত অনাখত (Heart chakra),

অনাখতৰ তলত আৰু নাভিৰ ওপৰত মণিপূৰ (Solar plexus chakra), নাভিৰ তলত স্বাধিস্থান (sacral chakra) আৰু মূলাধাৰ (Root chakra)। এই সাতোটা চক্ৰই অনবৰতে মহাজাগতিক শক্তি অৰ্থাৎ energy আহৰণ কৰি থাকে আৰু আমাৰ শৰীৰৰ সমস্ত কাম-কাজ আবেগ-অনুভূতিক নিয়ন্ত্ৰণ কৰে। দীৰ্ঘদিন ধৰি ঋণাত্মক (Negative) চিন্তা কৰাৰ ফলত মানৱ দেহৰ উক্ত সাতোটা চক্ৰই Energy আহৰণৰ ক্ষমতা হেৰুৱাই পেলায়। প্ৰতিদিনে ধনাত্মক (Positive) চিন্তা কৰিলে অৰ্থাৎ সুচিন্তা কৰিলে আমাৰ মন প্ৰফুল্ল হৈ থাকে যাৰ ফলত সাতোটা চক্ৰই (Energy) গ্ৰহণ কৰিব পাৰে। সুচিন্তা বা ধনাত্মক (Positive) চিন্তাৰ পাঁচটা পথ আছে, যাক "Principles of Reiki" বোলা হয়। উক্ত পাঁচটা পথ হৈছে—

- (১) আজিৰ বাবে মই পৃথিৱীৰপৰা যি পাইছো তাৰ বাবে কৃতজ্ঞ হৈ থাকিম।
- (২) আজিৰ বাবে মই কোনো ধৰণৰ কুচিন্তা নকৰো।
- (৩) আজিৰ বাবে মই একেবাৰেই খঙ নকৰো।
- (৪) আজি মই মোৰ প্ৰত্যেকটো কাম সজাভাৱেৰে কৰিম।
- (৫) আজিৰ বাবে মই প্ৰতিটো প্ৰাণীৰ প্ৰতি ভালপোৱা আৰু শ্ৰদ্ধা প্ৰদৰ্শন কৰিম।

উক্ত পাঁচটা পথক Reiki (স্পৰ্শচিকিৎসা) ৰ পঞ্চপথ বুলিও কোৱা হয়। এই পঞ্চপথৰ দ্বাৰা সুচিন্তা কৰি সাতোটা চক্ৰকে মহাজাগতিক শক্তি আহৰণৰ বাবে সক্ষম কৰি ৰাখিব পাৰি।

মানৱ দেহৰ সাতোটা চক্ৰ ঋণাত্মক (Negative) চিন্তাৰ ফলত বন্ধ হৈ থাকে। ফলত চক্ৰবোৰে মহাজাগতিক শক্তি আহৰণ কৰিব নোৱাৰা হয় আৰু মানৱ দেহত নানা ধৰণৰ বোগৰ (শাৰীৰিক অথবা মানসিক) সৃষ্টি হয়। অন্ততঃ আজিৰ যাত্ৰিক যুগত মানুহৰ চিন্তাবোৰ স্বাভাৱিকতেই ঋণাত্মক (Negative) হয়। হিংসা, ঘেৰ, কপটতাৰপৰা মানুহ মুক্ত নহয়। পৰিস্থিতি বা প্ৰবৃত্তিৰ দাস হৈও মানুহে ঋণাত্মক (Negative) চিন্তা কৰিবলৈ বাধ্য হয়। ৰেইকি প্ৰশিক্ষণৰ সময়ত প্ৰশিক্ষাৰ্থীসকল ঋণাত্মক (Negative) চিন্তাৰ পৰা সম্পূৰ্ণ মুক্ত হয় আৰু তেতিয়া তেওঁলোকৰ সাতোটা চক্ৰই খোল খাই মহাজাগতিক শক্তি আহৰণৰ উপযোগী হৈ পৰে। তেতিয়া প্ৰশিক্ষাৰ্থীয়ে সেই শক্তি আহৰণ আৰু বিতৰণ কৰিব পাৰে। ৰেইকি আহৰণ

কৰাৰ সময়ত “প্ৰাণশক্তি” (Energy) প্ৰশিক্ষাৰ্থীসকলৰ সহজাবৰ (Crown Chakra) মাজেদি দেহত প্ৰবেশ কৰে, তাৰে কিছু অংশ অনাৰ্হত (Heart chakra)ত থাকি বাকীখিনি শক্তি হাতৰ ভিতৰেদি আহি হাতৰ তলুৱা আৰু আঙুলিত প্ৰবেশ কৰে। সেই হাত ৰোগীৰ শৰীৰৰ ৰোগগ্ৰস্ত ঠাইৰ ওপৰত আলসুৱাকৈ ধৰিহৈ হাতৰ তলুৱাৰে (Energy) ৰোগীৰ ৰোগগ্ৰস্ত ঠাইত প্ৰবেশ কৰি যন্ত্ৰণাৰ উপশম ঘটায়। বেইকিৰ প্ৰশিক্ষণ তিনিটা পৰ্যায়ত হয় : প্ৰথম ডিগ্ৰী, দ্বিতীয় ডিগ্ৰী আৰু তৃতীয় ডিগ্ৰী। প্ৰথম ডিগ্ৰীৰ প্ৰশিক্ষণ সকলোৱে ল'ব পাৰে, কিন্তু দ্বিতীয় ডিগ্ৰী প্ৰাপ্তবয়স্ক সকলেহে ল'ব পাৰে। কাৰণ কম বয়সীয়া প্ৰশিক্ষাৰ্থীসকলৰ সাতোটা চক্ৰই পৰিপূৰ্ণতা লাভ নকৰে। তৃতীয় ডিগ্ৰী সম্পূৰ্ণ কৰাৰ পিছত প্ৰশিক্ষাৰ্থীসকলে দুৰৈৰ পৰাই বেইকি প্ৰদান কৰিবলৈ সক্ষম হয়, (যাক কোৱা হয় Distance Reiki)।

বেইকিৰ সহায়ত শিশুৰপৰা বৃদ্ধলৈকে সকলো লোকৰে সকলো ধৰণৰ চিকিৎসা কৰিব পাৰি। গৰ্ভৱতী মহিলাৰ সু-প্ৰসৱৰ বাবেও বেইকি দিয়া হয়। গছ-গছনি, জীৱ-জন্তুৰ ওপৰতো বেইকি প্ৰদান কৰিব পাৰি। বেইকিৰ সহায়ত মানসিক ৰোগীৰো চিকিৎসা কৰিব পাৰি। অধ্যয়নৰ সময়ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ মানসিক হিৰতা বন্ধ কৰিবলৈ, স্মৃতিশক্তি বৃদ্ধি কৰিবলৈকো বেইকি প্ৰদান কৰা হয়। একো একোজন ৰোগীক সম্পূৰ্ণ একৈশ দিন বেইকি চিকিৎসা প্ৰদান কৰা হয়।

আমাৰ ভাৰতবৰ্ষতো বেইকিৰ বহুল প্ৰচলন হৈছে। ভাৰতৰ জামছেদপুৰত প্ৰথম বেইকি আৰম্ভ হয়। বৰ্তমান ই ভাৰতৰ প্ৰায় সকলো প্ৰধান চহৰতে জনপ্ৰিয় হৈ পৰিছে। কলিকতাৰ ডাঃ মূলনীধৰণ বেইকিৰ প্ৰেণ্ডমাষ্টাৰ। ডাঃ মূলনীধৰণৰ জীৱন আৰম্ভ হৈছিল এক

আধ্যাত্মিক পৰিবেশৰ মাজত। তেওঁৰ পিতৃ আছিল এজন সংস্কৃত পণ্ডিত। তেওঁলোকৰ ঘৰত নিয়মিত ভাৱেই বেদ-উপনিষদৰ চৰ্চা হৈছিল। পূজা-পাঠ আৰু নানা বৈদিক অনুষ্ঠানৰ মাজত ডাঙৰ হৈও কিন্তু মূলনীধৰণে সফলভাৱে ইঞ্জিনিয়াৰিং পাছ কৰি চাকৰিয়াল হ'ল। কিন্তু আধ্যাত্মিক জীৱনে তেওঁৰ লগ নেৰিলে। বেইকিৰ প্ৰবৰ্ত্তক ডাঃ নিকাও উসুইৰ জীৱনী গ্ৰন্থখনে তেওঁক বাৰুকৈয়ে আকৃষ্ট কৰিলে, তাৰ ফলতেই তেওঁ বেইকিৰ প্ৰশিক্ষণ ললে আৰু অতি কম সময়তে বেইকিৰ প্ৰভাৱত বহুত মানুহক ৰোগমুক্ত কৰিবলৈ সক্ষম হ'ল। বৰ্তমান তেওঁ সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষতে এজন জনপ্ৰিয় বেইকি প্ৰশিক্ষক (ওক জী) হিচাপে পৰিগণিত হৈছে। অসমত ১৯৯৫ চনত বেইকি আৰম্ভ হয়। গুৱাহাটীৰ “বিষ্ণু-নিৰ্মলা ট্ৰাষ্ট”ত “ওক জী” ডাঃ মূলনীধৰণে প্ৰশিক্ষণ দি বহুকেইজন বেইকি প্ৰশিক্ষাৰ্থী প্ৰস্তুত কৰিলে যিসকলে নিজ নিজ অঞ্চলত বেইকি চিকিৎসা কৰি সফলতা লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

Human beings, in developing within themselves that Divine Ray of Intuition, will manifest wisdom, will become six-pointed stars, dtars of wisdom, and will bring about the dawn of the New Day, The day of Peace, of Harmony and Power.

Eugene Fersen.

(প্ৰবন্ধটি লিখোতে Paula Horan ৰ “Empowerment through Reiki” আৰু ডাঃ মূলনীধৰণৰ “Reiki” - ৰ সহায় লোৱা হৈছে)

ভাৰতবৰ্ষৰ আদিমতম কলা-সম্পদ : গুহাচিত্ৰ

নমিতা বৰা, মাতক দ্বিতীয় বৰ

প্ৰকৃতিৰ মোহনীয় ৰূপ মানুহৰ চাৰিওফালে বিৰাজমান। সেই ৰূপত মুগ্ধ হৈ মানুহে আদিম অৱস্থাৰ পৰাই নিজৰ সৃষ্ট শিল্পকৰ্মৰ মাজেদি সেই ৰূপৰ প্ৰশস্তি কীৰ্ত্তন কৰি আহিছে। শিল্প-কলাই তেওঁৰ ওপৰত পেলোৱা প্ৰভাৱে তেওঁৰ চৰিত্ৰত কোমলতা আৰোপ কৰে। পৃথিৱীৰ সকলো ঠাইতে গুহাত অংকিত প্ৰাগৈতিহাসিক যুগৰ আদিমতম চিত্ৰসমূহে সেই কলা অৱস্থাতো মানুহৰ পৰ্য্যবেক্ষণশীল চকু আৰু অভ্যস্ত হাতৰ চমকপ্ৰদ দৃষ্টান্ত তুলি ধৰে। সকলোবোৰ চিত্ৰ মানদণ্ডৰ বিচাৰত আলতামিৰাৰ সমপৰ্য্যায়ৰ নহ'লৈও চিত্ৰত পৰ্য্যাপ্ত পৰিমাণত সিঁচৰিত হৈ পৰা অভিব্যক্তি, ৰঙৰ নিৰ্বাচন আৰু গতিৰ স্বাচ্ছন্দ্য প্ৰকাশে আমাক সঁচাকৈয়ে আচৰিত কৰি তোলে। ভাৰতৰ প্ৰাগৈতিহাসিক যুগৰ গুহাচিত্ৰবোৰে দেশৰ সেই সুদূৰ আদিম যুগৰ জীৱন-চিত্ৰ আমাৰ আগত দাঙি ধৰে।

প্ৰাগৈতিহাসিক যুগত মানুহৰ আদিম পুৰুষ পৰ্বতৰ প্ৰাকৃতিক গুহাত বাস কৰিছিল। সেই গুহাবোৰৰ বেৰত তেওঁলোকৰ মনৰ ভাৱ ব্যক্ত কৰি কিছুমান বেখাচিত্ৰ আঁকি থৈ গৈছে। সেই বেখাচিত্ৰবোৰৰ পম খেদিয়েই আমি ভাৰতীয় চিত্ৰকলাৰ আঁত ধৰিব পাৰো।

প্ৰাগৈতিহাসিক যুগৰ অন্য নাম প্ৰস্তৰযুগ। এই প্ৰস্তৰ যুগটোক পণ্ডিতসকলে তিনিস্তৰত ভগাইছে। আদি প্ৰস্তৰ যুগ (Palaeolithic age), মধ্য প্ৰস্তৰ যুগ (Mesolithic age) আৰু নৱ প্ৰস্তৰ যুগ (Neolithic age)। এই গুহাচিত্ৰবোৰৰ অংকনৰ সময় খৃঃপূঃ ৫০৫০,০০০ বছৰৰপৰা খৃঃপূঃ ১০,০০০ বছৰৰ ভিতৰত

বুলি পণ্ডিতসকলে ভাবে।

পৃথিৱীৰ বহু ঠাইত বৰ্তমানলৈকে উপবিভক্ত তিনিও যুগৰ গুহাচিত্ৰ আৱিষ্কৃত হৈছে। ইয়াৰ ভিতৰত স্পেইন, দক্ষিণ আফ্ৰিকা, দক্ষিণ বোভেটীয়া, ফ্ৰান্স, আলাস্কা, চীন, ভাৰতবৰ্ষ আদিয়েই প্ৰধান।

ভাৰতবৰ্ষৰ এই চিত্ৰ আৱিষ্কৃত হোৱা ঠাইবোৰৰ ভিতৰত মধ্যপ্ৰদেশৰ মহাদেও পৰ্বতৰ গুহা, মধ্য ভাৰতৰ সিংহানপুৰ, বায়গৰ্জৰ কাভ্ৰাপৰ্বত, উত্তৰ-প্ৰদেশৰ কৈমোৰ পৰ্বত, কৰ্ণাটকৰ হোচাদাবাদ, ঘাটশিলা আদিয়েই প্ৰধান। এই ঠাইবোৰৰ শিলৰ প্ৰাকৃতিক গুহাবোৰৰ খহটা বেৰত প্ৰস্তৰ যুগৰ তিনিটা স্তৰৰ মানুহে অঁকা চিত্ৰ আৱিষ্কৃত হৈছে, যাৰদ্বাৰা তেওঁলোকৰ জীৱন-যাত্ৰাৰ উমান পোৱা যায়।

আদি প্ৰস্তৰ যুগ : আদি প্ৰস্তৰ যুগৰ ছবিবোৰ অতি সহজভাৱে অংকিত। এইবোৰ বেখাচিত্ৰ। শিলৰ জোঙা টুকুৰাৰে শিলৰ খহটা বেৰত কলা জীৱ-জন্তুৰ লগত মানুহৰ সংগ্ৰাম বাপায়ণ কৰি অঁকা মূলতঃ চিকাৰৰ চিত্ৰ। চিত্ৰবোৰত মানুহ অঁকা পদ্ধতিও সকলো ঠাইতে প্ৰায় একে ধৰণৰ। একোডাল বেখা আঁকি, তাৰ মূৰত এটা শূণ্য লগাই মূৰ বুজাই, আন কিছুমান বেখাৰে হাত, ভৰি বুজাইছে। চিকাৰৰ সঁজুলিবোৰো বেখাবেই আঁকিছে। এনেধৰণৰ এখন চিত্ৰ মিজৰ্জাপুৰ জিলাৰ ভালদুৰীয়াত পোৱা গৈছে।

মধ্যপ্ৰস্তৰ যুগ : মধ্য প্ৰস্তৰ যুগত এই গুহাত বাস কৰা মানুহবোৰৰ জ্ঞান-বুদ্ধিৰ যথেষ্ট উন্নতি হৈছিল।

তেওঁলোকৰ শিলৰ অন্তৰৰ বেছি মিহি আৰু জোঙা হৈছিল আৰু সেই অন্তৰ খাঁজ কাটি, কাঠ বা জস্তৰ হাড়ৰে নাল লগাই লৈছিল। গতিকে মিহি জোঙা অন্তৰে মিহি বেখা আঁকিব পাৰিছিল।

সেই কালৰ ছবিবোৰ বাস্তৱৰ বেছি ওচৰৰ আছিল। চিত্ৰ অংকন পদ্ধতিবোৰ বহু উন্নতি হৈছিল। ছবিবোৰ দেখিলেই ছবিৰ বিষয়-বস্তু চিনিব পাৰি। সেই যুগৰ মানুহে কাঠ বা বাঁহত লতাৰে বান্ধি জখলা সাজি, তাৰ সহায়েৰে ওখ গছৰ ফল-মূল আৰু মৌ-জোল পাৰি খাইছিল। এই ধৰণৰ দৃশ্য অংকন তেওঁলোকে গুহাৰ বেৰত আঁকি থৈ গৈছে। এই যুগৰ প্ৰাগৈতিহাসিক যুগত গুহাৰ বেৰত অঁকা চিত্ৰবোৰত মানুহে নচা বা দৌৰা, জীৱজন্তুৰ পলায়ন আদি গতিশীল ভংগীও যোগ হ'ল। এনে গতিশীলতাৰ সাক্ষী হ'ল চিঙ্গানপুৰৰ এখন গুহাচিত্ৰ য'ত এটা কুকুৰে নেজডাল পোনাই দি ভীষণ গতিত সন্মুখৰ ফালে দৌৰি যোৱা দেখুওৱা হৈছে।

নৱপ্ৰস্তৰ যুগ : এই যুগৰ চিত্ৰবোৰ দেখিলে সুন্দৰকৈ বুজিব পাৰি যে এই যুগৰ মানুহবোৰৰ জ্ঞান-বুদ্ধিৰ যথেষ্ট উন্নতি হৈছিল। মানুহে নিজৰ উলঙ্গ অৱস্থা ত্যাগ কৰি বস্ত্ৰ, ঘাঁহ আৰু জস্তৰ ছাল পিন্ধিবলৈ ল'লে, জুই জ্বলোৱা পদ্ধতি আৱিষ্কাৰ কৰিলে, ডাঙৰ গছৰ কুণ্ডৰ মাজভাগ খুলি নাও সাজি নদী-পথেৰে অহা-যোৱা কৰিবলৈ

শিকিলে। ইয়াৰ লগে লগে নৱ প্ৰস্তৰ যুগৰ গুহাচিত্ৰবোৰো বাস্তৱৰ অনুৰূপ হৈ পৰিল। এই যুগত ছবিত বং দিয়াৰ প্ৰথাৰো প্ৰচলন হ'ল। বং সাধাৰণতে ক'লা, গেকুৱা আৰু হালধীয়াই আছিল। দুই এঠাইত উজ্জ্বল বঙা বঙো প্ৰয়োগ কৰিছিল। কিছুমান ছবিৰ বঙ স্থায়ী কৰিবলৈ সেই চিত্ৰকৰসকলে জীৱজন্তুৰ তেল (চৰ্বি) জুইৰ তাপত গলাই তপতে তপতে বঙ মিলাই ব্যৱহাৰ কৰিছিল। বং বোলাবলৈ তেওঁলোকে জস্তৰ নোমেৰে অথবা গছৰ কোমল আঁহেৰে তুলিকা সাজি লৈছিল। ছবিৰ বিষয়বস্তু আছিল তুলনামূলক ভাবে উন্নত ধৰণৰ।

নৱপ্ৰস্তৰ যুগৰ অন্তত গুহাবাসীয়ে গুহা এৰি ক্ৰমান্বয়ে নদীপাৰৰ সাৰুৱা মাটিত পৰ্ণকুটীৰ সাজি গাঁও

পাতি বাস কৰিবলৈ ল'লে, চিকাৰৰ সলনি কৃষিক জীৱন-ধাৰণৰ অৱলম্বন কৰি ল'লে। কোনো যুগতে মানুহে কলাৰ সহায়ত আত্মপ্ৰকাশ নকৰাকৈ থাকিব নোৱাৰে। ইয়াৰ পিছতো এই লোক-সমাজে আগৰ দৰেই ছবি আঁকিছিল, কিন্তু ছবি অঁকাৰ থলি আছিল সম্পূৰ্ণ পৃথক। তেওঁলোকে বাসকৰা পৰ্ণকুটীৰ বেৰবোৰ আছিল গছপাত, ঘাঁহ - বনৰ। গতিকে সেইবোৰত ছবি অঁকাটো অসম্ভৱ। সেয়েহে তেওঁলোকে সুবিধাজনক ঠাইত জস্তৰ ছাল, গছৰ বাকলি, মাটিৰ ফলক আদিত চিত্ৰ আঁকিছিল।

এইদৰেই সমাজ পৰিৱৰ্তনৰ ফলত গুহাবাসীৰ গুহাচিত্ৰ পৰম্পৰাৰ অৱসান ঘটিল আৰু বৰ্তমান গুহাচিত্ৰ ক্ষীয়মান সৃষ্টিকৰ্ম।

প্ৰস্তৰযুগ অন্ত হোৱাৰ লগে লগে গুহাবাসীৰ গুহাচিত্ৰৰপৰা চিত্ৰকলা ক্ৰমান্বয়ে নতুন-নতুনফালে অগ্ৰসৰ

হ'ল। বৰ্তমান ভাৰতীয় চিত্ৰকলা আধুনিকতাৰ সীমাত। কিন্তু পুৰণি অবিহনে নতুনৰ অস্তিত্ব আছে জানো? অতীতৰ গৰ্ভৰপৰাই বৰ্তমান তথা ভৱিষ্যতৰ জন্ম। গতিকে অতীতক পাহৰি যোৱাটো বাঞ্ছনীয় নহয়। আধুনিক চিত্ৰকলাৰ বুনিয়াদো এই প্ৰাগৈতিহাসিক গুহাচিত্ৰবোৰেই। আমাৰ পূৰ্বপুৰুষৰ উপহাৰৰূপ কেইবা শ বছৰ পুৰণি, ভাৰতৰ অমূল্য সম্পদ এই গুহাচিত্ৰবোৰৰ ঠায়ে ঠায়ে কিছুমান দেহকৃতিৰ আলেখ্য বৰষুণৰ পানীয়ে ধুই

নাইকিয়া কৰিছে। বহুতো চিত্ৰসম্পন্ন গুহাৰ প্ৰৱেশদ্বাৰ শিল, মাটিয়ে পুতি পেলাইছে, নতুবা সম্পূৰ্ণ গুহাটোৱেই ধ্বংসপ্ৰাপ্ত হৈছে। আমাৰ অৱহেলা অথবা সু-সংৰক্ষণৰ অভাৱেই ইয়াৰ মূল কাৰণ নহয় জানো? আমি আমাৰ পূৰ্বজৰ সৃষ্টিক উপযুক্ত মৰ্যাদা দিয়া উচিত। এই ক্ষীয়মান সৃষ্টিক তৎপৰতাৰে সু-সংৰক্ষণৰ ব্যৱস্থা কৰা উচিত। নহ'লে আমি কেনেকৈ কম-ভাৰতবৰ্ষৰ চিত্ৰকলা সমাজৰ শিৱত ইতিহাসৰ আশিস বিৰাজমান? সহায়ক গ্ৰন্থ —

- (১) ভাৰতীয় চিত্ৰকলা
- (২) ভাৰতীয় চিত্ৰকলাৰ ঐতিহ্য।

কবিতাৰ ছন্দে ছন্দে

বৰিতা শৰ্মা, দ্বিতীয় প্ৰথম বৰ্ষ

'কবিতা' — মাত্ৰ তিনিটা আখৰেৰে গঠিত এই শব্দটোত লুকাই আছে হাজাৰটা অৰ্থ। কবিতা কি বুলি সুধিলে মাত্ৰ এটা সংজ্ঞাতে ইয়াৰ ধাৰণা প্ৰকাশ কৰিব পৰা নাযায়। সেয়ে দেখা যায় অতি প্ৰাচীন কালৰেপৰাই কবিকুল, কাব্য সমালোচক আৰু আলংকাৰিকসকলৰ কবিতাক এটা সংজ্ঞাৰ পিঞ্জৰাত বন্দী কৰাৰ প্ৰয়াস ব্যৰ্থ হৈছে। আজিও কবিতাৰ সৰ্বজনগ্ৰাহ্য সংজ্ঞা এটা স্থিৰ হোৱা নাই, আৰু হয়তো আগলৈও নহ'ব। তথাপি বিভিন্ন সময়ত বিভিন্নজনে আপৰচোৱা কবিতাৰ সংজ্ঞাই ইয়াৰ বিভিন্ন দিশৰ ওপৰত আলোকপাত কৰিছে। বাৰ্ড্‌ছৱৰ্থৰ মতে — "উপচি উঠি আপোনা-আপুনি পাৰ বাগৰি যোৱা আবেগৰ চলেই কবিতা" (Poetry is spontaneous overflow of powerful feelings)। অৱশ্যে তেওঁ এই আবেগৰ প্ৰকৃতিও নিৰ্দ্ধাৰণ কৰিছে এইবুলি — "নিৰলাত সোঁৱৰা হিয়াৰ আবেগেই কবিতা"। (Poetry is emotion recollected in tranquility) পিছৰ সংজ্ঞাটোৰপৰা ধৰিব পাৰি উপচি পৰা হ'লেও আবেগ প্ৰকাশত যাতে বিহ্বলতা নাথাকে সেইবিষয়ে বাৰ্ড্‌ছৱৰ্থ সচেতন আছিল। ডঃ জনছনে কবিতাক ছন্দোবদ্ধ বচনা বুলি আখ্যা দিছে যদিও তেওঁ এই বুলিও মত প্ৰকাশ কৰিছে যে কবিতা হ'ল যুক্তি-বুদ্ধিক কল্পনাৰে দীপ্ত কৰি সত্যৰ লগত আনন্দৰ সমন্বয়সাধনৰ কলা। কালহিলে আকৌ কবিতাক সংগীতময় চিত্ৰ বুলিছে। মেথিউ আৰ্ণল্ডৰ মতে কবিতা হ'ল জীৱন-বীক্ষা। টি. এছ. এ'লিয়টে আকৌ মত প্ৰকাশ কৰিলে যে কবিতা আবেগৰ ব্যক্ত খুলি দিয়া নহয় ই ব্যক্তিত্বৰ প্ৰকাশ

নহয়, ব্যক্তিত্বৰ পৰা পলায়নহে। অৰ্থাৎ আবেগ প্ৰকাশৰ বাহন হিচাপে কবিতাৰ তাৎপৰ্য্য তেওঁ নাকচ কৰিব বিচাৰিলে।

উক্ত মতামতবোৰ বিজ্লেষণ কৰিলে এই কথা স্পষ্ট হৈ পৰে যে কবিতাৰ লগত আবেগ-অনুভূতিৰ এক আত্মিক সম্বন্ধ আছে। আবেগ-বিহ্বলতা প্ৰকাশেই কবিতা নিশ্চয় হ'ব নোৱাৰে, কিন্তু আবেগ-অনুভূতিয়েই যে কবিতাত প্ৰাণৰ সঞ্চাৰ কৰে তাক অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি।

জীৱৰ দেহ অবিহনে যেনেকৈ প্ৰাণৰ অস্তিত্ব নাই, তেনেকৈ কবিতাৰ দেহকপী ভাষাৰ অবিহনেও প্ৰাণকপী অনুভূতিৰ প্ৰকাশ হ'ব নোৱাৰে। কবিতাৰ ভাৱ-অনুভূতি ভাষাৰ মাজেৰেহে ফুটাই তোলা হয়। শব্দ তথা ভাষাৰ গঢ়ন-গঠনতেই উদ্ভাসিত হয় কবিতাৰ দেহ-সৌষ্ঠৱ।

যি কি নহওক, দেহসৌষ্ঠৱ অধিক আকৰ্ষণীয় ৰূপত তুলি ধৰিবৰ বাবেই প্ৰাচীন কালৰে পৰাই কবিকুলে কবিতাৰ দেহত নানাৰঙী অলংকাৰ পৰিধান কৰাই আহিছে। উপমা, চিত্ৰকল্প আদি অলংকাৰে কবিতাৰ দেহত অপৰূপ সৌন্দৰ্য্যৰ সমাবেশ ঘটাব পাৰে। কিন্তু সেয়ে হ'লেও কবিতাৰ সৌন্দৰ্য্য প্ৰকাশৰ বাবে অলংকাৰ সদায়েই অপৰিহাৰ্য্য নহয়। যেনেদৰে স্বাভাৱিক ৰূপ-স্বাৰণ্যৰ অধিকাৰী এগৰাকী নাৰী আপোন সৌন্দৰ্য্যৰে উদ্ভাসিত হ'ব পাৰে, তেনেদৰে প্ৰাণোচ্ছল দেহধাৰী এটি কবিতাও অলংকাৰবিহীন হৈও আপোন সৌন্দৰ্য্যৰে পাঠকৰ মন মুহিব পাৰে।

সেয়ে অলংকাৰ ধাৰণ কৰকেই বা নকৰক,

কবিতাৰ দেহৰ যদি ৰূপ-লাবণ্য থাকে তেন্তে তাত-প্ৰাণৰ সঞ্চাৰ হ'লেই সি পাঠকৰ মন হৰণ কৰে। কথা হ'ল কবিতাৰ দেহলৈনো প্ৰাণৰূপী আবেগ-অনুভূতি সঞ্চাৰিত হয় কেনেকৈ? কবিয়ে সন্মুখীন হোৱা বিচিত্ৰ জীৱন — অভিজ্ঞতাৰ বিভিন্ন উপাদানে কবিৰ হৃদয়লৈ অনুভূতিৰ ঢল বোৰাই আনে। অনুভূতিৰ এনে কেইটামান প্ৰধান উৎস খোৰতে উল্লেখ কৰা হ'ল।

যুগে যুগে প্ৰকৃতিৰ অপকণ ৰূপ-লাবণ্যই কবি — হৃদয় আলোড়িত কৰি আহিছে; যাৰ পৰিণতিত কবিতাপ্ৰেমীয়ে লাভ কৰিছে একোটা মনোমুগ্ধকৰ নিটোল কবিতা-

“গগন নিৰ্মল স্বচ্ছ ভৈল জল
দুব গৈল মেঘগণ।
মহাসুখকৰ সুবভি শীতল
বাহে বায়ু সৰ্বক্ষণ।।”

অথবা,

“When I went out
In one spring meadows
To gather violets
I Enjoyed myself
So much that I stayed all night” (Akahito)

অথবা,

“মই ভালপাওঁ তাৰ বনৰাজি শীতল পৰিবেশ
জাকিমাৰি জাৰ ফালি উৰি যায় বনৰীয়া হাঁহ
কমলাৰ কৃষ্ণে কৃষ্ণে মউমাৰি উৰি ফুৰে
বৰফৰ টুপী পিছা দুৰণিৰ ভূটান পাহাৰ।”

(অমলেশু গুহ)

নাৰী-সৌন্দৰ্যইও কবি মনত ভাব- অনুভূতিৰ বুৰবুৰনি তোলে —

“মুখ চন্দ্ৰ-সম শোভে পথৰ সুবভি লোভে
বেঢ়ি মধুকৰে কৰে ৰোল।
শৰীৰৰ লাস-বেশ নেত্ৰৰ কটাক্ষ ঠেস
দেখি আতি শঙ্কু ভৈলা ভোল।।”

(শংকৰদেৱ)

অথবা,

“নিপোটল বুকু, লাটুমনি ওঁঠ,
দুয়োপাৰি দাঁত ডালিমগুটি
মকময় মোৰ পৃথিৱীত সখী

তুমি কবিতাৰ একেটি সৃষ্টি।”

(দেৱকান্ত বৰুৱা)

প্ৰেমানুভূতিৰ বিচিত্ৰ অভিজ্ঞতাইয়ো কবিতাৰ দেহ স্পন্দিত কৰে।

“মোকো তোমাৰ প্ৰেমিক কবি লোৱা

কাতৰ দেহত খেলক বসন্ত বতাহ,

প্ৰিয় শব্দ আহি খুন্দা খাওক কলিজাত।”

(হীৰেণ ভট্টাচাৰ্য্য)

বিপৰীতে,

“সুৱঞ্জনা ওইখানে যেয়োনাৰো তুমি,

বোলোনাকো কথা ওই যুবকৰ সাথে

ফিৰে এসো সুৱঞ্জনা

নক্ষত্ৰেৰ ৰূপালি আঙণ ভৱা ৰাতে;।”

(জীৱনানন্দ দাস)

স্বদেশ প্ৰেমতো কবিৰ আবেগ উঠলি উঠে—

“মোৰ দেশ-মোৰ কল্পোলিত সপোনৰ উত্তাল

তৰংগই মোক লৈ যায় গভীৰৰ পৰা গভীৰতলৈ,

আদৰ্শৰ কঠিন পৰ্বত-মূললৈ.....”

(হীৰেণ ভট্টাচাৰ্য্য)

কবিৰ হৃদয়ত প্ৰজ্বলিত হোৱা বিদ্ৰোহৰ অগনিও কবিতা হৈ ওলায় আহে —

“মোৰ কবিতা

একযোগে

গান, গান

মেশিন গান”

(দিনেশ দাস)

ধূৰ্তীলী কিম্বা ভণ্ডামীয়ে যেতিয়া সমাজৰ প্ৰগতি বাধাগ্ৰস্ত কৰে তেতিয়া সুকোমল কবি— হৃদয়ে অগ্নি বৰহিৰ পানে —

“প্ৰথক্ষনৰ ধূৰ্ত ফাকিয়ে

উৰ্দ্ধগামিনী প্ৰগতি-গতিক মাৰঘাত মাৰি

কবি দিয়ে অধোগতি,

তাতে তোলোনেকি বিপ্ৰব মোৰ, তাতে

তোলোনেকি তাণ্ডৰ?

(অক্ষিকাগিৰি বায়টৌধুৰী)

এই দৰে দেখা যায় যে একোটা কবিতাৰ জন্মলগত জড়িত হৈ থাকে কবি হৃদয়ৰ আবেগিক স্পন্দন। প্ৰত্যক্ষই হওক বা পৰোক্ষই হওক, অভিজ্ঞতাই সঞ্চাৰিত কৰা হৃদয়াবেগেই হৈছে কবিতাৰ প্ৰাণ, অন্যথা সুগঠিত হ'লেও ই হ'ব মৃতদেহৰ দৰেই নিস্পন্দ। ●●●

অ'ৰ ছিগা চুলি' ত'ৰ ছিগা চুলি বান্ধি যাওঁ নেঘেৰী খোপা

শ্ৰীদিব্যজ্যোতি মহন্ত, শ্ৰবণ, গণিত বিভাগ

অন্য ছোৱালী মহাবিদ্যালয়ৰ তুলনাত আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত Mathematics বিষয়টো পঢ়া ছাত্ৰীৰ সংখ্যা নিচেই তাকৰ। কিন্তু বৰ্তমান সময়ত প্ৰায় প্ৰতিটো বিভাগতে গণিতৰ বহল প্ৰয়োগ দেখা যায়। বৰ্তমান প্ৰতিযোগিতাৰ যুগ। সেয়ে প্ৰতিযোগিতাৰ মানসিকতাৰে আগ্ৰহ কৰি বিষয়টো নপঢ়িলে তাক আয়ত্ত কৰা কঠিন হয় আৰু সেয়ে ভাল ফল পোৱাও দেখা নেযায়।

ছাত্ৰীসকলৰ বাবে সীমিত পৰিসৰৰ মাজত বিভিন্ন বিষয়ৰ চেমিনাৰ আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত হৈ আহিছে। ১৯৯৫ চনৰ ৭ চেপ্তেম্বৰত এই লিখক শিক্ষক গোটৰ সম্পাদক হৈ থাকোতে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত "History of Mathematics-its contribution to civilization and culture" শীৰ্ষক এখন চেমিনাৰ অনুষ্ঠিত হৈছিল। এই চেমিনাৰৰ অন্তত নগাঁৱৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ গণিতৰ প্ৰতি আগ্ৰহ বঢ়োৱাৰ বাবে কাম কৰি যাবলৈ "অসম গণিত শিক্ষায়তন-নগাঁও শাখা" নামৰ "অসম গণিত শিক্ষায়তন" নামৰ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ত মুখ্য কাৰ্যালয় থকা অসমভিত্তিক অনুষ্ঠানটোৰ এটি শাখা খোলা হয়। আমি এই শাখাৰ সম্পাদক হৈ থকা বছৰ কেইটাত আমাৰ ছাত্ৰী সকলৰ লগতে ইয়াৰ বিভিন্ন শিক্ষানুষ্ঠানৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ গণিতৰ প্ৰতি থকা অহেতুক ভয় আতঁৰোৱাৰ বাবে গণিতভিত্তিক বিভিন্ন প্ৰতিযোগিতা আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত অনুষ্ঠিত কৰা হৈছিল। ১৯৯৬ চনৰ ৩ চেপ্তেম্বৰত অঙ্কপ্ৰদৰ্শৰ ১৫/১৬ বছৰীয়া

"Computer-kid" ৰূপে খ্যাত শ্ৰীমান টুন্ডা ক্ৰান্তি কিৰণে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত তেওঁৰ আচৰিত ধৰণৰ গণনা কাৰ্য্য প্ৰদৰ্শন কৰি দেখুৱাইছিল। তদুপৰি "Mathematics olympiad", "Mathletics", "Mathematics Quiz" আদি বিভিন্ন প্ৰতিযোগিতা আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত অনুষ্ঠিত হৈছিল।

এই অনুষ্ঠান বিলাক কৰাৰ উদ্দেশ্য হ'ল যে আমাৰ ছাত্ৰীসকলৰ উপৰিও বিভিন্ন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ গণিতৰ প্ৰতি আগ্ৰহ বৃদ্ধি হওক, গণিত বিষয়ৰ প্ৰতি থকা শংকা দূৰ হওক আৰু গণিতৰ মাজতো যে আমোদৰ থল আছে উপলব্ধি হওক।

গণিত বিষয়টো বাধ্যতামূলক ভাবে নলৈও আমোদৰ বাবেও চৰ্চা কৰিব পাৰি। এই ধৰণৰ বিস্তাপ-পত্ৰ বহুত আছে। ল'ৰা-ছোৱালীৰপৰা বয়সীয়া লোকলৈকে এনে বহুলোক পাইছে যে তেওঁলোকে আমোদৰ বাবে পঢ়া-শুনা কৰে। তলত সৰু সৰু দুটামান কথা উল্লেখ কৰা হ'ল। বিভিন্ন সমাজত বিভিন্ন জনে বিভিন্ন ধৰণেৰে এই সমূহৰ চৰ্চা বিভিন্ন সময়ত কৰি আহিছে।

গ্ৰীচৰ আলেক্সেজেন্দ্ৰিয়া চহৰত ডায়'ফেণ্টাছ নামৰ এজন প্ৰখ্যাত গণিতজ্ঞ আছিল। তেওঁৰ কবৰত লিখা কথাখিনিতো গণিতৰ ভাষাই ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। কথাখিনিৰ সাৰমৰ্ম হ'ল —

ডায়'ফেণ্টাছৰ জীৱনৰ ছভাগৰ এভাগ পাৰ হৈছিল

সোনাৰী ল'ৰালি কাগত, জীৱনৰ বাৰ ভাগৰ এভাগত তেওঁ দাড়ি ৰাখিছিল, জীৱনৰ সাতভাগৰ এভাগ সন্তানহীন বৈবাহিক জীৱন কটাইছিল, কিন্তু ইয়াৰ ৫ বছৰ পাচত তেওঁ এটা পুত্ৰ সন্তান লাভ কৰিলে। পিচে দুখৰ কথা ডায়'ফেণ্টাচ্ বিমান বছৰ জীয়াই আছিল তাৰ ঠিক অৰ্ধেক কালহে তেওঁৰ পুতেক জীয়াই আছিল। এই দুখেই পুত্ৰ বিয়োগৰ চাৰি বছৰ পাছত এই মহান গণিতজ্ঞজনৰ মৃত্যু হয়।

ৰসামোদী পাঠকে ডায়'ফেণ্টাচ্ আৰু তেওঁৰ পুতেক কিমান কিমান বছৰ জীয়াই আছিল উলিয়াব পাৰে। ৮৪ বছৰ বয়সত বাপেকৰ আৰু ৪২ বছৰ বয়সত পুতেকৰ মৃত্যু হৈছিল।

ইয়াৰ লগতে প্ৰচলিত আৰু দুটামান আমোদৰ কথা কোৱা হ'ল। অৱশ্যে সকলোৰে আমোদৰ খল নেথাকিবও পাৰে, কিয়নো নিজৰ ৰুচিৰ ওপৰতহে আমোদ নিৰ্ভৰ কৰে।

37 ক ক্ৰমে 3,6,9,12,15,18,21,24 আৰু 27 ৰে পূৰণ কৰিলে পোৱা পূৰণফলকেইটা চাওক –

$$\begin{aligned} 37 \times 3 &= 111 \\ 37 \times 18 &= 666 \\ 37 \times 6 &= 222 \\ 37 \times 21 &= 777 \\ 37 \times 9 &= 333 \\ 37 \times 24 &= 888 \\ 37 \times 12 &= 444 \\ 37 \times 27 &= 999 \\ 37 \times 15 &= 555 \end{aligned}$$

ইমানতে শেষ নহয়। 37 ক ক্ৰমে 30, 33,36,39 (অৰ্থাৎ 3 যোগ কৰি পোৱা সংখ্যা বিলাকেৰে) আদিৰে পূৰণ কৰি সংখ্যাবোৰ পাতি চালে কি

বিশেষ ৰূপ পালে মন কৰক। সংখ্যাবোৰৰ সাজেদে সচাকৈয়ে লক্ষ্য কৰিবলগীয়া।

এইবাৰ ইয়াতকৈ ডাঙৰ পূৰণ এটা কৰিবলৈ যত্ন কৰক। নহ'লে Calculator টো চপাই লওক।

123456789 এই সংখ্যাটোক ক্ৰমে 9,18,27,36,45,54,63,72,81 ৰে পূৰণ কৰি চাওক।

$$\begin{aligned} 123456789 \times 9 &= 1111111101 \\ 123456789 \times 18 &= 2222222202 \end{aligned}$$

এইদৰে ক্ৰমে কৰি গৈ থাকক। যি সমূহ ফলাফল পালে মন কৰক আৰু কিয় এনে হ'ল ভাবক।

এইবাৰ বন্ধু-বান্ধৱৰ লগত খেলিব পৰা খেল এটা চাওক। এটা তিনিটা অংকযুক্ত সংখ্যা (a three digit number) লওক। ইয়াক 11 ৰে পূৰণ কৰক। এই ফলটোক আকৌ 91 ৰে পূৰণ কৰক কি পালে চাওক।

মই ল'লো যেনিবা 632। ইয়াক 11 ৰে পূৰণ কৰিলে হ'ল 6952। ইয়াক পুনৰ 91 ৰে পূৰণ কৰাত হ'ল 632632। অৰ্থাৎ প্ৰথমে লোৱা সংখ্যাটোকে দুবাৰ পাতিলেই হ'ল।

শেৰত এটি প্ৰশ্ন আগবঢ়ালো —
তলত দিয়া ছবি খনত কিমানটা ত্ৰিভুজ (Triangle) আছে হিচাপ কৰক।

উত্তৰটো শুদ্ধ হৈছেনে নে নাই নিশ্চিত হওক। এনেধৰণৰ পূৰণ বা ছবি আপোনালোকও উদ্ভাৱন কৰিব পাৰিব।

কবিতা

বৰষুণৰ গান

অপৰাজিতা পূজাৰী, সাতক প্ৰথম বৰ্ষ

গোটেই বাতিটো তিতিছিল বৰষুণ জাকত
হব্ হব্ কৈ অহা বৰষুণ
আহ অ' বৰষুণ আহ
হুহুহুহুই আহ
গুম্ গুমাই আহ
সেউজীয়াৰ মায়েৰে আহি
জন্মলাই দে
কেঁচা পুৰতি
গলাই দে
ধোঁৱা বাকদেৰে গঢ়া মোৰ আত্মা
আকৌ জীৱন লওঁ মাটিৰপৰা
কেঁচা মাটিৰ নিশ্বাসত ওলোমাই দিওঁ স্পৰ্শক।

ডুবি যাওক মোৰ দালান
নিকা হওক
তেজ লগা দিনবোৰ আমাৰ।
পদুম পাতত লবক্ ফৰক্ টোপালৰ দৰে
দেওদি ফুবো মই
বুলবুলি হৈ
কোষে কোষে মোৰ বাজি উঠক
মেঘমল্লাৰ
আহ অ' বৰষুণ আহ
যদিও দেশত বান
তোৰ বাবে মই পদূলিতে বওঁ। ●

বগীতৰালৈ বুলি

জয়শ্ৰী শহীকীয়া, সাতক প্ৰথম বৰ্ষ

মেলি দিলো হতাশাব কঞ্জলা কমাল
বতাহৰ পাকে পাকে ঘুৰি
সি মোৰ ভিতৰ সোমাল
দুঃসহ যত্না
বগীতৰা, তই জানো আহিবি
বোকা পানী খচকি?
ঈশ্বৰৰ ফাঁচিৰ দাবীত (!) ড্ৰাগ্‌চৰ সেবক হৈ
মুখৰ হোৱা মোৰ ভাইটোৰ
কি হ'ব অ' বগীতৰা?
দুপুৰাই মাত্ৰ ৰূপিত মাটি
তই জানো নাজান?
কি দবে চলাওঁ অতখন
সংসাৰৰ বোজা,
চৌদিশে হাঁহাকাৰ
দৌতা-প্ৰভুসকলৰ অন্তঃসাৰশূণ্য
টিঘিল্ ঘিলনি।
ভয় নকৰিবি বগীতৰা
আমিবোৰ মৰা নাই এতিয়াও
তই মোৰ 'মন ভবা পুৱা'
তোৰে পৰাই আৰম্ভ কৰিম
তোৰে মোৰে 'আলোকৰে যাত্ৰা'
সন্ত্ৰাৰনাৰ ভৰত দোঁখাই পৰিব
তোৰ আহিনব পথাৰ হেন দেহা
বগীতৰা অ' থমকি নৰবি
তই মোৰ মন ভবা পুৱা।
আকাশ চুৰি, ইয়ালৈ আহ
শ্যামলী বৃক্ষৰ ফল হাতত ল
এতিয়া ক, জুবালনে হৃদয় তোৰ? ●

আকাশ

মৌচুমী বৰা, সাতক তৃতীয় বৰ্ষ

নিয়ৰ-সিঙ এটি সন্ধিয়া
আকাশত জোনাকৰ বৰষুণ
কোমল মলয়াই কঁপাই যোৱা মোৰ মন
মবহা সপোনবোৰ জোনাকৰ চাৰিওফালে
সিঁচৰিত
কবিতাতকৈ আকাশেই ভাল,
ইমান গভীৰতাক বুকুতলৈ থাকিব পাৰি
চিৰদিন চিৰকাল। ●

আশা

চন্দনা বেজবৰুৱা, সাতক দ্বিতীয় বৰ্ষ

বাহিৰৰ জোনাকৰ মিঠা পৰশত
তাই সাব পাই উঠিছিল
আৰু যেতিয়া
লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল আধা লিখা কবিতাটো
তেতিয়া আকাশত আন্ধাৰ নামিছিল
তাইব কেঁচা ঘাঁ লগা হিয়াখনে
চিৎকাৰ কৰি উঠিছিল
আৰু লগে লগে
আকাশৰ বুকুতলৈ নিঃশব্দ কৰিছিল
সমস্ত শ্ৰোভ
কাৰণ —
তাই বহুদিন ধৰি যুঁজি আছিল
আকাশৰ স'তে। ●

আগমন

পল্লবী শইকীয়া, সাতক প্ৰথম বৰ্ষ

শাওনৰ ভবদুপৰীয়া আগজাননী নিদিয়াকৈয়ে
বৰষুণজাক আহিছিল
সিম্‌সিমিয়া বৰষুণজাকে
গছৰ পাতবোৰ ধুই নিছিল,
মাটিবোৰ ভিজিছিল
নদীখনৰ পানীবোৰ পাৰ বাগৰি বৈছিল
আৰু
সেমেকা মাটিত তুমি অহাৰ খোজ
দকৈয়ে বহিছিল। ●

কবিতা

পূববী বড়ো, সাতক তৃতীয় বৰ্ষ

'গভীৰ নিশা ময়ো কথাপাতো'
নীৰৰ নিস্তন্ধ গভীৰ বাতি
জোনাকী পৰবা, জেঠি, সাপ, বেঙুবোৰে
হৃদয় উজাৰি কথাপাতো, গান গায়
সিহঁতৰ অবুজ ভাষাৰে, খুব গোপনে।
সেউজীয়া টেবুলক্ক'থৰে ঢকা পুৰণা টেবুলখন,
চকীখন, জ্বলন্ত লেম্পটো, উকা বগা কাগজখিলা,
কলমটো, দুটোপাল চিয়াহী আৰু তপত চকুলো
ইহঁত মোৰ চিনাকি আপোন, বিশ্বাসী বন্ধু।
ইহঁতে মোক কোনোদিন প্ৰবঞ্চনা কৰা নাই,
ময়ো কৰা নাই।

মোৰ হৃদয়ক, ভাষাক, আশা-নিৰাশা, দুখক
ভালকৈ বুজে একমাত্ৰ ইহঁতেই।
ইহঁতৰ প্ৰত্যেকৰে নিজা বিবেক, আত্মা, ব্যক্তিত্ব আছে
দিনৰ পোহৰত পৃথিবীৰ কোনো চলনাই
কেতিয়াও স্পৰ্শ কৰিব নোৱাৰে।
ইহঁত ধীৰ, গহীন, গভীৰ আৰু সত্য।
নিজান নিতাল নিশা ময়ো কথাপাতো
ইহঁতৰ লগত, খুব গোপনে নিঃশব্দে
বহু কথা এক, দুই, শ-হাজাৰ ...।

বিদায় লগত মোৰ হৃদয়ে হাহাকার কৰে
তইতে মোক এৰি নাযাবি বন্ধু
দিনৰ পোহৰত মোক কোনোৱে নুবুজে
যিমনে সিহঁতৰ ওচৰলৈ যাব বিচাৰোঁ
সিমনে মোৰ পৰা যে আঁতৰি যায়।

কাৰোৰাৰ চলনাই সিহঁত সকলোকে
গ্ৰাস কৰি পেলাইছে
অজানিতে বৈ পৰে ধাৰাসাবে তপত স্নোডক
ভয় হয় কোনোৱাই যদি দেখে?
তেতিয়া ইহঁতে বগা গামোচাখনেৰে
আলফুলে চকুলো মচি দিয়ে
তাৰপিছত — তাৰপিছত সকলোৰে
শান্তিৰে শুবলৈ চেষ্টা কৰো
আজিলৈ শুভবাত্ৰি বন্ধু! ●

নিৰ্জনতা

শৰ্মিলা হাজৰিকা, সাতক দ্বিতীয় বৰ্ষ

কবিতা মোৰ দুখৰ
কুৰবীজনী হৈ
নিৰ্জনতাত নাচি উঠে,
তুলসী তলৰ চাকিটিৰ দৰে।
নিৰ্ভৰত জেনেপা লগা
কলপাত এখনি হৈ,
কান্দি উঠে মোৰ হিয়া
শেষ নিশাৰ কেতেকীৰ দৰে
মাজনিশা সাৰপালেই
গম পাবা —
মোৰ শোভেলিৰ চৌপাশে
পৰি থকা
একাঠু অশ্ৰুজলৰ বতৰা
মোৰ হিয়াৰ আজন্ম
দুখবোৰেই
মোৰ কবিতাত
মবহা শেৰালী হৈ ফুলে
দুখৰ নিশাত জোনাক
বোলাই,
কবিতা এইদৰেই আছে
নিৰ্জনতাত মোৰ কাষলৈ'। ●

সুব

অনামিকা শইকীয়া, শান্তক প্ৰথম বৰ্ষ

এটি হেৰোৱা সুব শুনিবলৈ তৰা লেখি লেখি
পাব কবিছিলো বহু জোনাক আৰু আন্ধাৰৰ নিশা,
শবতৰ কোনো এটা মাজনিশা হেৰাই গৈছিল
সেই সুবৰ লহৰ
এটি নগ্ন সুবৰ সঁতে,
চেতাৰ চিহ্ন তৰিবোৰে মোৰ নুকু জাপ খুৱাই নিছিল
হঠাৎ পূৰ্ণ নিশা সাৰ পাই উঠিছিলো
চেতাৰ চিহ্না তাঁবোৰ জোৰা লগাব খোজা
এটি বাহীৰ সুৰত।
য'ত নাই ফাগুনৰ পলাশৰ বোল,
বাৰিষাৰ নদীৰ বান
কুৰিটা বসন্ত বিচাৰি ফুৰা সেই সুব
বহু দূৰে দূৰে থাকি তেওঁ বজাইছিল
নিৰ্য্যবত সেমেকা শেৰালিৰ সুবাসে
ভৰপূৰ সেই সেই উজীয়া সুব। ●

মোৰ দৃষ্টিত তুমি

বিন্ৰিম্ দত্ত, উচ্চতৰ মাধ্যমিক দ্বিতীয় বৰ্ষ

সপোনৰ টোপোলাটো মেলি দিছে
জোনটোৰে লিবিৰি-বিদাৰি চালে
তুমিও এবাৰ চোৱা
লেচেৰি বোটলা ব'দালিৰ কবিতা

মোৰ কবিতাৰ প্ৰতিটো শব্দতেই
তোমাৰ গোক
আলতীয়া মাটিৰ গোক,
মোৰ অতিকৈ আপোন।
মোৰ কবিতাৰ প্ৰতিটো স্তবকে স্তবকে
তুমি ব'দ, বৰষুণ আৰু বহুতো।

তুমি নদী হোৱা অথবা আকাশ,
বতাহ অথবা ব'দ
জোন অথবা জোনাক
মোৰ হৃদয়ত তুমি, মাথো তুমিয়েই

মোৰ কবিতাত
তুমি এটা সুৰভি কোমল কবিতা,
মোৰ পদূলিত
তুমি অনুভবৰ এসম্বন্ধ।
মোৰ পথাৰত
তুমি শাওনৰ প্ৰথমজাক-বৰষুণ,
মোৰ দেহত
তুমি যৌৱনৰ সাজোন-কাচোন
মোৰ দৃষ্টিত তুমি,
মাথো তুমিয়েই। ●

একবিংশ শতিকাৰ প্ৰতি

গাৰ্গী গীতম বৰা, উচ্চতৰ মাধ্যমিক প্ৰথম বৰ্ষ

ভাইন'চৰবোৰ বিলুপ্ত হ'ল
বহু যুগ পাব হৈ
আহি
আধুনিক যুগ।

আমি সভ্য হ'লো।
আইতাৰ সাধুকথাৰ তুলসীজোপা
চন্দ্ৰৰ কলংক হ'ল,
চন্দ্ৰ, সূৰ্য্য দেৱতাসকল
মানুহৰ পুতলা হ'ল।
শেষহোৱা নাই
শিঙ পূৰ্ণিমাৰ জোনাক।

কণল'ৰা আইটিয়ে,
এতিয়াও আশাকৰে
ককা-আইতাৰ সোলা মুখৰ
সোণৰ সঁফুৰা
আয়ে দিয়া বস্তিগাছি
এতিয়াও নাচি থাকে তুলসী তলত,
কুলিটিয়ে বসন্তক মাতে
সখিয়তিয়ে সখিক বিচাৰে
কেতেকীয়ে হিয়া ভাঙি এতিয়াও গছত
বিনায়
একবিংশ শতিকাৰ পূৰ্বা
এই আহে এই আহে।
থাকিবনে তেতিয়াও
ককা-আইতাৰ শীতলী কোলা?
কণল'ৰা- আইটিয়ে জোনাকত বহি
আমনি কৰিবনে সাধু ক'বলৈ?
ফুল-ফস থাকিবনে
ময়ূৰে নাচিব?

থাকিবনে মানুহৰ মৌ-মিঠা মাত?
কবিৰ কাপ স্থিৰ হ'ব
শিল্পীৰ তুলিকা শুকাব
নিৰ্ভুল যন্ত্ৰ হ'ব নতুন মানুহ।
নে আইব মহাপ্ৰলয়
এইবাৰ লুপ্ত হ'ব
সমস্ত মানুহ?
একবিংশ শতিকা,
তুমি নাহিবা
ধ্বংসৰ ধুমুহা হৈ,
আহিবা
শেৰালী ফুলাৰ বতৰলৈ,
বকুলৰ সুগন্ধ লৈ
তুমি যেন আহা প্ৰিয়জন হৈ,
এপাহি কপৌফুল হাতত লৈ
চেনেহীক দিবলৈ
এই আশাৰ বৈ আছো
তোমাক আদৰিবলৈ। ●

অনুবণন

ববিতা শর্মা, সাতক প্রথম বর্ষ

জোনাকত স্মৃতির বরষুণ
তোমার হিমসিক্ত হাতত মোব হাত
লগত অযুত তবাব সপোন।
প্রেম-পিয়াসী আতুব হৃদয়
মোব আকুল হৃদপিণ্ড শুক্ক হওঁ হওঁ
এতিয়া পূবতি নিশা
অমুর্গক জিহ্বাসা
অভীষ্ট দুই আত্মাব মিলন।
পাবিপাৰ্শ্বিক নৈশেদ
নিশা পতিব সংসাব শুবনি
অযুত তবাব সান্নিধ্য।
ব্যস্ত পৃথিবীৰ কত নিলগত
প্রেমব সপোন তবাব দেশত
জোনব অকুণ্ঠ আবাহন নেওচি
মই যে এতিয়া দুমহলাব ছাদত
টোপনিক জনাই প্রত্যাহান
ব্যস্ত হৈছে
গ্রহণত অকৃত্ৰিম মবম, সাক্ষী
সৌবা,
আজন্ম চিনাকি মোব
তকরা কদম। ●

বাংলা কবিতা

সখি

কুমারী পূর্ণিমা দাস, সাতক তৃতীয় বর্ষ।

একটি নাম নাজানা ছোট্ট পাখি
নানা রংএর ডানা মেলে
হঠাৎ উড়ে আসলো—
বসলো ঠিক বারান্দার ছোট্ট একটি গাছের ডালে।
কোনো এক ছুটির দিনদুপুরে—
সকলে যখন নিঝুম ঘুমে
আমার ঘুম ভাঙ্গল একটি মিষ্টি মধুর স্বরে,
চেয়ে দেখি একটি সুন্দর পাখি বসে আছে
আমারই সন্মুখে।।
প্রথম দৃষ্টিতেই ভালোবেসে ফেললাম তাকে
মনে মনে একটি নামও দিলাম “খুশী”—
কি? পছন্দ হয়েছে সখি?
তার ঠোঁটে যেন সদা লেগে আছে
মিষ্টি হাসি,
তার নির্মল আঁখি বারবার বলে
ভালোবাসো আমাকে!
আমি চেয়ে আছি তার দিকে
সেও দেখছে আমাকে
দুজনেই পলক না ফেলে—
যাকে বলে, ভালোবাসা প্রথম দর্শনে।।
কিন্তু জানি; এ ভালোবাসা থাকবে না চিরদিনে
পাখি, তুমি চলে যাবে নিজের আন্ডানে
আমিও হয়ত ব্যস্ত হয়ে যাব নিজের কাজে।
কিন্তু, সখি তুমি মাঝে মাঝে এসো
সতাই; আমি ভালোবেসেছি যে তোমাকে!
তোমার ভালোবাসা চিরদিন বাসাবেঁধে থাকবে
আমার হৃদয়ের কোন আজানা স্থানে।।●

স্বাধীনতার স্বাদ

সোমা আচার্য, অধ্যাপিকা, বাংলা বিভাগ

স্বাধীনতা নেমেছে দেখো ভারতের বুকে
বিজয়া উল্লাসে মেতে মাতৃভূমির দিকে দিকে।।

স্বাধীনতা নেমেছে আজ, নগরের পথে পথে,
যুবকটি নিশ্চিত্তে তাই ঘুমায় ফুটপাথে।।

স্বাধীনতা নেমেছে দেখো সন্ধ্যার নদীতটে,
সন্ধ্যাতারা পালায় পাছে ছোবল সারে কোন কেউটে।।

স্বাধীনতা নেমেছে আজ প্রভাত বেলার মুক্ত হাওয়ার
শুকতারাটা ওড়েনা বুকে ভয়েতে দেখো চুটছে কোথায়।।

স্বাধীনতা নেমেছে ঐ রাস্তাসাটির গোঁয়োপথে।
বোনা মাথার বুদ্ধ কানু ছুটছে তবু খাজনা দিতে।।

স্বাধীনতা এসেছে দেখো সম্বোধনের মাথার পরে।
মাতা-পিতার আদেশ মিছে, নিজের বিচার সবার উপরে।।

স্বাধীনতা নেমেছে দেখো ভোগের খাদ্যে নির্বিবাদে।
অন্নহারা হাজার জীবন পাত্র হাতে বিকোয় হাটে।।
জন্ম স্বাধীন, মৃত্যু স্বাধীন, স্বাধীন দেশের বাতাস।
সব-স্বাধীনের রং চড়িয়ে দেশটা তবু হতাশ।। ●

গল্প

এদিনত দিনবোৰ ...

জয়শ্ৰী শইকীয়া, সাতক বিত্তীয় বৰ্ষ

অতীত আৰু বৰ্তমানে যাক অভাবনীয়ভাৱে ঠগাইছে, সি বাক ভৱিষ্যতৰ বগুচুৱা সপোন দেখেনে ? সপোন নোহোৱাকৈ জীয়াই থাকিব নোৱাৰি ? মই যে অলপ আগলৈকে ভাবি আছিলো কিবা-কিবা (!) বোৰ, কিনো আছিল সেইবোৰ ? নিজৰ কথা ? সোণালী ভৱিষ্যত এটাৰ কথা ? নে মোৰ বয়সৰে প্ৰসেনজিতে ক'বৰ দৰে 'প্ৰেয়সীক ধ্যান কৰি' ? ভাগ্যত বিশ্বাসী নহ'লেও পৰিস্থিতিয়ে যি ঠাইত উপনীত কৰাইছে মোক - তাত আৰু কি ভৱিষ্যতৰ কথা ভাবিম !

এতিয়া মনলৈ আহিছে অতীতটোৰ কথা। এটা

সোতৰ বছৰীয়া ডেকাৰ অতীত ! (এই যে ভাবিলো, সিওতো লগে লগে অতীত হৈ পৰিল।) স্থিতিশীল বৰ্তমানৰ গতিটো যন্ত্ৰৰ দৰে নিস্পৃহ বান্ধতাৰ মাজেদি চলি আছে। ভৱিষ্যত ? ... আশা আগতে আছিল - এতিয়া নাই। কল্পনা আছিল বাবে সপোনো আছিল ... আৰু এতিয়া ? - এটা বিৰাট শূন্যতা। তাৰ মাজত মই। চহৰখনৰ প্ৰখ্যাত উকীল আৰু প্ৰতিষ্ঠিত ব্যবসায়ী ভৱানন্দ চলিহাৰ একমাত্ৰ সন্তান অকিনাশ চলিহা। সুদৃশ্য ঘৰটোৰ বেলকনিত এয়া এক নৱযৌৱনপ্ৰাপ্ত ডেকা ল'ৰা। চৌপাশৰ ফুলবোৰে নিজান হৈ পৰা ঘৰটোৰ শোভা

বড়োবাত ভাৰ হৈছে সিহঁত ফেন ঠিক 'Blossomed Furze unprofitably gay ...'

আবেলি হৈ আহিছে। বাস্তাটোৰ সিপাৰে থকা খালী ঠাইভোখৰৰ ওপৰৰ আকাশখনক হেঙুলীয়া বাতি এটাৰ দৰে দেখা গৈছে। দুটামান দলচ্যুত (!) কাউৰীয়ে কা-কা কৰি দূৰ দিগন্তত হেৰাই গৈছে। ওচৰৰ কাবোৰাৰ ঘৰত য়ানীৰ মিউজিক বজাইছে। বাস্তাত গাড়ী-মটৰৰ অহা-যোৱা। চৌপাশৰ শব্দসমূহৰ মাজত আছন্ন হৈ বহি আছে মই। ভাৰ হৈছে-মোক এৰি থৈ ফেন পৃথিবীখন গৈ আছে .. গৈ আছে ...

দুদিন হ'ল হোটেলৰপৰা ঘৰলৈ অহা। নেলাগে মোক কাবো সাহচৰ্য। কোনে জানিব ? দিনে-বাতিয়ে একেলগে থকা কামমেট্ নিবিড়েওতো নাজানে যে অনবৰতে মুখেৰে ভাৰগধুৰ সংলাপ বলকি অকালপক্কতাৰ চিনাকি দিয়া অবিনাশ সকলোৰে অলক্ষিতে মৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে ... লগৰবোৰ এতিয়া উচ্চতৰ মাধ্যমিক চূড়ান্ত পৰীক্ষাৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰা। 'কেবিয়াব্ নামৰ গাহৰি'টোৰ নেজত ধৰি ঘূৰাৰ প্ৰতিযোগিতাত নামাৰ ইচ্ছা আৰু নাই। জীৱন আৰু জগতে কিমান যে শিকাইছে ...

লোকৰ পিতা-পুত্ৰৰ বিবাদ স্বীমাংসা কৰি বৰ বৰ লে'কচাব্ মৰা মোৰ দেউতাই পত্নী মালিকিকাৰ কথামতে একমাত্ৰ পুত্ৰক চাৰিবছৰ বয়সতে থৈ আহিছিল দাৰ্জিলিঙৰ দামী বোৰ্ডিং স্কুলখনত ...। ফেঁকুৰি ফেঁকুৰি কাপিছিলো বাতি মাৰ বুকুত সোমাই ওৰলৈ নেপাই। তেতিয়া জনা নাছিলো যে মোৰ মাৰ দৰে আধুনিকাবোৰে সৌন্দৰ্য হানি হোৱাৰ আশংকাত সন্তানক মাতৃ-সুন্দৰ সোৱাদ নিদিয়ৈ। তাৰ পিছতো - গম নোপোৱা হ'লেই ভাল আছিল বাকীবোৰ কথা - এতিয়া বুজিছো - আজিৰ আধুনিক জগতৰ ব্যস্ততাত সন্তানৰ মানসিক অৱস্থাৰ উমান ল'বলৈ মোৰ পিতৃ-মাতৃৰ আহৰি নাই। মাত্ৰ দৌৰি আছে আৰু দৌৰি আছে ...

কিয় ভাবিছো আজি মই এইবোৰ ! এটা দীঘল বাতিৰ পিছত বাতিপুৰাটো কেনে হ'ব তাক চোৱাৰ হাবিয়াস মোৰ আৰু নাই। সৌ সিদিনালৈকে মুকলি আকাশৰ তললৈ দৌৰি মাৰিছিলো ব্ৰহ্মপুৰাতোই - সূৰ্যোদয়ৰ সময়ৰ বঙামেঘৰ চপৰাবোৰ চাবলৈ। কি যে এক অদ্ভুত শিহৰণ .. কিন্তু, মোহভংগ হ'বলৈ লাগে কিমান পৰ ?

ভৱিষ্যতৰ কথা ভাবিছিলো তেতিয়াই, যেতিয়া

দিনবোৰ বঙীণ কল্পনাৰ আবেশত সুমধুৰ আৰু সবস হৈ উঠিছিল। ল'ৰা-ছোৱালীবোৰে soft Toy, Teddy Bear লৈ খেলাৰ সময়ত মই ধুমুহা গাজনিৰে ভৰা আকাশখনলৈ মূৰ তুলি চাব পৰা হৈছিলো। ... এটা সময়ত পঢ়িবলৈ আৰম্ভ কৰিছিলো ছুবাট্ মিগল আত্মজীৱনীখন। ঠিক তেনে এটা সময়তে চকুৰ টোপনি হৰিছিল নলবাৰীত সেনাৰ হাতত বৰদেউতাৰ ল'ৰা ইন্দ্ৰজিত দাদাৰ মৃত্যু হোৱাৰ খবৰটোৰে। জীৱনটোক যে কিমান ভাল পাইছিল সি ! দেশৰ শাজিৰক্ষীহঁতে মটৰৰ চকাৰ টায়াবোৰে পুৰি মাৰিলে তাক। সি বোলে সন্তানস্বামী আছিল। 'এতিয়া মোৰ সমনীয়াবোৰে জীৱনটো উপভোগ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছেহে এথেনা' (নিবিড়ে কয়)। 'আৰু মই ? ভেন্ গঘৰ 'লাষ্ট ফ্ৰ' লাইফ্' পঢ়ি জীয়াই থকাৰ হেঁপাহ হেৰুৱাই পেলাইছো। সেইবোৰো বহুত কথা।

দিনৰ পোহৰ শেষ হৈ আহিছে। চৌপাশৰ গছবোৰৰ সেউজীয়া পাতবোৰ ক'লা হৈ পৰিছে। সুকুৰাৰ বগুৰ খেলা শেষ হ'ল - ঠিক মোৰ 'Flame of life'- অৰ দৰে। এৰা, মোৰ জীৱন শিখা ! সকলো অশান্তি ওৰ পৰিব কাইলৈ পুৱা। লগত থকা এবটল pesticide - এই ইয়াৰ বাবে যথেষ্ট হ'ব (যাৰ তীব্ৰ বিষৰ প্ৰভাৱত আৰম্ভ হ'ব মোৰ স্বৰ্গ বা নৰক (!) যাত্ৰা)।

মোৰ ঘৰ ... দেউতা প্ৰায়ে থাকে ঘৰৰ কাষতে থকা চেম্বাৰত। য'ত বহি তেওঁ আঁচনি কৰে গতিবাম খেতিয়কৰ বাওতলীভোখৰ গাঁৱৰে বসেশ্বৰ মহাজনৰ হাতলৈ যোৱাৰ। (তাৰ পিছত এদিন নিজৰে গোহালিত কাঁচী লাগি গতিবাম ওলমি থকাটো আজিৰপৰা পাঁচবছৰৰ আগৰ পলাশবাৰী গাঁৱৰ এটা সৰু ঘটনা)। বাতি বাতি দেউতাৰ কোঠালৈ অহা সুন্দৰীহঁতৰ লগত মোৰ মাতৃৰ সাক্ষাৎ হৈছে নে নাই ক'ব নোৱাৰো। (অৱশ্যে পত্নীৰ সুন্দৰ দেহটোৱেও দেউতাৰ প্ৰতিষ্ঠা লাভত কম সহায় কৰা নাই)। এদিন বহুত ঘৰত থাকোতে হৰিকাইল কথামতে গাড়ীখন লৈ পুৱতি নিশা গ'লো মোৰ মাতৃদেৱীক 'ক্লাব্ মিট'ৰ পৰা আনিবলৈ - (পিতৃদেৱৰ ব্যবসায়ৰ কামত তেতিয়া শিলঙত)। বঙীণ বাল্যৰ পোহৰত তেওঁৰ অত্যধিক প্ৰসাধনবুদ্ধি মুখখন দেখা গৈছিল সোঁত-মোচ খোৱা কাৰ্বন কপি হেন। নিচাত ধলংপলকৈ আগবাঢ়ি আহি মেদবহুল দেহৰ ভাৰ এৰি দিছিল নিজৰ পুত্ৰৰ ওপৰত (আন কোনোবা বুলি ভুল কৰি)। মুখমণ্ডল চুমাৰে উপচাই হতভম্ব ল'ৰাটোক

কৈছিল - 'Mr. Chaudhuri, I want to enjoy' কি যে বীভৎস সত্য ... এক উদ্ভৱবিহীন সঁধৰ।

দাৰ্জিলিঙত ICSE পাছ কৰি বৰ্তমানৰ কলেজখনৰ হোটেলত থাকিবলৈ লোৱাৰে পৰা লক্ষ কৰিছিলো মৰম লগা মুখখনেৰে সৈতে বাস্তাৰ দাঁতিৰ জিবনীচ'বাটোত থকা পাগলীজনীক। ভদ্ৰলোকসকলে তাইৰ অৰ্ধ-উলংগ দেহটোলৈ নাচায়, তাই বোলে 'বেশ্যা' ! ময়লাযুক্ত কাপোৰৰ দুৰ্গন্ধত ওচৰ চাপিব নোৱাৰি (খৰিদাৰ নোহোৱাকৈয়ে জানো তাই 'বেশ্যা' হৈছে ?) এসময়ত সকলোকে ইতিকিং কৰি সঁচাকৈ তাইৰ তলপেটটো বাঢ়ি আহিল। তাই 'মা' হ'ল। (স্বামীবিনে সন্তানৰ খেতি হয় আমাৰ দেশত).....। এদিন চিকিৎসাৰ অভাৱতে তাইৰ প্ৰাণৰ পুতলীটোৰ মৃত্যু হ'ল। যাৰে তাৰে হাতে-ভৰিয়ে ধৰি বিফল হৈ তাই চৌপাশৰ মানুহবোৰলৈ চাই প্ৰবল আক্ৰোশত চিঞৰি উঠিল - 'চালা চুবৰহঁত, বাতি বাতি মোৰ শুকান মঙহৰ বাবে খমখমীয়া নোট দিব পাৰ ? এতিয়া দিনত মোক পাগলী বুলি হাঁহিছ ? এতিয়া দিনৰ পোহৰত দুটকাও দিব নোৱাৰ ?' সঁচাকৈ যাৰ জন্ম পইচাৰ অভাৱত, পেটৰ ভোকত, বিশটকীয়া সন্তোষৰ ফলত, তাৰ মৃত্যুও হ'ল পইচাৰ অভাৱতেই। ওচৰতে থাকিও মই তাইক সহায় নকৰিলো— সিহঁতবোৰেয়ে মোক হাঁহিব। কৰণ তাই 'বেশ্যা'। ভাবিছিলো দুখীয়াবোৰৰ পেটত ভোক নামৰ বস্তুটো নথকা হ'লেই ভাল আছিল। (ভাতেইতো মানৱতাৰ পলায়ন আৰু স্বাৰ্থপৰতাৰ উত্থান ...)

'ভগৱান— সৰ্বশক্তিমান, সৰ্বমংগলময়।' মই ভাবো, যদি তেওঁ সৰ্বশক্তিমান হয়, তেন্তে সৰ্বমংগলময় নহয় নতুবা যদি তেওঁ সৰ্বমংগলময় তেন্তে সৰ্বশক্তিমান নহয়। নহ'লেহে অকলশৰীয়া মনচুবকাই আৰু আমিনা বোটিহে তেজগ্ৰহণীত মৰিবলৈ পায়নে, এমা-ডিমা পোনাকৈইটাক দলনিত পোপা মেলি ?

জীয়াই থাকি কৰিম কি ? সৃষ্টিৰ আকাংক্ষা আৰু শিশুৰ সৃষ্টি হ'ব। সিহঁতে মাত্ৰ বৃদ্ধি কৰিব আলিবাটৰ জানোৱাৰ সংখ্যা..... এক কুৎসিত সন্তানৰাত শিৰ্যি উঠোঁ। আৰু মোৰ মাতৃ ! তেওঁক দেখিলেই মনত পৰে মূলব্ৰাহ্ম আনন্দৰ 'কুলী' উপন্যাসৰ মিচেছ কেনিঙলৈ। এই সকলোবোৰে জীৱনৰ লক্ষনো কি ? - Birth,

copulation and death

: বুজিছা অবিনাশ, জীৱনটোও এডাল চিগাৰেটৰ দৰে, ছলে আৰু শেষ হৈ যায়। "A man's life's no more than to say one."----- প্ৰয়াগদাই হয়তো সিদিনা ড্ৰাগছৰ নিচাত আছন্ন হৈ মোক বুজাব খুজিছিল যে সি সেই দোকানখনৰ পিছপিনেই তাৰ স্বাধীনতাৰ পূৰ্ণ ব্যবহাৰ কৰিছে। তলমূৰ কৰি আঁতৰি আহিলো— জীৱনটোনো ইমান ভয়াবহ হ'ব পাৰেনে !

ভেন্ গঘেই ঠিক কৰিলে নিজকে মুক্তি দি। চৌপাশে একাৰ নামিল। ডায়বৰ মাজত গুৰুপক্ষৰ জোনটোৰ নিৰ্বাসন আৰম্ভ হৈছে। বাস্তাৰ সিঁদাঁতিত থকা পংগু অনিল ড্ৰাইভাৰৰ ঘৰত এতিয়া খৰিদাৰে ভিৰ কৰাৰ সময়। মাতৃহীনা গাভৰু দীপ্তিৰ ওপৰতে সমস্ত দায়িত্ব এইখন গৃহস্থীৰ। দায়িত্ব পালনৰ কোবত কেতিয়াবা বেমাৰী বাপেকৰ কেঁকনিৰ লগত একাকাৰ হৈ যায় অত্যাচাৰী খৰিদাৰৰ মৰমত মিছা তৃপ্তিৰ ভাও জুৰি মৰা গেঙনিবোৰ..... সাগৰৰ এচামুচ নীলা যেন তাইৰ দুচকুৰ দীপ্তি এতিয়ামানে কাবোৰাৰ কামনাৰ বহিত জাহ গৈছে। তাই সকলোৰে কামনাৰ বলি হ'ব পাৰে অথচ নোৱাৰে হ'ব কাবো পত্নী অথবা সিহঁতৰ সন্তানবোৰৰ মাতৃ। তথাপি তাই জীয়াই আছে — তাইৰ বুকুত এতিয়া হয়তো খোপনি পুতিছে কিবা আশাই।

মই বাক প্ৰেমত পৰিছো নেকি ? পাগলীজনী ? দীপ্তিৰ ? নাই, নাই প্ৰেমক ঢাকোন মাৰি থোৱাই ভাল। প্ৰেমৰে গঢ়া নতুন বিশ্বৰ সপোন দেখাৰ হাবিয়াস নাই। এতিয়া প্ৰকৃতিত বসন্তকাল। প্ৰকৃতি পত্ৰ-পুষ্পে সুশোভিত। এয়াই নেকি মোৰো জীৱনৰ বসন্তকাল ! 'যৌৱন জীৱনৰ স্নিগ্ধ মৌকন'— তেন্তে ? ফুলা নাই কিয় মোৰ হিয়াতো কপৌ, কেতেকী ? কুলিয়েও নেগালে গীত ?

মৃত্যুৰ পিছত দেহাটোৰ কি হয় ? 'মাটিৰ দেহা মাটিত মিলি যাব—' মাটিত মিলি যাব ? মাটি যদি অন্তহীন জীৱনৰ উৎস ; তেন্তে মোৰ আকৌ জন্ম হ'ব ! চিৰকাল 'প্ৰকৃতিৰ স্বত্বত্বৰ অন্তহীন আৱৰ্তন'ৰ মাজেদি ময়ো ভাগ ল'ম প্ৰকৃতিৰ বিচিত্ৰ জীৱন-লীলাত ! 'অপূৰণ কৰমৰ ভাৰ লৈ' বাবে বাবে পৃথিবীলৈ অহাৰ ইচ্ছাও যে নাই ! তথাপি ... মৃত্যুৰ পিছতো জানো প্ৰকৃতিৰ এই ৰূপ-সুধা পান কৰিব পাৰিম ? কৰিব দৰেই - 'I love not the men less but nature more' - মৃত্যুতেই

যদি সকলো শেষ হৈ যায় ... আন ইতৰ প্ৰাণীৰ লগত চেতনাসহিত জীৱশ্ৰেষ্ঠ মানবো মাটিত বিলীন হৈ যাব। তেখেত সমগ্ৰ বিশ্ব চৰাচৰবপৰা নিজকে পৃথক কৰাৰ উপায় ? সেয়েহে এতিয়া 'To be or not to be, that's the question.'

মৃত্যু বাঞ্ছনীয়। কাৰণ, মৃত্যু আছে বাবেই জীৱনটো ইমান আকাংক্ষিত আৰু সুন্দৰ। কিন্তু মই জানো কিচাৰিছে কেতিয়াবা মোৰ মাজত মূৰ্ত হৈ উঠা চেতনাৰ চিৰ বিলুপ্তি ঘটাবো ? কোন জ্ঞানৰ আলোকত মোৰ এই চিকন্তন স্বপ্নৰ নিবসন হ'ব। মৃত্যুৰ আগমুহূৰ্ত্তত জীৱনটোও ইমান সুন্দৰ হৈ পৰে।

এতিয়াও ভালপাওঁ নৈৰ পাৰে পাৰে খোজ কাঢ়ি নৈৰ পাৰত হালি-জালি থকা কঁহুৱা, বিবিণাবোৰ চাই। 'আমোলমোল শেৱালিৰ গোন্ধ'ত এতিয়াও আছম হয় মন। 'সুন্দৰৰ আৰাধনা জীৱনৰ খেল' - সুন্দৰৰ আদৰ মই কৰোঁ। পাবিবনে সুন্দৰৰ প্ৰতি থকা এই মোহে মোক জীয়াই ৰাখিব ? পেট্ৰিকৰ 'Theory of Beauty'ত ক'ব নো কোনে কৈছিল জানো - 'Beauty is quality of objects not merely a subjective test.'

মোৰ বৰদেউতা - জীৱনৰ কৰ্মাৱশালত গঢ় লোৱা এটা মূল্যবান কাঁহৰ বঁটা। 'Simple living high thinking' - আমোলৰ সেলেঙী লগাই বৰদেউতাই কয় - সেইঅনা ডে'লে, গাঁৱৰ প্ৰাইমেৰী স্কুলৰ পণ্ডিত হৈ আকৌ কি high thinking জল কৰিবি অ'— কৰ্মহে আচল বস্তু; 'living' অৱশ্যে নিজে নিজেই 'simple' হৈ গ'ল - বৰদেউতা নিজৰ মহিমাৰে মহীয়ান এজন শ্ৰেষ্ঠিকেল্ মানুহ। জানে কেৱল সংগ্ৰাম কৰিব। প্ৰাপ্য আদায়ৰ সংগ্ৰাম, জীৱৰ বাবে কৰা সংগ্ৰাম— সেয়ে তেওঁ এজন মানুহ। সঁচা মানুহ।

মইও জীয়াই থাকিম। সংগ্ৰাম কৰিম। প্ৰয়োজনত আপোচ কৰিম। মানুহক বিশ্বাস কৰিবলৈ শিকিম। সঁচা মানুহ হোৱাৰ চেষ্টাৰে আবস্ত কৰিম কৰ্মময় জীৱন। মুঠতে 'I will find a way or make one.'

তৰাভৰ্ত্তি আকাশ দেখি ভাব হৈছে — জেনাক থাকক নাথাকক জেনাটো এতিয়াও ক'বাত আছে। জেনাকী পৰবাবোৰ ক'লে গ'ল; টিপ চাকি জ্বলাই জ্বলাই জীৱনৰ গান গাব হ'ল। মৃত্যু সহজ। জীয়াই থকাটোহে টান কাম। মৃত্যুক মতা মানেই পলায়নবাদী

হোৱা। বিপ্লৱদাই কয়, "জীৱন এক অহৰ্নিশে ফুলা ফুল / মৃত্যুৰ পদূলিত সুগন্ধি বকুল।"

প্ৰয়াগদাকো মই জীৱলৈ শিকাম। আমি একেলগে বঙচুৱা সপোনটোৰ পিছত দৌবিম। তাক সুধিম, 'প্ৰয়াগদা, জীৱনৰ চিগাৰেটটোত শেষ হোপাটো কোনে মাৰে ?'

হৰিকাইব গাঁৱৰ ঘৰত পোৱা জহা ধানৰ গোন্ধ - তপৰ ফুলৰ সুবাসে আমনি কৰিছেহি একেলগে। 'শিমলু ফুলৰ বৰষুণ'ত প্ৰতিবাতি নিতিলিলে জীয়াই থকাৰ মানকতাই বা ক'ত।

ভাল লাগিছে এতিয়া। হোটেলত থকাহেঁতেন নিবিড়ে মাতিলেহেঁতেন এটা এটাকৈ বৰি ঠাকুৰৰ কবিতাবোৰ। বহুদিনৰ মূৰত সাৰ পাই উঠিছে হেঁপাহৰ সুগন্ধি পখিলাজাক মোৰ বুকুত ...।

এই হৰিকাইটোনো ক'লে গ'ল। আছে চাণৈ ক'বাত জুপুকা মাৰি বহি। দিনটোৰ কামবোৰৰ অন্তত হয়তো সন্ধিয়াৰ নিৰ্জনতাত তেওঁ অতীতটোক খেপিয়াই কুবে। মনৰ হেঁপাহেৰে ঘৰ পতাৰ কেইমাহমানৰ ভিতৰতে মনৰ মানুহজনীও সিকলীয়া হোৱাৰ পিছৰ পৰাই হৰিকাই এইখন ঘৰত। এই শ্ৰৌচত্ৰ এৰি বাৰ্দ্ধক্যলৈ গতি কৰিছে, তথাপি তেওঁ সদায় হাঁহিব পাৰে। পৃথিৱীৰ সকলোতে ব্যাপ্ত তেওঁৰ প্ৰেম।

কি আছিল সেই ছোৱালীজনীৰ নাম, নিবিড়হঁতৰ ঘৰত যে লগ পাইছিলো সিদিনা। পিতৃ-মাতৃৰ কোনো পৰিচয় নোহোৱাকৈ পৰৰ আশ্ৰয়ত জীৱন শিকি 'জোনাকত কবিতাৰ মেল' মাৰে। কল্যাণী আছিল নেকি তাইৰ নাম ? নে বৰবা - যি বৰবাই সমগ্ৰ পৃথিৱীক জীপাল কবি সৃষ্টি সম্ভৱা কৰি তোলে। জোনাকে তাইৰ গাল-মুখ তিয়াইছিল..... এই মুহূৰ্ত্তত ভাব হৈছে তাইতকৈ সুন্দৰ ছোৱালী মই ক'তো কেতিয়াও দেখা নাজিগোঁ ... কিবা যেন সেউজীয়া ..., সেউজীয়া এছাটি চেঁচা বতাই ...। এক মধুৰ আবেশত দুচকু জাপ খাব খোজে।

বহুদিনৰ পিছত কাইলৈ পুৱা আকৌ দৌবিম বঙা মেঘৰ চপৰাৰ পিছে। বঙচুৱা সপোনৰ সপোন দেখাভো মজা আছে মোৰ আশাৰ বৰঘৰত মইনা চৰাইৰ মাত.....।

মই জীয়াই থাকিম। সৃষ্টিৰ সমস্ত আকাংক্ষা লৈ। গাম জীৱনৰ গান। দুৰ্গতজনৰ প্ৰাপ্য আদায়ৰ সংগ্ৰামৰ গান। কল্যাণী নে বৰবা— হেৰা মোৰ প্ৰিয়তমা, কামত থাকিবানে তুমি কায়াহীন জী হৈ ! ●●●

মাৰ মৃত্যুত

পূবৰী বড়ো, মাতৃক তৃতীয় বৰ্ণ

আজি জ্বলাইব ৮ তাৰিখ। মেট্ৰিকৰ বিজল্ট দিয়াৰ কথা। পৰীক্ষা বেয়া হোৱা নাই, বিজল্ট ভালই হ'ব লাগে। তথাপি বৰ আশা কৰিব নোৱাৰি। বিজল্ট ভাল হ'লে দেউতা, মাহীয়ে কিমান যে আনন্দ পাব। এইবোৰ আশা-নিবাশাৰ কল্পনাক লৈ অনিতাই বাস্তৱৰ বাতিপুৰাৰ আহাৰ তৈয়াৰ কৰাত লাগিছে। সুখত গানৰ গুণ-গুণনি।

মাহীয়েক প্ৰণতিয়ে হঠাৎ অনিতাৰ আগত বাটি এটা জোৰকৈ থৈ একো নোকোৱাকৈ ওলাই আহিল।

"মাহী, এইবোৰ কি ?" অনিতাই সুধিলে।
"কি, সোধাৰ প্ৰয়োজন নাই, বাপেৰৰ আদেশত দিবলৈ আহিছো, খাই ল'।" মাহীয়েকে খঙেৰে ক'লে।

"তেনেকৈ নক'ব মাহী, মইতো ডাঙাকৈয়ে সুধিছিলো।" অনিতাই ক'লে।

"সোধাৰ প্ৰয়োজন নাই। বাঃ আজি দেখোন গানৰ গুণ গুণনি, কি-বা বহস্য ?" ঠাট্টাৰ সুৰত কৈ মাহীয়েক ওলাই আহিল।

"মাহী !" অনিতাই মাতিলে। কিন্তু মাহীয়েকে কাণ নিদিলে। অনিতাই মাহীয়েকৰ ফালে জৰ্ঠৰ হৈ চাই থাকিল। ভাবিছে, সববে পৰা ওচৰতে পায়ো কিয় সিহঁতক নিজৰ সন্তান বুলি আঁকোৱালি নল'লে। বৰঞ্চ সিহঁত ভাই-ভনী সকলোকে তেওঁলোকৰ পৰা বেলেগ কৰি দিছে। কি নিদৰী লোক ! মাহী হ'লে জানো মা হ'ব নোৱাৰে। সিহঁতেতো মাহীয়েকহঁতৰ অপকাৰ কৰা নাই। তথাপি সিহঁতৰ ওপৰত কঠোৰ অত্যাচাৰ। সিহঁতৰ চাঞ্চল্য, আনন্দ কাঢ়ি বুকুত ঢালিছে বিষ; মন-প্ৰাণ মলিন, ভাবুক কৰি তুলিছে। তাইৰ মাহীয়েকক কবলৈ মন যায়, "কালনাগিনী, তেজপিয়া"

বুলি। কিন্তু ক'লে সিহঁত আশ্ৰয়হীনা হ'ব। সিহঁতে খাব কি, যাব ক'লে? আৰু তাই মাতৃ বিপ্লৱী হ'ব নোৱাৰে। মনৰ জ্বলাত দৌৰি গৈ বিজল্টত তাই চটফটবলৈ ধৰিলে। ধাৰাসাবে অশ্ৰু ব'বলৈ ধৰিছে। চিঞৰিছে,

"মা। তুমি আমাৰ ওচৰলৈ এবাৰো আহিব নোৱাৰানে ? এবাৰ মৰম কৰি যোৱাহি মা, প্ৰবোধ দিয়াহি।" সিহঁতক প্ৰবোধ দিবলৈ উপলব্ধি দৰুৱৰ বাহিৰে দ্বিতীয় নাই। কিন্তু মিছা। দৃশ্বেও সিহঁতৰ কান্দোন নুশুনো।

"বাইদেউ ! বাইদেউ !" ভায়েক দিলীপে আহি মাতিলে। বাতিপুৰাতে সি লগৰীয়া ৰূপমৰ ভাত অৰু শিকিবলৈ গৈছিল। একো খোৱা নাই। সি অনিতাৰ কমলৈ গৈ ক'লে, "বাইদেউ ! ভোক লাগিছে, ভাত দিয়া।"

অনিতাই চকুমৰ্চি সহজ হৈ ভাত বাঢ়িবলৈ গ'ল।
"দিলীপ ! ভাত খোৱাহি।"

ভাত খাবলৈ বহি দিলীপে বায়েকৰ মুখ মলিন দেখি সুধিলে -

"বাইদেউ ! তোমাৰ কি হ'ল ? কান্দিছিলো নেকি ?"
"ক'ত কন্দা দেখিলা ? ধোঁৱা সোমাই এনে হৈছে।"

ক্ৰীণ হাঁহি মাৰি অনিতাই ক'লে।
"বাতিপুৰাই মাংস ক'ত পলা ?" স্মৃতিত দিলীপে সুধিলে।

"মাহীয়ে দি গৈছে।" অনিতাই চুটি উত্তৰ দিলে।
"কিবা মৰম উপজিল হ'বলা !" ভাত খাই খাই দিলীপে ক'লে।

"মৰম নহয় দিলীপ, দেউতাৰ আদেশত ভিক্ষা দি গৈছে।" অনিতাই মুখ ঘূৰালে।

“দেউতাৰ আদেশত? দেউতাই আদেশ দিব পাৰে, কিন্তু নিজে এদিনো ওচৰলৈ আহিব নোৱাৰে কিয়? ভিক্ষাৰী কেতিয়াও হ'ব নোৱাৰে। মই আৰু ভাত নাখাওঁ, পেলাই দিয়া।” কাহীখন ঠেলি দিলীপে ক'লে।

“তেনেকৈ নকৰা দিলীপ। আমি ভিক্ষাৰী। ভিক্ষাৰী বাবেইতো কথা-মাত নোকোৱাকৈ বস্তু দি যায়।” অলপ আগতে কি হৈছে ভায়েকক ক'লে। তাইৰ চকু চলচলীয়া হ'ল।

“বয়সত সৰু হ'ব পাবো, কিন্তু মন ইমান নীচ, সৰু নহয়।” দিলীপে বীৰত্বৰে ক'লে।

“আমাৰ দুখৰ দিন ওৰ নপৰিব। বিধাতাৰ আমালৈ এয়ে দান, যাক দহ বছৰে ভূগি আহিছে।” অনিতাই উদাস কঠেৰে ক'লে।

“এই দহ বছৰে নহয় বাইদেউ আৰু বহুত বছৰ ভূগিব লাগিব, যেতিয়ালৈ আমি স্বাৰলক্ষী হ'ব নোৱাৰো।”

“স্বাৰলক্ষী হ'ম কেনেকৈ? কাৰোবাৰ উৎসাহ মৰম নাপালে দুৰ্গম পথত আওৱাতো কষ্টকৰ। কৰ্তব্যৰ খতিবতহে দেউতাইতো মাত্ৰ আহাৰ-কাপোৰ যোগাইছে, ইমানেই তেওঁৰ বাবে যথেষ্ট।” অনিতাই গভীৰহৈ ক'লে।

“আমি সঁচাকৈ নিঃসহায়। দেউতাইও আমাক ত্যাগ কৰিছে।” দুয়োটাই হুক্-হুকাই উঠিল। নিজৰ কোঠাত সোমাই কান্দিয়েই থাকিল।

অনিতা তথাপি ভাগি নপৰে। দুয়োটাৰে শৈশৱতে মাকৰ মৃত্যু। ডাঙৰ বায়েকৰ বিয়া হৈছে। মাজু বায়েকজনীক মাইবঙত মোমায়েকৰ ঘৰত পঢ়িবলৈ থৈছে। ঘৰত থাকে সিহঁত দুটা। সিহঁতক মাকৰ মৰম দিবলৈ দেউতাকে আকৌ বিয়া কৰালে। কিন্তু, মৰমৰ সলনি মাহীয়েকে দিছে মাথো দুখ আৰু যাতনা। নিজৰ ল'ৰা দুটা ডাঙৰ হ'লত সিহঁত দুটাক বেলেগ কৰি দিলে। তথাপি হেঁপাহ নপলায়। এই হাল ল'ৰা-ছোৱালীৰ ওপৰত প্ৰগতি দেৱীৰ অত্যাচাৰ চলিয়েই থাকিল অকিৰাম গতিত।

দিলীপৰ হঠাতে মনত পৰিল মেট্ৰিকৰ বিজ্ঞান-টৰ কথা। ধূম-ধাম উঠি ওলাই মেলি চাইকেলখন লৈ স্কুললৈ পোনালে। মানুহৰ ভিতৰ সোমাই গৈ ২২৭ নম্বৰটো বিচাৰি দ্বিতীয় বিভাগত পাই সফূৰ্ত্তিৰে ঘৰ ওলালহি। চোতালৰ পৰা মাতিছে — “বাইদেউ! বাইদেউ!”

খপ্ৰপ্ৰকৈ ওলাই অনিতাই মাত দিলে, — “কি হ'ল?” “বিজ্ঞান-ট দিলে, তোমাৰ বেয়া।” ভাও ধৰি দিলীপে ক'লে।

“হয় নেকি?” তাইৰ মুখ আৰু বেছিকৈ নীৰস হৈ গ'ল।

“মিছাই ক'লো বাইদেউ, কংগ্ৰেচুলেচনচ্, ছেকেণ্ড ডিভিজন।”

শুনি অনিতা আনন্দত আত্মহাৰা। লগে লগে দিলীপে মাজু বায়েক হিমাদ্ৰীলৈ চিঠি লিখিলে। এই সুখবৰটো দিবলৈ তাই একেচাতে দেউতাক-মাহীয়েকৰ ওচৰ পালেগৈ। শুনি আনন্দত দেউতাকৰ চকুৰ লোতক বাগৰিল ক'লে,

“ধন্যবাদ মা।”

মাহীয়েকে জ্বলি-পকি বকিছে — “ইয়াতে সিহঁত ইমান সফূৰ্ত্তি, এইবাৰ কোনে পায়। অহংকাৰ আৰু বাঢ়িব আমাক মানুহ বুলিয়েই নাভাবিব, অনাথ কেইটাই।”

“আৰু নকৰ মাহী, প্ৰত্যেক কথাতে আপুনি কি বিষ ঢালে?” চেপা মাতেৰে তাই ক'লে।

“তোমালোক তাৰে ষোণ্য।” মাহীয়েকে ক'লে।

“কেতিয়াও নহয়।” কৈ তাই কোঠালৈ দৌৰিলে।

দেখি ভায়েকে বৰ দুখ পালে। সিহঁতৰ সফূৰ্ত্তি পলকতে জ্বিন্ গ'ল।

“দুঃখ নকৰিবা বাইদেউ। আজি নিজৰ মা থকা হ'লে কিমান যে আনন্দ পালেহেঁতেন।” ভায়েকৰ সাজনা বাণী।

“সঁচাকৈ মাৰ মৰম ছাগৈ খুব কোমল।” অনিতাৰ মুখৰ পৰা ওলাল।

মাকৰ ফটোলৈ চাই সিহঁতে আহুন জনালে, “মা! তোমাৰ মৃত্যুত আমাৰ কিমান শক্তি। চকু মেলি তোমা মা, তোমাৰ লগলৈ নিয়া।” কৈ হুক্-হুকাই উঠিল।

“নাকাশিবি। তহঁতৰ দুখ দুৰ্গতি দেখি মই সঁচাকৈ আচৰিত কিন্তু নিৰুপায়; তহঁত অনাথ নহয়। সঁচি কথা গোটেই মৰম আজি হিয়া উজাৰি দিলো। ইয়াৰে সুখী হোৱা।” হঠাৎ দেউতাকে আহি পিছফালৰপৰা কৈছে।

“দেউতা!” সিহঁতে সেৱা কৰিলে।

দুয়োটাক আঁকোৱালি ধৰি দেউতাকে হুক্-হুকাকৈ ধৰিলে।

দৌৰি আহি বাহুবী নয়নতৰাই ক'লে — “তিনি! কংগ্ৰেচুলেচনচ্। আহা আজি পাৰ্টি দিম।” নয়নতৰাই উজাৰতে অনিতাক টানি নিলে। আনন্দ কঢ়িয়াই অনা এজাক বতাহে সিহঁতৰ হিয়া মন জ্বৰাই পেলালে। ●●●

এটি সাক্ষাৎকাৰ

বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ ‘মহাবিদ্যালয় মানৱ-শান্ত্ৰ আৰু সমাজ-বিজ্ঞান উন্নয়ন প্ৰকল্প’ৰ অধীনত ১৯৯৯ চনৰ ১২ আৰু ১৩ নবেম্বৰ তাৰিখে আমাৰ কলেজত “অসমীয়া ভাষাত জনগোষ্ঠীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱ” শীৰ্ষক এখনি দুদিনীয়া আলোচনা-চক্ৰ অনুষ্ঠিত হয়। বড়ো, কাৰ্বি, মিছিং, টাই-আহোম, গাৰো, খামতি, বাভা, তিৰা, চাহ-জনগোষ্ঠীয় আদি বিভিন্ন ভাষাৰ গবেষক-পণ্ডিতসকলৰ লগতে সেই আলোচনা-চক্ৰত অংশগ্ৰহণ কৰিবলৈ আহিছিল ডিমাছা ভাষা গভীৰভাৱে অধ্যয়ন আৰু চৰ্চা কৰা বিশিষ্ট সমাজসেৱিকা শ্ৰীযুতা নিৰুপমা হাগ্‌জেৰ। শ্ৰীযুতা হাগ্‌জেৰ বাইদেউৰ লগত হোৱা দীঘলীয়া কথা-বতৰাৰ আলমত এই সাক্ষাৎকাৰটি প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।

— সম্পাদিকা

আমাৰ প্ৰশ্ন : আপুনি সাহিত্যৰ সৃষ্টিশীল জগতখনত জড়িত হোৱাত কোনো ব্যক্তি বা পৰিবেশৰ প্ৰভাৱ আছে নেকি?

বাইদেউৰ উত্তৰ : মোৰ সাহিত্য সৃষ্টিৰ ক্ষেত্ৰত কোনো ব্যক্তিৰ প্ৰভাৱ পৰা নাই বুলিয়েই ক'ব লাগিব। অৱশ্যে পৰিবেশৰ প্ৰভাৱ পৰিছিল। মোৰ গাভৰু কালত কাছাৰ জিলাৰ বড়খলা থানাৰ অধীনৰ কেইখনমান গাঁৱৰ ডিমাছা ছাত্ৰ সকলে “দেপাহি” নামৰ আলোচনী এখন উলিয়াইছিল। উদ্যোক্তাসকলে তাৰ বাবে প্ৰবন্ধ এটি যুগুতাই দিবলৈ কোৱাত মই পোন-প্ৰথমবাৰ এটি প্ৰবন্ধ লিখি দিছিলোঁ।

আপুনি ডিমাছা ভাষা-সাহিত্যৰ লগত কেতিয়াবপৰা জড়িত?

মই ডিমাছা ভাষা-সাহিত্যৰ লগত জড়িত হৈছিলোঁ ‘বড়ো’ (কোকোবাৰাৰ) আৰু ‘ডিমাছা’ (শিলচৰ) নামৰ আলোচনী দুখনৰ জৰিয়তে। এই আলোচনী দুখন ১৯৬১ চনৰপৰা ১৯৭৩ চনলৈকে প্ৰকাশ হৈছিল। আনহাতে আমাৰ সমাজত লেখক-লেখিকা কম, সেয়ে সম্পাদকমণ্ডলীৰ হেঁচাত পৰি প্ৰবন্ধ লেখি দিব লগা হৈছিল। তেতিয়াৰেপৰা মই লেখিবলৈ প্ৰেৰণা পাওঁ। তদুপৰি হাফলঙৰ পৰা ওলোৱা “গুৰুদেৱী কুবাং” আৰু শিলচৰৰপৰা ওলোৱা “ডেমালু” বাতৰি-কাকতত প্ৰবন্ধ লিখি দিছিলোঁ। এইদৰেই মোৰ লিখা-লিখি কৰাৰ হাবিয়াস বাঢ়ি গৈছিল।

ডিমাছা সকল বড়ো জনগোষ্ঠীৰেই এটা অংশ, তেন্তে ডিমাছা নামটোৰ বিশিষ্ট অৰ্থ কি?

মোৰ মতে কছাৰী জাতিয়ে উজনি অসমত ৰাজত্ব কৰি থকা কালছোৱাত ছেদেলি-ভেদেলি হৈ পৰে। এটা ঠালে ব্ৰহ্মপুত্ৰ নৈৰে নামনি অসমৰফালে নামি যায় তেওঁলোকেই বৰ্তমান ‘বড়ো’ নামেৰে জনাজাত হৈছে। আৰু এটা ঠালে শিৱসাগৰ, যোৰহাট, গোলাঘাট আদি ঠাইত ৰাজত্ব কৰি ধনশ্ৰী উপত্যকাত যেনে - বৰপথাৰ, সৰুপথাৰ অঞ্চলত আহি ৰাজত্ব কৰিবলৈ ধৰে। ধনশ্ৰী নৈক ডিমাছা সকলে ডিমাছা বুলি কৈছিল। সেই ডিমাছাই ডিমাছা বা ডিমা নামৰপৰাই

ডিমাছ নৈৰ অৰবাহিকাত বসবাসকাৰী সন্তান-সন্ততি সকলৰ ডিমাছ নামেৰে এটা ঠালৰ সৃষ্টি হৈছিল বুলি মই কব খোজো।

ঃ বিভিন্ন ৰাজ্য তথা অঞ্চলত বসবাস কৰা ডিমাছ সকলৰ ভাষিক ঐক্য আছেনে? লিখিত ভাষাৰ ভাষিক ঐক্য সাধনৰ বিষয়ে কিবা ভাবিছে নেকি?

ঃ বিভিন্ন জিলাত বসবাস কৰা ডিমাছ সকলৰ ভাষিক ঐক্য আছে বুলিয়েই কব লাগিব। তবে ঠাই বিশেষে উকাব-ইকাবৰ পাৰ্থক্য আছে। যেনে— বুদ্ধ (বিচ্ছিক)—ছোৱালী, টাইলু (টাইলিক), কল গুমুন (গীমীন)—পকা এনেধৰণৰ। ভাষাৰ ভাষিক ঐক্য সাধনৰ বিষয়ে ভাবি আছে। বিজ্ঞানসন্মত আৰু যুক্তিসংগত শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা উচিত হ'ব। তাৰ বাবে এখন অভিধানৰ বিশেষ প্ৰয়োজন আছে।

ঃ লিখিত ডিমাছ ভাষাৰ বুৰঞ্জী সম্পৰ্কে চমুকৈ ক'ব নেকি? লিখিত ভাষাত কি লিপি ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে? ডিমাছ ভাষাৰ লিখিত ৰূপৰ বিকাশ সাধনত এই লিপিৰ বিশেষ সুবিধা কি বুলি ভবা হৈছে?

ঃ স্বাধীনতাৰ আগেয়ে ইংৰাজসকলে ডিমাছ ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বিষয়ে কিছু চিত্ৰ-চৰ্চা কৰি গৈছে বুলি স্বীকাৰ কৰিবলৈ বাধ্য। কাছাৰ, উত্তৰ-কাছাৰৰ তাহানিৰ পুলিচ চুপাৰিন্টেণ্ডেণ্ট ডব্লিউ. চি. এম. ডাণ্ডাছ (W.C.M. Dandas) নামৰ ব্যক্তিজনে বোমান লিপিৰে "Outline Grammar and Dictionary of the Kachari (Dimasa) language" নামকৰণেৰে এখন কিতাপ লিখি থৈ গৈছে। কিতাপখন "মনিচৰণ বৰ্মণৰ সহায়ত" লিখা বুলিও উল্লেখ কৰি গৈছে। খুব সম্ভৱ চাহাব জনৰ হেঁসাহ আৰু চেটা দেবি "মনিচৰণ বৰ্মণৰো অনুপ্ৰেৰণা লাগি উঠিছিল। ফলত "মনিচৰণ বৰ্মণেও বঙলা লিপিৰে "হৈড়ম্ ভাষা প্ৰবেশ" নামৰ কিতাপেৰে এই ভাষাত আলোক-পাত কৰি গৈছিল। মোৰ মতে ডিমাছ সাহিত্য ৰাংলা আৰু অসমীয়াৰে লিখাই উচিত হ'ব। পিছে আমি অসমত বসবাসকাৰী হিচাপে অসমীয়া লিপি বা আঞ্চলিক লিপিৰে ডিমাছ সাহিত্য লিখা যুক্তিসংগত হ'ব।

ঃ ভাষাক ভিত্তি কৰিয়েই স্বৰাজ্যতৰ ভাৰতবৰ্ষত ৰাজ্যগঠন তথা স্বায়ত্বশাসিত গোট গঠন-প্ৰক্ৰিয়া চলি আহিছে। এইসম্পৰ্কে ডিমাছসকলে কিবা ভাবিছে নেকি? যদি ভাবিছে তেন্তে বাসক্ৰম সম্পৰ্কে কিবা ভাবিছে নেকি? এই সম্পৰ্কে আপোনাৰ ব্যক্তিগত মতামত কি?

ঃ ডিমাছ অধ্যুষিত জিলা উত্তৰ কাছাৰত স্বায়ত্বশাসিত গোট গঠন-প্ৰক্ৰিয়া চলি আহিছে। কিন্তু আমাৰ সংখ্যাগৰিষ্ঠ ডিমাছ সমাজে সাহিত্য আৰু ৰাজনীতিৰ ক্ষেত্ৰতো সিমান

সচেতন নহয়। ফলত ডিমাছসকলে সাহিত্য সৃষ্টি কৰিব পৰা নাই। উত্তৰ কাছাৰৰ ভিন ভিন জনজাতি সকলে নিজৰ সাহিত্য পৰিষ্কৰি লৈছে। কিন্তু ডিমাছ সকলে সাহিত্য প্ৰকাশ কৰিব পৰা নাই। কাৰণ ডিমাছ সাহিত্য কি লিপিৰে লিখা উচিত হ'ব সেই বিষয়ে খাটাং সিদ্ধান্তলৈ আহিব পৰা নাই। ফলত আমাৰ সাহিত্য সৃষ্টি হোৱা নাই আৰু পিছ পৰি আছে।

ডিমাছ Territory বিষয়ে উঠি অহা ডেকাচামৰ কিছুসংখ্যকে দাবী উত্থাপন কৰা দেখা গৈছে। এই বিষয়ে মোৰ মত বেলেগ। মই ভাবো যি সমাজৰ এতিয়ালৈকে সাহিত্য নাই সেই সমাজে Territory পালেও কি কৰিব? এই ৰাজ্য বা এই জিলাৰ অন্যান্য জনজাতিসকলেহে সুবিধা আদায় কৰিব। গতিকে ডিমাছ সাহিত্য স্কুলসমূহত প্ৰচলন নোহোৱালৈকে ডিমাছ সমাজৰ উঠি অহা ডেকা-গাভৰুচামত শিক্ষিতৰ হাব বেছি নোহোৱালৈকে Territory ৰ বিষয়ে নভবাই ভাল হ'ব।

ঃ অসমৰ বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ স্বায়ত্বশাসন আৰু নিজ নিজ ভাষিক বিকাশৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত তেওঁলোকৰ মাজত ঐক্য সংহতি আৰু সহযোগিতা বজাই ৰখাৰ কাৰ্য্যকৰী উপায় কি হ'ব পাৰে বুলি আপুনি ভাবে?

ঃ আমাৰ নিজৰ সাহিত্য নাই। গতিকে বিভিন্ন জন-গোষ্ঠীৰ নিজ নিজ ভাষিক বিকাশৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত তেওঁলোকৰ ঐক্য-সংহতি বজায় ৰখাৰ কাৰ্য্যকৰী ব্যৱস্থাৰ বিষয়ে মই চিন্তা কৰা নাই।

ঃ ডিমাছ সমাজত নাৰীৰ স্থান কেনেকুৱা? ডিমাছ নাৰীসকলৰ উন্নতিকল্পে কিবা কৰাৰ কথা আপুনি ভাবিছে নেকি?

ঃ ডিমাছ সমাজত নাৰীৰ স্থান সুকীয়া। মুনিহৰ অধীনত তিবোতা মানুহ ৰাং হৈ থাকিব লাগে, তেনে কোনো বাধ্যবাধকতা নাই। ঘৰত তিবোতা মানুহে শান্তি-শৃংখলা বজায় ৰাখি সংসাৰ চলাই লৈ যোৱাৰ দায়িত্ব থাকে। খেতি-পথাৰত তিবোতা মানুহে কঠিয়া বোৱা আৰু খন কটাও পুৰুষ মানুহক সহায় কৰিব লাগে। পুৰুষৰ সমানে হাট-বজাৰ কৰিব পাৰে। ডিমাছ সমাজত তিবোতাসকলে কাপোৰ বৈ উলিয়াই পিন্ধা এতিয়াও প্ৰচলন আছে। ঘৰত শাহ, বোৱালী, জীয়াৰীয়ে পৰিয়ালৰ প্ৰয়োজনীয় কাপোৰ বৈ লোৱাৰ কাৰণে কিছুমান পৰিয়ালত তিনি চাৰিখন তাঁত শাল থকাও দেখা যায়।

বৰ্তমান পৰিবৰ্তনশীল যুগত ডিমাছ জীয়াৰী সকলেও উচ্চ শিক্ষা অৰ্জন কৰি নিজ নিজ অৰ্হতা অনুসৰি পুৰুষৰ সমানে চাকৰিজীবি হৈছে। ●●●

মন - দৰ্পণ

(এটি প্ৰশ্নোত্তৰ শিতান)

- প্ৰশ্ন :- (১) হস্তবেখা আৰু আকাশৰ তৰাই মানুহৰ ভাগ্য নিয়ন্ত্ৰক বুলি ভাবানে? যদি ভাবা, কিয়?
 (২) সমাজৰ একাংশৰ মতে, 'ছাত্ৰ ৰাজনীতিৰ সতে জড়িত হ'ব নালাগে'। এই সম্পৰ্কে তুমি কি ভাবা?
 (৩) ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলে ন্যায়-অন্যায়ৰ ক্ষেত্ৰত মতমতা উচিত বুলি ভাবানে?
 (৪) টিউচন সম্পৰ্কে বিভিন্নজনে মত আগবঢ়াইছে। তুমি নিজে টিউচন জৰুৰী বুলি ভাবানে? যদি ভাবা, কিয়?
 (৫) এই মহাবিদ্যালয়ৰ এগৰাকী ছাত্ৰী হিচাপে তোমাৰ অনুভৱ কেনেকুৱা?

উত্তৰ

□ মিতু দেৱী, স্নাতক প্ৰথম বৰ্ষ

(১) হস্তবেখা আৰু আকাশৰ তৰাই মানুহৰ ভাগ্য নিয়ন্ত্ৰক কৰিব পৰা কথাটো মই সমৰ্থন নকৰোঁ। কিয়নো এইবোৰ পূৰ্বৰে পৰা প্ৰচলিত একোটা অন্ধবিশ্বাস মাথোন। বৰ্তমান বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ যুগত এই অন্ধবিশ্বাসৰ স্থান নাই।

(২) "ছাত্ৰ ৰাজনীতিৰ স'তে জড়িত হ'ব নালাগে", এই মতটো মই সমৰ্থন নকৰোঁ। ছাত্ৰসকলে ৰাজনীতিত অংশগ্ৰহণ কৰি নাগৰিকৰ কল্যাণমূলক আঁচনি গ্ৰহণ কৰিবৰ বাবে চৰকাৰক বাধ্য কৰাৰ পাৰে। সেইবুলি ছাত্ৰসকলে অধ্যয়নৰ ফালে পিঠি দি যে সক্ৰিয় ৰাজনীতিত প্ৰবেশ কৰিব লাগে, সেইটো মই কোৱা নাই। অধ্যয়নত ত্ৰুতী হৈও ছাত্ৰসকলে ৰাজনৈতিক পৰিবেশৰ প্ৰতি চকু-কাণ দিব পাৰে। বৰ্তমান অৱস্থাত যে আমাৰ ৰাজনৈতিক বাতাবৰণ ছাত্ৰ সমাজৰ অনুকূল নহয়, সেই কথা ৰাষ্ট্ৰৰ প্ৰতিজন নাগৰিকেই নিশ্চয় উপলব্ধি কৰিছে। জনসাধাৰণৰ নিৰাপত্তা বিঘ্নিত হৈছে। গতিকে ছাত্ৰসকলে ৰাজনীতিবিদসকলৰ সৈতে বিভিন্ন

বিষয়ৰ ওপৰত আলোচনা কৰি চৰকাৰক নানা ধৰণে দিহা পৰামৰ্শ দি আৰু সেইবোৰ কাৰ্য্যত পৰিণত কৰাত সুবিধা কৰি দি অধ্যয়নৰ এক অনুকূল পৰিবেশ গঢ়ি তোলাত সহায় কৰিব পাৰে আৰু লগতে নাগৰিকৰ স্বাৰ্থ ৰক্ষা অৰ্থাৎ জনসাধাৰণৰ কল্যাণ সাধন কৰিব পাৰে।

(৩) যিহেতু ছাত্ৰসকল সমাজৰ এক বৃহৎ অংশ, গতিকে ছাত্ৰসমাজক বাদ দি সামাজিক ন্যায়-অন্যায়ৰ কথা ভবাটো অযুক্তিকৰ বুলিয়েই মই ভাবো। বৰ্তমান অৱস্থাত আমাৰ সমাজত অন্যায়ৰ মাত্ৰা বাঢ়ি গৈছে। চাৰিওফালে হিংসা, সন্তাস, অনাচাৰ, ব্যভিচাৰে সমাজখনক আৰবি ধৰিছে। এনে অৱস্থাত ছাত্ৰ-সমাজে হাত সাৱতি ৰহি থকাটো উচিত বুলি মই নাভাবো। সেয়েহে ছাত্ৰসমাজৰ সন্মুখত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ দায়িত্ব উপস্থিত হৈছে। প্ৰতিজন ছাত্ৰৰেই সমাজৰ প্ৰতি দায়বদ্ধতা আছে। সমাজত এনে কিছুমানলোক আছে, যিয়ে নেকি সহজ-সৰল দুখীয়া সম্প্ৰদায়ক সকলো ফালৰপৰা শোষণ কৰি সঁচা-মিচাৰ প্ৰভেদ নাইকিয়া কৰে আৰু সমাজখনক ধ্বংসৰ পথেদি আওৰাই নিয়ে। এনে অৱস্থাত ছাত্ৰসমাজে সমূহীয়া ভাবে অন্যায়ৰ বিৰুদ্ধে, শোষণৰ বিৰুদ্ধে

আগবাটি গৈ সন্ধ্যাসবাদ দমন কবি সমাজত শান্তি স্থাপনত অবিহণা যোগাব বুলি মই বিশ্বাস কৰোঁ। গতিকে ছাত্ৰসকলে অধ্যয়নত ব্ৰতী হৈ মানৱ সমাজৰ সৌষ্ঠৱ বৃদ্ধি কৰাৰ লগতে সামাজিক ন্যায়ৰ সপক্ষে মাত মতি সমাজখনক উন্নতিৰ পথত আগবাঢ়াই নিয়াত সহায় কৰিব পাৰে।

(৪) টিউচন সম্পৰ্কে বিভিন্নজনে মতামত আগবঢ়াইছে। মই এগৰাকী ছাত্ৰী হিচাবে মৰ্মে মৰ্মে উপলব্ধি কৰোঁ যে আমি টিউচনৰ ওপৰত কেতিয়াও সম্পূৰ্ণৰূপে নিৰ্ভৰ কৰিব নালাগে। স্কুল বা কলেজত শিক্ষাওক সকলে যি বিষয় পঢ়ায় তাক বুজি লৈ আৰু মূল পাঠ্যপুথি পঢ়ি এজন ছাত্ৰ বা ছাত্ৰী সফলভাবে উত্তীৰ্ণ হ'ব পাৰে। কিন্তু এনে কিছুমান বিষয় আছে, য'ত নেকি আমি আনৰ সহায় নোলোৱাকৈ Notes প্ৰস্তুত কৰিব নোৱাৰোঁ। মই অৰ্থনীতি বিজ্ঞানৰ ছাত্ৰী হিচাবে এইটো ক'ব পাৰোঁ যে এই বিষয়ত ঘৰৰ শিক্ষকৰ প্ৰয়োজন নিশ্চয় আছে। কিন্তু সেইবুলি সম্পূৰ্ণৰূপে ঘৰৰ শিক্ষকৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰাৰ পক্ষপাতী মই নহয়।

(৫) মই নগাঁও বালিকা মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰী হিচাবে পৌৰৰ অনুভৱ কৰোঁ। এই মহাবিদ্যালয়ত নামভৰ্তি কৰা মোৰ দুমাহ হৈছে মাত্ৰ। গতিকে ইয়াৰ নীতি-নিয়মবোৰ মোৰ সিমান পৰিচিত নহয়। কিন্তু প্ৰথমৰে পৰাই পূজনীয় শিক্ষাওকসকল আৰু মৰমৰ বাইদেউসকলে ইমান সুন্দৰভাবে আমাক তাৰ সৈতে পৰিচয় কৰাই দিলে যে মই তাৰবাবে নিজকে ধন্য মানিছোঁ। আমাৰ ২০০০ চনৰ নৱাগতা আদৰ্শ সভাৰ দিনা অধ্যক্ষ মহোদয়ে যি সাক্ষাৰ ভাষণ দিলে, তাক মই জীৱনত পাহৰিব নোৱাৰিম। ছাৰে নিজৰ ভাষণত কৈছিল যে এই মহাবিদ্যালয়ত ছাত্ৰীসকলক কেৱল পৰীক্ষাত ফাৰ্ষ্টক্লাছ পাবৰ বাবে শিক্ষা দিয়া নহয়, শিক্ষা দিয়া হয় সমাজত এগৰাকী সু-গুণসম্পন্ন, সু-বিবেচিতা মহিলা হ'বলৈহে। ছাৰে কোৱা এই কথাখাৰ মোৰ সদায় মনত থাকিব। আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ পৰিবেশটো ইমান অধ্যয়নোপযোগী যে ইয়াত অধ্যয়নৰ বাবে যিকোনো ছাত্ৰীয়েই এটা সু-পৰিবেশ পায়।

সদৌশেষত, এই মহাবিদ্যালয়ে যেন অসম তথা ভাৰতৰ ভিতৰতে এক উল্লেখযোগ্য স্থান লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হয় তাৰ বাবে মই উগৰানৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা জনাইছোঁ।

□ গাৰ্গী গীতম বৰা, উচ্চতৰ মাধ্যমিক দ্বিতীয় বৰ্ষ

(১) জ্যোতিষ-বিজ্ঞান এটি শুদ্ধ আৰু সত্য বৈজ্ঞানিক পদ্ধতি। ইয়াৰ শুদ্ধ গণনা কৰিব পৰা জনে জ্যোতিষৰ স্থিতি আৰু মানৱৰ ভাগ্য শুদ্ধ গণনা কৰিব পাৰে। আৰু প্ৰকৃত শুদ্ধ গণনাই মানুহৰ ভাগ্যৰ শুদ্ধ দিশ সঠিক ভাবে দেখুৱাব পাৰে। কিন্তু বৰ্তমান শুদ্ধ জ্যোতিষবিদ নথকাৰ কাৰণেই মানুহে জ্যোতিষবিদ্যাৰ ওপৰত আস্থা হেৰুৱায়। মই শুদ্ধ জ্যোতিষ-বিজ্ঞানত আস্থা ৰাখোঁ আৰু বিশ্বাস কৰোঁ। যিহেতু, ই ভৌগোলিক সত্যৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত।

(২) আমি সকলে পৰা পাই আহিছোঁ 'ছাত্ৰানাং অধ্যয়ন তপঃ'। এই কথাটো প্ৰকৃত সত্য, কিন্তু বৰ্তমান যুগটো প্ৰতিযোগিতাৰ যুগ। বৰ্তমানৰ বাস্তৱৰণ আৰু পাৰিপাৰ্শ্বিকতাই ছাত্ৰক ৰাজনীতিৰ মাজলৈ ঠেলি নিছে। নিজৰ অস্তিত্ব বক্ষাৰ বাবেও ছাত্ৰই ৰাজনীতিত সোমাই পৰিছে। কিন্তু মই ভাবো ছাত্ৰই ভবিষ্যতৰ নাগৰিক হিচাবে ৰাজনীতিৰ মঞ্চত সজাগ দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰিব লাগে যদিও নিজৰ শৈক্ষিক দিশটো বিনষ্ট কৰি সক্ৰিয়ভাবে ৰাজনীতিত সোমাই পৰিব নালাগে।

(৩) উচিত; এজন ছাত্ৰই ভবিষ্যতৰ নাগৰিক। সেইবাবে তেওঁ নিজে সত্যশুদ্ধ ন্যায়ৰ পথেৰে চলিব লাগে। এই পথ শুদ্ধ যদিও বিপদজনক। গতিকে অন্যান্য-অনীতিৰ বিৰুদ্ধে তেওঁ সততে সংগ্ৰাম কৰিবই লাগিব।

(৪) 'টিউচন', মই জৰুৰী বুলি নাভাবো। শ্ৰেণীত উৎকৃষ্ট, মেধাৱী, মজলীয়া, নিম্ন-মজলীয়া, ছাত্ৰ-ছাত্ৰী থাকে। এই সকলোৰে জ্ঞানৰ পাৰদৰ্শিতাৰ ওপৰত চকুৰাখি শিক্ষকসকলে যদি শ্ৰেণীত পাঠদান কৰে আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে যদি শ্ৰেণীকোঠাত যত্নসহকাৰে মনোযোগেৰে শিক্ষা গ্ৰহণ কৰে আৰু ঘৰত বাবে বাবে অনুশীলন কৰে তেন্তে টিউচনৰ প্ৰয়োজন নাথাকে। ছাত্ৰই জটিল প্ৰশ্নৰ সমাধান কৰিব নোৱাৰিলে শিক্ষকৰ ওচৰত বাবে বাবে সুবিধা সমাধান কৰিব লাগে আৰু শিক্ষকেও যত্নসহকাৰে ছাত্ৰৰ পাৰদৰ্শিতালৈ লক্ষ্য ৰাখি সমস্যাৰ সমাধান কৰিলে বেলেগে টিউচন লোৱাৰ কোনো প্ৰশ্ন উঠিব নোৱাৰে।

(৫) পাঠগ্ৰহণৰ সম্পৰ্কে মোৰ বিশেষ ক'ব লগা নাই। আমাৰ শিক্ষাওকসকলে যথেষ্ট যত্নসহকাৰে শিক্ষাদান কৰা

যাৰেই আমাৰ কলেজে পৰীক্ষাত ভাল ফল দেখুৱাই আহিছে। তদুপৰি এই মহাবিদ্যালয়ত শিক্ষা-গ্ৰহণ কৰা ছাত্ৰীয়েই আজি মহাবিদ্যালয়ৰ গুৰু-আসনত বহাৰ সন্মান আৰ্জন কৰিছে। তথাপি যোৱা বছৰ বাহিৰা শক্তিয়ে এটি নিষ্ঠুৰ ঘটনা ঘটোৱাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিততে মই কওঁ, শিক্ষকসকল আৰু ছাত্ৰীসকলৰ মাজত অধিক যোগাযোগৰ পৰিবেশ সৃষ্টি হোৱাটো উচিত। মেধাৱী ছাত্ৰী এতিয়াও মহাবিদ্যালয়ত কম নাই। গতিকে এই মেধা শক্তিৰ প্ৰকৃত বিকাশ ঘটাই মহাবিদ্যালয়ৰ সুনাম সুদৃঢ় কৰিবৰ বাবে মই ছাত্ৰী আৰু শিক্ষাওক সকলক কৰাৰোঁ আহ্বান জনালো।

□ নীলাক্ষি ভট্টাচাৰ্য্য, মাত্ৰক তৃতীয় বৰ্ষ

(১) হস্তৰেখা আৰু আকাশৰ তৰাৰ মানুহৰ ভাগ্য-নিয়ন্ত্ৰক বুলি মই কিছু পৰিমাণে হলেও ভাবো। সঁচা কথা ক'বলৈ হ'লে মানুহৰ কৰ্মই হ'ল মানুহৰ ভাগ্য-নিয়ন্ত্ৰক। আনকি "গীতা"ত আছে, কৰ্ম কৰি যোৱা, ফলাফলৰ কথা নাভাবিবা। গতিকে ক'ব পাৰি যে ভাল কৰ্মৰ ফল, বা বেয়া কৰ্মৰ ফল হস্তৰেখাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ নকৰে। অৱশ্যে বৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভংগিৰে লক্ষ্য কৰিলে হস্তৰেখা আৰু আকাশৰ তৰাৰ কোনো বাস্তৱ সত্যতা নাই। তথাপিও মানুহ প্ৰতিটো ক্ষণতে হস্তৰেখা, বা আকাশৰ তৰাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। আমি বাহ্যিকভাৱে বিজ্ঞানক সমৰ্থন কৰিলেও দুৰ্বল অন্তৰৰ বাবে প্ৰত্যেকেই এইবোৰৰ প্ৰতি আকৃষ্ট। আনকি কোনো কোনো বিজ্ঞানীয়েও তেওঁৰ পৰীক্ষাৰাত সোমোৱাৰ আগতে ভগৱান, সময় বা ভাগ্যৰ কথা ভাবে। মই ভাবো যে, আমাৰ প্ৰতিটো কৰ্মৰ আঁৰত এক অলৌকিক শক্তি আছে, যি আমাৰ প্ৰতি ক্ষণতে ভাগ্যৰ নিয়ন্ত্ৰক হিচাবে ঠিয় হৈ আছে। অৱশ্যে মোৰ মনত এই দুয়োটা বস্তুৰ অন্তৰ্দ্বন্দ্ব চলি আছে। তথাপিও মই কওঁ যে, ইয়াত কিছু পৰিমাণে হ'লে সত্যতা আছে। যাৰ ফলত ই আজিও মানুহৰ মনত ঠাই ল'ব পাৰিছে।

(২) মই ভাবো যে ছাত্ৰ ৰাজনীতিৰ লগত জড়িত থাকিব লাগে, কিন্তু এটা নিৰ্দিষ্ট বয়সতহে ইয়াৰ লগত জড়িত থাকিব লাগে। যিহেতু ছাত্ৰসকল দেশৰ নাগৰিক, গতিকে দেশৰ প্ৰতিটো কথাতে তেওঁলোকৰ সহযোগিতাৰ প্ৰয়োজন। কিছুমানৰ মতে ছাত্ৰ অৱস্থাত মানুহৰ বুদ্ধি-বৃত্তি পৈণত নহয়, ভাল-বেয়াৰ উচিত বিচাৰ কৰিবলৈ সক্ষম নহয়, গতিকে ৰাজনীতিৰ দৰে এটা জটিল কামত জড়িত হোৱাটো

উচিত নহয়। আমি যেতিয়া ছাত্ৰসকলক কওঁ যে, তোমালোকে এইবোৰ সমস্যা সমাধান কৰিব লাগিব, তেতিয়া তাৰ ভিতৰত ৰাজনৈতিক সমস্যাত সোমাই পৰে। ছাত্ৰসকল দেশৰ প্ৰকৃত নাগৰিক হিচাপে ৰাজনীতিৰ লগত জড়িত হ'বই লাগিব। এই ছাত্ৰসকলেই ভ্ৰষ্ট ৰাজনীতিৰ মেৰপাকৰ পৰা দেশক উদ্ধাৰ কৰিব পাৰিব। সেয়েহে ক'ব পাৰি যে ছাত্ৰ-সকলৰ ৰাজনীতিৰ লগত সম্পৰ্ক স্থাপন কৰাৰ মাত্ৰ পৈণত বয়সতহে হোৱা উচিত।

(৩) ছাত্ৰসকলে সামাজিক ন্যায়-অন্যায়ৰ ক্ষেত্ৰত মাত-মতাটো মই উচিত বুলি ভাবোঁ। এজন ছাত্ৰৰ সমাজৰ প্ৰতি যথেষ্ট কৰণীয় আছে। তেওঁলোক হ'ল সমাজৰ গুৰি ধৰোঁতা। গতিকে সকলপৰাই ছাত্ৰ-সকলক ন্যায়-অন্যায়ৰ প্ৰতি সজাগ কৰি তুলিব লাগে আৰু অন্যায়ৰ বিৰুদ্ধে মাত মতিবলৈ শিকাব লাগে। দিনক দিনে আমাৰ সমাজত অন্যায়ৰ পৰোভৱ বৃদ্ধি পাইছে। তাক নিৰ্মূল কৰিবৰ বাবে ছাত্ৰসকল আগবাঢ়ি আহিব লাগে। কোনো-কোনোৱে ক'ব পাৰে যে সামাজিক ন্যায়-অন্যায়ৰ ক্ষেত্ৰত ছাত্ৰই মাত মতাটো বৃত্তী হোৱাটোহে। কিন্তু মই ভাবো, এনে ধৰণৰ কথা শুদ্ধ নহয়। ছাত্ৰৰ অধ্যয়নৰ লগত আন বহুতো কৰ্ম আছে। তেওঁলোকে অন্যায়ৰ বিৰুদ্ধে মাত মতিবই লাগিব। এই বিশাল ছাত্ৰ সমাজ ওলাই আহিলেহে সমাজকৰা অন্যায় নাশ হ'ব।

(৪) মই নিজে টিউচনটো জৰুৰী বুলি নাভাবো যদিহে শ্ৰেণীত শিক্ষকে শিক্ষাদান কৰোঁতে হেলা নকৰে। কাৰণ টিউচন লোৱাৰ মূল কাৰণ হ'ল শ্ৰেণীত বুদ্ধি নোপোৱা প্ৰশ্নসমূহ সমাধান কৰা। তাৰ বিপৰীতে যদি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে শ্ৰেণীতে বা আজৰি সময়ত নিজে নোৱাৰাটো শিক্ষকৰ সহায়ত খৰচি মাৰি বুদ্ধি লয়, তেতিয়া হয়টো টিউচনৰ প্ৰয়োজনেই নাথাকিব। কোনো ক্ষেত্ৰত দেখা যায়, শ্ৰেণীত প্ৰায় ৪৯/৫০ জন ছাত্ৰ-ছাত্ৰী থাকে, কিন্তু শিক্ষক এজন। অৱশ্যে তেওঁ প্ৰতিগৰাকীৰ সমস্যাৰ সমাধান কৰিব নোৱাৰিব পাৰে। কিন্তু তেওঁৰ শিক্ষাদান এনেধৰণৰ হ'ব লাগিব যাতে ই সকলোৰে বাবে গ্ৰহণযোগ্য হয়।

আজিকালি বহুতো বেচৰকাৰী শিক্ষা-প্ৰতিষ্ঠানৰ পৰীক্ষাৰ ফলাফল উৎকৃষ্ট মানদণ্ডৰ হয়। তাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে কোনো ধৰণৰ "টিউচন" বাহিৰত গ্ৰহণ নকৰে, তাৰ বিপৰীতে প্ৰতিষ্ঠিত স্কুল-কলেজৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়েহে

'টিউচন' কবলত পৰে। তেওঁলোকে কলেজত শিক্ষা গ্ৰহণ কৰাৰ পূৰ্বেই বাহিৰা টিউচনত ব্যস্ত থাকে। গতিকে ক'ব পাৰি যে এই 'টিউচনে' ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ নিজা চিন্তা-বুদ্ধি শেষ কৰি বিষমূলক হিচাপে সমাজত ক্ষতি কৰিছে।

(৫) নগাঁও ছোৱালী কলেজৰ এটা গৌৰৱপূৰ্ণ ঐতিহ্য আছে। ই নীৰা-শিক্ষক শিখা স্বৰূপে স্বীকৃতি পাইছে। গতিকে এই মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰী হিচাপে মই অনুভৱ কৰো যে, মই এনে এটা শিক্ষানুষ্ঠানত অধ্যয়ন কৰিছো য'ত নাবীক জীৱনত কিবা এটা কৰিবলৈ প্ৰেৰণা দিয়া হয়। কোনো ক্ষেত্ৰত অৱশ্যে মই হতাশ হ'ব লগাও হৈছে। মই অনুভৱ কৰিছো যে, প্ৰায়বোৰ ছাত্ৰী ইয়াত কেবল পঢ়িবলৈহে আহে, তাৰ বাহিৰে তেওঁলোকে কলেজৰ কোনো অনুষ্ঠানত সহযোগিতা কৰিবলৈ নিবিচাৰে। মই ভাবো যে ছাত্ৰীসকলৰ মানসিকতা গঢ় দিয়াত কলেজ কৰ্তৃপক্ষৰ যথেষ্ট ভূমিকা আছে।

মহাবিদ্যালয়খন চহৰৰ এখন আগশাৰীৰ শিক্ষানুষ্ঠান। বহুতো দিশত এই মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰীসকলে সুনাম অৰ্জন কৰিছে। ইয়াৰ শিক্ষাওকসকলেও আমাক শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট প্ৰেৰণা দিছে। কিন্তু কেতিয়াবা মহাবিদ্যালয়খনৰ বিৰুদ্ধে কথা শুনিলে মনটো বৰ বেয়া লাগে। সেয়েহে মই ছাত্ৰীসকলক ক'ব বিচাৰো যে, ইয়াৰ গৌৰৱ অক্ষুণ্ণ ৰক্ষাত যেন তেওঁলোকে সহায় কৰে। শেষত এই মহাবিদ্যালয়ৰ উজ্জ্বল ভবিষ্যৎ কামনা কৰিছো। ●

□ জয়শ্ৰী শইকীয়া, স্নাতক দ্বিতীয় বৰ্ষ

(১) মুঠেই নাভাবো। উল্লেখযোগ্য যে জ্যোতিষশাস্ত্ৰত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰা "বাত্-কেতু"ৰ প্ৰকৃততে অস্তিত্বই নাই বুলি ইতিমধ্যেই জ্যোতিষবিজ্ঞানী সকলে প্ৰমাণ কৰিছে। কিছুসংখ্যক সুবিধাবাদী লোকে এচাম লোকৰ দুৰ্বলতাৰ সুযোগ লৈ পকেট গবৰ্ন কৰিছে বুলি এই কাৰণেই কওঁ যে সমস্যা প্ৰতিকাৰৰ বাবে দিয়া বিভিন্ন তাবিজ-মাদলী, পাথৰ আদিৰ মূল্য দুখীয়া জনসাধাৰণৰ সামৰ্থ্যৰ বাহিৰত। মজাৰ কথা এয়ে যে উপবোক্ত তাবিজ মাদলী, পাথৰবোৰৰ ক্ৰেতাসকল সাধাৰণতে আমাৰ সমাজৰ তথাকথিত শিক্ষিত আৰু উচ্চশিক্ষিতলোক। অৱশ্যে এয়া মোৰ নিতান্তই ব্যক্তিগত অনুভৱ।

(২) 'Students of today are citizens of tomorrow' মানুহ সামাজিক প্ৰাণী। যিহেতু সমাজনীতি

আৰু ৰাজনীতিৰ মাজৰ সম্পৰ্ক নিচেই ওচৰ; গতিকে ছাত্ৰসকলে ৰাজনীতিত অংশ লোৱাটো দোষণীয় নহয়। ছাত্ৰ-শক্তি অক্ষুণ্ণ শক্তিৰ উৎস। সচেতন ছাত্ৰসকলে জনসংযোগৰ মাধ্যমসমূহৰ জৰিয়তে দেশৰ ৰাজনীতিত গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰভাৱ পেলাব পাৰে। অৱশ্যে বৰ্তমান সময়ত ছাত্ৰই প্ৰত্যক্ষভাৱে ৰাজনীতিত অংশ লৈ দলীয় বা গোষ্ঠীগত ৰাজনীতিৰ পৃষ্ঠপোষকতা কৰাটো মই মুঠেই সমৰ্থন নকৰো। দেশৰ ৰাজনীতিক সঠিক পথত আওঁৱাই নিয়াত ছাত্ৰবোৰ ভূমিকা আছে। অশিক্ষিত ভোটসকলক শুদ্ধ পথ দেখুওৱাৰ দায়িত্ব ছাত্ৰসকলকৈ ভালদৰে কোনে পালন কৰিব পাৰে?

(৩) অৱশ্যেই মাত মতা উচিত।

(৪) টিউচনৰ বিয়ত'মন্তব্য দিবলৈ হ'লে আমি আমাৰ শিক্ষা-ব্যৱস্থাতোঁলৈ চকু দিব লাগিব। এটা শ্ৰেণীত বিভিন্ন I.Q. ৰ ছাত্ৰ থাকে। তদুপৰি, সীমিত সময়ৰ ব্ৰাহ্ম এটাত প্ৰত্যেক ছাত্ৰকে ব্যক্তিগত মনোযোগ দিয়াটো সকলোসময়তে এজন শিক্ষকৰ বাবে সম্ভৱ নহয়। এনেক্ষেত্ৰত পাঠ্যক্ৰমৰ কোনো নিৰ্দিষ্ট অংশ এজন ছাত্ৰৰ আয়তলৈ নাহিবও পাৰে। এনে সময়ত, তেওঁ টিউচনৰ প্ৰয়োজন অনুভৱ কৰাটো স্বাভাৱিক। অৱশ্যে বৰ্তমান সময়ত, 'প্ৰফেশ্যনেল টিউট'ব'সকল ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ পথ-প্ৰদৰ্শক হোৱাতকৈ পৰীক্ষাৰ সত্তাৰ্য প্ৰশ্নোত্তৰৰ উৰাল হৈ পৰা দেখা যায়। ব্যক্তিগত ভাবে, এই 'ফেশ্যন' সদৃশ টিউচন মই সমৰ্থন নকৰো।

(৫) এই সৰু অথচ ঐতিহ্যমণ্ডিত কলেজখনৰ চৌদিশৰ প্ৰাকৃতিক পৰিবেশে বাককৈয়ে মোক মুগ্ধ কৰে। ইয়াত শিক্ষাগ্ৰহণ কৰিবলৈ পাই মই সুখী এই কাৰণেই যে ইয়াত শিক্ষক আৰু ছাত্ৰীৰ মাজৰ সম্পৰ্ক অতি ওচৰ। নিজে বৰ্তমান শিক্ষাগ্ৰহণ কৰি থকা ইংৰাজী বিভাগৰ ক্ষেত্ৰতে কওঁ, মই কেতিয়াও আশা নকৰো যে আন এখন কলেজত হোৱাহেঁতেন শিক্ষাওকসকলৰ পৰা ইমান সহায়-সহযোগিতা পালোহেঁতেন। অন্ততঃ 'কেৰিয়াৰ' নামৰ গাহৰিটোৰ নেজত ধৰি লটুকনৰ দৰে ঘূৰাৰ বিপৰীতে প্ৰকৃত মানুহ হোৱাত তেখেতসকলে গুৰুত্ব দিয়া কথাটোৱে আমাক অনুপ্ৰাণিত কৰে। তেখেতসকলৰ ওচৰত মই চিৰকৃতজ্ঞ। ছাত্ৰীসকলৰ মাজৰ সহজ-মিলা-মিছা দেখি ভাব হয়, যেন এতিয়াও ইয়াত আধুনিক জীৱনৰ বিহীনতাবোধে গা কৰি উঠা নাই। অৱশ্যে, কিছুসংখ্যক উচ্চশিক্ষা ছাত্ৰীয়ে কলেজৰ দুৰ্নাম অনাটো মুঠেই গুৰুত্বপূৰ্ণ নহয়। ●●●

ক্ষেত্ৰ-অধ্যয়ন

চাপানালা অঞ্চলৰ এটি ভৌগলিক অধ্যয়ন

ভূগোল বিভাগৰ স্নাতক দ্বিতীয় বৰ্ষৰ (সাধাৰণ) ছাত্ৰীসকলে ১৯৯৯ চনত কৰা ক্ষেত্ৰ-অধ্যয়নৰ এটি সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ

ভূমিকা : ভূগোল-বিজ্ঞানত মূলতঃ পৃথিবীৰ উপবিভাগৰ বিভিন্ন ভূ-প্ৰাকৃতিক পৰিঘটন সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰা হয়। ইয়াৰ লগতে এই ভূ-প্ৰাকৃতিক কাৰক সমূহে মানুহৰ জীৱন-যাত্ৰাত কি ধৰণৰ প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰে সেই সম্পৰ্কে বিশ্লেষণ কৰা হয়। এই-বিশ্লেষণসমূহ কৰিবলৈ যাওঁতে পৃথিবীৰ বিভিন্ন অঞ্চলৰ ভৌগলিক স্থিতি অনুসৰি বিভিন্ন ভূ-প্ৰাকৃতিক আৰু আৰ্থ-সামাজিক কাৰকসমূহৰ স্থানিক বিতৰণ বিশ্লেষণ কৰা হয়। সেয়ে, ভূগোল-বিজ্ঞানৰ অধ্যয়নত ক্ষেত্ৰ অধ্যয়ন এটা অপৰিহাৰ্য অংগ, যাৰ জৰিয়তে ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলে তেওঁলোকৰ পৃথিগত জ্ঞান বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত প্ৰয়োগৰ যোগেদি বিশ্লেষণ কৰাত সুবিধা লাভ কৰে।

এইবাৰ ক্ষেত্ৰ-অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্যে নগাঁও চহৰৰ নিকটৱৰ্তী চাপানালা অঞ্চলটোক নিৰ্বাচন কৰা হৈছে। চাপানালা অঞ্চলৰ পাহাৰ সমূহ, ইয়াৰ মুখ্য আৰ্কষণ চম্পাৱতী জলপ্ৰপাত আৰু পাদদেশৰ মানুহৰ বসতি- অঞ্চল সমূহে ভৌগলিক অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰত এক বিশেষ গুৰুত্ব লাভ কৰি আহিছে। উল্লেখযোগ্য যে উক্ত

চম্পাৱতী জলপ্ৰপাত

অঞ্চলটি অসমৰ পৰ্যটন ক্ষেত্ৰৰ মানচিত্ৰত শেহতীয়াকৈ অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে। সেয়ে এই অধ্যয়নৰ জৰিয়তে অঞ্চলটোৰ সামগ্ৰিক ভূ-প্ৰাকৃতিক আৰু আৰ্থ-সামাজিক পৰিবেশৰ এটি সম্যক ধাৰণা লাভ কৰিবলৈ প্ৰচেষ্টা চলোৱা হৈছে।

অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য : আমাৰ এই অধ্যয়নৰ মূল উদ্দেশ্যসমূহ আছিল —

- (ক) চাপানিলা অঞ্চলৰ ভূ-প্ৰকৃতি সম্পৰ্কে পৰ্য্যবেক্ষণৰ জৰিয়তে তাৰ সামগ্ৰিক স্থিতি অধ্যয়ন কৰা।
- (খ) চাপানিলা অঞ্চলৰ মূল আকৰ্ষণৰ উৎস চম্পাৱতী জলপ্ৰপাতৰ জলধাৰা সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰা।
- (গ) উক্ত অঞ্চলত বাস কৰা মানুহৰ জনজীৱন সম্পৰ্কে ধাৰণা লাভ কৰা।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি : এই অধ্যয়নটো কৰিবলৈ যাওঁতে মূলতঃ ভৌগলিক পৰ্য্যবেক্ষণৰ বিভিন্ন পদ্ধতি সমূহক মূল আধাৰ ৰূপে গ্ৰহণ কৰা হৈছে। ভূ-প্ৰাকৃতিক অৱস্থিতি সম্পৰ্কে সম্পূৰ্ণ ৰূপে পৰ্য্যবেক্ষণৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছে। জলপ্ৰপাতৰ জলবাৰিৰ সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰিবলৈ জলপ্ৰপাতটোৰ জলবাৰিৰ ৩০০ মিটাৰ দূৰত্বত তিনিটা বেলেগ বেলেগ স্থানত বৈ যোৱা পানী ভাগৰ ওপৰ পৃষ্ঠ আৰু তল পৃষ্ঠৰ বহল, গভীৰতা আৰু পানীৰ গতিবেগ সম্পৰ্কে জোখ লোৱা হৈছে। আৰ্থ-সামাজিক দিশৰ অধ্যয়নৰ বাবে নিকটৱৰ্তী উক্ত বৰখাট গাঁৱত এটি জৰীপ চলোৱা হৈছিল। এই জৰীপৰ বাবে মুঠ পৰিয়ালৰ ৫ শতাংশ পৰিয়ালৰ পৰা বিভিন্ন তথ্য সংগ্ৰহ কৰা হৈছে। ইয়াৰ উপৰিও অঞ্চলটো সম্পৰ্কে বিভিন্ন তথ্য ১৯৭১ আৰু ১৯৯১ চনৰ পিয়লৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা হৈছে।

অধ্যয়ন-ক্ষেত্ৰৰ ভৌগলিক অৱস্থিতি : আমি অধ্যয়ন কৰা

১নং চিত্ৰ

চাপানিলা অঞ্চলটো নগাঁও চহৰৰ পৰা উত্তৰ পূবে প্ৰায় ৩২ কিঃমিঃ দূৰত অৱস্থিত। অঞ্চলটোক ২৬.১৭° উত্তৰ অক্ষবেখা আৰু ৯৩° পূব দ্ৰাঘিমাৰেখাই ছেল কৰিছে। ইয়াৰ অৱস্থান ১নং মানচিত্ৰত দেখুওৱা হ'ল।

ভূ-প্ৰাকৃতিক দিশৰ বৰ্ণনা : একোটা অঞ্চলৰ ভূ-প্ৰাকৃতিক দিশে অঞ্চলটোৰ প্ৰাকৃতিক পৰিবেশৰ বিভিন্ন দিশ নিৰ্দ্ধাৰণ কৰে। সেয়ে যি কোনো ভৌগলিক অধ্যয়নতে ভূ-প্ৰাকৃতিক দিশৰ অধ্যয়ন গুৰুত্বপূৰ্ণ। অধ্যয়ন ক্ষেত্ৰ চাপানিলা অঞ্চলটো মূলতঃ এটি পাহাৰীয়া অঞ্চল। মূলতঃ এই অঞ্চলটো কাৰ্বি আংলং মালভূমিৰ প্ৰসিদ্ধ অংশৰ লগত সংযোজিত হৈ থকা এটা অঞ্চল। ইয়াত ভূ-ভাগৰ সৰ্বোচ্চ উচ্চতা সাগৰ-পৃষ্ঠৰ পৰা ২১২ মিটাৰলৈকে পোৱা গৈছে। আনহাতেদি পাহাৰীয়া অঞ্চলৰ নামনিৰ উচ্চতা সাগৰ-পৃষ্ঠৰ পৰা প্ৰায় ১০০ মিটাৰ। এই উচ্চতাৰ পাৰ্থক্যই পাহাৰীয়া আৰু ইয়াৰ নামনি অঞ্চলৰ মাজত থকা উচ্চতাৰ পাৰ্থক্য সমূহক নিশ্চিত কৰে। সমগ্ৰ অঞ্চলটো পেনীয়া শিলৰ দ্বাৰা গঠিত বিভিন্ন স্থলভিত্তিৰ ওপৰত অৱস্থিত। অন্যহাতেদি নিকটৱৰ্তী কাৰ্বি আংলঙৰ মালভূমি অৱস্থিত হৈছে। ইয়াৰ বিশেষত কঠিন আগ্নেয় শিলৰ উপস্থিতি সাব্যস্ত কৰে। অঞ্চলটোত থকা উচ্চতাৰ পাৰ্থক্যৰ ফলত প্ৰাকৃতিক ঢাল সমূহেদি অতি সহজে বিভিন্ন জলবাৰি বৈ আহে। এই বৈ অহা জলবাৰিয়ে বিশেষকৈ বাৰিষা কালছোৱাত ইয়াৰ ভূমিৰ ক্ষয়ীভৱনত গুৰুত্ব পূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে। আৰু ক্ষয়প্ৰাপ্ত পদাৰ্থবোৰে মাটিৰ সৃষ্টি কৰাত সহায় কৰে।

অঞ্চলটোত সেমেকা 'মেচখামেনলু' ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ জলবায়ুৰ বৈশিষ্ট সমূহ দেখা যায়। সাধাৰণতে জুনৰ পৰা ছেপ্তেম্বৰ মাহলৈ দক্ষিণ পশ্চিম মৌচুমী বতাহৰ প্ৰভাৱত ইয়াত বৃষ্টিপাত হয়। বছৰটোত গড় হিচাবে প্ৰায় ১৪৫ দিন বৰষুণ হয় আৰু বৰষুণৰ বাৰ্ষিক গড় পৰিমাণ প্ৰায় ১৯৮ cm বছৰটোৰ উষ্ণতাৰ পৰিমাণ সাধাৰণতে ২৪°C ৰ পৰা ৩৪°C ৰ ভিতৰত থাকে। জুন, জুলাই আৰু আগষ্ট মাহ কেইটা বছৰটোৰ আটাইতকৈ উত্তম মাহ। আনহাতেদি ডিচেম্বৰ আৰু জানুৱাৰী মাহত উষ্ণতা আটাইতকৈ কম থাকে।

মাটি গঠনৰ দিশৰ পৰা ইয়াত মূলতঃ পাহাৰীয়া ৰঙা বালি-চাঁহীয়া মাটি পাহাৰ অঞ্চলত আৰু নতুন

পলসুৱা মাটি নিম্নভূমি অঞ্চলত দেখা যায়।

অঞ্চলটোৰ উদ্ভিদ সমূহক সাধাৰণতে দুটা শ্ৰেণীৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পাৰি।

- (ক) বিবুদীয় চিবসেউজ গুণবিশিষ্ট উদ্ভিদৰাজি।
- (খ) পৰ্ণপতী উদ্ভিদ

ইয়াত সাধাৰণতে দেখা পোৱা উদ্ভিদ হ'ল - শাল, ভোমোৰা, আজাৰ, গম্বাৰী, জামু, যোবানিম, ম'জ, পমা, ভেলেউ ইত্যাদি। অঞ্চলটোত উল্লেখযোগ্য পৰিমাণে বিজুলি বাঁহ পোৱা যায়। ইয়াৰ উপৰিও বিভিন্ন প্ৰজাতিৰ লতা আৰু গুহা জাতীয় উদ্ভিদ সাধাৰণতে চকুত পৰে।

অঞ্চলটো বিভিন্ন উদ্ভিদ প্ৰজাতি আৰু জনবসতিৰ পৰা আঁতৰত হোৱা বাবে ইয়াত বিভিন্ন প্ৰজাতিৰ বন্য প্ৰাণীও পোৱা যায়। নিকটৱৰ্তী অঞ্চলত বাস কৰা লোক সকলৰ মতে এই অঞ্চল সমূহত হাতী, নাহৰফুটুকী বাঘ, হনুমান বান্দৰ, মলুৱা বান্দৰ আদি পোৱা যায়। ইয়াৰ উপৰিও পৰ্য্যবেক্ষণৰ কালছোৱাত ডাটো, চুতীয়া শালিকা আদি চৰাই বিচৰণ কৰা দেখা গৈছে।

অঞ্চলটোৰ মাজতে অৱস্থিত চম্পাৱতী জলপ্ৰপাতটোৱে ইয়াৰ প্ৰাকৃতিক শোভা বৰ্ধন কৰিছে। এই জলধাৰা কাৰ্বিআংলঙত অৱস্থিত পাহাৰ অঞ্চলৰ পৰা বৈ আহি কলঙৰ জৰিয়তে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ লগত সংযুক্ত হৈছে। চম্পাৱতী মূল জলপ্ৰপাতটো সাগৰ-পৃষ্ঠৰ পৰা প্ৰায় ২১০ মিটাৰ উচ্চতাত অৱস্থিত। ইয়াৰ জলধাৰাৰ গতি নিৰ্ণয় কৰিবলৈ ১ নম্বৰ আৰু ২ নম্বৰ তালিকাত দেখুওৱা ধৰণে আমি কিছুমান জোখ লৈছিলো।

১ নম্বৰ তালিকা

পৰ্য্যবেক্ষণ	জল পৃষ্ঠৰ ওপৰৰ প্ৰস্থ (মিটাৰ)	জলপৃষ্ঠৰ তলৰ প্ৰস্থ (মিটাৰ)	জলধাৰাৰ ওপৰ অংশৰ গভীৰতা (মিঃ)	জলধাৰাৰ তলৰ অংশৰ গভীৰতা (মিঃ)
১ম	৮.০৪	৭.০২	০.৬৪	.৩৫
২য়	৯.০০	৮.০৫	১.১৮	.৪৫
৩য়	৭.০৫	৫.০০	১.০৯	.৪০
গড়	৮.০৩	৬.৬৯	.৯৭	.৪০

২ নম্বৰ তালিকা

পৰ্য্যবেক্ষণ	দূৰত্ব	সময়
	১মিটাৰ	২১.৪২ চেকেণ্ড
১ম	১মিটাৰ	১৭.১৪ চেকেণ্ড
২য়	১মিটাৰ	১৩.৮০ চেকেণ্ড
৩য়	১মিটাৰ	১৭.৪৫ চেকেণ্ড
গড়	১মিটাৰ	

তালিকা 1 ৰ পৰা

$$\begin{aligned} \text{গড় গভীৰতা (d)} &= \frac{\text{জলধাৰাৰ ওপৰৰ গভীৰতা} + \text{জলধাৰাৰ তলৰ গভীৰতা}}{2} \\ &= \frac{.৯৭ + .৪০}{2} \text{ মিটাৰ} \\ &= .৬৮৫ \text{ মিটাৰ} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{জলধাৰাৰ প্ৰস্থচ্ছেদৰ কালি (A)} &= \frac{3}{2} (\text{জলপৃষ্ঠৰ ওপৰৰ বহল} + \text{জলপৃষ্ঠৰ তলৰ বহল গড় গভীৰতা}) \\ &= \frac{3}{2} (.৮০০ + .৬৬৯) \times .৬৮৫ \text{ মিটাৰ} \\ &= \frac{100802}{2} \\ &= 50401 \text{ মিটাৰ}^2 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{জলধাৰাৰ গড় বেগ (V)} &= \frac{1 \text{ মিটাৰ}}{19.85 \text{ ছেকেণ্ড}} \\ &= .০৫৭৩০ \text{ মিটাৰ / ছেকেণ্ড} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{কিমান পৰিমাণে পানী বৈ য়াৰ (q)} &= A \times V \\ &= 50401 \text{ মিটাৰ}^2 \times .০৫৭৩০ \\ &= 2888 \text{ মিটাৰ}^3 / \text{ছেকেণ্ড} \end{aligned}$$

অঞ্চলটোৰ সামগ্ৰিক ভূ-প্ৰাকৃতিক অৱস্থিতিয়ে এই দিশৰ প্ৰাচুৰ্য প্ৰতিফলিত কৰে যদিও বৰ্তমান ই বিভিন্ন সমস্যাৰ সন্মুখীন হৈছে। এনে সমস্যাবোৰৰ ভিতৰত মানুহৰ বিভিন্ন কাৰ্যকলাপৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা সমস্যা সমূহ উল্লেখযোগ্য। ক্ৰমান্বয়ে নিকটবৰ্তী গাঁও সমূহত জনসংখ্যা বৃদ্ধিয়ে এই অঞ্চলৰ প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ ওপৰত এক অতিৰিক্ত চাপৰ প্ৰয়োগ কৰিছে। মূলতঃ এই অঞ্চলৰ মানুহে খনি আৰু গৃহনিৰ্মাণৰ বিভিন্ন সামগ্ৰীৰ বাবে পাহাৰ অঞ্চলৰ পৰা বাঁহ-কাঠ আদি সংগ্ৰহ কৰিবলৈ লোৱাত উদ্ভিদৰ আৱৰণ ক্ৰমে হ্রাস পাইছে। আৰু ভূমিৰ ক্ষয়ীভৱনত অবিহনা যোগাইছে। একে ধৰণেৰে উদ্ভিদৰ আৱৰণ কমি যোৱাৰ ফলত ই কন্যাপ্ৰাণীৰ জীৱন প্ৰক্ৰিয়া বিঘ্নিত কৰিছে।

আৰ্ধ-সামাজিক দিশ : অঞ্চলটোত মূলতঃ কোঁচ, কাৰ্বি, চাহ-বাগানৰ জনজাতীয়লোক সকলে বাস কৰে। ইয়াৰ

সৰ্বাধিক সংখ্যক লোকেই কৃষিজীৱী, লগতে তেওঁলোকে বনজ সম্পদৰ আহৰণ আৰু ব্যৱহাৰকো জীৱিকাৰ এক অৱলম্বন ৰূপে লৈছে। অঞ্চলটোৰ নিচেই কাষতেই অৱস্থিত গাঁওখন হ'ল উত্তৰ বৰঘাট। ইয়াত কোঁচ সম্প্ৰদায়ৰ মুঠ ১৩৭ টা পৰিয়ালে বাস কৰে। এই গাঁওখন চাপানিলা পঞ্চায়তৰ অন্তৰ্ভুক্ত।

গাঁওখনত মুঠ ৩৬২ একৰ পৰিমাণৰ ভূমি আছে। ইয়াৰ ৩৬ একৰ ভূমি কোনো ধৰণৰ কৃষিকাৰ্য্যত ব্যৱহাৰ হোৱা নাই। ২২ একৰ ভূমি ব্যৱহাৰ কৰা হয়। এই সমগ্ৰ কৃষি ভূমিতেই কোনো ধৰণৰ জলসিঞ্চনৰ ব্যৱস্থা নাই।

১৯৭১ চনৰ পিয়ল অনুসৰি উত্তৰ বৰঘাট গাঁৱত ৮৪ ঘৰ মানুহে বাস কৰিছে যাৰ মুঠ জনসংখ্যা আছিল ৪১৯। ইয়াৰ ভিতৰত ২১৮ গৰাকী পুৰুষ আৰু ২০১ গৰাকী মহিলা আছিল। মুঠ ৭৪ জন পুৰুষ আৰু ৩৪ গৰাকী মহিলা শিক্ষিত আছিল। মুঠ কৰ্মঠ লোকৰ সংখ্যা আছিল ১১৮ জন। আমি ১৯৯৯ চনত কৰা জৰীপ

অনুসৰি ১৩৭ টা পৰিয়ালৰ মুঠ জনসংখ্যা বৰ্তমান ৬৮৫ লৈ বৰ্দ্ধিত হয়। ইয়াৰে ৪১১ জন পুৰুষ আৰু ২৭৬ গৰাকী মহিলা, শিক্ষিত লোকৰ সংখ্যা ৮৪০ আৰু মুঠ ৩৩৫ জন লোকে প্ৰত্যক্ষ ভাবে বিভিন্ন কৰ্মৰ জৰিয়তে পৰিয়ালৰ আয় আহৰণ কৰে। গড় হিচাবত প্ৰতিঘৰ মানুহৰ ১.৫ হেক্টৰকৈ খেতিৰ মাটি আছে। সকলো লোকেই মূলতঃ শালি ধানৰ খেতি কৰে। ইয়াত শালিধানৰ উৎপাদনৰ পৰিমাণ প্ৰতি হেক্টৰত ৪০০-৪৮০ কিলোগ্ৰাম। অঞ্চলটোত এখন প্ৰাইমেৰী স্কুল আৰু মজলীয়া স্কুল আছে।

সকলো লোকেই ঘৰসমূহ অসম আৰ্হিৰ বাঁহ আৰু খেবেৰে সজা। মাত্ৰ ১২ শতাংশ পৰিয়ালৰহে পকীঘৰ আছে। অঞ্চলটোৰ প্ৰতিঘৰ মানুহে একোটাকৈ কুঁৱা আছে যদিও সেইবোৰ কোঁচা কুঁৱা, যাৰ বাবে চিত্ৰ -

খোৱা পানীৰ কাৰণে তেওঁলোকে বিদ্যালয়ৰ চৌহদত থকা দমকলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিব লাগে। এই গাঁৱত বাস কৰা লোকসকলে ওচৰৰ পাহাৰ অঞ্চল সমূহৰ ওপৰত খনি আৰু গৃহ নিৰ্মাণ সামগ্ৰীৰ বাবে নিৰ্ভৰ কৰে। পাহাৰীয়া অঞ্চলৰ দাঁতিকাষৰীয়া হোৱাৰ বাবে আৰু খোৱাপানীৰ উপযুক্ত ব্যৱস্থা নথকাৰ ফলত অঞ্চলটোৰ বাসিন্দা সকল মেলেবিয়া, গ্ৰেট্ট'এণ্টাৰাইটিচ আদি ৰোগত সঘনাই আক্ৰান্ত হয়।

আঞ্চলিক সমস্যা আৰু সম্ভাৱনা : অঞ্চলটোৰ পৰ্য্যবেক্ষণৰ পৰা নিম্নোক্ত সমস্যাসমূহৰ সম্পৰ্কে ঠাৱৰ কৰিব পৰা গৈছে -

(ক) জনসংখ্যাৰ চাপৰ ফলত পাহাৰ অঞ্চলত গছ-গছনিৰ পৰিমাণ হ্রাস পাইছে, যি পাহাৰ অঞ্চলত ভূমি ক্ষয়ৰ পৰিমাণ বৃদ্ধি কৰিছে। ক্ষয়প্ৰাপ্ত বালি-শিলসমূহ তলৰ কৃষিভূমিত জমা হোৱাৰ ফলত মাটিৰ উৰ্বৰা শক্তি হ্রাস হৈছে।

(খ) গছ-গছনিৰ সংখ্যা হ্রাস পোৱাত কন্যাপ্ৰাণীৰ জীৱনো বিপন্ন হৈছে, যাৰ ফলত কন্যাপ্ৰাণী সমূহে খাদ্যৰ সন্ধানত ওচৰৰ জনবসতিপূৰ্ণ অঞ্চল সমূহত বিচৰণ কৰিবলৈ লৈছে। গাঁও সমূহত সঘনাই হোৱা বান্দৰৰ উপদ্ৰৱ আৰু শালি ধান পকাৰ সময়ত খেতি পথাৰত হাতীয়ে কৰা

উপদ্ৰৱ ইয়াৰ অন্যতম উদাহৰণ।
(গ) উপযুক্ত জলসিঞ্চন ব্যৱস্থাৰ অভাৱত ইয়াৰ কৃষিভূমি কৃষকে এটাতকৈ বেছি খেতি কৰিব নোৱাৰে। অন্যহাতেদি তেওঁলোকে খেতিৰ বাবে সম্পূৰ্ণৰূপে বৰষুণৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিব লগা হয়। সেয়ে উপযুক্ত কৃষি উৎপাদন ব্যৱস্থাৰ অভাৱত অঞ্চলটো কৃষি-ক্ষেত্ৰত পিছপৰা, যি প্ৰত্যক্ষভাৱে তেওঁলোকৰ অৰ্থনৈতিক দুৰ্দশাৰ মূল কাৰণ।
(ঘ) অঞ্চলটোত ভূ-পৃষ্ঠৰ তলত কঠিন শিলাখণ্ডৰ উপস্থিতিয়ে ভূ-গৰ্ভৰপৰা পানী আহৰণ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত বাধাৰ সৃষ্টি কৰে যাৰ ফলত এই অঞ্চলত দমকল আদি বহুতো ব্যৱহৃত। সেয়ে অঞ্চলটোত খোৱা পানীৰ সমস্যা প্ৰকট।

(ঙ) উপযুক্ত খোৱাপানী আৰু পাৰিবেশিক পৰিষ্কাৰতাৰ অভাৱত অঞ্চলটোৰ অধিক সংখ্যক লোকেই বিভিন্ন স্বাস্থ্যজনিত সমস্যাৰ সন্মুখীন হয়।
(চ) অঞ্চলটোলৈ উপযুক্ত ভাবে পথ পৰিবহনৰ সুবিধা নথকাত ইয়াত বসবাস কৰা লোকসকলে যাতায়তৰ ক্ষেত্ৰত সমস্যাৰ সন্মুখীন হয়।

ওপৰত উল্লেখ কৰা সমস্যাসমূহ থকা স্বত্বেও ইয়াৰ ভৌগোলিক অৱস্থিতি আৰু বাতাবৰণে অঞ্চলটোৰ উন্নয়নৰ বাবে কিছু সম্ভাৱনাৰ সৃষ্টি কৰিছে। সেই সমূহ হ'ল -

(ক) চম্পাৱতী জলপ্ৰপাতক কেন্দ্ৰ কৰি ইয়াৰ পাহাৰ অঞ্চলৰ নৈসৰ্গিক দৃশ্যৰাজিৰ প্ৰতি লক্ষ্যৰাখি ইতিমধ্যে ইয়াক পৰ্য্যটন স্থলীলৈ উন্নত কৰাৰ যি সমূহ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিছে সেই সমূহৰ সম্প্ৰসাৰণ ঘটাই জনসাধাৰণৰ আশংগহীন দিশ মুকলি কৰিলে ই পৰ্য্যটক সকলৰ বাবে সেৱা আগবঢ়োৱা বিভিন্ন কৰ্ম আঁচনিৰে স্থানীয় জনসাধাৰণক স্বনিৰ্ভৰশীল হোৱাত সহায় কৰিব।

(খ) অঞ্চলটোত জলসিঞ্চনৰ অভাৱ আৰু খোৱা পানীৰ অভাৱ দূৰ কৰিবলৈ জলপ্ৰপাতৰ ওপৰৰে বৈ অহা জলধাৰা সংগ্ৰহ কৰি বিতৰণ কৰাৰ যথেষ্ট সম্ভাৱনা আছে যি অঞ্চলটোৰ কৃষি উন্নয়নত আৰু খোৱাপানীৰ সমস্যা দূৰ কৰাত অবিহণা যোগাব।

(গ) পাহাৰৰ পাদদেশৰ ঘিৰেৰে পতিত মাটি অৱস্থিত হৈ আছে সেইসমূহত ৰাজস্বতকৈ বিভিন্ন মূল্যবান গছবোৰৰ বা ঔষধি উদ্ভিদৰ বাগিছা কৰাৰ আঁচনি কৰিব পাৰি। এনে ব্যৱস্থাই পাদদেশৰ ভূমিৰ ক্ষয়ৰোধ কৰাৰ লগতে মানুহৰ

আয়বৃদ্ধি কৰাতো সহায় কৰিব।

সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ আৰু পৰামৰ্শ : চাপানীয়া অঞ্চলত কৰা এই ক্ষেত্ৰ-অধ্যয়নে আমাৰ ভৌগোলিক জ্ঞানৰ সম্প্ৰসাৰণত যথেষ্ট সহায় কৰিছে। এই অধ্যয়নৰপৰা মানুহ আৰু প্ৰকৃতিৰ মাজত থকা সম্পৰ্ক সমূহ স্পষ্ট ভাবে অনুভৱ কৰিব পাৰিছে। এই অধ্যয়নে মানুহৰ প্ৰকৃতিৰ ওপৰত থকা প্ৰতিকূল প্ৰভাৱসমূহ অনুভৱ কৰাত আমাক সহায় কৰিছে। সদৌ শেহত অঞ্চলটোৰ সামগ্ৰিক উন্নতিৰ বাবে নিম্নোক্ত ব্যৱস্থাসমূহ অতিশীঘ্ৰে গ্ৰহণ কৰিব লাগে বুলি আমি ভাবো :

(ক) অঞ্চলটোৰ ভূমিৰ ক্ষয় আৰু কন্যাপ্ৰাণী বিপন্ন হোৱা সমস্যাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি পাহাৰ অঞ্চলত বৃক্ষ ৰোপণৰ

কাৰ্যসূচী গ্ৰহণ কৰিব লাগে। এনেকৈ গছ-গছনি কৰিলে যাওঁতে তাত বসবাস কৰা কন্যাপ্ৰাণী সমূহক আহাৰ যোগান ধৰিব পৰা গছ-গছনি বোৱাত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিব লাগে।

(খ) চৰকাৰী ভাবে বিভিন্ন স্থানীয় ৰাজহুৱা অনুষ্ঠানৰ সহায়ত ওপৰত ইতিমধ্যে উল্লেখ কৰা সম্ভাৱনা সমূহক ব্যৱহাৰ কৰাত উপযুক্ত কাৰ্যকৰী আঁচনি গ্ৰহণ কৰিব লাগে।

(গ) অঞ্চলটোৰ স্বাস্থ্য আৰু পৰিবেশজনিত সমস্যা সমূহৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি স্থানীয় স্বাস্থ্যসেৱী সংগঠন সমূহে ইয়াত জনশিক্ষা আৰু পৰিবেশ শিক্ষাৰ আঁচনি গ্ৰহণ কৰিব লাগে।

(ভূগোল বিভাগৰ অধ্যাপক-অধ্যাপিকা সকলৰ তত্ত্বাবধানত বিভাগৰ ছাত্ৰী মনালিচা গায়ন, নিজুমনি শইকীয়া, শশীপ্ৰভা বসুমতাৰী আৰু কাৰ্বেৰী গগৈয়ে এই ক্ষেত্ৰ-অধ্যয়নত অংশ গ্ৰহণ কৰে।)

●●●

প্ৰতিবেদনৰ আৰম্ভণিতে নিজৰ জাতি আৰু নিজৰ দেশৰ বাবে প্ৰাণ আৰ্হতি দিয়া বীৰ-স্বহিদসকললৈ মোৰ অশ্রুসিক্ত প্ৰণাম যাচিলোঁ। ১৯৬২ চনৰ ১২ চেপ্তেম্বৰত প্ৰতিষ্ঠিত হোৱা নগাঁও ছোৱালী কলেজ জন্ম - মুহূৰ্ত্তৰপৰা বৰ্তমান সময়লৈকে অসমৰ শিক্ষা জগতত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিবলৈ সক্ষম হোৱা মধ্য-অসমৰ এটি অন্যতম শিক্ষা অনুষ্ঠান। এই মহান শিক্ষানুষ্ঠানৰ ছাত্ৰী একতা সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদিকা হিচাপে ১৯৯৯-২০০০ বৰ্ষৰ কাৰ্যকালৰ বাবে মোক নিৰ্বাচিত কৰাৰ কাৰণে মহাবিদ্যালয়ৰ সমূহ ছাত্ৰীলৈ মোৰ কৃতজ্ঞতা আৰু হিয়াভৰা ওলগ যাচিলোঁ। লগতে, মাননীয় অধ্যক্ষ মহোদয় প্ৰমুখ্যে সমূহ অধ্যাপক-অধ্যাপিকা আৰু কৰ্মচাৰীলৈ মোৰ শ্ৰদ্ধা নিবেদন কৰিছোঁ।

গতানুগতিক ভাবেই অধ্যক্ষ, অধ্যাপক-অধ্যাপিকাসকল আৰু ছাত্ৰীসমূহৰ ওচৰত শপত গ্ৰহণৰ পিছৰ পৰাই মোৰ কাৰ্যকাল আৰম্ভ হয়। আৰম্ভণিতেই ১৯৯৯ চনৰ নৱেম্বৰ ১২ আৰু ১৩ তাৰিখে কলেজ প্ৰাংগনত অনুষ্ঠিত কৰা বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ মহাবিদ্যালয় মানৱ-শাস্ত্ৰ আৰু সমাজ-বিজ্ঞান উন্নয়ন প্ৰকল্পৰ অধীনৰ 'অসমীয়া ভাষাত জনগোষ্ঠীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱ' শীৰ্ষক দুদিনীয়া আলোচনা-চৰ্চাখনি সফল কৰি তোলাত ছাত্ৰী একতা সভাই পূৰ্ণ সহযোগিতা আগবঢ়ায়।

পূৰ্বৰদৰে এইবাবো অধ্যাপক বিনয় চন্দ্ৰ বৰা আৰু সদৌ অসম আন্তঃমহাবিদ্যালয় তৰ্ক প্ৰতিযোগিতাখনি নৱেম্বৰ মাহতে সফলতাবে অনুষ্ঠিত কৰা হয়। এই প্ৰতিযোগিতাত অসমৰ বিভিন্ন মহাবিদ্যালয়ৰপৰা অহা প্ৰতিযোগীসকলে অংশ গ্ৰহণ কৰে। তাৰ পিছতে নৱেম্বৰ ১৬ তাৰিখৰপৰা ২১ তাৰিখলৈকে মহাবিদ্যালয়ত কলেজ-সপ্তাহ সমাৰোহ পতা হয়। পতাকা উত্তোলন, শহীদ তপৰ্ণ, সুকুমাৰ-কন্যা প্ৰদৰ্শনী উদ্বোধন আদিৰ পিছত বিভিন্ন প্ৰতিযোগিতাসমূহ চাৰিদিন জুৰি চলোৱা হয়। নৱেম্বৰ ২২ তাৰিখে সমাৰোহৰ মুকলি সভাত সভাপতিত্ব কৰে অধ্যক্ষ মহোদয়ে আৰু মুখ্য অতিথি হিচাপে ভাষণ দিয়ে নগাঁও জিলাৰ অতিৰিক্ত উপায়ুক্ত সাহিত্যিক আৰু কলা-সাহিত্যৰ প্ৰতি অতি উৎসাহী ব্যক্তি শ্ৰীযুত থানেশ্বৰ মালাকাৰ দেৱে। বিশিষ্ট অতিথি হিচাপে সভাত উপস্থিত থাকে নগাঁও জিলাৰ সুপৰিচিত অধিবক্তা শ্ৰীযুত লক্ষেশ্বৰ হাজৰিকাদেৱে।

মোৰ কাৰ্যকালত কলেজৰ উচ্চতৰ মাধ্যমিক দ্বিতীয় বৰ্ষৰ ছাত্ৰী সাদৰি বৰাৰ বৃক্ক 'অনুবোপনৰ বাবে মই আৰু ছাত্ৰী একতা সভাৰ সদস্যসকলে কলেজৰ অধ্যাপক-অধ্যাপিকাসকলৰ সহায়ত কিছু অৰ্থ সংগ্ৰহ কৰি দিওঁ। এই কামটিৰ বাবে কলেজৰ অধ্যক্ষ প্ৰমুখ্যে অধ্যাপক-অধ্যাপিকাসকল আৰু ছাত্ৰীসকললৈ মোৰ কৃতজ্ঞতা যাচিলোঁ। অন্যান্য উন্নয়নমূলক কামৰ ভিতৰত কৰ্তৃপক্ষক কৈ মই কলেজৰ চাইকেল-ষ্টেণ্ড আৰু কলেজৰ সন্মুখৰ পথডোখৰৰ পুনৰ্নিৰ্মাণ কৰাওঁ। ছাত্ৰী জিৰণী-কোঠাত নতুন পৰ্দা লগোৱা হয় যদিও জিৰণীকোঠাত চকী টেবুলৰ সংখ্যা বৃদ্ধি কৰি সুবিধা কৰি দিব নোৱাৰিলোঁ।

মোৰ কাৰ্যকালৰ ভিতৰত সৰ্বস্বতী পূজাৰ্হাৰ নিয়মিত কাৰ্যসূচীৰে অতি উল্লেখ-মালহেৰে উদ্‌যাপন কৰোঁ। কিন্তু গভীৰ দুখে আৰু বেদনাৰ কথা যে সৰ্বস্বতীপূজাৰ নিশা কৰ্তব্যৰত অৱস্থাত থকা পদ্মাৱতী দেৱী ফুকননী ছাত্ৰী নিবাসৰ নিষ্ঠাবান নৈশ চকিদাৰ কৈলাশ আগৰ বালক কোনো নিষ্ঠুৰ দুষ্কৃতিকৰীয়ে হত্যা কৰি থৈ যায়। পৰিতাপৰ কথা যে হত্যাকাৰী

সাধাৰণ সম্পাদিকাৰ প্ৰতিবেদন

দুৰ্বৃত্তকেইজনক আজিও কবায়ত্ত কবিৰ পৰা নগ'ল। সৰ্বস্বতীপূজাৰ পিছতেই শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ তিথিভাগ উলহ-মালহৰে পতা হয়। শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ তিথিত নাম-প্ৰসঙ্গৰ উপৰিও বৰগীত প্ৰতিযোগিতা অনুষ্ঠিত কৰা হয়। গুৰুজনাৰ জীৱনী, আদৰ্শ, কৰ্ম আদিৰ ওপৰত বচনা প্ৰতিযোগিতা আদিলো ব্যৱস্থা কৰা হৈছিল।

বৰ্তমান বছৰত বিভিন্ন কাৰ্যসূচীৰে আমাৰ কলেজৰ উন্মুখিতম প্ৰতিষ্ঠানিৱস ১২/৯/২০০০ তাৰিখে পালন কৰা হয়। মোৰ কাৰ্যকালৰ সমাপ্তিৰ সময়ত পৰম্পৰাগতভাৱে পালন কৰি অহা উৎসৱ নবাগতা আদৰণি অনুষ্ঠিত কৰা হয়। ছাত্ৰীজীৱনৰ অতিশয় আনন্দময় এই দিনটো এইবাৰ ১৩/৯/২০০০ তাৰিখে পতা হয়। নবাগতা আদৰণি উৎসৱত পতাকা উত্তোলন কৰে অধ্যক্ষ মহোদয়ে। তাৰ পিছত আলম্ব হয় ন-পূৰণি ছাত্ৰীৰ চিনাকী-চ'ৰা অনুষ্ঠান আৰু লগতে নবাগতাৰ আপ্যায়ন। অধ্যক্ষ মহোদয়ৰ সভাপতিত্বত হোৱা আদৰণি উৎসৱৰ মুকলি সভাত অসমৰ সুখ্যাত নাট্যকাৰ আৰু ঔপন্যাসিক শ্ৰীঅৰুণ শৰ্মাৰ বিশিষ্ট অতিথিকৰূপে উপস্থিত আছিল। এটি সাংস্কৃতিক অনুষ্ঠানৰে নবাগতা আদৰণি-সভাৰ অন্ত পৰে।

সদৌ শেষত, মোৰ কাৰ্যকালৰ ভিতৰত অজানিতে কৰা ত্ৰুটি-বিচ্যুতিৰ বাবে নগাঁও ছোৱালী কলেজৰ সমূহ শিক্ষাগুৰু, কৰ্মচাৰী আৰু ছাত্ৰীবাঞ্ছনীয় ওচৰত ক্ষমা বিচাৰিছো। মোৰ কাৰ্যকালত কবিৰ নোৱাৰা কামবোৰ পিছল ছাত্ৰী একতা সভাই কবিৰ বুলি আশা কৰিলোঁ। নগাঁও ছোৱালী কলেজৰ সৰ্বতোপ্ৰকাৰে উন্নতি কামনা কৰি পুনৰবাৰ সকলোলৈকে শ্ৰদ্ধা-ভক্তি আৰু মৰম যাচিলোঁ। মোৰ বাঞ্ছনীয়, ছাত্ৰী একতা সভাৰ সহ-সদস্য সকললৈ ধৃতভৱতা আৰু প্ৰীতি নিবেদন কৰি প্ৰতিবেদনৰ সামৰণি মাৰিলোঁ।

জয়তু নগাঁও ছোৱালী কলেজ!

সাধাৰণ সম্পাদিকা,
প্ৰজ্ঞা বৰুৱা,

ছাত্ৰী একতা সভা, নগাঁও ছোৱালী কলেজ।

আমাৰ গৌৰৱ

“বামে টাপুৰ ৰাতি”

গল্প সংকলনৰ কাৰণে ২০০০ চনৰ সাহিত্য অকাডেমি বঁটাৰে সন্মানিত
অধ্যক্ষ শ্ৰীযুত অণূৰ্ব শৰ্মা

অধ্যাপক বিনয় চক্ৰ বৰা স্মাৰক সনৌ অসম আন্তঃ
মহাবিদ্যালয় তৰ্ক প্রতিযোগিতাব দ্বিতীয় শ্রেষ্ঠ দল,
নগাঁও ছোৱালী কলেজ।
বাওঁফালৰ পৰা - জয়শ্ৰী শইকীয়া, কব্ৰীণী বৰুৱা।

কলেজ সপ্তাহ সমাবোধৰ শ্রেষ্ঠ কুইজ দল :
জয়শ্ৰী শইকীয়া (সিয় হৈ), মনোমিতা জয়চোৱাল
আৰু কাকলি শইকীয়া।

‘শুকদেব গোস্বামী সোঁৱৰণী’ সনৌ অসম
আন্তঃ মহাবিদ্যালয় তৰ্ক প্রতিযোগিতাব
শ্রেষ্ঠ দল - নগাঁও ছোৱালী কলেজ।
বাওঁফালৰ পৰা - কব্ৰীণী বৰুৱা, বীতা বৰা।

কলেজ সপ্তাহ সমাবোধ

ইনা ডেভনথ, শ্রেষ্ঠা বেলুবি।

মৌচুমী বেভবকরা
শ্রেষ্ঠা অভিনয় শিল্পী।

গার্গী পীতম ববা
সাজপাৰ প্রতিযোগিতাব
শ্রেষ্ঠা প্রতিযোগী।

কনকনতা দাস
যাতি দলিওবাত শ্রেষ্ঠা প্রতিযোগী।

মধুস্মিতা গোস্বামী,
দ্বিতীয় শ্রেষ্ঠা অভিনেত্রী।

কলেজ সপ্তাহ সমাবোহ
অস্ত্রাফবী প্রতিযোগিতাব বিজয়ী দল জ্যোতি জুহালা সিং
আক জুনা খাণা।

কলেজ সপ্তাহ সমাবোহৰ কাবানি প্রতিযোগিতাত বিজয়ী দল
বাওঁফালৰ পৰা (ত্ৰিগ হৈ) - ফবিদা, নমিতা, শ্ৰিতা।
বহি - সীপ্তি, কনকলতা, ধীণা।

নগাঁও হোৱালী কলেজ ছাত্ৰী একতা সভাৰ
(১৯৯৯-২০০০) সম্পাদিকাসকল

বাৰ্জেনলৰ পৰা- মনালিচা বৰুৱা (সংস্কৃতি), বীতা বৰা (নাট আৰু তৰ্ক), কবিদা বেগম (সহঃ ক্ৰীড়া),
প্ৰজ্ঞা বৰুৱা (সাধাৰণ সম্পাদিকা), পূৰ্ণিমা দাস (সমাজসেৱা), মালবিকা বেজবৰুৱা (সংগীত),
পদ্মৱতী শইকীয়া (সাহিত্য)

ছবিৰ অনুপস্থিত - বীতা বৰা (সহঃ সাঃ সম্পাদিকা, সোণালী দাস (ক্ৰীড়া), আতাৰানী বেজবৰুৱা (ছাত্ৰী
সাহায্য পুঁজি), নমিতা বৰা (সহঃ সংস্কৃতি)।

বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ মহাবিদ্যালয় মানৱ-শাস্ত্ৰ আৰু সমাজ বিজ্ঞান উন্নয়ন প্ৰকল্পৰ অধীনত

নগাঁও ছোৱালী কলেজৰ অসমীয়া বিভাগে অনুষ্ঠিত কৰা

‘অসমীয়া ভাষাত জনগোষ্ঠীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱ’

শীৰ্ষক আলোচনাচক্ৰত অংশ গ্ৰহণকাৰী কেইজনমান গৱেষক -পণ্ডিত

ড° উপেন বাভা হাকচাম
গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

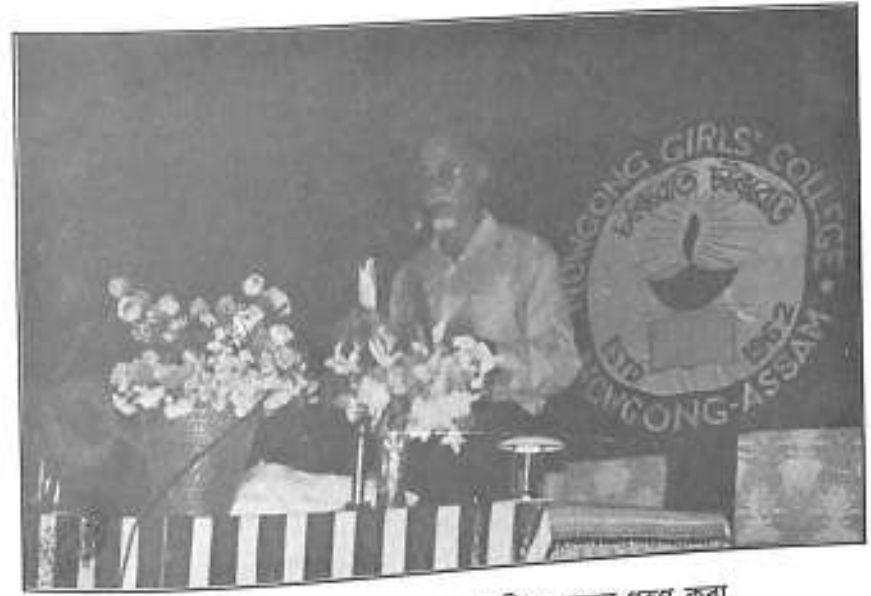
শ্ৰীযুতা নিকপমা হাপজেব
ডিব্ৰু

ড° দীপংকৰ মৰল
গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

শ্ৰীযুতা টাবু টাইড
অধ্যক্ষ, মাধ্যমিক শিক্ষা পৰিষদ, অসম

নৱাগত আদৰণী সভাত সভাপতিৰ আসন গ্ৰহণ কৰা
মুহূৰ্তত অধ্যক্ষ শ্ৰীঅপূৰ্ব শৰ্মা

নৱাগত আদৰণী সভাত ভাষণবত অৱস্থাত বিশিষ্ট অতিথি নাট্যকাৰ শ্ৰীঅক্ষয় শৰ্মা।
বহি - বাওঁফালৰ পৰা শ্ৰীগুণধৰ গগৈ (অধ্যক্ষ, নগাঁও গোপীনাথ দেৱ গোস্বামী
বাণিজ্য মহাবিদ্যালয়), মহম্মদ শ্বাহ আলম (প্ৰাক্তন অধ্যক্ষ, বাণিজ্য মহাবিদ্যালয়)
আৰু বিশিষ্ট শিল্পী শ্ৰীপ্ৰণৱ বৰুৱা

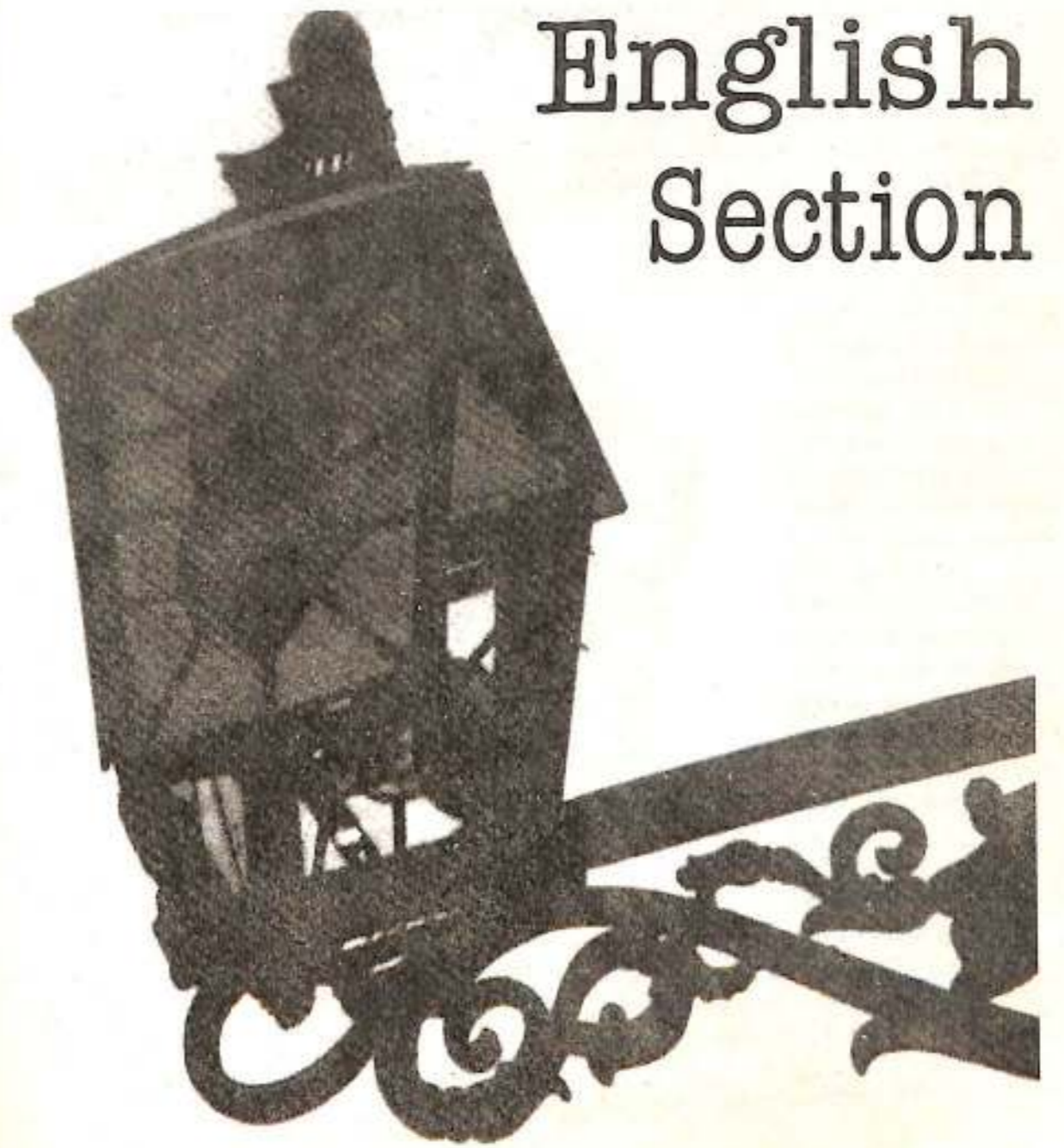
নগাঁও ছোৱালী কলেজ সাহিত্য-উপদেষ্টা সমিতি, ১৯৯৯-২০০০

বাওঁফালৰ পৰা (বহি) - অধ্যাপিকা মূনি কাকতি, অধ্যাপক জ্ঞানেন্দ্ৰ কুমাৰ শৰ্মা, অধ্যাপক তিলক চন্দ্ৰ মজুমদাৰ, অধ্যাপক অপরূপ শৰ্মা, অধ্যাপক ড° বাৰ্জেন শইকীয়া।

ছবিত অনুপস্থিত : অধ্যাপক বিশ্বজিৎ দাস, উপাধ্যক্ষ কৃষ্ণবাম বৰা, অধ্যাপিকা গাৰ্ভাণী দেৱী।

বাওঁফালৰ পৰা (সিহ হৈ) - ফৰিমা বেগম, মনালিতা বৰুৱা, বীতা বৰা, প্রজ্ঞা বৰুৱা, পল্লৱী শইকীয়া, পূৰ্ণিমা দাস মালবিকা বেজবৰুৱা (ছাত্ৰী সমন্বয়)

English
Section

THE CONCEPT OF MAN IN THE PHILOSOPHY OF DR. SARVAPALLI RADHAKRISHNAN

Sanchita Bora, Lecturer, Dept. of Philosophy

There is a verse in Mahabharata which tells - "there is nothing higher than man on earth." (Guhyam brahma tadiam vo bravimi / na manusāt sresthataram he kincit) Actually philosophy means philosophy of life. Man cannot be ignored by any philosophy. He is the centre of all philosophical discourses. Confucius announced - 'all thought and all theories of human activity are to be based upon a proper understanding of man.' All philosophies aim at understanding the meaning of man and the significance of his life. Socrates said, "Man, know thyself". In Indian thought the Upanisad also did the same "ātmanam Viddhi"(know thyself). Here 'ātman' does not mean merely the metaphysical self, but also reason, mind and the vital principle and physical body.

The present age is an age of

humanism. As we know that man is the centre of philosophy, and his values are primary, true philosophy must become the reflection of man about himself. P.T. Raju writes- "Man is the common denominator with reference to which

religions, philosophies, political and social ideologies and even sciences are tested." Philosophy brings together facts and values and also brings to light values involved in facts. Indian philosophy maintains that the essence of man is even beyond reason and it is Ātman.

The contemporary Indian philosopher Dr. Sarvapalli Radhakrishnan belongs to that rare

class of scholars who command equal respect and readership in the East and the West. His philosophy makes an East-West synthesis. So, C.E.M. Joad in his

'Counter Attacks from the East' describes — "the unique function which Radhakrishnan fulfills today, is that of a liaison officer. He seeks to build a bridge between the traditional wisdom of the east and the new knowledge and the energy of the West."

Radhakrishnan accepts the ultimate spirituality of man. As he is a realistic philosopher, he was impressed by the present day condition of man. The man as we find in the world for him is a biological and psychological individual who is determined by instincts, drives and motives. Man is a unique combination of egoism and self-transcendence, of selfishness and universal love. The present day man is both restless and unhappy as he appears to have lost the zeal of life. Science gives a deterministic picture of man. But to know the nature and the function of the physical parts of the bodily man, Radhakrishnan pointed out that man cannot be known in the way in which a scientist analyses objects of experiments. This type of scientific approach leads to a dehumanization of everything and also leads to a picture of man unnatural and unfamiliar to man himself.

It is clear that Radhakrishnan accepts two aspects of man —

1. One that leads the scientists to describe man in his own scientific way.
2. The other transcends the capacity of scientific analysis.

Radhakrishnan used the word soul in wider sense. Man is described as unique. Man unlike other aspects of Nature, has the capacity to reflect and to plan his moves. Man has the capacity to live ahead of himself. It is called "self-transcendence" by Radhakrishnan. Finite

aspects of man are determined by the environmental conditions. Bodily self represents this aspect of man. In this aspect man is embodied and subject to living in an environment. The bodily aspect can be superseded. The aspect is not final. Radhakrishnan says, "Man's awareness to his finiteness and temporality means his consciousness of eternity." Man's inability to achieve perfect contentment in this finite, his unquestionable longing for consummate happiness may be taken as indicative of his supernatural destiny. Infinite aspect of man indicates his spirituality. The spirit is in man. The word 'spiritual' signifies something higher than the empirical. The spiritual must be of the nature of self-consciousness. It transcends the subject-object dichotomy.

"Every human individual must look upon himself not as living in the outer surface of things. There is a centre that constitutes the fountain head of Truth and wisdom" (Radhakrishnan). An individual remains identical with himself, because he is all the time conscious of his own self. Self-consciousness gives to an individual a distinct personality. Man has within himself Divine capacities. We bear the Divine spark within ourselves. There is in the self of man, at the very centre of his being, something deeper than the intellect, which is akin to the supreme.

For Radhakrishnan the spiritual man is freedom. Freedom is the essence of spirituality. Man is free to choose his own course of life and action, the future of man depends to a very great extent on man himself. This viewpoint is closer to the viewpoint of the existentialists of the West. Through Radhakrishnan is impressed by the ancient Indian philosophical concept of Jivanmukta,

individual salvation is not the ultimate destiny of the individual. The ultimate human destiny is not individual redemption, but universal redemption — 'Sarvamukti'.

Man is a mixture of earth and heaven, of dust and deity. The spirit in us is wrapped up in many non-spiritual layers. If man recovers his subjectivity, his individualness, he is able to control the non-spiritual and use it for spiritual ends. As man is a subject, not an object, this subjectivity gives him inwardness and freedom. If he cannot realise his subjectivity he escapes into routine, rigidity and mindlessness. Mankind is on trial. The contrast between our intellectual power and our immoral deeds has depressed thinking of sensitive people all over the world. "Physical unity and economic inter-dependence are not by themselves sufficient to create a universal human community. For this we require a human consciousness of community, a sense of personal relationship among man."

Man is a free being (Svatantrakarta). The agent is independent. It is the presence of spirit that gives dignity to human nature, that is the basis of democracy, that is the justification for the universal Declaration of Human Rights. "Man as he is incomplete, ignorant, unregenerated and he wishes to complete himself to get beyond his imperfections and he tries to achieve completeness of being. And if we

are able to attain to that kind of perfectness of being, we try to use that wisdom for the purpose of creating better life in the world." The key word of Radhakrishnan's philosophy is spirit. According to him "Democracy requires us to respect and develop the free spirit of man, which is responsible for all progress in human history."

Radhakrishnan's originality lies in boldly reinterpreting the much abused doctrine with special reference to the present world and its need. His idealism though bearing the marks of Vedantic, Platonic and Hegelian influences is distinguished from all of this by some of its peculiar stresses and specially by its appeal to the modern mind. His idealism is not 'idea — ism', but idealism. It is the presentation of an ideal that can harmonize the flesh with the soul, individuals with individuals, nations with nations. Radhakrishnan's optimism is this — "Man has become the spectator of man. A new humanism is in the horizon."

References:

1. Joad, C.E.M. : 'Counter Attack from the East.'
2. Radhakrishnan, S. and Raju, P.T. : 'The Concept of Man—A Study in Comparative Philosophy.'
3. Radhakrishnan, S. : 'Eastern Religion and Western Thought.'
4. Radhakrishnan, S. : 'The Creative Life.'
5. Radhakrishnan, S. : 'An Idealistic View Of Life.'
6. Schilpp, P.A. : 'The Philosophy of Radhakrishnan.'

BIODIVERSITY AND ITS CONSERVATION

Jayanta Kr. Sarma, Lecturer, Dept. of Geography

Diversity is the characteristic of nature and the basis of ecological stability. Diverse ecosystems give rise to diverse life forms, and to diverse cultures. The co-evolution of life forms and habitats has conserved the biological diversity on this planet.

Biodiversity means multiplicity of life on the surface of the earth. These diversity has three different features — species diversity, genetic diversity and geographical diversity. Species diversity indicates the diversity of life forms, genetic diversity indicated diversity within the same species and geographical diversity indicates diversity of life forms and habitats with the variation of geographical condition.

The number of species of plants and animals which inhabit the world may be any where from 2 to 80 million. As many as one million of these will be exterminated during the next two decades, many of which could be vital to the sustainability of life on earth (Pimentel, David - 1992).

According to Gaston and Raven, 1991, an estimated number of 10 million species occur on the earth and more than 1.4 million species have yet been

named. Estimates vary but the numbers are between 4 to 40 million species on the Earth which are unknown and unmonitored. Other elements of biodiversity like genes, population, communities and habitats also remain unidentified to a very large extent. Vertebrates are about 150 00 species appearing in different types of environment.

Diversity of life is unevenly distributed over the surface of the earth, especially rich are the tropics, mountainous regions and island or archipelagos. Lying at the trijunction of Africa, temperate Eurasia and tropical South east Asia enjoying a great diversity of environmental regimes.

There are several types of agricultural diversity. Only Asia contributes 19 varieties of common vegetables, 12 varieties cereals, 18 varieties of Fruits and other agricultural food item. The large diversity of ecological micro regions in turn a long diversity of crops. In each species of crop, there are a large number of varieties that have been developed. Within each crop variety there is multiple diversity in resistance to water and temperature stress, pests and so on.

Within each farmers' plot there are dozens of specieses of 'weeds' and other plants, in hedges or in the fields themselves. There are innumerable species of micro-organisations, insects and other smaller creatures and dozens of large animals and birds, perhaps fishes.

And there are species external to the field, on waste lands, roadsides and in forests, but all connected to that micro-region.

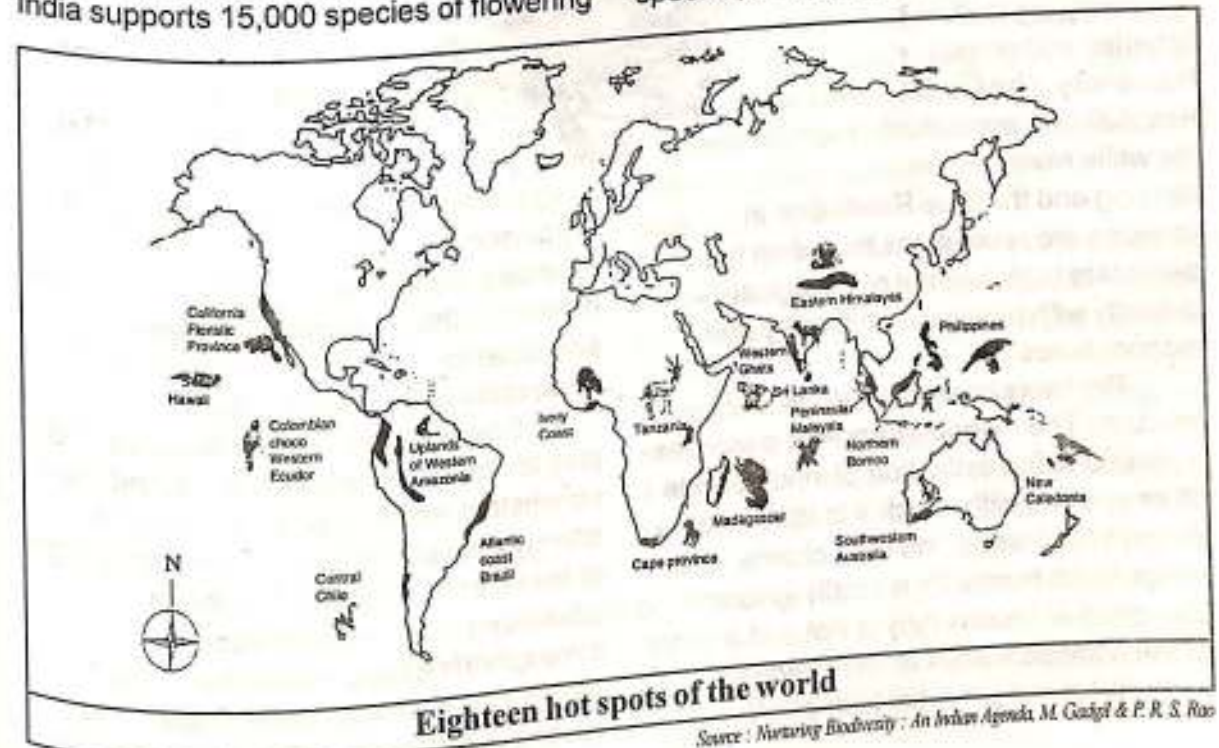
Plants, fungi, microbes and arthropods account for the bulk of species in many ecological regions. In one area sampled fungi alone added to about 4000 kg/ha; the anthropods about 1000kg/ha, while the mammals and birds contributed only 2kg/ha and 0.03kg/ha biomass, respectively (Pimentel, david, 1992).

India ranks about 10th amongst nations in terms of its diversity of species. India supports 15,000 species of flowering

plants, 317 species of mammals, 969 species of birds, 389 species of reptiles and relatively well in terms of frogs, salamanders and their kith and kin (Gadgil, 1996).

Easter n Himalaya (including N.E. India) and the western Ghats have been designated two of the world's eighteen hot spots of bio diversity. They qualify for this honour by virtue of the fact that Eastern Himalaya has some 3500 endemic species of higher plants, 20 endemic species of reptiles, 25 endemic species of amphibians; while the western ghat have 1600 endemic species of flowering plants, 7 endemic species of mammals, 91 endemic species of reptiles, 84 endemic species of amphibians.

Each and every species plays roles within the ecosystem in which it exists, other wise it would not exist. What is highly probable is that any diminishing of this diversity by loss of even one species, or even a sizeable reduction in

Eighteen hot spots of the world

Source : *Nurturing Biodiversity: An Indian Agenda*, M. Gadgil & P. R. S. Rao

the population of a species, can cause short or long - term diminishment in the biomass productivity of the microsystem, and in its sustainability.

To day, however, the diversity of ecosystems, life forms and way of life of different communities is under threat of extinction. Habitats have been enclosed or destroyed, diversity has been eroded and livelihoods deriving from biodiversity are threatened.

There are two fundamental causes for the large scale destruction of biodiversity. First is the habitat destruction due to megaconstruction like building of dams, highways, mining operations etc. in the rich biodiversity regions. Second cause is the destruction of biodiversity in areas under cultivation through technical and economic push to replace diversity with homogeneity in forestry, agriculture, fisheries and animal husbandry. The Green Revolution in agriculture, the white revolution in dairying and the Blue Revolution in fisheries are revolutions based on the deliberate replacement of biological diversity with biological uniformity and monocultures.

Biodiversity erosion starts a chain reaction. The disappearance of a species is related to the extinction of innumerable other species with which it is inter-related through food webs and food chains, and about which humanity is totally ignorant. The crisis of biodiversity is not just a crisis of the disappearance of the species which have the potential to support

industrial production by providing raw materials. It is a crisis that threatens the life support systems and livelihoods of people, particularly in the third world countries.

The intensity of this assault against Third world genetic resources can be seen from the pressure exerted by major drug and agricultural input companies and their home governments on international institutions such as the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) and the FAO to recognise such resources as a " Universal heritage " in order to guarantee them free access to the raw

materials. International patent and licensing agreements will increasingly be used to secure a monopoly over valuable genetic materials which can be developed into drugs, food and energy sources (Vandana Shiva - 1995).

The Agenda of science, Environment and Development into the 21st century (ASCEND --- 21) --- arising from a conference

organised by ICSU in 1991 in Vienna indicates the possibility of extinction to the extent of 20%, of important species of plants, animals, fungi and micro organisms in the next 30 years.

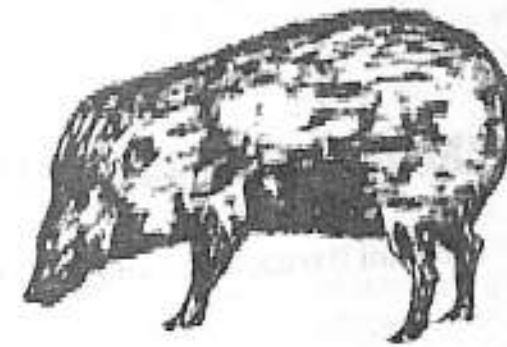
Species have genetic linkages and play an important role in maintaining the ecosystem which regulate the flow of energy derived from sun. The functioning of these ecosystems has a direct influence on the concentration of atmospheric gases, determining the nature of soil as also water bodies and cycling of nutrients on which life depends.

Organisms are important for sustainable functioning of each system and they form the basis of the life support system for the human beings. There are many aspects of biodiversity which require scientific investigations.

Scientific aspects of ecosystems and conservation of biodiversity call for major national and international scientific programmes. Significant research efforts are required to understand bio-diversity, genes and the ecosystems as also the role of species diversity in communities with the background of Bio-Geography. Aspects of modern taxonomy, genetics, microbiology and conservation method require intensive scientific efforts. Insitu conservation, including setting up of gene sanctuaries, parks, biosphere reserves and botanical gardens are as important as ex-situ conservation through gene banks, seeds, tissue, DNA etc.

To evolve a proper and precise methodology for conserving the ecology in our country a National Biodiversity strategy and Action Plan (NBSAP) was inaugurated recently. It will cover areas such as natural ecosystems, wild species and their varieties, agricultural ecosystems and domestic species and their varieties. Issues such as conservation, sustainable use, ethical practices and cultural, scientific and

economic diversions of biological diversity will be looked into. It is targeted to evolve a mechanism to save the country's biodiversity within two years. The plan aims to maximise participation of villagers, non- governmental organisations, academics and scientists and especially the government officials and politicians.

References:

1. Borthakur D. N. (1992) "Agriculture of the N.E. Region - with special Reference to Hill Agriculture" BEECEE Prakashan, Guwahati.
2. Gadgil M (1996) "Resonance" vol 1 No.4 Indian Academy of science, Bangalore.
3. Gadgil M. and Rao P.R. (1998) " Nurturing Biodiversity - an Indian Agenda" Centre for Environment Education, Ahmedabad.
4. Pereira,W., (1993) "Tending the Earth"— Traditional, Sustainable Agriculture in India, Earthcare book, Bombay.
5. Pimentel, D. (1992) " Conserving Biological Diversity in Agricultural / Forestry systems," Bio-Science vol.42, May 1992, p.354.
6. Sharma, M (1999) , "New Biosciences : Opportunities and challenges as we move in to the next Millennium" Presidential Address at 86th session of Indian Science Congress Association, Chennai.
7. Shiva, V. (1988) , " Staying Alive — Women, Ecology and survival in India" Kali for women, N. Delhi.
8. Shiva, V. (1995) , " Bio diversity — A third world perspective", Third World Network, Pulau Pinang, Malaysia.

CHILD LABOUR – THE HARSH REALITIES

Rukmini Barua, T.D.C. First Year

History reveals the torture meted out to children at different point of time. In the ancient civilizations children were sacrificed in religious cults and forced labour and slavery were prevalent as well. But if data were to be believed, the rate of child labour is much higher at present times compared to the ancient times. Though ancient civilizations were unacquainted with human rights organisations or the U.N. Organisations like U.N.I.C.E.F., I.L.O. etc, there existed a sense of respect for the children.

The concept of child labour and the harsh reality of child labour as a social evil is the creation of modern, industrial civilization. In the 16th and the 17th century forced child labour was practised in the West. In the 16th century, English children between the age of five and fourteen who were idle and found begging, were bound into agricultural or industrial services by local officials. In the United States such

children were farmed out to contractors with a special wage agreement. The rapid industrialisation served as fuel to the fire in an already worsened child labour abuse.

In William Blake's poem "The Chimney Sweeper" the poet gives a vivid picture of the deplorable conditions of the little children

who were made to sweep the chimneys neglecting the risk to their lives. The words of Charles Dickens, the famous English novelist, who was put to work in a blackening ware house at the age of 12, are a painful revelation of the pathetic life that he had to live. He wrote, "Even now, famous and caressed and happy, I often forget in my dreams that I have a dear wife and children; even that I am a man, and wander desolately back to that time of my life."

The picture has changed a little in the 19th century because of the initiative of the human rights organisations and U.N. organisations like U.N.I.C.E.F, I.L.O. etc. The United Nations

has declared that " Every child has a right to opportunities, to develop physically, mentally, morally spiritually and socially; to a name and nationality, to health and social security, to love and understanding under the care of parents; and to education. Every child has a right to protection against neglect, cruelty, exploitation and discrimination in every form."

This declaration is tenable in case of developed countries. But in case of developing and underdeveloped countries the declaration is more real on paper than in practice. In our country every day we come across children below fourteen years who are the bread earners of their family. Children are forced by the circumstances to undertake the most hazardous work under conditions that are sub-human. In our country children below fourteen years take the job in fire – cracker factories, match – box industries, carpet industries, hotels, leather and tobacco industries etc in the urban areas. In the rural areas they work in the fields, look after cattles etc. The fact is that in India millions of children are the bread earners of their families. According to Central Government statistics in 1994, there were 20 million child workers in India. But according to surveys conducted by the All India Education Survey, The National Sample Survey etc there are 78.8 million children in India who are out of school. These children had to work to save the life of their family members who are dependant on them. Thus these children are made to take the responsibilities of an adult in their young shoulders.

Therefore, it is useless at least for the time being in our country to demand

the abolition of child labour. Instead, provision should be made for the creation of human conditions in the working places. They should be paid justly. The government should make regulations fixing the types of work to be done by the children and the hours of work so that they can get rest and can spend time in other activities. More and more evening schools should be started so that these children can get the minimum basic education.

Instead of demanding the abolition of child labour, we should try to find solution to the problem of poverty and unemployment. In India more than 36% of the population live below the poverty line. Because these people donot have the minimum basic needs, they are bound to send their children to work. If these people had enough resources at their disposal to fulfill their requirements, then no parent would send his child to work or no child will willfully take up hazardous work risking his life.

So, initiative should be taken by each and everyone in our own way to make our economy strong and to find a permanent solution to the problem of poverty. The NGO's, human rights organisations etc should force the government to do the needful. The political parties should be sincere in their promise of taking steps to make the conditions of the poor better, instead of making "Garibi Hatao" an election agenda to collect votes. If poverty is removed and every person has the minimum basic needs, then the problem of child labour will automatically come to an end.

(With helps from articles published in 'The Assam Tribune', 'India Today' and 'Teenager') ●●●

WOMAN'S DIALECT: A BRIEF STUDY

Mithu Chakraborty, Dinee Samad, T.D.C. III Year.

The words and sentences used by a speaker reflect his or her habit, and since the habits of men and women are not always the same for biological and other reasons, their vocabulary and sentence-patterns also show differences which cannot escape the observation of a linguist. Women use certain words and phrases which most men, even of the same social category, may dislike to use. Women have their own ways and devices of using quite a number of words and phrases, which are exclusively feminine. According to Rochefort, women understand a great many peculiar expressions but never pronounce themselves.

Woman's speech is more conservative than man's. Though a common woman uses less words than a common man, she is capable of using them most effectively and make herself understood. A considerable part of her vocabulary is full of religious words and phrases which are very expressive and

lively. Some such words used by Assamese women are -- *Lakhimi tiroṭā* (লখিমী তিরোতা, a woman as good as Lakṣmi) and *gharar Lakhimi* (ঘৰৰ লখিমী, Lakṣmi of the house). They use the word 'Lakhimi' to mean rice also, e.g. *Rātipuwārparā peṭat Lakhimi etā parā nāī* (ৰাতিপুৱাৰপৰা পেটত লখিমী এটা পৰা নাই, Not even a grain of Lakhimi or rice has gone into the stomach since morning).

The compound word *Sati-Sāvitrī* (সতী সবিত্রী, Sati and Savitri - two mythological incarnations of unflinching chastity and devotion to husband) is

used to both ameliorate and under-rate a woman or a group of women the speaker dislikes or abominates. Assamese women use the word *Jagannathā* (জগন্নাথীয়া, as large as Jagannath or the Lord of the universe) to mean a large thing. When they want to mean a large vessel they use the word *Jagannathā caru* (জগন্নাথীয়া চকু) or *Jagannathā ghaṭī* (জগন্নাথীয়া ঘটী). Bengali women also use some religious words as their Assamese

sisters do. *Sati-Sāvitrī* is the phrase used by both Assamese and Bengali women in praise and derision alike.

Lakṣmi and Saraswati also do occur in their speech in a sentence like '*Meyetā rūpe Lakṣmi, guṇe Saraswati* (মেয়েটা ৰূপে লক্ষ্মী গুণে সৰস্বতী, The girl is as beautiful as Lakṣmi and as full of good qualities as Saraswati). A larder having nothing or nearly nothing to eat is a disgrace to any family. But a common Bengali woman describes even such a disgraceful state with a lively phrase containing *Bhavanī*, a name of the goddess Durga. '*Ājke āmār bhāre mā Bhavanī*', ('আজকে আমার ভাৰে মা ভবানী') is the common phrase used by a common Bengali woman to describe such a situation. She also uses the word *Lakkhiti* (লক্ষীতি) to address a child or a dear person. To bless a married woman she uses the phrase '*Dhane putre Lakṣmi lāv hok*' (ধনে পুত্ৰে লক্ষ্মী লাভ হোক, May you possess Lakṣmi in the forms of wealth and sons). This reminds one what an Assamese elderly woman might say in a similar situation. While blessing a younger one she is expected to say '*Murar culi chipi āśrbād dichō* (মুৰৰ চুলি ছিটি আশীৰ্বাদ দিছোঁ, I bless you by tearing off my head's hair), in which, despite the absence of the name of any god or goddess, there is a very spontaneous outburst of emotion which, by its own right, is another important feature of woman's speech.

Excepting, of course, some unusual cases, women appear more emotional than men. There is also a very strong tendency of exaggeration of stress and tone accent to mark emphasis. Some such words commonly used by Assamese women to mean children are -- *Sonṭo* (সোণটো, the lump of gold), *Jāṇṭo*

(জানটো, the life), and *Kalijāṭo* (কলিজাটো, the heart). The words *bukur āmathu* (বুকুৰ আমঠু) and *dehlāṭo* (দেহলাউটো) can beat any other word or expression of endearment by virtue of their metaphorical strength and vivacity, since it is not one but two metaphors we see involved in each of them. *Āmathu* (আমঠু) here is not the kernel of the mango but the kernel of the mother's breast and, as such, the word *ām* (আম) or the mango becomes a euphemistic expression for the breast. In *dehlāṭo* (দেহলাউটো), again, the child is imagined as a pumpkin or a gourd hanging either from the mother's neck or from her shoulder. The mother's body, in that case, becomes a bamboo-platform or a thatch-eve from which the gourds or pumpkins are usually seen hanging. Similarly, in Bengali, words like *Lakkhī* (লক্ষীটি, as dear as Lakṣmi), *Sonā* (সোনা, a lump of gold), *buk jurāno dhan* (বুক জুৱানো ধন, the heart-solacing wealth), *Sonāmoṇi* (সোণামণি, gold and gem), are the well-known words of endearment with which the mothers or mother-like women treat their beloved children. Women even use death-related words or words relating to physical deformity as words of endearment and all these words are used exclusively to women. Such words, when used with an affectionate note, are smilingly accepted by the women for whom they are intended. In rural areas, words like *marāṭo* (মৰাটো) or *maratijāni* (মৰতিজানী, the dead woman), *jahanitjāni* (জহনীতযাতি, short for জহনীত যা তই, meaning 'May you be devoured by cholera'), *baṅkari* (বাঙ্কৰী, inactive or worthless) are used by Assamese women, whereas *mukhpuri* (মুখপুৰী) and *poṛārmukhi* (পোড়ারমুখী) in Bengali meaning 'burnt-faced' are among the many words of

endearment of this nature.

Bankimchandra Chatterjee's famous novel 'Devi-Chowdhurāni' begins with the following kind of address by Praphulla's mother to Praphulla: "ও প্রফুল্ল, ও পোড়ারমুখী" (O Praphulla, O porār mukhī, meaning 'O Praphulla, O burnt-faced'). It is significant to note that Praphulla, instead of being angry at this kind of address, responds favourably to her mother by saying 'Yāi mā' (যাই মা, 'O mother, I'm going'). Moreover, there are some exclamatory expressions commonly found in the speech habits of women, as *dehi ai* (দেহি ঐ), *āi ai* (আই ঐ) and *āi ai dehi* (আই ঐ দেহি) - all meant for showing sympathy at a sudden misfortune of a beloved person. *Dehi* meaning body or relating to the body is a common word in both *āi ai dehi* (আই ঐ দেহি) and *dehi ai* (দেহি ঐ). By using the word *dehi*, the speaker, who is, in almost all cases, a woman, expresses oneness with a suffering person by verbally taking all pains and misfortunes on her own body. *Āi ai* (আই ঐ) also expresses the same meaning, because it is nothing but the ellipted form of *āi ai dehi* (আই ঐ দেহি). In English, among the emotive adjectives that women are supposed to use more often than men are -- 'super' and 'lovely', exclamations such as 'goodness me', 'gracious me', 'goodness gracious', 'dear me' and intensifiers such as 'so' or 'such'. Another feature of woman's speech is the use of incomplete expressions, as in Assamese, 'Āji imān garam' (আজি ইমান গৰম) meaning 'It's so hot today' or, in Bengali, 'Lokṭā yā asabhya', (লোকটা যা অসভ্য) meaning 'The man is so uncivilized.' While using such expressions they forget that such expressions really need some complement in the shape of a *that*-

clause: 'Āji imān garam ye ghararparā olaba nowārilō, (আজি ইমান গৰম যে ঘৰৰপৰা ওলাব নোৱাৰিলো, 'It's so hot today that I could not go out of home') and 'Lokṭā yā asabhya ye tār sange kathā bolte icche hai nā' (লোকটা যা অসভ্য যে তাৰ সঙ্গে কথা বলতে ইচ্ছে হয় না, 'The man is so uncivilized that I do not like to talk to him' are two possible complete forms of the expressions a considerable number of women leave incomplete. In English, expressions like 'I love you so much', 'It's so lovely', 'He's so charming!' 'I'm so glad!' are the expressions the women are usually fond of using. While using them the complete forms of such sentences might have been either (i) 'I love you very much'; (ii) 'He's very charming'; (iii) 'I'm very glad', or (i) 'I love you so much that I really must kiss you'; (ii) 'He's so charming that words are inadequate to describe him'; and (iii) 'I'm so glad that I cannot express it'. In Assamese, *dekhuwāba ahiche* (দেখুৱাব আহিছে, meaning, 'You have come here to show !') as in 'Gotei janī Saṭi-Sāvitrī hoi dekhuwāba ahiche (গোটেই জনী সতী সাবিত্ৰী হৈ দেখুৱাব আহিছে, 'You have come as a combined replica of Saṭi and Sāvitrī to show.....!') is an absolutely incomplete sentence, though it does occur frequently in the quarrels among women. Many mother-in-laws are heard reprimanding their daughter-in-laws with such words. The question now arises : Do the women start talking before thinking? We have no categorical answer to this. But we like to quote Otto Jespersen saying in his famous book, 'Language: Its Nature, Development and Origin': "A woman's thought is no sooner formed than uttered". In Housman's novel 'John of Jingalo', a young girl says: 'I talk so as to find out

what I think'. It is probably because of this innate habit of women that women stammerers are far lesser in the world than men stammerers.

As taboos control a bigger part of woman's life, many women, even today, do not mention the names of their husbands or their superiors. An Assamese woman, therefore, uses words like *grhastha* (গৃহস্থ, the family man), *eō* (এওঁ, this man), *ekhet* (এখেত, this person) to mean her husband, whereas her Bengali counterpart uses words like *uni* (উনি, he) and *kartā* (কর্তা, master). An Assamese woman uses terms like *iyar bāpek* (ইয়াৰ বাপেক, his father) / *eir bāpek* (এইৰ বাপেক, her father), *iyār bārtāk* (ইয়াৰ বৰতাক, the elder brother of this child's father) to refer to her husband or elder brother-in-law, whereas a Bengali married woman uses words like *or bābā* (ওৰ বাবা) and *or jethu* (ওৰ জেঠু) to refer to the same persons. *Wo* (নো) in Hindi as in 'Wo kal āyenge (নো কল আয়গে, 'He will come tomorrow') and *hey* (হে) in Bihari Hindi as in 'Hey, isko pakriye (হে ইস্কো পকড়ীয়ে, 'You catch him') or *O ji* as in 'O ji sunte ho' (ও জী, সুনতে হো, 'Hello Mr, do you listen?') usually refer to the husband. In the towns of Assam, the housewives usually refer to their husbands by their titles in sentences like 'Saikiā āji gharat nāi (শইকীয়া আজি ঘৰত নাই, 'Saikia is not at home today'), *Borā bajāraloi olāi gaiche* (বৰা বজাৰলৈ ওলাই গৈছে, 'Bora has gone to the market'). When a woman refers to or addresses another married woman in a somewhat formal manner, she sometimes adds the feminine suffix *ni* (নী), to her husband's title and creates words like *Borāni* (বৰানী, Mrs. Bora), *Saikiāni* (শইকীয়ানী, Mrs Saikia), *Hazarikani* (হাজৰিকানী, Mrs. Hazarika) etc. Again, it is

found that a married maid-servant is very often addressed not by her own name but as the mother of one of her children, e.g. *Kiirār māk* (কিটিবাৰ মাক, Kitirā's mother), *Ghiirār māk* (ঘিটিবাৰ মাক, Ghitirā's mother), *Rabir māk* (ৰবিৰ মাক, Rabi's mother). Sometimes the names of the children of some maid-servants are invented or given according to some fixed patterns. Thus, in certain areas of Mangaldoi, *Śukānir māk* (শুকানীৰ মাক, mother of Śukānī) and *Gellir māk* (গেল্লিৰ মাক, mother of Gelli) have become the usual names of the maid-servants on the assumption that the children of such poor maid-servants must be either ricketty (*Śukān*, শুকান meaning 'dry' / 'ricket') or rontten (*gelā*, গেলা meaning 'rotten').

Women are generally superstitious. They avoid uttering names of evil spirits and refrain from mentioning inauspicious or evil things. A negative word, particularly about paddy and rice, is considered inauspicious by Bengali women. So, when the stock of paddy or rice in the family becomes low, they use the word *barānta* (বাড়ন্ত, on the increase) as in *Āmār ghare āj cāl barānta*, (আমাৰ ঘৰে আজি চাল বাড়ন্ত) literally meaning, 'The stock of rice in my house today is on the increase'. A section of women refrain from uttering the names of certain things at night. Snake, bat, turmeric and teeth are some of the things which are referred to by euphemistic words by many Assamese and Bengali women at night. An Assamese woman usually refers to a snake as *dighali* (দীঘলী, long) or *dighal paruwā* (দীঘল পৰুৱা, long ant) or *rachi* (ৰছি, rope), whereas her Bengali counterpart refers to it as *latā* (লতা, creeper) or *pokā* (পোকা, insect). A bat is spoken of as '*rāt carā*' (ৰাত চৰা, a night rover) by a Bengali

woman. The usual Assamese and Bengali name for turmeric powder at night is *rajguri* (বংগুরি, powdered colour). Some Assamese women refer to the teeth as *śil* (শিল, stone) at night. Some of the above examples illustrate the fact that a considerable section of women are not only superstitious but also euphemistic in the speech habit.

As noted by Otto Jespersen, many English women are shy of even uttering the word 'indecent'. Instead, they use the term *h'm* as in: 'This is a little *h'm*, isn't it?'. Moreover, they also avoid naming the word 'naked' and replace it by the phrase 'to take off every stitch from the body'. To mean 'hell', they use the term 'the other place' or 'a very uncomfortable place'. Women are shy of mentioning some parts of their anatomy and some functions of their physiology and, therefore, invent euphemistic words and periphrastic expressions to denote those parts or functions. A large number of such words relate to pregnancy and menstruation. To refer to pregnancy, Assamese women use some special terms of their own, as *gāt lethā howā* (গাত লেঠা হোৱা, there has been problem with the body) or *gā bhāri* (গা ভৰী, the body has been heavy) and *gā nariyā* (গা নৰীয়া, the body has been sick). The euphemistic expression *gā bandha howā* (গা বন্ধ হোৱা, stop of the body's flow or menstrual flow) is used both by Assamese and Bengali women to denote pregnancy. A common Bengali euphemism for this phenomenon is *cele pete āsā* (ছেলে পেটে আসা, coming of the child to the womb). Assamese women use words like *gā beyā* (গা বেয়া, the body has been sick), *janjalat parā* (জঞ্জালত পৰা, fallen in dirt or filth), *gā yowā* (গা যোৱা, flow of the body), *pāgar bāhir*

howā (পাগৰ বাহিৰ হোৱা, be out of the kitchen) to mean menstruation or menstruating condition. Though women are fond of using euphemistic words and expressions, there are occasions when they do not hesitate to use some strong abusive words which are not usually used by men. Two common abusive words used by an Assamese woman are - *nas̄ajāti* (নষ্টজাতি) and *nas̄ajowā* (নষ্টযোৱা). In *nas̄ajāti*, the second element *jāti*, instead of meaning caste, means character or chastity and, therefore, one abused as *nas̄ajāti* is supposed to be an unchaste woman or a woman without character. *Nas̄ajowā*, on the other hand, is used to mean a man without character or moral integrity. *Ghekeṭikhowā* (ঘেকেটিখোৱা, deprived of self-respect by being subjected to frequent insults or ill-treatments), *gāhari* (গাহৰি, pig), *bāghekhāti* (বাগেখাজী, tiger-eater), *daṅgkātī* (দাংকাটী, a woman with manly nature), *kulakṣaniā* (কুলক্ষণীয়া, ominous) etc. are some other abusive words the Assamese women freely use against their opponents in quarrels. In identical situations, the Bengali women use words like *kālāmukhi* (কালামুখী, evil-faced), and *poṛārmukhi* (পোড়ারমুখী, burnt-faced) etc. If the person under attack is a barren woman or a widow, the attacker sets sharper weapons to use against her. A barren woman is attacked with words like *āṭkuri* (আটকুড়ি) in Bengali and *bāji* (বাঁজী, barren) both in Assamese and Bengali. *Swāmkhāki* (স্বামীখাকী, husband-eater) is the oft-used weapon against a Bengali widow, whereas *giriyeṅkar mūr khowā* (গিৰিয়েকৰ মূৰ খোৱা, eater of the husband's head) is a frequently used weapon against her Assamese counterpart. Assamese women, specially of rural

areas, even go to the extent of uttering a curse like '*phulate bāri habi*' (ফুলতে বাৰী হবি, 'You will become a widow in the very night of your *phulaśayyā*, i.e the first night of the consummation of marriage'). When a man is targetted in attack a woman usually questions his manliness by using a lively phrase like *mekhelātālā* (মেখেলাতালীয়া, one remaining under the shade of *mekhelā*, the Assamese woman's traditional garment) to mean that the person is extremely timid. When a Bengali woman abuses another woman of the same race, she uses words like *mukhpuri* (মুখপুড়ী, burner of other people's faces), *lakkhichari* (লক্ষীছাড়ী, abandoned by the goddess *Lakṣmī*), *ābhāgi* (আভাগী, wretched), whereas her Assamese counterpart might use words like *sākhini* (শাঁখিনী < শঙ্খিনী, a voluptuous woman or a woman of the third sexual category), *bāre-gari* (বাবে-ঘৰী, a loose woman moving from house to house and not staying anywhere for a long time) and *bāgh-tele-khāti* (বাঘ-তেলে খাজী, an outrageous woman capable of digesting even tiger's oil). A tale-bearer is usually rebuked as a *kuṭuni* (কুটুনী), both in Assamese and Bengali.

To drive one of such people away, an Assamese woman might say *Tok bāthanire kobām* (তোক বাতনীৰে কোবাম, 'I will beat you with a broomstick', whereas her Bengali counterpart might say, '*Tāke jhēṅje bidāy karbo* (তাকে ঝেঁটিয়ে বিদায় কৰব, 'I will drive him/her away by applying a broomstick'). The reason why a woman feels the necessity of a broomstick for such purposes is that broomstick is the tool she usually uses to clean her house. An Assamese peasant in such circumstances might possibly say '*Tāk*

du cheo karim' (তাক দুছেও কৰিম, 'I will cut him into two') and a Bengali peasant of the East Bengal origin might say -- *Tāre kāityā hāl bām* ('তारे काँईटा हालबाम', হালবাম, *hāl bām* is corrupt for ফালবাম, *phāl bām*, 'I will cut him into two) simply because plough and sickle are the tools the rural agricultural people are habituated to use.

The words *asabhya* (অসভ্য, uncivilized) and *abhadra* (অভদ্র, immodest) which are oft-used by women are not abusive in all situations. When they are used in an angry mood, they are abusive, but in most of the cases they are two terms of cordiality or endearment. *Abhadra* (অভদ্র) and more frequently *asabhya* (অসভ্য) are two important words used by young women in love and the persons against whom they are used accept these not as bullets or brickbats but as roses or jasmines.

Thus, women use some special words which are their own words and not used by men. Sometimes the dialect of women of some particular areas become unintelligible to those of some other areas. They use some such words which have no definite origin. They create the words out of their imagination and use them mostly among themselves. They use some particular abusive words against men, which are not even printable. They use more conservative, superstitious and euphemistic words than men. Even then, it can be said that women exercise a great and far-fetched influence on linguistic development through their instinctive shrinking from coarse and gross expressions and show their preference for refined and veiled and indirect expressions. ●●●

SOME DIFFICULTIES FACED BY THE ASSAMESE AND BENGALI SPEAKERS IN THE PRODUCTION OF ENGLISH SOUNDS

Mitali Das

Collaborators : Marlin Ahmed, Trishna Baruah, T.D.C. III Yr.

There are four skills in learning a language : (i) listening, (ii) speaking, (iii) reading and (iv) writing. Writing is the last and the final skill, though most of the evaluation in respect of a student's learning of a language is made on the basis of his writing. The first two skills, listening and speaking, remain most neglected and unheeded, while a student goes through the process of learning a new language, particularly a language that is not his mother tongue, namely English. Many teachers, also, are not competent enough to teach English by making the proper sounds. Naturally, the listening and speaking skills of a large number of students remain undeveloped and un nourished. Many of them, even after obtaining very high marks in English, can neither understand a native English speaker's speech nor can talk intelligibly to him. We hope, this basic and fundamental problem in the learning

of English will receive proper attention of the educationists of our country as well as the teachers of English at various levels.

We have made here a very brief and random attempt to show what difficulties the Assamese and Bengali speakers of English very frequently face in the production of some English sounds. We like to begin our discussion with some of the English consonants.

At the outset of our attempt to compare the consonants in English with those in Bengali and Assamese, it would be appropriate to mention that the English consonants /p/, /t/ and /k/ are aspirated before stressed vowels or accented syllables, though their corresponding consonants in Indian languages (including Hindi, Assamese and Bengali) are not. Assamese and Bengali have /ph/, /th/ and /kh/, all aspirated, in words like *phul* (ফুল, flower),

thik (ঠিক, correct) and *khām* (envelop), but they are vastly different sounds and are represented by different letters. Again, English /t/ and /d/ are often articulated as retroflex /ʈ/ and /ɖ/ by many Indians including the Bengalis. In Bengali, /ʈ/ and /ɖ/ occur in words like *tākā* (টাকা, rupee) and *dāl* (ডাল, pulse). As in English, /t/ and /d/ are alveolar in Assamese, while in Bengali there are dental /ʈ/ and /ɖ/ also. As a result of such differences and divergences, we come across the following kinds of problems in our English pronunciation. English words like *ten* /ten/ and *den* /den/ are very often pronounced /ʈen/ and /ɖen/ by many Bengali speakers of English. This happens because many Bengali speakers replace the alveolar /t/ and /d/ by their own retroflex /ʈ/ and /ɖ/ even while they speak English.

In Assamese, the pronunciation of (i) ট [t] and ড [d], and (ii) ড [d] and দ [d] are not conspicuously different, at least in many places. As /d/ is no problematic sound with most of the Assamese speakers of English, some Assamese speakers tend to replace the intra-dental /ð/ by alveolar /d/ as a result of which the English word *then* /ðen/ may get confused with their pronunciation of another English word *den* /den/. It is, of course, a very minor problem and occurs in a very small number of cases.

The problem, however, becomes challenging as soon as we enter the question of aspiration. The English aspirated sounds are p^h, t^h and k^h, whereas the Assamese and Bengali aspirated sounds are [ph], [th] and [kh] which are represented by ফ ঠ and খ respectively. Naturally, the pronunciation

of English words like *pan*, *tan* and *can* may become ফান (phæn) ঠান (thæn) and খান (khæn), if proper care is not taken by the Assamese and Bengali speakers of English before aspirating their /p/s, /t/s and /k/s.

We, now, like to dwell on an extremely mischievous sound for a large number of Assamese speakers of English and that sound is /tʃ/.

Some Assamese speakers, failing to produce /tʃ/ replace it with /s/ or /ʃ/. /tʃ/ is a palato-alveolar affricate which does not occur in Assamese. They, therefore, replace /tʃ/ by /s/ or /ʃ/. In Assamese, therefore, *chuck* (tʃʌk) very often occurs as *suck* /sʌk/, *cheat* /tʃi:t/ as *sheet* (ʃi:t), *cheap* /tʃi:p/ as *sheep* /ʃi:p/, *chum* /tʃʌm/ as *sum* /sʌm/, *choke* /tʃəʊk/ as *soak* /səʊk/ *cheek*, /tʃi:k/ as *seek* /si:k/ and so on.

The Assamese and Bengali tongues are not much used to produce /f/ and /v/, both labio-dental fricatives. Instead, they produce /ph/ and /bh/ which are voiced bilabial plosives. In Assamese and Bengali /ph/ and /bh/ occur in words like *phulām* (ফুলাম, embroidered) and *bhāt* (ভাত, rice). The English sounds /f/ and /v/ are, therefore, articulated as [ph] and [bh] by many Assamese and Bengali speakers and words like *fix* and *vex* occur as 'phiks' and 'bheks' respectively in their speech. It is important to note that [ph] and [bh] are bilabial plosives whereas /f/ and /v/ are labio-dental fricatives. The replacement of /f/ by [ph] and /v/ by [bh] should not, therefore, be looked upon as an ordinary digression from the British RP (Received Pronunciation).

The sound /θ/ in English is

generally replaced by the Bengali speakers by the aspirated dental plosive /th/. But in Assamese, /th/ is an aspirated alveolar plosive. In Assamese and Bengali /th/ occurs in a word like *kathā* (কথা, speech), where [th] is a clear aspirated plosive. But /θ/, as in this /θin/, is an intra-dental fricative and, as it is a fricative, the question of aspirating it does not arise. But anomaly does arise when an Assamese replaces this /θ/ by his alveolar [th] or a Bengali by his dental [th]. /θ/ is softer than /th/. While an Assamese or a Bengali speaker replaces *thin* /θin/ by [thin, থিন], he replaces (i) an intra-dental sound by an alveolar or a dental one, (ii) a fricative by a plosive, and (iii) an unaspirated sound by an aspirated one.

/ð/, another intra-dental fricative in English, causes no minor problem both for the Assamese and for the Bengali, because it does not exist in their languages. The Bengali ঢ producing [d] sound is a dental plosive, whereas /ð/, as in *then*, is an intra-dental fricative. Naturally, when the Bengali speakers of English replace /ðen/ by [den], they replace not only an intra-dental sound by a dental one, but also a fricative by a plosive. In Assamese also, ঢ [d] is a plosive, and either a dental or an alveolar sound; and naturally an Assamese speaker's production of /ð/ gets influenced by his own [th].

As regards the fricative /z/, it can be said with no shade of doubt that it is an alveolar sound in both Assamese and English. But the Bengali speakers tend to pronounce it as a dental fricative. /dʒ/, on the other hand, is a palato-alveolar affricate. Though there are জ and ঞ in

Assamese and Bengali, their difference hardly occurs in speech. Moreover, /dʒ/ is almost totally absent from both the languages. Naturally, in an Assamese or Bengali speaker's production of /z/ and /dʒ/ we get either an amalgamation of both or a whimsical replacement of one by the other. As a result of this, words like *zoo* /zu:/ and *Jew* /dʒu:/, *zest* /zest/ and *jest* /dʒest/, *ways* /weɪz/ and *wage* /weɪdʒ/. *buzz* /bʌz/ and *budget* /bʌdʒ/ get confused in their speech. When such blatantly whimsical and unwelcome phenomenon occurs in the speech habit of the Assamese and Bengali speakers of English, the difference between (i) a fricative and an affricate and (ii) an alveolar and a palato-alveolar sound goes haywires. The only consolation that remains for the linguist is that both /z/ and /dʒ/ are voiced consonants.

As extremely perilous problem for most of the Assamese and Bengali speakers of English arises out of their attempt to produce /ʒ/, a voiced palato-alveolar fricative, existing neither in Assamese nor in Bengali. This /ʒ/ occurs in a very handful of English words like *conclusion*, *confusion*, *decision*, *occasion*, *measure*, *pleasure*, *barrage*, *vision*, *soldier*, *prestige*, *explosion*, *garage*, *azure*, *leisure*, *beige*, *mirage*, *erosion*, *division*, *treasure*, *treasury*, *usual*, *casual*, and *usury*. While pronouncing these words, almost all the Assamese and Bengalis replace /ʒ/ either by /z/ or by /dʒ/ or by an amalgamation of both. /ʒ/ hardly comes to the Assamese and Bengali speaker's tongue.

We have to come back to the question of /z/ we have left incomplete. /z/, when represented by 's' in spelling,

very often becomes /s/ in the speech of many Assamese and Bengali speakers. Thus, 'falls' /fɔ:lz/ occurs as 'false' /fɔ:ls/ and 'fears' /fiəz/ as 'fierce' /fiəs/ in their pronunciation. How many of us pronounce the well-known English word 'houses' as /haʊsɪz/? Not many, we are sure.

The unvoiced glottal fricative /h/ becomes a voiced glottal fricative /ɦ/ in the speech of many Indians. In Assamese and Bengali, /ɦ/ occurs in a word like *hāt* (হাত, hand). *Hat* /hæt/ in English becomes /ɦæt/ in Bengali. It becomes funnier on many Assamese tongues, because many Assamese speakers, failing to produce both /h/ and /æ/, pronounce /hæt/ as /het/.

English, Assamese and Bengali have the three nasals /m/, /n/ and /ŋ/ in common. There is no difference in the manner and places of articulation of these sounds. But problem occurs when a word like *sing* /sɪŋ/ is followed by a suffix like *-er* or *-ing*. Many Bengalis and Assamese pronounce *singer* /sɪŋəl/ as /sɪŋgər/ and *singing* /sɪŋɪŋ/ as /sɪŋgɪŋg/. Pronunciation of *finger* /fɪŋgəl/ as /fɪŋgəl/ longer /lɒŋgəl/ as /lɒŋgəl/ or *hanger* /hæŋgəl/ as /hæŋgə/ is also quite common in the English speech of many Assamese and Bengalis. Most of us forget the fact that, though there is 'g' in spelling, /g/ is an unwelcome guest in the pronunciation of these words. We, however, do not label /ŋ/ as a villainous sound for the Bengali and the Assamese. Their habit to make spelling-based pronunciation is mainly responsible for this bad habit which we will discuss separately in this study.

Let us now come to /r/, an alveolar

consonant that exists in both Assamese and Bengali. In English, /r/ is a post-alveolar consonant. This /r/ creates little problem to the Bengalis and the Assamese. But problem occurs when the retroflex Bengali /ɽ/ tries to influence some Bengalis' pronunciation of /r/. In Bengali, /ɽ/ occurs in words like *har* (হাড়, bone) and *bar* (বাড়, increase). It is important to note that many Bengali speakers of English pronounce the words *hard* /hɑ:d/ as /hɑ:ɽ/ (হাড়) and *bard* /bɑ:d/ as /bɑ:ɽ/ (বাড়) and provide us with amusement.

Though the semi-vowel /w/ does not cause much problem to the Assamese, some Bengalis replace it with /ō/. In his 'A Bengali Phonetic Reader', Suniti Kumar Chatterjee defines ō as follows:

"ō : A "consonantal" o, being an o pronounced very short, very much as in *ow* in the English word 'power' (=p^haōə), generally transcribed (paōə). It is a frictionless glide sound'.

In Bengali, /ō/ occurs in a word like *khaōa-daōa* (খাওয়া-দাওয়া, taking meals). The Bengali /ō/ does not represent the sound of /w/. For the proper production of /w/, rounding of the lips is a must, what most of the Bengalis do not do when they pronounce a word like 'went'. Naturally, *went* /went/ becomes /ōent/ in the speech of many Bengalis.

We now intend to discuss the problems faced by the Assamese and Bengali speakers in their production of the English vowels.

The distribution of vowel-sounds in English differs quite remarkably from that of the Assamese and Bengali vowel-sounds. In English there are 12

pure vowels whereas there are 14 each in Assamese and Bengali. But neither the Assamese nor the Bengali produce all the vowel sounds that theoretically exist in Assamese and Bengali. For example, /i:/ and /u:/, which theoretically exist in Assamese and Bengali, seldom occur in Assamese and Bengali speech, though they prominently occur in Hindi. In English, /i:/ occurs in a word like *heat* /hi:t/ and /ɪ/ in a word like *hit* /hɪt/. The Assamese /i/ which is longer than English /ɪ/, but shorter than /i:/ occurs in a word like *swāmi* (স্বামী, husband). The same is the case with the Bengali speakers who also have this *swāmi* and a number of words like it that contain ঙ in spelling. But, interestingly enough, it neither /ɪ/ nor /i:/ but /i/ that occurs in the pronunciation of most of them. As a result of this, many Assamese and Bengali speakers pronounce both *eat* /i:t/ and *it* /ɪt/ as /i/. This habit of replacing both /ɪ/ and /i:/ by /i/ does confuse the pronunciation of words like *live* and *leave*, *list* and *least*, *fist* and *feast*, *hill* and *heel*, *fill* and *feel*, *sit* and *seat*, *sin* and *seen* by many Indian speakers of English including the Assamese and the Bengali.

Again /e/, as in the English word *net* /net/, is a very common sound in all Indian languages including Assamese and Bengali. It occurs in a word like *pet* /pet/ (পেট, stomach) that exists in both. Interestingly, indeed, /e/ and /ɪ/ come closer to each other in English, though the Assamese and the Bengali tend to produce /e/ as /ē/, which is longer than /e/, and /ɪ/ as [i]. In unstressed positions /ɪ/ becomes so short that it becomes almost indistinguishable from /ə/. Thus

market /mɑ:kɪt/ is very often heard as /mɑ:kət/ in an English speaker's pronounation, whereas an Assamese or a Bengali speaker feels satisfied if he can pronounce it /ma:(r)ket/ or even /ma:(r)kēt/.

/ɑ:/ is a common sound in English. But this very sound occurs neither in Assamese nor in Bengali. The common Assamese and Bengali speakers often replace /ɑ:/ by /a/. Therefore, *calm* /kɑ:m/ in English is often substituted for by /kam/ by the common Assamese and Bengali speakers. We all know that /a/ is shorter than /ɑ:/.

The vowel sounds /ʊ/ and /u:/ also deserve special attention in this connection. In English, /ʊ/ occurs in a word like *put* /pʊt/ and /u:/ in a word like *June* /dʒu:n/. Some Bengali and Assamese speakers replace both /ʊ/ and /u:/ by [ʊ], which is shorter than /u:/, but longer than /ʊ/. This leads to the confusion in pronunciation of words like *fool* /fu:l/ and *full* /fʊl/, because many Assamese and Bengali speakers pronounce both as /ful/.

Though /ɔ:/ is not at all a difficult sound for most of the Assamese and Bengali speakers of English, many of them replace /ɔ:/ either by /ɒ/ or by /ɔ/ out of laziness or unwillingness to produce a long vowel sound. As a result of this, *caught* /kɔ:t/ is often pronounced as *cot* /kɒt/ or *stalk* /stɔ:k/ as *stock* /stɒk/ by many Assamese and Bengalis.

Three other pure vowels causing a lot of problems to a sizeable section of Assamese and Bengali speakers of English are /ə/, /ʌ/ and /ɜ:/, since none of them occurs in their mother-tongues. /ʌ/ and /ɜ:/ are often replaced by /a/ or

even by /ɑ:/, in their speech, as a result of which words like *come* /kʌm/ and *calm* /kɑ:m/, *cuff* /kʌf/ and *calf* /kɑ:f/, *bard* /bɑ:d/ and *bird* /bɜ:d/, *sum* /sʌm/ and *psalm* /sɑ:m/ often become indistinguishable from each other in their pronunciation. The half-open central vowel /ə/ is, perhaps, the most problematic of the three. Many Bengalis employ /æ/ and many Assamese /e/ in order to avoid the trouble of producing this non-existent sound in their own languages. The word *about* /əbaʊt/, therefore, often occurs as /æbaut/ in many Bengali speaker's speech, and as /ebaʊt/ in the speech of many Assamese speakers. Many Assamese and Bengali speakers who under normal circumstances fail to give the proper pronunciation of /ʌ/ sometimes, however, surprize us by pronouncing a word like *suppose* /səpəʊz/ as /sʌpəʊz/ or suppress /səpres/ as /sʌpres/. This, of course, proves that they are capable of producing /ʌ/, though not always at the correct places.

We have seen many of our friends writing 'bad habit' as 'bed hebit' and pronouncing the two words as they write them. This takes us to the failure of producing /æ/ by a large number of Assamese speakers of English. As /æ/ is absent from the Assamese vowel system, even the well-known English word *bank* /bæŋk/ is written as বেঙ্ক (beŋk) on the signboards. There cannot be any objection to this so far as it remains in the Assamese spelling system, but its attempt to influence the English pronunciation system might be dangerous. Unless the students are made to produce /æ/ properly from the

primary level, it will be very difficult to correct this mistake at the higher level when even small mistakes get deep-rooted. We have heard innumerable students, even teachers, pronouncing *bank* /bæŋk/ as /beŋk/, *rank* /ræŋk/ as /reŋk/, *habit* /hæbit/ as /hebit/ and so on. If this is not remedied, it will be difficult to ascertain whether *mat* or *met*, *bag* or *beg*, *pan* or *pen*, *lad* or *led* are occurring in the English speech of a section of Assamese speakers.

As we come to the question of diphthongs, we see that in Assamese there are 19 diphthongs, in Bengali 25 and in English only 8. Though Bengali and Assamese have more diphthongs than English, there occur some problems while producing some English diphthongs by some Assamese and Bengali speakers. One of such problems occurs in the pronunciation of the word *near* /nɪə/. It is generally pronounced /nia(r)/ by most of the Assamese and Bengali speakers of English, for the sound /ɪə/ does not exist in both the languages. The reason behind it is that in both Assamese and Bengali there is /ia/ as in *bia* /bia/ (বিয়ে, marriage). Another diphthong /eə/, which occurs neither in Assamese nor in Bengali, but in English, is quite challenging to the Assamese and Bengali speakers of English. For the proper pronunciation of a word like *bear* /beə/, the employment of the diphthong /eə/ is a must, though it exists neither in Bengali nor in Assamese. Some Bengali and Assamese speakers, therefore, in their vain attempt to pronounce *bear* properly, replace /eə/ by /eo/ which exists in both Assamese and Bengali, eg. *bareoti kal* (বাবেওটি কাল, often times) in Assamese and

geo (গো, sing) in Bengali. A very important matter that we like to point out in this connection is that most of the Bengali and Assamese speakers do not take the trouble of giving the British RP (Received Pronunciation) of *bear* /beə/. They rather produce their own diphthong /ia/ and simply say it as /bia(r)/. As we have already mentioned that /Iə/, as in *bear*, is a stranger to Assamese and Bengali, the word *beer*/bɪə/ is also pronounced /bia(r)/ by a large number of Assamese and Bengali. The third problematic diphthong ending in /ə/ is /ɪə/ as in *poor* /pʊə/. Most of the Bengalis unhesitatingly replace this /uə/ by /uo/, as in *kuo* (কুও, well) which they have in their mother-tongue. The English word *poor*, therefore, occurs as /pʊo(r)/ in the English speech of most of the Bengalis. The Assamese pronunciation of the word is also not remarkably different from this.

Among the three English diphthongs ending in /ɪ/, namely /eɪ/, /aɪ/ and /əɪ/, it is only /eɪ/ as in *gate*, that is not properly pronounced by a section of Assamese and Bengali speakers of English, though it is not at all a difficult sound for them. Despite the fact that /eɪ/ exists in both the languages, e.g. A. *teich*/ B. *teis* (Assamese তেইচ / Bengali তেইস, twenty-three), the Assamese and the Bengalis pronounce English words like *gate* /geɪt/ and *mate* /meɪt/ as /ge:t/ and /me:t/ respectively. Some Assamese and Bengali speakers are, however, too lazy to lengthen their /e/s, as a result of which words like *gate* and *get*, *fail* and *fell*, *tale* and *tell*, *mate* and *met* get confused in their pronunciation.

The diphthong /əʊ/, as in *go* /gəʊ/,

does not go without a friend in Assamese or Bengali. The Bengali diphthong /ou/ as in *gourab*/gourəb/ (গৌরব, pride) and the Assamese diphthong /ou/ as in *bau* (বৌ, elder brother's wife) seem very close to /əʊ/. But many Assamese and Bengali speakers of English are heard saying words like *go* and *foe* as /go:/ and /fo:/ respectively, without ever trying to produce /əʊ/ which is indispensable for the proper pronunciation of these words.

We all know that the English language is most illogical in its spelling system. The spelling and pronunciation of English words very often stand apart and show no sign of intimacy. George Bernard Shaw, therefore, once said that the English word *fish* can easily be written as *ghoti* on the following grounds :

- (i) *gh* as in *cough* produces /f/ ;
- (ii) *o* as in *women* produces /ɪ/ ;
- (iii) *ti* as in *nation* produces /ʃ/.

Unfortunately, indeed, most of the Indian speakers of English, including the Assamese and the Bengali, develop their English speech on the basis of such highly irrational and illogical spelling system. Most of their pronunciations are spelling-based. They very often ignore the fact that the letter 's', as in *sugar* and *sure*, can and does produce /ʃ/, and not /s/. The word *sugar* /ʃugə/ very often occurs as /suga:/ in their pronunciation and *sure* /ʃuə/ as /sjuə/ (probably under the influence of the pronunciation of *pure* /pjʊə/). The prefix *pre* does not always produce /prɪ/; it produces /pre/ also, as in *preposition*. But most of the school-teachers ask their students to pronounce *preposition* /prepəʃɪn/ as /prɪpəʃɪn/ and the students, under the presidentship of the Cane, do that. In the pronunciation of

words like *adjective* /ædʒɪktɪv/, *adjacent* /ədʒeɪsnt/, *adjoin* /ədʒɔɪn/, *adjourn* /ədʒɔ:n/, *adjudge* /ədʒʌdʒ/, *adjunct* /ædʒʌŋkt/ and *adjust* /ədʒʌst/ the letter 'd' needs to remain silent. But how many school-students are expected to escape scolding in the class if they do not produce /d/ while they pronounce these words? Many school-teachers insist upon the pronunciation of *Wednesday* /'wenzdɪ/ as /wednesdeɪ/ simply because their own pronunciations are highly influenced by the spellings. Though teachers do not ask the students to pronounce *door* /dɔ:/ as /dʊə/ in imitation of *poor* /pʊə/, many of them ask the students to pronounce *boor* /bʊə/ as /bu:(r)/ and *moor* /mʊə/ as /mu:(r)ʊ/. The plural ending 's', in a large number of cases, is pronounced /s/ by most of the Assamese and Bengali speakers of English, though every phonetician knows that it will be a miscarriage of the English phonetic system if the final 's' in words like *bottles*, *mouths*, *things*, *paths*, *legs* and *sums* are pronounced /s/ and not /z/. Though there is 'gh' represented by the

letter 'gh', in both Assamese and Bengali, there is no /gh/ sound in English. We have 'gh' in English spelling, but no /gh/ sound in English pronunciation. Naturally, words like *ghastly* /gɑ:stli/, *gherkin* /gɜ:kɪn/, *ghetto* /getəʊ/, *ghost* /gəʊst/ and *ghoul* /gu:l/ occur without /gh/ in the native English speaker's speech. But many Assamese and Bengali speakers, too much obsessed with the spellings, employ their own /gh/, a velar aspirate, instead of the velar non-aspirate /g/, while pronouncing these words. Though Indian students are acquainted with the sound /eɪ/, being produced by 'a', as in *date* /deɪ/, a large number of teachers pronounce *date* /deɪt/ as /da:ta/, which influence the speech habit of their students also. We think, the mistakes of most of the Indian speakers of English can easily be got rid of if the teachers teaching English at the lower level get properly trained in pronunciation and give utmost importance to the first two skills of language-learning, namely listening and speaking.

TEARS THAT TELL

Syeda Tasfiya Huda, T.D.C. First Year

Yards away, a deep wood lies,
Where faint memory of pain cries
And through its billowing boughs,
My pain rises but never dies.

When everywhere winter fades
And spring, smiling, takes the spade,
To fill this earth with blooming pride,
My heart, alone, weeps and sighs.

As ripples in the river dance,
And little birds hop in the fence,
Crying, as if gone insane,
Tears, my tears, flow like Nile.

As the wood now stands bare and still,
And every moment seems strangely pale,
An unknown fear gripped my soul
And the fear, the fear told
'Never will you reach your goal.' ●

LIFE

Dollymoni Dutta, T.D.C. First Year

What is life? I question myself,
An adventure or hurdles of time itself,
Often troubles lead the path,
With miseries filled is the heart,
But not that always sorrows last,
Time wipes off the tragic past
Happiness flourishes the heart with,
Imparts to struggles a warm relief,
In spheres of life time has the reign,
Often the failures, then some gain.
Life is a mystery, not all misery,
Confidence and hope fill its treasury,
A sporting spirit soothes the pain,
Through failure prevails the game,
A cheerful heart and a brave soul,
Bolster the mind and pave for its goal,
As transitory moments for human it showers
Challenge of Life goes for eternity of hours. ●

REMINISCENCE

Minakshi Goswami, H.S. First Year

Here the nights are long
Without you
Life is like a struggling boat
In a hard storm
Without You
I am afraid to handle
The so called 'life'
Without you

Here darkness is all around me
And I am all alone
Without You
This moment I need 'the touch'
of your hand, over mine
So I can feel you like the ocean
My life is like an ocean of tears
And I, a rose sans fragrance
Without you ●

SELF - JUDGEMENT

Dinee Samad, T.D.C. Second year

Abhishek came running home. When he knocked the door, his mother opened it. He seemed excited and his hands were red with blood. His mother was shocked at his look. To her queries he replied that he had a fight with his friend, during which he was injured. His mother believed him. She gave him first - aid and told him to take rest. Abhishek felt miserable. It was a blatant lie that he told his mother. That day he had committed a murder of a rich businessman and had somehow managed to escape from police.

Abhishek's sister Shiela was very gentle, intelligent and kind hearted. One night, Abhishek came home very late, while Shiela was busy at her studies. She questioned her brother about his late coming, but got a very haughty answer. Shiela became curious to know about her brother's business. One day in her brother's absence, she checked his drawers and personal almirah. To her utter surprise, she discovered a pistol, some important documents of a terrorist gang and also came to know about the murder from a diary. Her heart was broken at the conduct of her brother

whom she loved much. Even then she decided not to tell anything to her mother and the police as it was the case of her own brother.

Some days later Shiela read a news in the daily newspaper about an incident of killing of innocent people, including small children, besides committing rape on a number of women by the militants. She then realised that so far people had remained silent and inactive, without caring to oppose this evil and destructive force, and as such their mentality has become sick leading to the degradation of society and downfall of the country. She realised that she had made a mistake by not telling her mother about her brother's crime. On that very day she told everything to her mother. Abhishek's mother was shocked and hurt when she heard all about her son. But as she was a lady of character and proper judgement, her conscience did not allow her to shield Abhishek. The next day she went to the police and told everything to the authority. She came out of the police station with a heavy heart, but was happy and relieved to hand over her criminal son to the law. ●●●

“অসমীয়া ভাষাত জনগোষ্ঠীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱ” শীৰ্ষক আলোচনাচক্ৰৰ আলোকচিত্ৰ

আলোচনাচক্ৰৰ উদ্বোধক বিশিষ্ট কথা সাহিত্যিক
শ্ৰীযুত মহিম বৰা

আলোচনাচক্ৰত বক্তৃতাবলৈ বিশিষ্ট ভাষাবিদ
ড° প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য

আলোচনাচক্ৰৰ দৰ্শকৰ একাংশ